











เสภาเรื่อง  
ขุนช้างขุนแผน  
ภาคปลาย

กรมศิลปากรทรงสละพิมพ์

ได้แก่ส่วนราชการที่อุทิศมาทำราชการ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิงเชื้อ จัลลธาวินิจชัย

(เชื้อ จัลลธาวินิจชัย)

ณ แกร์วัดประทุมรัตนาราม

๕๐ มกราคม ๒๕๐๕









พิชิตบุศย์แห่งชาติ  
สาขาวิเศษเนวัก จังหวัดสงขลา



บุษย์  
เล่าเรื่อง  
บุษย์ ข้าง บุษย์ แฝม  
ภาคปลาย

กมลวิลาศกรสงขลาจังหวัดภูเก็ต

มีลิขสิทธิ์สงวนไว้โดยผู้ประพันธ์และพิมพ์ที่ พิชิตบุศย์แห่งชาติ

ลิขสิทธิ์เป็นของบุษย์เนวักในภาคพระราชมงคลเทวศึกษาศึกษา

คุณหญิงเจือ ช่อธาวินิจจับ

(เจือ ช่อธาวินิจจับ)

๘๒ เลขที่ ๑๒๒ ประตูนครสงขลา

๕๐ มกราคม ๒๕๐๕

เสภาเรื่อง<sup>4</sup>  
ขุนช้างขุนแผน  
ภาคปลาย

กรมศิลปากรตรวจสอบชำระใหม่

พิมพ์ครั้งแรก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย (เชื้อ ชลานุเคราะห์)

พ.ศ. ๒๕๐๗

เลขที่ ๒๕  
๒๖  
๒๗  
๒๘  
๒๙  
๓๐  
๓๑  
๓๒  
๓๓  
๓๔  
๓๕  
๓๖  
๓๗  
๓๘  
๓๙  
๔๐  
๔๑  
๔๒  
๔๓  
๔๔  
๔๕  
๔๖  
๔๗  
๔๘  
๔๙  
๕๐

020798

เลขที่ ๘๙๕.๙๑๑๒  
๗๕๒๑๒๕  
๘.๘

เลขที่ ๒๕  
๒๖  
๒๗  
๒๘  
๒๙  
๓๐  
๓๑  
๓๒  
๓๓  
๓๔  
๓๕  
๓๖  
๓๗  
๓๘  
๓๙  
๔๐  
๔๑  
๔๒  
๔๓  
๔๔  
๔๕  
๔๖  
๔๗  
๔๘  
๔๙  
๕๐

## คำนำ

คุณหญิงเชื้อ ชลธรวินิจัย เมื่อยังมีชีวิตอยู่ เป็นผู้มีชยาชรัย โอบอ้อมอารีและมีใจเผื่อแผ่เกื้อกูลแก่บุคคลที่รู้จักมักคุ้นทั่วไป แม้บุคคลในครอบครัวของข้าพเจ้าก็ได้รับความเผื่อแผ่เกื้อกูลเสมือนเป็นลูกหลานของท่านด้วย มรดกกรรมของคุณหญิงเชื้อ ชลธรวินิจัย จึงนำความโศกเศร้าอาลัยถึงมาสู่ลูกหลานญาติมิตรและผู้ได้รับความเกื้อกูลเผื่อแผ่จากท่านโดยทั่วไป เมื่อวันร่วมกันบำเพ็ญกุศลหน้าศพของท่าน ที่บ้านริมคลองบางหลวง บรรดาบุตรธิดาของคุณหญิงได้ร่วมปรึกษากันและมอบฉันทะให้ข้าพเจ้าเป็นผู้เลือกหาหนังสือที่จะจัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของท่าน ข้าพเจ้ายินดีรับมอบด้วยความเต็มใจ เพราะได้มีโอกาสสนองปฏิการคุณเป็นครั้งสุดท้าย แล้วมาคิดตกลงใจที่จะตรวจสอบชำระ**บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนใหม่** สำหรับจัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของคุณหญิงเชื้อ ชลธรวินิจัย เหตุที่เลือกเรื่องนี้ ก็เพราะได้พิจารณาเห็นว่า ตลอดเวลาที่ได้รู้จักมักคุ้นกับคุณหญิงเชื้อ ชลธรวินิจัย ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านนิยมชมชอบและสนับสนุนศิลปะทางนาฏศิลป์และศูริยางคศิลป์ ด้วยน้ำใสใจจริงตลอดมา เมื่อท่านยังมีร่างกายแข็งแรงและไปไหนมาไหนได้สะดวก จะเห็นท่านมาร่วมฟังดนตรีสำหรับประชาชนที่กรมศิลปากรจัดให้มีขึ้น ณ สังกศาคารา แหบทุกเย็นวันเสาร์และอาทิตย์ ไชนทุกซุก ละคอนทุกเรื่อง ที่จัดแสดง ณ โรงละคอนศิลปากร ท่านจะติดตามทุกซุกและทุกเรื่อง บางซุกบางเรื่องก็ติดตามหลายครั้งหลายหน โดยเฉพาะละคอนเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ และ ตอนหลายเพชรหลายบัวออกศึก จนท่านรู้จักมักคุ้นกับบรรดาศิลปินผู้แสดงเป็นอย่างดี ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ข้าพเจ้าจึงตกลงใจเลือก**บทเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนใหม่** และได้ขอแรงเพื่อนข้าราชการในกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ให้ช่วยตรวจสอบชำระ

เพื่อจัดพิมพ์เป็นพระลัก โดยให้ชื่อก่อนที่ทรงสอบชำระพิมพ์ใหม่นี้ว่า  
**บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ภาคปลาย**

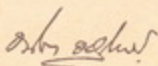
ท่านผู้อ่านย่อมรู้จักเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนต้นกันดีโดยทั่วไป  
อยู่แล้ว เพราะกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณได้ชำระและจัดพิมพ์ขึ้นไว้  
แต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยแบ่งเป็นตอน มี ๔๓ ตอน เริ่มด้วยตอนที่ ๑ กำเนิด  
ขุนช้างขุนแผน จนถึงตอนที่ ๔๓ จระเข้เดรชวาก ซึ่งสมเด็จพระเจ้า  
บรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงมีพระยศเป็น  
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงราชานุภาพ และทรงเป็นเสนาบดี  
หอพระสมุดวชิรญาณ ในครั้งนั้น ได้ทรงนิพนธ์ตำนานเสภา และทรง  
นิพนธ์อธิบายว่าด้วยการชำระบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนไว้ แล้วโปรด  
ให้จัดพิมพ์บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนขึ้นครั้งแรกเป็นหนังสือ ๓ เล่ม  
ฉบับพิมพ์ ต่อมาในระยะหลังนี้ ก็มีผู้มาขออนุญาตกรมศิลปากรจัดพิมพ์  
บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ๔๓ ตอนนั้นอีกหลายครั้ง โดยจัดพิมพ์  
เป็น ๓ เล่มบ้าง แบ่งตอนพิมพ์เป็น ๒ เล่มบ้าง รวมพิมพ์เป็นเล่มเดี่ยวบ้าง  
แต่ฉบับที่ท่านถืออ่านอยู่ในขณะนี้ เป็นตอนที่กรมศิลปากรตรวจสอบชำระ  
ขึ้นใหม่ จัดเป็น **บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ภาคปลาย** คำเนินความ  
ต่อจากฉบับที่หอพระสมุดวชิรญาณได้ชำระจัดพิมพ์ไว้แต่ก่อน โดยนำเอา  
ตอนที่ ๔๓ จระเข้เดรชวาก ซึ่งหอพระสมุดฯ ได้ชำระไว้เดิมมาเป็นตอนขึ้น  
ต้นของภาคปลายด้วย เพื่อช่วยให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจเรื่องติดต่อกัน เพราะ  
มีข้อความและเนื้อเรื่องเชื่อมโยงกับตอนต่อไป รวมเนื้อเรื่องที่จัดพิมพ์เป็น  
ภาคปลายนี้จึงมีเพิ่มขึ้นอีก ๓๒ ตอน ถ้านับตั้งแต่ตอนที่ ๔๓ **จระเข้เดรชวาก**  
รวมด้วยไปจนถึงตอนที่ ๗๕ **อุปฮาดกับสมภารลาวจับหลายเพชรได้** ก็เป็น  
๓๓ ตอน แต่ยังไม่จบความ ก็หมกกันฉบับ เรื่องจึงค้างอยู่ สมเด็จพระเจ้า  
บรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ เมื่อทรงนิพนธ์อธิบายความ  
มุ่งหมายของกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ ในการรวบรวมชำระบทเสภา  
เรื่องขุนช้างขุนแผน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้ทรงปรารภความถึงเรื่องขุนช้าง  
ขุนแผนภาคปลายนี้ไว้ด้วย (ฉบับพิมพ์ครั้งแรก อยู่ในเล่ม ๑) ว่า

“กรรมการทอพระตมคา มีความประสงค์จะรักษาหนังสือกลอนที่เป็นอย่าง  
ดีไว้ให้ถาวร เป็นข้อสำคัญยิ่งกว่าจะพยายามรักษาเรื่องขุนช้างขุนแผน  
ด้วยเหตุนี้ เมื่อพิจารณาที่หนังสือเก่าที่มีอยู่ เห็นว่าเป็นเรื่องดีและกลอนก็  
มีอยู่เพียง ๓๘ เล่ม ซึ่งเข้าใจว่าเป็นตอนที่ได้รวบรวมขึ้นเป็นครั้งแรก คือ  
ตั้งแต่ต้น (ตอนที่ ๑ กำเนิดขุนช้างขุนแผน) มาจนถึงฉบับนางสร้อยฟ้าไป  
ถึงเมืองเชียงใหม่ (ตอนที่ ๔๒ นางสร้อยฟ้าศรีมาลาสูญเสียไฟ) นั้น จึงยกิวาจะ  
ชำระพิมพ์เพียงเท่านั้น ตอนก่อนนั้นไป คือ ตอนหลายขงไปเมืองจีนก็  
ตอนหลายเพชรหลายบัว (ออกศึก) ก็ดี เห็นไม่มีสาระในทางวรรณคดี จึง  
ไม่พิมพ์” ท่านผู้เคยอ่านบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนต้นมาแล้ว เมื่อ  
มาอ่านบทเสภา ภาคปลายนี้ ก็จะเห็นสมจริงตามพระนิพนธ์ทรงอธิบาย  
ความมุ่งหมายที่กล่าวข้างต้น แต่ที่กรมศิลปากรพยายามตรวจสอบชำระ  
จัดพิมพ์บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ภาคปลายนี้ขึ้น ก็ด้วยพิจารณาเห็นว่า  
บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนที่จัดเป็นภาคปลายนี้ บุคคลในยุคนั้น  
ไม่สู้จะได้อ่านเรื่อง เพราะหาฉบับที่จะอ่านจะฟังกันไม่ได้ จึงมีความ  
มุ่งหมายจะรักษาเรื่องและบทกลอนเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนที่มีอยู่  
แต่ก่อน ซึ่งท่านผู้อ่านคงจะเห็นด้วยว่าเป็นสมบัติวรรณคดีและศิลปะส่วน  
รวมของไทยที่ควรรักษาไว้ มิให้กระจัดกระจายสูญหายไปเสีย เพราะมี  
บางตอนด้วยคำสำนวนกลอนดีและบางตอนในเรื่องก็มีคุณค่าทางนาฏ-  
ศิลป์นิยมนำเอาไปปรับปรุงเล่นเป็นละครและนับถือกันว่าได้รสทางศิลปะ  
เป็นอย่างดี มีประชาชนนิยมชมชอบทั้งในชั้นเชิงการแสดงและรับร้องอยู่  
ตลอดมา เช่น ตอนหลายเพชรหลายบัวออกศึก เป็นต้น และประการที่  
มุ่งหมายในโอกาสแรก ก็เพื่อจัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิง  
ศพ คุณหญิงเชื้อ ชลธารวิจิตร ค่ายเหล็กผลกักล่าวแล้ว

ในการจัดพิมพ์บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนภาคปลายนี้ ข้าพเจ้าขอ  
ขอบใจ นายหริศ เรืองฤทธิ์ เบ็ญญู ที่ได้ก่อสร้างช่วยตรวจสอบชำระใน  
เบื้องต้น แล้วข้าพเจ้าชำระในต่อมา และเมื่อมีบัญชา ก็ได้ขอให้นายหริศ

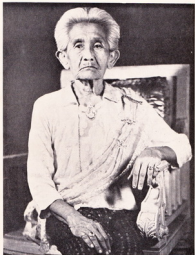
เรื่องฤทธิ์ ช่วยตรวจสอบค้นหาหลักฐานประกอบวินิจฉัยคำกลอนในตอน  
นั้นๆ และขอขอบใจ นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ ที่ช่วยสอบทานตรวจแก้  
ฉบับพิมพ์และให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมตลอดจนทำเชิงอรชรในตอนที่มีความ  
ขัดแย้งกัน ซึ่งท่านผู้อ่านจะพบเห็นในหนังสือนี้ กับทั้ง ขอขอบใจ น.ส.  
อารี สุทธิเสวต์ ที่ได้ช่วยเรียบเรียง **สังเขปเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนค้น**  
**และจัดทำ ลำดับวงศ์สกุลของตัวละครในเรื่องขุนช้างขุนแผน** กับช่วย  
ลำดับรายชื่อ **นักโทษ ๑๕ คน** ซึ่งขุนแผนกราบทูลขอพระราชทานโทษ  
ให้ไปทัฬหี ความประสงค์ของข้าพเจ้า ซึ่งได้นำมาพิมพ์ไว้ก่อนต้น  
เรื่องโน่นเล่มนี้ด้วย เขาใจว่าจะช่วยให้ท่านผู้อ่านเข้าใจเรื่องและจับความ  
ได้ง่ายขึ้น จึงหวังว่าหนังสือบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ภาคปลายนี้ คง  
จะให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินแก่ท่านผู้อ่านผู้ฟังโดยทั่วกัน กับขอ  
ขอบใจผู้ที่มีส่วนช่วยในการจัดพิมพ์ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ซึ่งมีได้ระบุ  
ถึง ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอนุโมทนาในกุศลวาที ซึ่งบรรพชาบุทริศาและญาติมิตรตลอดจน  
ผู้ได้รับความแผ่เผื่อเกื้อกูลได้ร่วมกันบำเพ็ญเป็นทักษิณานุประทาน อุทิศแก่  
คุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย ผู้ล่วงลับไปสู่สัมปรายภพแล้ว และจัดพิมพ์  
หนังสือบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ภาคปลายนี้ แจกจ่ายเป็นวิทยาทาน  
จงเป็นมหากุศลผลบันทาลให้ คุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย สถิตอยู่ใน  
สุภภิกขุ ประสมแก่ความสุข พรั่งพร้อมด้วยทิพสมบัติอิฏฐารมย์ สมกั  
มโนปติธานทุกประการ เทอญ.



กรมศิลปากร

๒ มกราคม ๒๕๐๘



คุณหญิงจ้อย ช่อสารวิมลจ้อย  
(ชื่อ จอมบุตรวงศ์)

เกิด ๒๗ ตุลาคม ๒๔๐๘

ถึงแก่กรรม ๘ มกราคม ๒๕๐๘





ประวัติ  
คุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย

คุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย (เชื้อ ชลธารเกวาระห์) เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๒๔ เป็นธิดาของคุณเสีสุก และคุณนุ่ม ชันมะเวส (ทันสกุล ชันมะเวส).

คุณเสีสุก บิดาของคุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย นั้น เป็นน้องชายของคุณเอี่ยมเทพผลุ ภริยาพระเทพผลุ (เล็ก จุลกะ) ทันสกุล จุลกะ ส่วนมารดา คือ คุณนุ่ม เป็นน้องสาวของพระเทพผลุเอง ด้วยความสนิทสนมเกี่ยวคองกันเช่นนี้ ต่อมาคุณเสีสุกและคุณนุ่มจึงได้สมรสกัน มีบุตรธิดารวม ๓ คน คือ

๑. นายชั้น ชันมะเวส สมรสกับ คาค บุณระฮัลมี มีบุตรธิดารวม ๔ คน คือ
  - (๑) นายรงค์ ชันมะเวส
  - (๒) นางเอี่ยม ปรีดิชนิษฐ์ ภริยา น.ท. พระแม่นครจักร ร.น.
  - (๓) นางจีน ปรีดิชนิษฐ์ ภริยา น.ท. พระแม่นครจักร ร.น.
  - (๔) นางสาวบุญชอบ ชันมะเวส (ถึงแก่กรรม)
๒. คุณเชื้อ ชันมะเวส ต่อมาเป็นคุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย
๓. นายชด ชันมะเวส (ถึงแก่กรรม)

เมื่อคุณเชื้ออายุครบ ๑๒ ปี ท่านผู้ใหญ่ได้จัดให้โกนจุก แล้วคุณ  
เยี่ยม เทพผดู ซึ่งเป็นบิดา ได้นำคุณเชื้อไปอยู่กับเจ้าจอมมารคาโหมก  
(เจ้าจอมในรัชกาลที่ ๕ เจ้าจอมมารคา ของ นายพลเรือเอก พระเจ้าบรม  
วงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์) เพื่อรับการอบรมจากเจ้านาย  
ให้มีความรู้ความสามารถ สมเป็นกุลสตรี เจ้าจอมมารคาโหมกคนนั้น มี  
หน้าสาวคนหนึ่ง คือ คุณนายเอม เป็นภริยาของพระชลธารพินิจชัย (ฉุน)  
คุณนายเอมได้รับอุปการะบุตรชายคนโตของพระชลธารพินิจชัย ซึ่งเกิด  
กับ วอน บุตรชายนั้นชื่อมัย ซึ่งต่อมาได้เป็นจมนิจกรเสนห์ ครั้นคุณเชื้อ  
อายุ ๑๔ ปี เจ้าจอมมารคาโหมกได้ส่งคุณเชื้อทูลคุณหม่อมมารคา ให้คุณเชื้อ  
สมรสกับจมนิจกรเสนห์ ซึ่งขณะนั้นรับราชการสังกัดกรมอุทการเรือ และ  
ต่อมาได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์  
ให้เป็นพระยาชลธารพินิจชัย และได้รับพระราชทานนามสกุลว่า “ชลา  
นุเคราะห์”

การที่พระยาชลธารพินิจชัยได้รับพระราชทานนามสกุล “ชลา  
นุเคราะห์” ก็เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ท่านบิดาคือ พระชลธารพินิจชัย (ฉุน)  
ซึ่งเมื่อในรัชกาลที่ ๔ ขณะเป็น ขุนจรเจนทะเล ได้เคยเป็นล่ามของราชทูต  
ไทยคณะแรกที่เดินทางเรือไปเจริญพระราชไมตรีกับประเทศอังกฤษ เมื่อปี  
มะเส็ง จุลศักราช ๑๒๑๔ พ.ศ. ๒๔๐๐ ตามที่มีเรื่องราวปรากฏในหนังสือ  
นิวาสตอนคอนและจดหมายเหตุนานาชาติไทยไปยุโรป ของหม่อมมาไซไทย  
ในคราวนั้น คณะราชทูตไทยได้เดินทางไปและกลับโดยสวัสดิภาพ การ  
เจริญพระราชไมตรีเป็นผลดี จึงถือว่า “น้ำ” เป็นสิ่งสำคัญ ช่วยส่งเสริม  
ให้พระชลธารพินิจชัย (ฉุน) ได้ประสบความสำเร็จ

คุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย มีบุตรีศาคัยพระยาชลธารวินิจฉัย  
(ม้วย) รวมทั้งสิ้น ๑๔ คน แต่ที่มีบุตรีศาคัยสืบสกุลและยังมีชีวิตอยู่จนถึง  
ปัจจุบันนี้ ๘ คน ซึ่งเจ้าจอมมารคาโหมคไค้เป็นผู้ให้ชื่อแก่บุตรีศาคัยของ  
คุณหญิงเชื้อทุกคน คือ

๑. นายแม่ ชลานุเคราะห์
๒. นายเหมาะ ชลานุเคราะห์
๓. นางจิตรสมัย เทพอนสาว
๔. นางใจสมาน ศิลาอ่อน (ถึงแก่กรรม)
๕. นางสาวสมร ชลานุเคราะห์
๖. นางประเวศสุทนต์ศึกษา (ม้วย จันทนียงขง)
๗. นางสกุลดา นฤสาวสำแดง
๘. นายชลหมู่ ชลานุเคราะห์

บุตรีศาคัยเหล่านี้มีผู้สืบสายสกุลต่อไปอีก ดังปรากฏในลำดับวงศ์สกุล  
นอกจากนี้พระยาชลธารวินิจฉัย (ม้วย) ยังมีบุตรีศาคัยเกิดกับภริยาอื่นก่อน  
ที่จะสมรสกับคุณหญิงเชื้อ ชลธารวินิจฉัย คือ เมื่อยังมีบรรดาศักดิ์เป็น  
นายรัถกมินทร์

มีธิดากับนางท่วน ชลานุเคราะห์ ๑ คน คือ

๑. นางดองมะคาด สมรสกับ นายแพทย์หุชู สมรสกันได้เพียง ๕ เดือน  
นางดองมะคาดถึงแก่กรรม

มีธิดากับนางช้อย ชลานุเคราะห์ (สกุลเดิม เบียมใจชื่น)

๑ คน คือ

๑. นางเลขการประมวด (ชดชะม้าย ชลานุเคราะห์) สมรสกับขุนเลข-  
การประมวด (เมือง จาคีกรัตน) มีบุตรธิดาซึ่งยังมีชีวิตอยู่รวม  
๘ คน ดังปรากฏรายชื่อในลำดับวงศ์สกุล

มีบุตรกับนางโฉม ชลานุเคราะห์ ๑ คน คือ

๑. นายเหมือน ชลานุเคราะห์ มีภรรยา คือ นางถนอม ชลานุเคราะห์  
และนางประเทือง ชลานุเคราะห์ มีบุตรธิดาสืบสายสกุล ดังปรากฏ  
ในลำดับวงศ์สกุล

คุณหญิงเชื้อ ชลธรวินิจัย เกิดมาในตระกูลที่ได้รับการอบรม  
มาดี จึงเป็นกุลสตรีที่มีความสามารถในการครองเรือน ได้เป็นผู้ช่วย  
เชิดชูวงศ์สกุลของสามี แม้ในยามสามีเจ็บป่วย ท่านก็อุสาศะพยาบาล  
โดยเต็มกำลัง มิได้เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย เจ้าคุณสามีถึงอนิจกรรมแล้ว ท่าน  
ก็ปกครองครอบครัวเลี้ยงบุตรธิดาและหลานตลอดจนผู้อยู่ในปกครอง  
ให้ได้รับความสุขตลอดมา โดยที่ท่านเป็นผู้มีมัชฌิ์ รู้จักจ่ายแถมสังวรจ่าย  
และรู้จักเก็บหอมรอมริบ เพิ่มพูนทรัพย์สมบัติบรรดามีให้มั่งคั่งยิ่งขึ้น จึง  
ดำรงวงศ์ตระกูลและฐานะของครอบครัวไว้ด้วยดีตลอดมา ทั้งยังอบรม  
สั่งสอนบุตรหลานหลาน ให้รู้จักเก็บหอมรอมริบและสร้างฐานะอันมั่นคง  
มาจนตลอดอายุของท่าน คุณสมบัติของท่านในข้อนี้ เป็นสิ่งที่ช่วยให้  
บรรดาบุตรหลานหลานพลอยได้รับความสุข เจริญเติบโต มีชีวิตราบรื่น  
มีฐานะคงตัวเป็นหลักฐานในการครองชีพอย่างมีความสุขมาคราบเท่า  
ทุกวันนี้

นอกจากคุณสมบัติในค้ำเป็นแม่ศรีเรือน และเป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทร  
ของบรรดาบุตรธิดาหลานหลานแล้ว คุณหญิงเชื้อ ชลธรวินิจัย ยังเป็น  
พุทธมามกะผู้เลื่อมใสศรัทธาในพระบวรพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ได้ประกอบ

การกุศล ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา รักษาศิลปปฏิบัติธรรม ตลอดจน  
อุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์ที่ขาดผู้อุปถัมภ์ และบางรูปเจริญในพระบวร  
พุทธศาสนามีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะและพระครูก็มี

ครั้นเมื่อวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๘ คุณหญิงเชื้อ ชลธารวิจิตร  
(เชื้อ ชลานุเคราะห์) ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา สิริรวมอายุได้ ๘๔ ปี  
ท่านจากไปด้วยอาการสงบ มิได้กระวนกระวาย มีลักษณะเหมือนผู้ที่หลับ  
สนิทไม่ตื่นขึ้นอีกต่อไป แม้กระนั้น บรรดาบุตรธิดาหลานเหลน ตลอดจน  
ญาติมิตรและผู้ที่ยกย่องทั้งหลาย ย่อมมีวายที่จะกลั่นวิปโยคด้วย  
อาลัยรักท่านตามวิสัยปุถุชน เพราะเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ บรรดาบุตรหลาน  
เหลนและญาติมิตร ต่างก็ได้รับความรักความสุขความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล  
จากท่านทั่วหน้ากัน.



# สารบัญ

คำนำ	หน้า [ ๑ ]
ประวัติและลำดับสกุลชานูเคราะห์	[ ๕ ]
สังเขปเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนต้น	[ ๓๕ ]
ลำดับวงศ์สกุลของตัวละครในเรื่องขุนช้างขุนแผน	[ ๕๓ ]

## บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

ตอนที่ ๔๓ จักรจะเข้เถรขวาก

เถรขวากเป็นสังฆราชา	๑
เถรขวากคิดแก้แค้นพลายชุมพล	๑
เถรขวากลานางสร้อยฟ้า	๒
นางสร้อยฟ้าอวยชัยให้พรเถรขวาก	๔
เถรขวากสั่งเณรจิว	๕
เถรขวากแปลงเป็นแวมเห็นนางร้าย	๖
เถรขวากแปลงเป็นจระเข้	๗
จระเข้เถรขวากสู้หมอที่เมืองอ่างทอง	๘
จระเข้เถรขวากลงมาจากเมืองอ่างทอง	๙
จระเข้เถรขวากกักคนให้ไว้พระวัดป่าโมก	๑๐
จระเข้เถรขวากลงมารุงศรีอยุธยา	๑๒
จระเข้เถรขวากมาถึงหน้าค้ำหนักแพ	๑๓

	หน้า
พระพันวษาให้หาหมอไปปราบจระเข้	๑๓
จระเข้เดรชวากฆ่าหมोजระเข้ตาย	๑๔
พระพันวษาครว้ตามพระไวย	๑๕
พลายชุมพลไปคุจระเข้	๑๖
พลายชุมพลรับอาสาจับจระเข้เดรชวาก	๑๖
ขุนแผนพระไวยช่วยพลายชุมพลเตรียมตัวจับจระเข้	๑๗
พระพันวษาเสด็จทอดพระเนตรการจับจระเข้	๑๘
พลายชุมพลสู้กับจระเข้เดรชวาก	๑๙
เดรชวากแปลงตัวหนี	๒๐
พลายชุมพลจับเดรชวากได้	๒๒
พระพันวษาให้จมนครีเสาวรักษ์ชำระเดรชวาก	๒๔
พระพันวษาให้วางบทบัญญัติเรื่องคนโทษตาย	๒๖
ไปรคให้พลายชุมพลนำเดรชวากไปประหารชีวิต	๒๖
เดรชวากถูกทักศิระช่วยคาบฟ้าพัน	๒๗
พระพันวษาทรงแต่งตั้งพลายชุมพลเป็นหลวงนายฤทธิ	๒๘
เณรจิวแปลงเป็นนกกที่ถือไปตามอาจารย์	๒๙
นกเณรจิวคาบหัวเดรชวากบินหนี	๓๐
เสือกคาบหัวเดรชวากไป	๓๑
เณรจิวกลับเมืองเชียงใหม่	๓๑



## ตอนที่ ๔๔ พระไวยได้นางแว่นฟ้า พลายชุมพลได้นางสร้อยระย้า

พระไวยลอบเข้าหานางแว่นฟ้า	๓๒
พระไวยได้นางแว่นฟ้า	๓๔
พระพันวษาประทานนางสร้อยระย้าแก่พลายชุมพล	๓๖
พระไวยนางศรีมาลาจกเรือนหอให้พลายชุมพล	๓๗
ขุนแผนให้ตามนางแก้วกิริยากับนางลาวทองมาช่วยงาน	๓๗
พลายชุมพลได้นางสร้อยระย้า	๔๐
พระไวยลอบไปหานางแว่นฟ้า	๔๑
นางแว่นฟ้าพ้อพระไวย	๔๒
เศรษฐีมารคานางแว่นฟ้าพบพระไวย	๔๔
พระไวยขอสมาเศรษฐีมารคานางแว่นฟ้า	๔๕
นางศรีมาลาบอกขุนแผนว่าพระไวยหายไป	๔๖
ขุนแผนจับขาม	๔๖

## ตอนที่ ๔๕ พระไวยพลายชุมพลลี้ลี้วอกแขกเมือง

เมืองขึ้นต่าง ๆ มาเฝ้าถวายบรรณาการ	๔๗
มีรับสั่งให้พระไวยกับพลายชุมพลลี้ลี้วอกแขกเมือง	๔๘
พลายชุมพลพบพระไวยและนางแว่นฟ้า	๔๙
นางแว่นฟ้าจกเครื่องแต่งกายให้พระไวยและพลายชุมพล	๕๐
พลายชุมพลกลับมาบอกความแก่นางศรีมาลา	๕๑

พระไวยชวนนางแว่นฟ้าไปบ้าน เศรษฐีมารคา	
สั่งสอนนางแว่นฟ้า	๕๑
นางแว่นฟ้าไปไหว้ขุนแผนและนางศรีมาลา	๕๒
นางศรีมาลาและนางแว่นฟ้าไปคู่คดี	๕๔
พระพันวษาเสด็จทอดพระเนตรคดี	๕๔
พระไวยและพลายชุมพลคดีหน้าที่นั่ง	๕๕
พระพันวษาพระราชทานรางวัลพระไวยและพลายชุมพล	๕๗
พระพันวษาสวรรคต สมเด็จพระจักรพรรดิ	
ขึ้นครองราชสมบัติ	๕๙
ขุนแผน นางแก้วกิริยา นางลาวทอง พระไวย	
และพลายชุมพลถึงแก่กรรม	๖๐
นางสร้อยระย้ากลับไปเมืองพิมาย	๖๐
<b>ตอนที่ ๔๖</b> <b>นางสร้อยฟ้าถวายพลายของแก่สมเด็จพระจักรพรรดิ</b>	
กำเนิดพลายอง	๖๑
นางสร้อยฟ้าภักตถวายพลายของแก่สมเด็จพระจักรพรรดิ	๖๑
นางสร้อยฟ้าตั้งแสนกำอินรักษาเมืองเชียงใหม่	๖๒
นางสร้อยฟ้ากับพลายองออกจากเชียงใหม่	๖๓
นางสร้อยฟ้ากับพลายองถึงเมืองกำแพงเพชร	๖๕

สมเด็จพระจักรพรรดิให้จักษ์เรือไปรับนางสร้อยฟ้า และพลายขง	๖๖
นางสร้อยฟ้าทูลถวายพลายขงและเครื่องราชบรรณาการ	๖๗
สมเด็จพระจักรพรรดิพระราชทานบ้านเรือน และสิ่งของแก่พลายขง	๖๘
สมเด็จพระจักรพรรดิโปรดปรานพลายขง	๖๙

ตอนที่ ๔๗	พลาตองอาสาไปช่วยเจ้าตั้งจิวรบชนะได้นางเวสวิ งวนบุณเจ็ง จากหลิบุน เจ้าเมืองอ้ายมู่ขุ กุยกิ่งรบกับ จอจี้หลังเจ้าเมืองตั้งจิว	๗๑
	จอจี้หลังทูลขอทัพกรุงศรีอยุธยาไปช่วย	๗๒
	สมเด็จพระจักรพรรดิให้พลายขงยกทัพไปช่วย เจ้าเมืองตั้งจิว	๗๓
	พลายขงตามมาคาราไปทัพ	๗๔
	พลายขงยกทัพออกรบ	๗๕
	พลายขงฆ่าจากหลิบุนตาย	๗๖
	พลายขงจับงวนบุณเจ็งได้	๗๗
	ทัพไทยกลับเข้าเมืองตั้งจิว	๗๘
	เจ้าเมืองตั้งจิวปรึกษาโทษงวนบุณเจ็ง	๗๙
	เจ้าเมืองตั้งจิวยกนางเวสวิให้พลายขง	๘๐

นางสีหุหสังวีส่งสอนนางเวสว	๘๙
พลายขงยกทัพกลับอยุธยา	๙๐
พลายขงเข้าเฝ้าสมเด็จพระจักรพรรดิ	๙๑
สมเด็จพระจักรพรรดิพระราชทานนางเวสวให้พลายขง และแต่งตั้งให้เป็นพระเจ้าสมมทิวศักรองเชียงใหม่	๙๒
พลายขงไถ้นางเวสว	๙๕

ตอนที่ ๔๔ นางสร้อยฟ้าให้ฆ่านางศรีมาลาไม่ตาย

ดลบลอยน้ำมาหลุก

นางสร้อยฟ้ายุพลายขงให้ฆ่านางศรีมาลา	๙๗
พลายขงใช้แสนคำอินไปฆ่านางศรีมาลา	๙๘
กุมารทองและโหงพรายช่วยป้องกันนางศรีมาลา	๙๙
นางศรีมาลาสลบลอยน้ำมาถึงหน้าวัดเวโร	๑๐๐
เกิดกลางว้ายแก่พลายเพชรพลายบัว	๑๐๑
พลายเพชรพลายบัวไปพบมารคาที่วัดเวโร	๑๐๒
พลายเพชรพลายบัวลามารคาไปแก้แค้น	๑๐๔
นางศรีมาลาห้ามลูก	๑๐๕
นางศรีมาลาบอกตำแหน่งที่ซ่อนแผน ซ่อนดาบทำฟันแก่ลูก	๑๐๖

ตอนที่ ๔๙	หลายเพชรหลายบัวตามหลายองุ่นไปถึงบ้านจอมทอง	
	หลายเพชรหลายบัวลาอาจารย์วัดส้มใหญ่	๑๐๘
	หลายเพชรหลายบัวพบคาบฟ้าพิน	๑๐๙
	หลายเพชรหลายบัวถึงบ้านจอมทอง	๑๐๙
	หลวงค่างใจพาครอบครัวไปสระหัว	๑๑๑
	หลายบัวหลงรักนางแว่นแก้ว	๑๑๒
	หลายบัวทำมารยาบวีสีกจากเฉร	๑๑๓
	หลายบัวปราบผีพรายธานี	๑๑๕
	หลายบัวลอบเข้าไปปลุกนางแว่นแก้ว	๑๑๖
	หลายบัวไถ่ฆาตลิ้นป้านและคาบโพรงแก้ว	๑๑๙
ตอนที่ ๕๐	หลายบัวไล่นางแว่นแก้ว	
	หลายบัวโลมนางแว่นแก้ว	๑๒๑
	อ้ายบ่องอ้ายเปือแอบคุ	๑๒๔
	หลายบัวไล่พันอ้ายบ่องอ้ายเปือ	๑๒๕
	หลวงค่างใจออกตามนางแว่นแก้ว	๑๒๖
	อ้ายบ่องอ้ายเปือนำทางหลวงค่างใจ	๑๒๖
	หลวงค่างใจให้บัวล้อมหลายบัวและนางแว่นแก้ว	๑๒๗
	พรายธานีบอกความแก่หลายบัว	๑๒๗
	นางแว่นแก้วขอโทษบิดา	๑๒๙
	หลายบัวต่อสู้กับหลวงค่างใจ	๑๓๑
	หลายเพชรห้ามการต่อสู้	๑๓๑

พลายเพชรค่าพลายบัว	๑๓๓
หลวงต่างใจพลายเพชรพลายบัวรู้ว่าเบือนเอาหลานกัน	๑๓๕
หลวงต่างใจพาพลายเพชรพลายบัวและ นางแว่นแก้วกลับบ้าน	๑๓๕
พลายเพชรพลายบัวเล่าเรื่องนางศรีมาลาถูกทำร้าย ให้หลวงต่างใจทราบ	๑๓๕
พลายเพชรสึกจากพระ	๑๓๖
พลายบัวว่านางแว่นแก้ว	๑๓๗
หลวงต่างใจพลายเพชรพลายบัวกับทหาร ออกเดินทางไปเชียงใหม่	๑๓๗
พลายเพชรเสกหญ้าเป็นหุ่นยนต์	๑๔๐
พลายเพชรจับทัพตี	๑๔๑
หลวงต่างใจพลายเพชรพลายบัวก็ไต่กำแพงเมือง เชียงใหม่	๑๔๒
เพี้ยอ้ายนายกำหนัดไปเชียงใหม่	๑๔๓

ตอนที่ ๕๐ พลายนงอกรับศึกพลายเพชรพลายบัว

เพี้ยอ้ายทูลข่าวศึกแก่พลายขง	๑๔๕
พลายขงให้แสนคำอินออกรับศึก	๑๔๖
หลวงต่างใจทำอุบายรับศึก	๑๔๗
หลวงต่างใจรบกับแสนคำอิน	๑๔๘
แสนคำอินถูกจับตัวได้	๑๕๑

พลายยงยกทัพ	๑๕๔
เกิดกลางร้ายแก่พลายยง	๑๕๕
พลายเพชรพบกับพลายยง	๑๕๖
พลายยงถูกจับตัวไว้	๑๖๑
หลวงค้างใจพลายเพชรพลายบัวเข้าเมืองเชียงใหม่	๑๖๑
นางสร้อยฟ้าอนชอชีวิตก่อนพลายเพชร	๑๖๑
ปริศนาโทษนางสร้อยฟ้าและพลายยง	๑๖๒
ประหารชีวิตนางสร้อยฟ้าและพลายยง	๑๖๓
หลวงค้างใจขึ้นครองเมืองเชียงใหม่	๑๖๓

ตอนที่ ๕๖ สมเด็จพระจักรพรรดิยกทัพขึ้นไปเชียงใหม่

กรมการลาวหนีไปแจ้งข่าวศึกที่กรุงศรีอยุธยา	๑๖๔
สมเด็จพระจักรพรรดิให้หากนคัมภีร์มือ	๑๖๕
หลวงหาญกับขุนศรีรับอาสา	๑๖๕
สมเด็จพระจักรพรรดิยกกองทัพ	๑๖๖
กองทัพกรุงศรีอยุธยาเข้ามาถึงค่านเมืองเชียงใหม่	๑๖๖
เพี้ยกวางนายค่านยกกองทัพกรุงศรีอยุธยา	๑๖๖
นายค่านกับพวกแพ้นี้ไปเมืองเชียงใหม่	๑๖๗
นายค่านเข้าแจ้งข่าวทัพกรุงศรีอยุธยาแก่หลวงค้างใจ และพลายเพชรพลายบัว	๑๖๗

ตอนที่ ๕๑	หลวงค่างใจหลายเพชรหลายบัวควายเหียงเชียงใหม่	
	หลวงค่างใจกับพลายเพชรพลายบัวคิกอ่อนน้อม	๑๘๖
	หลวงค่างใจให้อาลักษณ์เขียนสาร	๑๘๗
	พระยายมราชรับสาร	๑๘๘
	สมเด็จพระจักรพรรดิให้หาหลวงค่างใจ	
	พลายเพชรพลายบัว	๑๘๙
	หลวงค่างใจ พลายเพชรพลายบัว เข้าเฝ้าสมเด็จพระ	
	จักรพรรดิ	๑๙๐
	สมเด็จพระจักรพรรดิทรงแต่งตั้งพลายเพชร	
	เป็นเจ้าของเมืองเชียงใหม่	๑๙๑
	สมเด็จพระจักรพรรดิยกทัพกลับกรุงศรีอยุธยา	๑๙๒
	กำเนิดพลายสังวาลทองลูกพลายเพชรและ	
	พลายอนันต์ลูกพลายบัว	๑๙๓
	พลายขงกลับชาติไปเกิดเป็นนิลมัยในเมืองมอญ	๑๙๔
ตอนที่ ๕๔	นิลมัยกับเดรจิวชกัทหนอญหาคีเชียงใหม่	
	เดรจิวคิกแก้แค้น	๑๙๕
	เดรจิวแปลงเป็นนกบินไปเมืองหงสา	๑๙๖
	นิลมัยคิดหาคนแก้ช่วยรบเชียงใหม่	๑๙๗
	เสนาเมืองหงสาคิดร้องบ่าว	๑๙๘
	เดรจิวเข้าเฝ้า	๑๙๙
	เดรจิวอาสารบเชียงใหม่	๒๐๐



นิลมัยสั่งให้เกณฑ์ทัพ	๑๙๓
นิลมัยกับเถรจิวยกทัพ	๑๙๖
เถรจิวศึกเผาเมืองเชียงใหม่	๑๙๗
เถรจิวตีค่ายเมืองเชียงใหม่แตก	๑๙๘
นิลมัยกับเถรจิวยกเข้าตีเมืองเชียงใหม่	๒๐๑
หลวงท่าเงาะ พลายเพชร พลายบัว รบเถรจิว	๒๐๓
เถรจิวล่าทัพ	๒๐๗

#### ตอนที่ ๔๕ เถรจิวได้ครองเมืองเชียงใหม่

เถรจิวกับนิลมัยปรึกษากันเรื่องการรบ	๒๐๘
เถรจิวยกทัพตีเข้าล้อมเมืองเชียงใหม่	๒๑๐
หลวงท่าเงาะ พลายเพชร พลายบัว รบทัพเถรจิว	๒๑๑
หลวงท่าเงาะ พลายเพชร พลายบัว ล่าทัพเข้าเมือง	๒๑๓
เถรจิวเผาเมืองเชียงใหม่	๒๑๓
หลวงท่าเงาะ พลายเพชร พลายบัว พลัดกัน	๒๑๔
เมืองเชียงใหม่แตก นางศรีมาลา นางเวสวัณนีเข้าป่า	๒๑๕
นิลมัยยกทัพเข้าเมืองเชียงใหม่	๒๑๖
นิลมัยแต่งตั้งให้เถรจิวครองเมืองเชียงใหม่	๒๑๗
เถรจิวสึกออกจากสมณเพศ	๒๑๘
นิลมัยยกทัพกลับเมืองหงสา	๒๑๙

ตอนที่ ๕๖ นางศรีมาลากับนางเวสัพพหลายมณีนาถ  
และกำเนิดหลายสุริยัน

พลายบัวหลงทางกลางน้ำ	๒๒๐
พลายบัวควงถึงนางแว่นแก้ว	๒๒๑
นางศรีมาลา กับนางเวสัพพ ระหกระเหินอยู่ในป่า	๒๒๓
นางศรีมาลากับนางเวสัพพพบกับพระพลายมณีนาถ	
บุศกรพลายชุมพลกับนางสร้อยระย้า	๒๒๔
พลายมณีนาถนำนางศรีมาลากับนางเวสัพพไปพบ	
นางสร้อยระย้ามารดา	๒๒๕
กำเนิดหลายสุริยัน	๒๒๗
พลายสุริยันถามความมารดา	๒๒๘
พลายสุริยันหนีมารดาไปถามหาบิดา	๒๒๙
เทวดาเข้าฝันพลายสุริยัน	๒๓๐
พลายสุริยันพบผ้าหยกในถ้ำลานทอง	๒๓๑
พลายสุริยันเรียนวิชาจากลานทอง	๒๓๓

ตอนที่ ๕๗ หลายสุริยันได้นางบัวทอง

พลายสุริยันเดินทางไปถึงหมู่บ้านโจร	๒๓๔
พลายสุริยันสะกดเข้าบ้านหมื่นประจัญนายโจร	๒๓๕
พลายสุริยันลักนางบัวทองลูกสาวหมื่นประจัญ	
ไปไว้ในถ้ำลานทอง	๒๓๗
พลายสุริยันได้นางบัวทอง	๒๓๘

หมื่นประจวบสวนพี่เลี้ยงนางบัวทอง	๒๔๐
หมื่นประจวบออกศึกตามนางบัวทอง	๒๔๑
พลายสุริยันพานางบัวทองกลับไปหานางเวส	๒๔๓
พลายสุริยันซบหน้าพจนต์ขึ้นรักษาถ้ำ	๒๔๔
พลายสุริยันกับนางบัวทองหลงทางในป่า	๒๔๕

ตอนที่ ๕๔ พลายสุริยันถูกอันละมั่งโจรแขกสลักแหว

บิศาจขุนไกรกับขุนแสนมาช่วย	
พลายสุริยันพบเรืออันละมั่งโจรแขก	๒๔๖
พลายสุริยันพบกับอันละมั่ง	๒๔๗
พลายสุริยันขอโทษสารเรืออันละมั่ง	๒๔๘
อันละมั่งก็ฆ่าพลายสุริยัน	๒๕๒
อันละมั่งผลักพลายสุริยันตกแหว	๒๕๒
บิศาจขุนแผนไปช่วยนางบัวทอง บิศาจขุนไกร ช่วยพลายสุริยันขึ้นจากแหว	๒๕๕
พลายสุริยันผูกหุ่นพยนต์	๒๕๘
พลายสุริยันใช้หุ่นพยนต์ไปยุคนเรืออันละมั่ง	๒๕๙

ตอนที่ ๕๕ พลายสุริยันตามรบกับโจรอันละมั่ง

พลายสุริยันชี้ธงสังข์ไปตามอันละมั่ง	๒๖๑
พลายสุริยันรบกับโจรอันละมั่ง	๒๖๒
พลายสุริยันแหวเรือโจรอันละมั่ง	๒๖๓
โจรอันละมั่งขี่ปลาโตมาหนีขึ้นฝั่ง	๒๖๓

อันตะมังรวบรวมพล	๒๖๓
พลายสุริยันรบกับโจรอันตะมัง	๒๖๕
พลายสุริยันจับทัพหุ่นพยนต์	๒๖๙
อันตะมังแก้หุ่นพยนต์ได้	๒๗๐
อันตะมังหนี	๒๗๑
พลายสุริยันกรวญถึงนางบัวทอง	๒๗๒

ตอนที่ ๖๐ อาจารย์แก้วจับพลายสุริยัน บิศาจพระไว้มหาช่วย

อันตะมังหนี ไปหาอาจารย์ที่เมืองโรมวิสย	๒๗๓
อาจารย์แก้วกั้ใช้นกกาตักไปทำร้ายพลายสุริยัน	๒๗๕
พลายสุริยันปราบนกกาตัก แล้วใช้นกกกลับไปทำ อาจารย์แก้วกรบ	๒๗๖
อาจารย์แก้วกั้เสกขี้ผึ้งเป็นม้า	๒๗๗
อาจารย์แก้วกั้กับอันตะมังรบพลายสุริยัน	๒๘๐
อาจารย์แก้วกั้ล่าทัพ	๒๘๓
อาจารย์แก้วกั้เสกผ้ายันตร์	๒๘๓
พลายสุริยันเสียที่ถูกรจับได้	๒๘๔
บิศาจพระไว้มหาช่วยพลายสุริยัน	๒๘๕
บิศาจพระไว้มหาบอกทางให้พลายสุริยันไปกามนิคา	๒๘๖

ตอนที่ ๖๐ พลายสุริยันกับพลายนั้รบเชิงใหม่

พลายสุริยันมาพบพลายนั้ที่วัดลาว	๒๘๘
พลายนั้กับพลายสุริยันศึกการที่เชิงใหม่คืน	๒๘๙

พลาญบัวกับพลาญสุริยันยกทัพพุ่งถึงเชียงใหม่	๒๙๒
พลาญบัวพลาญสุริยันปลอมเป็นพระแขก	๒๙๓
ทัพพลาญบัวเข้าตีกำแพงเมืองเชียงใหม่	๒๙๔
นายท่านหนีไปเมืองเชียงใหม่	๒๙๖
เกรงช่วยทัพออกรับนอกเมือง	๒๙๗
สองทัพปะทะกัน	๒๙๘

### ตอนที่ ๖๒ หลายบัวได้ครองเชียงใหม่

พลาญสุริยันรบกับสมิงวาทู	๓๐๐
พลาญบัวรบกับเกรงจ้าว	๓๐๒
เกรงจ้าวอำนมนคร์หายตัว	๓๐๓
พลาญสุริยันแก้มนคร์เกรงจ้าว	๓๐๔
เกรงจ้าวล่าทัพ	๓๐๕
พลาญสุริยันกับพลาญบัวสะกดทัพจับเกรงจ้าว	๓๐๖
พลาญบัวได้ครองเชียงใหม่	๓๐๗
พลาญบัวให้อำมาตย์ไปรับนางศรีมาลาและนางเวตี	๓๑๐

### ตอนที่ ๖๓ หลวงค่างใจมีศุภอักษรถึงกรุงศรีอยุธยา

หลวงค่างใจกับพลาญเพชรยกจากจอมทองมาถึงเชียงใหม่	๓๑๒
หลวงค่างใจมีศุภอักษรถึงกรุงศรีอยุธยา	๓๑๓
เสนาเชียงใหม่ถวายศุภอักษร	๓๑๕
สมเด็จพระจักรพรรดิมีรับสั่งให้ประหารชีวิตก๊กจ้าว	๓๑๗

ทักจิวหนีคุก	๓๑๘
ทักจิวลอบฆ่านางศรีมาลาและนางเวสวิ	๓๒๐
ทักจิวกลายเป็นจระเข้ออกอาละวาด	๓๒๑
พลายบัวพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้คุมคุก	๓๒๔
พระสังฆราชทูลขอพระราชทานโทษผู้คุมคุก	๓๒๔

### ตอนที่ ๖๔ พลายสุริยันอาสาปราบจระเข้ทักจิว

กรมการบ้านทับช้างบอกเรื่องจระเข้อาละวาด	๓๒๖
พลายสุริยันอาสาปราบจระเข้	๓๒๘
พลายสุริยันปลุกเสกอาวุธ	๓๒๙
พลายสุริยันถึงบ้านทับช้าง	๓๓๐
พลายสุริยันปราบจระเข้ทักจิว	๓๓๓
พลายสุริยันกับทักจิวแผลงอิทธิฤทธิ์สู้กัน	๓๓๓
ทักจิวหนี	๓๓๘
พลายสุริยันถามทักจิวจนหลงทาง	๓๓๘
กรมการบ้านทับช้างออกติดตามพลายสุริยัน	๓๓๘

### ตอนที่ ๖๕ พลายสุริยันไถ่นางกะเคียนทอง

พลายสุริยันหลงทางในป่า	๓๓๙
นางกะเคียนทองหลงรักพลายสุริยัน	๓๔๐
พลายสุริยันไถ่นางกะเคียนทอง	๓๔๑
พลายสุริยันไถ่นางกะเคียนทอง	๓๔๒
กรมการบ้านทับช้างทูลเรื่องพลายสุริยัน	๓๔๓

โทรให้กติกามไปทางทิศบูรพา	๓๔๔
หลวงค้างใจกับพลายบัวกัทท์ออกกติกามพลายสุริยัน	๓๔๕
พลายบัวกับหลวงค้างใจเข้าไปในถ้ำนางกะเคียนทอง	๓๔๖
พลายสุริยันกับนางกะเคียนทองเข้าเมือง	๓๔๗

ตอนที่ ๖๖ หลายเพชรไถ่นางสร้อยแก้วจินคาและนางมณฑา

พระยาแมนยกนางสร้อยแก้วจินคาให้พลายเพชร	๓๔๘
พลายเพชรไถ่นางสร้อยแก้วจินคา	๓๔๙
หมื่นพิชัยยกนางมณฑาให้พลายเพชร	๓๕๐
พลายเพชรตั้งหมื่นพิชัยเป็นนายบ้าน	๓๕๑
พลายเพชรไถ่นางมณฑา	๓๕๒
นางสร้อยแก้วจินคาหึงนางมณฑา	๓๕๓
นางมณฑาลอบไปหาบิคา มารดา	๓๕๖
หมื่นพิชัยให้หาหนานระจงมาทำเสน่ห์	๓๕๖
พลายเพชรหลงเสน่ห์นางมณฑา	๓๖๐
นางสร้อยแก้วจินคากามหึง	๓๖๑
พลายเพชรรับนางสร้อยแก้วจินคาจากเมือง	๓๖๓

ตอนที่ ๖๗ สามแฉกมาลย์กรองพานางสร้อยแก้วจินคาหนีไปเมืองลำพูน

สามแฉกมาลย์กรองเข้าไปพบนางสร้อยแก้วจินคา	๓๖๔
สามแฉกมาลย์กรองพานางสร้อยแก้วจินคามาพบ สมภารลาว	๓๖๕

สมภารลาวนั่งกรรมฐานรู้ว่านางมณฑาทักษะที่	๓๖๖
นางสร้อยแก้วจินคาขอให้สมภารลาวช่วยแก้ไข	๓๖๗
อุปฮาดเมืองลำพูนกับนางแก่นจันทร์บิดามารดา	
ของนางสร้อยแก้วจินคาเข้าเฝ้าพลายเพชร	๓๖๘
พลายเพชรทำทางเมิน	๓๗๑
อุปฮาดกับนางแก่นจันทร์กลับเมืองลำพูน	๓๗๑
สามเดรมาลัยกรองพานางสร้อยแก้วจินคาไปถึง	
เมืองลำพูน	๓๗๓
สามเดรมาลัยกรองอาสาบเชียงใหม่	๓๗๖
สามเดรมาลัยกรองลาอุปฮาดกลับไปหาสมภารลาว	๓๗๗
สมภารลาวหักทานการรบ	๓๗๘

### ตอนที่ ๖๔ พลายบัวจกทัพไปตีเมืองลำพูน

พลายเพชรให้พลายบัวจกทัพไปตีเมืองลำพูน	๓๘๐
พลายบัวจกทัพ	๓๘๒
พลายบัวจกัำเมืองลำพูน	๓๘๔
นายกำหนัดไปแจ้งข่าวศึก	๓๘๖
อุปฮาดส่งสารไปอาราธนาสมภารลาวกับสามเด	
รมาลัยกรองมาช่วยทำศึก	๓๘๗
สมภารลาวจกกองทัพหุ่นยนต์	๓๙๑
พลายบัวจกทัพมาถึงเมืองลำพูน	๓๙๔



ตอนที่ ๖๙	สมภารลาวกับสามเณรมาลัยกรรบพลายบัว	
	สมภารลาวยกทัพหุ่่นออกโจมตีทัพพลายบัว	๓๙๖
	สมภารลาวตั้งค่ายรับหน้าเมือง	๓๙๖
	พลายบัวกับเพี้ยกล้ายกเข้าตีเมืองลำพูน	๓๙๙
	สมภารลาวปลอมเป็นพระแขก สามเณรมาลัยกรอง ปลอมเป็นเณรพม่า	๔๐๐
	ทัพเชียงใหม่ปะทะกับทัพหุ่่นของสมภารลาว	๔๐๔
	พลายบัวเสกข้าวสารทำลายหุ่่นพยนต์	๔๐๕
	สมภารลาวกับพลายบัวแสดงฤทธิ์สู้กัน	๔๐๖
	เพี้ยกล้ายุกจับเป็นเชลย	๔๑๐
	พลายบัวส่งหนังสือลับไปเมืองเชียงใหม่	๔๑๑
	อุปฮาดถามปากคำเพี้ยกล้า	๔๑๒
	อุปฮาดให้จองจำทรมานเพี้ยกล้า	๔๑๓
ตอนที่ ๗๐	พลายเพชรยกทัพไปช่วยพลายบัวตีเมืองลำพูน	
	ขุนนางลาวเข้าเฝ้าถวายหนังสือลับแก่พลายเพชร	๔๑๗
	พลายเพชรจัดกองทัพไปช่วยพลายบัว	๔๑๙
	พลายเพชรลา นางมณฑา	๔๒๐
	พลายเพชรยกทัพออกจากเมืองเชียงใหม่	๔๒๑
	พลายเพชรยกทัพถึงเมืองลำพูน	๔๒๒
	พลายเพชรกับพลายบัวคิดแก้ไขเพี้ยกล้า	๔๒๓
	อุปฮาดเตรียมออกรบ	๔๒๖

สมภารลาวทูลทักทานอุปฮาด	๔๒๘
อุปฮาดเกณฑ์พลรบประจำการ	๔๒๙
พวกสอกแนมทูลข่าวทัพอุปฮาดแก่พลายเพชร	๔๓๐
ตอนที่ ๗๐ <b>พลายนัวเข้าไปแก้เพี้ยกล้าออกจากเมืองลำพูน</b>	
พลายนัวหายตัวลอบเข้าค่ายหน้าเมืองลำพูน	๔๓๓
พลายนัวเข้าเมืองลำพูน	๔๓๔
พลายเพชรยกออกตีทัพเมืองลำพูน	๔๓๔
พลายนัวสะกดเข้าคุก	๔๓๗
พลายนัวพบเพี้ยกล้าถูกจองจำไม่รู้สึกทน	๔๓๙
พลายนัวอ่านมนต์แก้ไขเพี้ยกล้า	๔๔๐
เพี้ยกล้าฆ่าผู้คุมคุก	๔๔๑
พลายนัวกับเพี้ยกล้าออกสมทบทัพพลายเพชร	๔๔๑
ทัพลำพูนเล่าถอยกลับเข้าเมือง	๔๔๒
พระท่ามระวงเข้าทูลเรื่องเพี้ยกล้าหายไปจากคุก	๔๔๔
เพี้ยกล้าทูลเรื่องสมภารลาวกับสามเณรมาลัยกรอง	๔๔๖
พลายเพชรให้แหวกท้ายเวียงฆ่าพระเณรและจับ	
<b>ญาติสมภารลาว</b>	๔๔๗
พลายเพชรให้จองจำพระเณรและญาติสมภารลาว	๔๔๘
ญาติสมภารลาวหนีไปแจ้งข่าว	๔๕๐
สมภารลาวคิดแก้แค้นพลายเพชร	๔๕๒

ตอนที่ ๗/๒	สมภารลาวกับสามเณรมาลัยกรองสะกดเข้าเมือง เชียงใหม่ จันนางมณฑาไปไว้เมืองลำหูน	
	สมภารลาวผูกหุ่นยนต์ไว้ช่วยรบแทนตัว	๔๕๔
	สมภารลาวกับสามเณรมาลัยกรองแปลงเป็นนกแก้ว บินไปเมืองเชียงใหม่	๔๕๕
	เกิดกลางร้ายในเมืองเชียงใหม่	๔๕๖
	ขรัวยายทำนาย	๔๕๗
	สมภารลาวกับสามเณรมาลัยกรองสะกดเข้าเมือง	๔๕๘
	สมภารลาวเอาปูนกาศกอไพร์นายเมืองเชียงใหม่	๔๕๙
	สมภารลาวกับสามเณรมาลัยกรองแก้ไขพระเณร ที่ถูกจำจอง	๔๖๐
	พระเณรพันพระยายมราชและผู้คุม	๔๖๒
	สมภารลาวกับพวกเข้าในปราสาท	๔๖๓
	นางมณฑาทูกุมักพาตัวไปจากวัง	๔๖๔
	พระเสื่อเมืองเข้ารัชชวาง	๔๖๕
	สมภารลาวอ่านเวทปราบพระเสื่อเมือง	๔๖๖
	สมภารลาวกับพวกเข้าเฝ้าอุปฮาด	๔๖๗
	อุปฮาดให้เบิกตัวนางมณฑามาถามความ	๔๖๘
	นางมณฑาท้องมนตรีพื้นเพื่อน	๔๖๙
	นางสร้อยแก้วทูลขอโทษให้นางมณฑา	๔๗๐
	นางสร้อยแก้วกับนางมณฑาปรองคองกัน	๔๗๓

## ตอนที่ ๗๓ หนีหนีออกหัวใจไปชว่หลายเพชร

ขุนนางเมืองเชียงใหม่ส่งม้าใช้ไปทูลเหตุแก่หลายเพชร	๔๗๔
หนีหนีพิชัยรู้ข่าวนางมณฑาทาย	๔๗๕
หนีหนีพิชัยเข้าไปสืบข่าวนางมณฑาในเมืองเชียงใหม่	๔๗๖
หนีหนีพิชัยยกทัพออกศึกตามหานางมณฑา	๔๗๗
ทัพหนีหนีพิชัยเข้าปล้นหมู่บ้านชายแดนเมืองลำพูน	๔๗๘
หนีหนีพิชัยพบกับแสนคำทองนายอำเภอลาว	๔๗๙
แสนคำทองให้จัดอาหารเลี้ยงกองทัพหนีหนีพิชัย	๔๘๐

## ตอนที่ ๗๔ หลายเพชรกับหนีหนีพิชัยลอบเข้าเมืองลำพูน

หลายเพชรหลายบัวทราบข่าวนางมณฑาทาย	๔๘๑
หลายบัวกลับไปรักษาเมืองเชียงใหม่	๔๘๒
หลายบัวพิพากษาโทษขุนนาง	๔๘๓
หนีหนีพิชัยเดินทางไปเฝ้าหลายเพชร	๔๘๔
หนีหนีพิชัยทูลข่าวนางมณฑาแก่หลายเพชร	๔๘๕
หลายเพชรคิดแก้แค้น	๔๘๖
หนีหนีพิชัยอาสาช่วยแก้แค้น	๔๘๗
เกิดกลางร้ายแก่หลายเพชรและหนีหนีพิชัย	๔๘๘
หลายเพชรกับหนีหนีพิชัยหายกัวลอบเข้าเมืองลำพูน	๔๘๙
หลายเพชรหนีหนีพิชัยลอบฆ่าฟันชาวเมือง	๔๙๐

ตอนที่ ๗๕	อุปสาถกับสมภารลาวจับพลายเพชรได้	
	พลายเพชรหายกัวยอดพันอุปซาย	๕๐๐
	สมภารลาวเข้ามานดูเหตุการณ	๕๐๑
	สมภารลาวเสกรักประคคเป็นงูรักพลายเพชร	๕๐๒
	มนตร์เสียม หมั้นพิชย์ถูกล้อม	๕๐๒
	หมั้นพิชย์หนีจากวงล้อม	๕๐๓
	หมั้นพิชย์มาถึงบ้านแสนคำทอง	๕๐๔
	หมั้นพิชย์ชวนแสนคำทองสามภิกษุพลายเพชร	๕๐๖
	หมั้นพิชย์พาแสนคำทองอพยพครอบครัวออกเดินทาง	
	ไปเชียงใหม่	๕๐๗
	หมั้นพิชย์พาแสนคำทองเข้าเฝ้าพลายบัว	๕๐๘
	พลายบัวถามข่าวพลายเพชร	๕๐๙
	หมั้นพิชย์ทูลเรื่องพลายเพชรเสียที่ถูกจับตัวไป	๕๑๐
	พลายบัวก็กั๊กแก้กัน	๕๑๑



# สังเขปเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนต้น

น.ส. อารี สุทธิเสวรงค์ เรียบเรียง

ครั้งสมเด็จพระพันวษาทรงครอบครองกรุงศรีอยุธยา มีครอบครัว  
ซึ่งควรถ่วงถึง ๓ ครอบครัว อาศัยอยู่ในเมืองสุพรรณ คือ

๑. ขุนไกรพลพ่าย ว่าเดิมชื่อพลายจันทน์ เป็นลูกพลายประจำ  
ยาม รัชชการอยู่กรมอาสาหกเหล่า เดิมอยู่บ้านพลับ เมื่อได้กับ  
นางทองประศรี ซึ่งอยู่ที่วัดตะไกรเป็นภริยา จึงย้ายมาอยู่บ้านภริยาที่วัด  
ตะไกร มีลูกชายด้วยกันคนหนึ่ง เมื่อเกิดเป็นเวลาพระเจ้ากรุงจีนนำแก้ว  
มาถวายสมเด็จพระพันวษา จึงได้นามว่า พลายนแก้ว ซึ่งต่อมาได้เป็น  
ขุนแผน แล้วเป็นพระสุรินทรภุชเชษฐ์มหาสุริย์ภักดี เจ้าเมืองกาญจนบุรี  
จึงเรียกกันว่า พระกาญจนบุรี

๒. ขุนศรีวิชัย รัชชการเป็นนายกองกรมข้างนอก เป็นเศรษฐี  
คนหนึ่งของเมืองสุพรรณ อยู่บ้านรั้วใหญ่ ไตนางเทพทองซึ่งอยู่ที่ท่าสิบเบี้ย  
เป็นภริยา มีลูกชายด้วยกันคนหนึ่งชื่อขุนช้าง ศึกษาล้านตั้งแต่เกิด เมื่อ  
ขุนช้างยังเล็ก ขุนศรีวิชัยพาเข้าเฝ้าถวายตัว สมเด็จพระพันวษาทรงรับไว้  
แต่มอบให้ขุนศรีวิชัยเลี้ยงไว้ก่อน

๓. พันศรโยธา เป็นพ่อค้า ไตนางศรีประจัน บ้านอยู่ท่าพี่เลี้ยง  
เป็นภริยา มีลูกสาวชื่อพิมพ์ลาโดย รูปร่างหน้าตางดงามมาก

ทั้งพลายนแก้ว ขุนช้าง และพิมพ์ลาโดย เป็นเพื่อนเล่นกันมาแต่เด็ก  
อยู่มาสมเด็จพระพันวษาทรงปรารภจะเสด็จไปล่ากระบือป่าในแขวง  
สุพรรณบุรี จึงตรัสสั่งขุนศรีวิชัยให้ไปแจ้งขุนไกรเตรียมการรับเสด็จ

ขุนไกรจึงพาพวกไปปลุกกำหนักรับเสด็จตั้งคอกล่ากระเบื้องบ้ำแถวบริเวณ  
เขาพระ ครั้นถึงวันกำหนด สมเด็จพระพันวษาก็เสด็จไปถึง ขุนไกรค้อน  
กระเบื้องเดือนมาได้ฝูงใหญ่ แต่กระเบื้องที่ไม้เข้าคอกไล่ชีวิตผู้คนอลหม่าน  
ขุนไกรจึงใช้หอกแทงกระเบื้องคายลงเป็นอันมาก ที่เหลือค้างแตกหนีเข้าบ้ำ  
ไป สมเด็จพระพันวษาก็วิ่ง จึงตรัสสั่งให้นำขุนไกรไปประหารชีวิต ก่อน  
ถูกประหารชีวิต ขุนไกรได้ขอร้องหลวงฤทธานนท์ซึ่งเป็นเพื่อนกัน ให้  
ช่วยรีบส่งข่าวให้นางทองประศรีทราบ นางทองประศรีก็กลัวจะถูกจับเอา  
ตัวเป็นเหยื่อหลวง จึงพาพลายแก้วหนีไปอาศัยอยู่กับพวกพ้องของสามีที่  
คอนเขาชนไก่ เมืองกาญจนบุรี และตั้งหลักฐานทำมาหากินอยู่ที่นั่น  
จนพลายแก้วอายุครบบวชเป็นสามเณร นางทองประศรีจึงนำไปบวช และ  
ให้อยู่ศึกษาเล่าเรียนความรู้กับท่านสมภารบุญ ที่วัดส้มใหญ่

ฝ่ายทางเมืองสุพรรณ ครั้นคืนวันหนึ่งโจรจันทรเข้าปล้นฆ่าขุน  
ศรีวิชัย พ่อขุนช้างตาย และพันศรโยธา พ่อของพิมพ์ลาไลยนั้น ขึ้น  
ไปกำทางเมืองเหนือเป็นไร่บ้ำกลับมากายที่บ้าน นางเทพทองกับนาง  
ศรีประจัน จึงพร้อมใจร่วมกันทำศพขุนศรีวิชัยและพันศรโยธา ที่วัดเขา  
โกฏิบ้าน

เณรพลายแก้ว เมื่อเรียนวิชากับสมภารบุญที่วัดส้มใหญ่ เมือง  
กาญจนบุรี จนสิ้นวิชาของอาจารย์แล้ว นางทองประศรีก็พามาฝากไว้กับ  
สมภารมี วัดบ้ำเลไลย เมืองสุพรรณบุรี เพื่อให้เล่าเรียนวิชาเพิ่มเติมอีก  
เณรพลายแก้วยังศึกษาเล่าเรียนและเจตียวลลลลสามารถเรียนวิชาจาก  
อาจารย์ได้รวดเร็ว ทั้งยังเทศน์มหาชาติกัณฑ์มัทรีได้ ไพเราะอย่างหาตัวจับ  
ได้ยากอีกด้วย ส่วนขุนช้างเมื่ออายุสมควรก็มีครอบครัวได้แต่งงานกับนาง  
แก่นแก้ว ลูกสาวหมื่นแก้ว แต่อยู่ด้วยกันได้บ้ำกว่านางแก่นแก้วกับ้วยคาย



อยู่มาถึงเทศกาลสงกรานต์ มีงานทำบุญที่วัดป่าเลไลยก์ พิมไปทำบุญ  
สักการากับมารดาที่วัดนั้นและได้พบเฒ่าแก้ว ทั้งพิมและเฒ่าแก้วต่างฝ่าย  
ต่างก็จำกันได้ว่าเคยเป็นเพื่อนเล่นด้วยกันมาแต่เด็ก ทั้งสองฝ่ายจึงมีจิต  
ก็รักกัน เมื่อถึงวันออกพรรษา มีเทศน์มหาชาติที่วัดป่าเลไลยก์ ชุนช้าง  
รับเป็นเจ้าของกัณฑ์กุมาร นางศรีประจันรับเป็นเจ้าของกัณฑ์มัทรี เมื่อถึง  
วันเทศน์ ท่านสมภารมีซึ่งจะเทศน์กัณฑ์มัทรีเกิดอาพาธ ท่านจึงให้เฒ่า  
แก้วเทศน์แทน เฒ่าแก้วเทศน์เพราะจับใจสัปปุรุษสักกาทรงศาสดา พิมก็เกิด  
ศรัทธาเปลื้องผ้าห่มสัทับทิมออกถวายเป็นเครื่องบูชากัณฑ์ ชุนช้างซึ่งหลง  
รักพิมอยู่แล้ว ครั้นเห็นดังนั้นก็เปลื้องผ้าห่มของตนวางทับผ้าของพิม แล้ว  
อธิษฐานขอให้ได้เจ้าของผ้าสัทับทิมสมความปรารถนา พิมได้ยินก็โกรธ  
ถูกลงไปบ้านพร้อมกับสายทองพี่เลี้ยงและบ่าวไพร่ คำวันนั้นทั้งเฒ่าแก้ว  
และชุนช้างต่างก็คะนองถึงพิม

วันต่อมา เฒ่าแก้วไปบิณฑบาตที่บ้านท่าพี่เลี้ยง และอ้อนวอน  
สายทองให้เป็นสื่อแนะนำให้คนได้พบกับพิมที่ไร่ฝ้าย ครั้นถึงเวลานั้น  
เฒ่าแก้วก็สึกแล้วออกไปพบกับพิม ก็ชวนกันไปในไร่ฝ้าย เมื่อกลับมา  
แล้ว คำวันนั้นพลายแก้วก็ไปหาพิมที่บ้านและสะกดผู้คนให้หลับ ลอบ  
ขึ้นหาได้เสียกับพิม แล้วกลับไปบวชเป็นเฒ่าอยู่ ณ วัดป่าเลไลยก์อย่างเดิม

ฝ่ายชุนช้างซึ่งหลงรักพิมอยู่แล้ว อ้อนวอนนางเทพทองผู้มารดา  
ให้ไปสู่ขอพิมให้ นางเทพทองคัดค้าน เพราะเห็นว่าพิมรูปสวย คงจะ  
ไม่ใยดีชุนช้างซึ่งเป็นชายรูปชั่ว ชุนช้างจึงไปพุดจาตบถมกับนาง  
ศรีประจันด้วยตัวเอง ครั้นพิมได้ยินก็คำประชกให้ ชุนช้างต้องรีบลงจาก  
เรือน สายทองจึงนำความไปแจ้งแก่เฒ่าแก้วที่วัดป่าเลไลยก์ แก่ได้ไปพุด

จากขอกเอ็นกับแฉะแก้วจนเกินขอบเขต เถวไทยแฉะเห็น นำความไปฟ้อง  
สมภาร ท่านสมภารไล่ตี จึงพากันหลบหนีลงกุฎีไป แฉะแก้วออกจากวัด  
บ้ำเตโดยไปอยู่กับท่านอาจารย์คงที่วัดแค ท่านสมภารคงเจ้าอาวาสวัดแค  
เป็นอาจารย์ที่มีวิชาดีและเคยเป็นเพื่อนกับขุนไกรบิการองแฉะแก้ว ท่าน  
จึงมีความเอ็นดูสั่งสอนวิชาความรู้ต่างๆ ให้แฉะแก้วด้วยความเต็มใจ จน  
แฉะแก้วสามารถผูกหุ่นหยนค์ เสกใบมะขามเป็นค้อนแทน สะเคาะไล่ถรวน  
กัญแจและศาลประตุ สะกักผู้คน เวียนรู้คาถาอาคมล่องหนหายตัวและ  
อยู่ยงคงกระพันด้วย

ฝ่ายขุนช้างไม่ละความพากเพียรและพยายามมาสู่ขอพิมอีก นาง  
ศรีประจันเป็นคนโง่ เห็นขุนช้างร่ำรวย จึงตกปากให้ขุนช้างจับเด้าแก่  
มาสู่ขอ พิมรู้ความก็ร้อนใจจึงชวนสายทองไปหาแฉะแก้วที่วัดบ้ำเตโดย  
ครั้นทราบว่าแฉะแก้วหนีไปอยู่วัดแค ก็ตามไปพบและเล่าเรื่องที่ขุนช้างมา  
สู่ขอให้ฟังและขอให้กักแก้ไข คำว่านั้นแฉะแก้วตาอาจารย์ตึก แม้อาจารย์  
จะทักทานก็ไม่อาจยับยั้งได้ ครั้นเสกแล้ว พลายแก้วก็ไปหาพิมและโต้เสย  
กับสายทองในคราวนี้ด้วย แล้วพลายแก้วรีบไปภาดูจนบุรีขอให้นางทอง  
ประศรีผู้เป็นมารคามาสู่ขอพิมกับนางศรีประจัน ๗ ก็ยอมยกให้ ได้แต่งงาน  
กันตามประเพณีโดยมีขุนช้างเป็นเพื่อนเจ้าบ่าว

พลายแก้วอยู่กับพิมได้สองวัน ทางกรุงศรีอยุธยาที่ทราบข่าวศึก  
เชียงใหม่มาทราบและตีไล่เมืองเชียงทอง ซึ่งเป็นอาณาเขตกรุงศรีอยุธยา  
สมเด็จพระพันวษาจึงทรงมีรับสั่งถามหาเชื้อสายขุนไกร เพื่อจะให้ยกทัพ  
ไปตีเชียงทองคืน ขุนช้างซึ่งขณะนั้นเข้าไปรับราชการอยู่ เห็นเป็นโอกาส  
ที่จะกำจัดพลายแก้ว จึงกราบทูลว่าขุนไกรมีบุตรชายชื่อพลายแก้ว มีวิชา

อาคมคี มีภรรยาอยู่เมืองสุพรรณ สมเด็จพระพันวษาจึงโปรดให้หา  
พลายแก้วเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา แล้วแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพไปรบเชียงทอง  
พลายแก้วจึงต้องจากพิม แต่ก่อนจะยกทัพไป พลายแก้ว พิม และนาง  
ทองประศรีได้ ไปปลุกคันไผ่ ไว้คนละคัน อธิษฐานว่าถ้าใครเป็นอันทราย  
ลง ก็ขอให้คันไผ่สำแดงกลางให้เห็นประจักษ์

ครั้นกองทัพกรุงศรีอยุธยาไปถึงเมืองเชียงทอง พระยาเชียงทอง  
ให้พระสังฆราชออกมาแจ้งว่า ที่ต้องอ่อนน้อมแก่เมืองเชียงใหม่ก็เพื่อ  
รักษาเมืองไว้ พลายแก้วจึงนัดแนะให้ทัพเชียงทองศิขนาบทัพเชียงใหม่  
เมื่อได้ชัยชนะและได้เมืองเชียงทองคืนแล้ว พลายแก้วก็ยกคิกคามทัพ  
เชียงใหม่ไปจนถึงเมืองลำปาง ลำพูน จนได้ตั้งค่ายมั่นอยู่ที่บ้านจอมทอง  
พลายแก้วกับไพร่พลมิได้เบียดเบียนข่มเหงราษฎรชาวบ้านจอมทอง แสน  
คำแมน นายแก้ววัน กับนางศรีเงินยวง ภรรยา จึงยกลูกสาวชื่อลาวทอง  
ให้แก่พลายแก้วเป็นการตอบแทนคุณ

เมื่อพลายแก้วยกทัพไปแล้วมีข้าพิมก็ล้มเจ็บลง รวีทาจูหมอกอยู่  
วัดป่าเลไลยก์ให้เปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า วันทอง จึงได้หาไซ้ ผ้ายชุบข้างก็ยังมี  
มีใจผูกพันปรารถนาจะได้วันทองเป็นภรรยา จึงทำกลอุบายขลุกระดุกผีให้  
ยายกลอยขยายสาธนามาหลอก ว่าพลายแก้วไปทัพพ่ายแพ้ทั่วทุกย บ่าวไพร่  
ก็คิกคูกหมด แล้วยายกลอยขยายสาธแก่ของชุบข้างก็ขู่นางศรีประจัน  
และวันทองว่าคามกฎหมายเมื่อหัวไปทัพพ่ายตายลง เมียจะต้องตกเป็น  
หม้ายหลวง ขอให้คิกบ้ายเบี่ยงยกวันทองให้เป็นภรรยาชุบข้างเสีย นาง  
ศรีประจันเชื่อคำขู่ก็ยอมยกวันทองให้ชุบข้าง เริงให้ปลุกหอแคงงานกัน  
โดยเร็ว วันทองไม่เชื่ออุบายของชุบข้างจึงไปหารวีทาจูวัดป่าเลไลยก์

ท่านชรั่วทำนายว่าพลายแก้วยังไม่ตาย ข้ายังมีชัยชนะจะกลับมาในเร็ววัน  
วันทองกลับมากบอกราคา ๆ ไม่เชื่อ วันทองจึงขอไปคู่กันโพธิ์ที่อริษฐาน  
ไว้ ชุนช้างแอบรู้ความ จึงลอบไปทำร้ายกันโพธิ์เสียก่อน ครั้นวันทอง  
กับมารคาไปถึงก็เห็นกันโพธิ์ของพลายแก้วเหี่ยวเฉาใบร่วงอยู่ แม้กระนั้น  
วันทองก็ไม่ปลงใจจะแต่งงานกับชุนช้าง นางศรีประจันต้องทำอุบายบอก  
วันทองว่าจะรื้อหอไปถวายวัดกลางเพื่ออุทิศกุศลให้พลายแก้ว วันทองจึง  
ยอมให้รื้อ แล้วนางศรีประจันก็ให้ชุนช้างปลูกเรือนหอใหม่ ในที่เดียวกัน  
นั้น ต่อมานางทองประศรีมาเยี่ยมวันทอง ทราบว่านางศรีประจันยก  
วันทองให้ชุนช้าง จึงกล่าวห้าม เพราะไม่เชื่อว่าลูกชายของตนจะเสียทัพ  
นางศรีประจันไม่เชื่อฟัง นางทองประศรีจึงไปแจ้งความไว้แก่พันโชติ  
กำนันแกลงให้เป็นพยาน แล้วกลับไปกาญจนบุรี ฝ่ายนางศรีประจันเห็นว่า  
วันทองไม่ยินยอมแต่งงานกับชุนช้าง ก็เขียนคัมภีร์จับจนวันทองสุดท้ายจะ  
หักทานแม่ไก่ จำใจต้องเข้าพิธีแต่งงานกับชุนช้าง แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม  
ยอมร่วมหอกับชุนช้าง รออยู่ถึงเจ็ดวัน

ฝ่ายพลายแก้วเมื่อมีชัยชนะกลับมาถึงกรุงศรีอยุธยาแล้ว สมเด็จพระ  
พระพันวษาโปรดทรงแต่งตั้งให้พลายแก้วเป็นขุนแผน กุมโพธิ์ห้าร้อย  
มีหน้าที่รักษาเขตแดนทางเมืองกาญจนบุรี ชุนแผนจึงกราบทูลลาลงเรือ  
กลับมาถึงสุพรรณบุรี พบวันทอง ๆ เล่าเรื่องให้ฟัง ชุนแผนโกรธชกคามจะ  
ขึ้นไปฆ่าฟันชุนช้าง ลาวทองซึ่งนั่งอยู่ในเรือออกมาห้ามไว้แล้วเกิดเรื่องหึง  
หวงกันขึ้นระหว่างวันทองกับลาวทอง จนวันทองน้อยใจกล่าวถ้อยคำ  
ก้าวร้าวชุนแผน ชุนแผนโกรธจึงพาลาวทองไปอยู่กับนางทองประศรี  
ที่กาญจนบุรี เมื่อชุนแผนจากไปแล้ววันทองแค้นชุนแผนคิดว่าสิ้นรัก จึง  
ยอมปลงใจถวายชุนช้าง อยู่มาได้ ๒ วัน ชุนแผนหวนคิดถึงวันทองจึง

ลอบเข้าสะกดผู้คนบนเรือนขุนช้าง มักขุนช้างกับวันทองก็กินไว้แล้วลง  
จากเรือนกลับไปขึ้นม้า ให้น่าวไพร่เรียกทำที่ว่าขุนแผนกลับมา เพื่อทำ  
ประจานให้วันทองกับขุนช้างได้รับความอับอาย ขุนช้างเกรงกลัวขุนแผนก็  
ออกมาขอโทษ ขุนแผนจึงให้ตามตัวผู้ที่รู้เห็นเป็นใจมาบอกกล่าว  
แก้กำนันทันทีก็กลับไป

ต่อมาสมเด็จพระพันวษาโปรดให้ขุนช้างกับขุนแผนเข้าไปฝึกหัด  
ราชการกับพระหมื่นศรี ณ กรุงศรีอยุธยา ครั้นถึงเวรขุนแผน ก็บังเอิญ  
ลาวทองเป็นไข้หนัก ขุนแผนจึงฝากเวรไว้กับขุนช้าง แล้วออกไปเฝ้าใช้  
ลาวทอง พอรุ่งขึ้นสมเด็จพระพันวษาเสด็จออก มีรับสั่งถามถึงขุนแผน  
ขุนช้างเห็นเป็นโอกาสจะกำจัดขุนแผน เพื่อมิให้มีโอกาสแก้แค้นที่ตนซึ่ง  
วันทองมาครอง จึงกราบทูลว่าขุนแผนละทิ้งหน้าที่ราชการลอบขึ้นกำแหง  
วิ่งออกไปหากรรษา สมเด็จพระพันวษาได้ทรงฟังก็กริ้ว จึงลงโทษห้าม  
ขุนแผนเข้าเฝ้าและเข้ากรุง ให้ออกไปกระแจะค้างอยู่ชายแดน และให้ส่ง  
ลาวทองมากักขังไว้ ณ โรงสระคิ่งในพระราชวัง

การที่ขุนช้างกระทำเช่นนั้น ทำให้ขุนแผนคิดแค้นอย่างสาหัส  
จึงคิดจะชิงวันทองกลับมาเป็นของคนอีก ขุนแผนได้ท่องเที่ยวไปจนถึง  
ช่องโจรของหมื่นหาญหรือนายเศรษฐีคู่ค้า ซึ่งมีเมียชื่อนางสีจันทน์  
และมีลูกสาวชื่อนิวคัล มีลูกน้องอยู่ชองกองกระพัน ๒๐ คน ขุนแผนเห็น  
ลักษณะนิวคัลก็ต้องใจ จึงไปฝากตัวขออยู่กับหมื่นหาญ วันหนึ่งหมื่นหาญ  
ชวนขุนแผนไปล่าวัวกระทิง ขุนแผนได้ช่วยชีวิตหมื่นหาญให้รอดพ้นจาก  
ถูกวัวกระทิงชวิดตาย หมื่นหาญและนางสีจันทน์จึงตอบแทนบุญคุณด้วยยก  
นิวคัล ให้เป็นเมียขุนแผน ครั้นอยู่มาหมื่นหาญเห็นขุนแผนมีวิชาอาคม  
ดีกว่าตน จึงคิดกำจัดโดยให้นิวคัลลอบวางยาพิษในอาหาร โหงพราษที่

ขุนแผนเลี้ยงไว้กระซิบบอกให้รู้ตัว ขุนแผนจึงทดลองบินข้าวกับกับข้าว  
โยนให้กาบิน กาก็ตกลงมาคายต่อหน้า ขุนแผนเห็นจริงจึงแก้งทำเป็นไม่  
สบายกินอาหารไม่ได้ แล้วกินนั้นขุนแผนก็ทำกลมารยาของลูกในครรภ์  
ของบัวคลี บัวคลีไม่รู้ในอุบายก็ออกปากยกให้ พอบัวคลีหลับขุนแผน  
จึงผ่าท้องนำเอาลูกไปทำกุมารทองที่โบสถ์วัดร้าง หมั้นหาญาติไปทัน  
เกิดต่อสู้กัน หมั้นหาญาติไม่ได้วอนขอชีวิตไว้ ขุนแผนเห็นว่าเป็นผู้เคยมี  
คุณกับตนจึงปล่อยไป เมื่อกลับมาถึงบ้านแล้ว ขุนแผนก็หาเหล็กเนื้อดี  
มาตีคาน ขณะล่องคานเกิดพยับฝน พัวร้องและพัวผ่า ขุนแผนจึงตั้งชื่อ  
คานเล่มนั้นว่า "พัวฝน" ตามนิมิตที่ปรากฏ ต่อมาไม่ช้าขุนแผนก็ได้มี  
ลักษณะคิ้วหนึ่งให้ชื่อว่า "สีหมอก" เมื่อขุนแผนมีคานพัวฝนเป็นอาวุธ  
มีมีสีหมอกเป็นพาหนะ และมีกุมารทองเป็นคู่ใจแล้ว กินวันหนึ่งขุนแผน  
จึงลอบไปยังเรือนขุนช้าง สะกดผู้คนบนเรือนหลับหมด เทียวหาห้อง  
วันทอง แต่ไปพบแก้วกิริยา ลูกพระยาสุรโทษซึ่งมีคานำมาขายชกเงินไว้  
กับขุนช้าง ขุนแผนก็ได้แก้วกิริยาเป็นเมียและให้เงินนางไว้ได้ตัว แล้ว  
ปลุกวันทองพาหนีไปจากบ้านขุนช้าง

ฝ่ายขุนช้างตื่นขึ้นรู้ว่าวันทองถูกลักพาไป จึงพาพวกพ้องบ่าวไพร่  
ออกติดตามขุนแผนไปทันกันในป่า ขุนช้างกับพวกสู้ขุนแผนไม่ได้ จึงเข้า  
มากราบทูลสมเด็จพระพันวษากล่าวโทษว่าขุนแผนเป็นกบฏต้องสุ่มไพร่พล  
ไว้มาก และลักเมียลัทธิทรัพย์ของคนไป สมเด็จพระพันวษาจึงให้จมนศรี  
จมนไวยเป็นแม่ทัพ ขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทรา เป็นบิกขั้ยและ  
บิกขวา ยกไปตามตัวขุนแผนกลับมา หากไม่ยอมมาโดยคึกก็ให้จับคายน  
กองทัพตามขุนแผนไปจนถึงป่าห้วยจรเข้สามพัน ขุนเพชรขุนรามคำ  
ประจานถึงบิกขามารคาขุนแผน ๆ บันดาลโทษฆ่าขุนเพชรและขุนรามคายน

จมีนศรีจมีนไวยจึงกลับมาราบทุก สมเด็จพระพันวษา<sup>๕</sup>ก็รับสั่งให้ส่ง  
หมายถึงทุกหัวเมืองทุกท่านให้จับขุนแผนกับวันทองจำส่งมากรุงศรีอยุธยา  
ขุนแผนกับวันทองจึงต้องหลบซ่อนตัวอยู่ในป่าด้วยเกรงพระราชอาญา  
ทั้งสองระหกระเหินคราวคราวอยู่จนวันทองมีครรภ์ใกล้จะครบกำหนด  
ขุนแผนส่งสารวันทองเกรงจะต้องคลอดลูกกลางป่า จึงพากันเข้ามาขอตัว  
ต่อพระพิจิตรเจ้าเมืองพิจิตร ทั้งพระพิจิตรและนางบุษบาภรรยาพระพิจิตร  
ต่างรักใคร่ปรานีเลี้ยงดูขุนแผนกับวันทองเหมือนดังลูกของตน อยู่ต่อมา  
ขุนแผนเกรงว่าพระพิจิตรจะพลอยมีความผิดฐานบีบบังคับโทษไว้ จึง  
ปรึกษากันขอให้พระพิจิตรทำบอกส่งตัวเข้ามากรุงศรีอยุธยา โทษก็คงจะ  
เบาบางลง พระพิจิตรจึงมีใบบอกกราบทุกส่งขุนแผนกับวันทองมา  
ยังกรุงศรีอยุธยา ขุนแผนฝากม้าสี่หมอกไว้กับพระพิจิตร แล้วเอา  
คาบฟ้าฟันเข้าซ่อนไว้ที่โพรงต้นไม้ในป่า ที่บ้านคาบกังธนู ระหว่างทาง  
วันเมื่อเข้ามาถึงกรุงศรีอยุธยานั้น แก้วกิริยาซึ่งได้ตัวออกจากบ้าน  
ขุนช้าง แล้วมาพักอาศัยหาเลี้ยงชีพด้วยการขายหมากบุนนาคและของชำอยู่  
ในกรุงศรีอยุธยา ก็ได้มาพบกับขุนแผนและวันทองด้วย ครั้นจมีนศรีนำ  
ขุนแผนและวันทองเข้าเฝ้ากราบทุกเรื่องราวกันส่ายปลายเหตุให้ทรงทราบ  
แล้ว สมเด็จพระพันวษาก็คลายพิโรธ พระราชทานอภัยโทษที่ฆ่าขุนเพชร  
ขุนราม แล้วรับสั่งให้ขุนช้างกับขุนแผนสู้ความกัน เมื่อลูกขุนพิจารณาคดี  
แล้ว ตักสินให้ขุนแผนชนะความ และได้วันทองคืนไป ส่วนขุนช้างนั้น  
ลูกขุนพิพากษาว่ามีโทษถึงตาย ถ้าขุนแผนคุ้มกัน จะให้ฆ่าเสียก็ตาม  
อัธยาศัย แต่ถ้าเกรงกลัวบาปกรรม ก็ให้ปรับไหม แต่ขุนแผนมิได้คิด  
จองเวร ขุนช้างจึงเพียงแต่ถูกปรับไหมเท่านั้น

เมื่อขุนแผนชนะความแล้ว จึงพาวันทองกับแก้วกิริยามาอาศัยอยู่ที่บ้านจมีนศรี อยู่มาไม่นาน กรรมบันดาลให้ขุนแผนนึกถึงลาวทองซึ่งถูกกักขังอยู่ที่โรงสะกิดในพระราชวัง จึงขอร้องให้จมีนศรีกราบทูลขอพระราชทานอภัยโทษลาวทอง จมีนศรีทักทานก็ไม่ฟัง ครั้นจมีนศรีกราบทูลสมเด็จพระพันวษาก็กริ้ว เห็นว่าขุนแผนกำเริบ จึงรับสั่งให้เอาตัวขุนแผนไปจองจำไว้ในคุก แก้วกิริยาได้เข้าไปปรนนิบัติขุนแผนในคุก ส่วนวันทองคงอาศัยอยู่ที่บ้านจมีนศรี วันหนึ่งวันทองออกจากบ้านไปเยี่ยมขุนแผน ขุนช้างให้บ่าวไพร่มาลุดครว้าพาว์ทองไปสุพรรณ วันทองไปคลอศุบุตรเป็นชายที่บ้านขุนช้าง แล้วให้ชื่อบุตรตามวงศ์ขุนแผนว่าพลายงาม ครั้นขุนช้างทราบว่พลายงามเป็นลูกขุนแผน ก็หมองใจคึกกำจิกอยู่ทุกเวลา จนพลายงามอายุได้ ๑๐ ขวบ วันหนึ่งขุนช้างล่อลวงพลายงามเข้าไปในบ้ำแล้วทุบตีบีบจุมกเอาซอนไม้ทับไว้จะให้ตาย พวกผีพรายของขุนแผนเข้าช่วยไว้แล้วไปเข้าฝันบอกวันทอง วันทองคามไปพบเล่าเรื่องราวให้พลายงามทราบแล้วบอกว่า มีย่าชื่อทองประศรีอยู่ที่กาญจนบุรี พลายงามจึงตามมาคาราคาเินทางไปอยู่กับย่า นางทองประศรีก็เลี้ยงดูพลายงามไว้ แล้วพาไปเยี่ยมขุนแผน ๆ ให้พลายงามเรียนหนังสือและให้หมั่นศึกษาตำรับตำราของขุนแผนที่มีอยู่กับนางทองประศรี ครั้นพลายงามอายุได้สิบสามปีนางทองประศรีจักทำพิธีโกนจุก แล้วพามาฝากไว้กับจมีนศรี ต่อมาจมีนศรีพาพลายงามเข้าเฝ้าถวายตัวเป็นมหาดเล็ก /

ต่อมาเกิดศึกระหว่างกรุงศรีอยุธยากับเมืองเชียงใหม่ ศึกรั้งนี้เกิดขึ้นเพราะพระเจ้าเชียงใหม่ได้ทราบข่าวว่านางสร้อยทอง ธิดาเจ้าเมืองล้านช้างมีรูปโฉมงดงาม ใครจะได้มาเป็นพระสนม จึงให้ท้าวกรุงกาพบกับ



แสนศรีเพชรกล้าเป็นทูตนำพระราชสาส์นพร้อมด้วยเครื่องราชบรรณาการ  
ไปสู่ขอธิดาพระเจ้าล้านช้าง แต่พระเจ้าล้านช้างไม่ยอมยกพระธิดาให้ และ  
ให้คืนเครื่องราชบรรณาการมา พระเจ้าเชียงใหม่ก็โกรธมาก จึงรับสั่งให้  
กวานมหาปากไปสืบข่าวในเมืองล้านช้าง ก็ได้ทราบมา อีก ๑๕ วันพระ  
เจ้าล้านช้างจะส่งนางสวีย์ทองลงมาถวายพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา พระเจ้า  
เชียงใหม่จึงแค้นกองทัพให้แสนศรีเพชรกล้ายกไปคอยสกัดซึ่งนางกลางทาง  
แสนศรีเพชรกล้าซึ่งนางได้และจับพระทัยนำขุนนางฝ่ายไทยกับกิ่งกำก  
ขุนนางฝ่ายล้านช้างไปถวาย พระเจ้าเชียงใหม่ให้จงจำไว้และทรง  
คาดการณ์ว่าในไม่ช้าคงจะมีศึกกระหนาบมาทั้งทางล้านช้างและทางกรุง  
ศรีอยุธยา จึงปรึกษากับขุนนางเห็นพร้อมกันยั่วให้ไทยยกมารบก่อน  
พระเจ้าเชียงใหม่จึงมีสาส์นทำทนายมายังกรุงศรีอยุธยา พระพันวษาไปรคทา  
ผู้อาสายกกองทัพไปรบ แต่ไม่มีผู้ใดทูลอาสา พระพันวษากวีว ครั้นเสด็จ  
ขึ้นแล้ว จมื่นศรีกลับมามีบ้านเล่าความให้ลูกเมียฟัง พลายงามแอบได้ยิน  
จึงอ้อนวอนจมื่นศรีให้พาเข้าเฝ้าขอทูลอาสา ครั้นพลายงามได้แสดงวิชา  
ความสามารถจนเป็นที่พอใจจมื่นศรีแล้ว จมื่นศรีจึงพาพลายงามเข้าเฝ้า  
ก็ไปรคให้พลายงามเป็นแม่ทัพยกไป พลายงามเห็นเป็นโอกาส จึง  
กราบทูลขอพระราชทานโทษขุนแผนผู้เป็นบิดาให้ไปเป็นที่ปรึกษาด้วย  
พระพันวษาก็ไปรคพระราชทาน ขุนแผนจึงกราบทูลขอนักโทษมีชื่อ  
ที่ถูกของจำอยู่ในคุกด้วยกันอีก ๓๕ คนไปช่วยที่เชียงใหม่ และได้ไปรคให้  
ลาวทองพันโทชออกจากวังในคราวนี้ด้วย เมื่อขุนแผนจะไปทัพ ได้ให้  
คนไปรับนางทองประศรีมาอยู่กับลาวทองและแก้วกิริยาซึ่งมีกรรมแก่จวน  
จะกลอก ณ บ้าน วัดตะไกรในกรุงศรีอยุธยา ครั้นได้ฤกษ์ที่ขุนแผนกับ  
พลายงามจะกรีธาทัพไปตีเชียงใหม่ แก้วกิริยาก็กลอกบุตรชาย จึงให้ชื่อว่า  
พลายชุมพล

ฝ่ายขุนแผนกับพลายงามก็เดินทางจากวัดใหม่ไชยชุมพล ไปจนถึง  
บ้านคาบกังธนู ขุนแผนซุกเอาคาบฟ้าพินที่ฝังไว้ แล้วเดินทางต่อไปจนถึง  
เมืองพิจิตร ขุนแผนแวะไปเยี่ยมคารวะพระพิจิตรและนางบุษบา แล้วรับ  
ม้าสี่หมอกไปทัพ พลายงามได้พบกับศรีมาลาลูกสาวพระพิจิตรนางบุษบา  
เกิดมีความรักต่อกัน ลอบเข้าหานางศรีมาลาได้เสียกันก่อนวันจะเคลื่อน  
ทัพ ขุนแผนรู้ความจริงส่งนางศรีมาลาให้พลายงาม กำหนดว่าเมื่อเสร็จ  
ศึกแล้วจะกลับมาทำพิธีแต่งงาน เมื่อเดินทางไปถึงเชียงใหม่ ขุนแผน  
กับพลายงามสะกดผู้คุม แก้วพระท่ายน้ำและกิ่งกำกวมทั้งทหารไทยลาว  
ออกมาได้แล้ว พระท่ายน้ำจึงช่วยกันรบเชียงใหม่ ทัพไทยชนะฆ่าท้าว  
กรุงกาฬกับแสนศรีเพชรกล้าและแม่ทัพรองชาย แล้วขุนแผนพลายงาม  
ปรึกษากันลอบสะกดเข้าเมืองเชียงใหม่ในเวลากลางคืน เข้าไปจนถึงที่  
บรรทมพระเจ้าเชียงใหม่ พระเจ้าเชียงใหม่ขอชีวิตและอ่อนน้อมยอมขึ้น  
แก่กรุงศรีอยุธยา พร้อมทั้งมอบนางสร้อยทองคืนมาถวายพระพันวษาคด้วย

เมื่อขุนแผนกับพลายงามชนะศึกแล้ว ก็แจ้งเรื่องมายังกรุงศรี  
อยุธยา จึงมีรับสั่งให้ยกทัพกลับ ขุนแผนนำพระเจ้าเชียงใหม่กับมเหสีคือ  
นางอัปสรและธิดาคือนางสร้อยฟ้าลงมาด้วย พระพันวษาทรงพิจารณา  
ความชอบ โปรดแต่งตั้งให้ขุนแผนเป็นที่พระสุรินทรภุชโยมโหฬารย์ภักดี  
วังเมืองกาญจนบุรี ตั้งพลายงามเป็นเจ้านายไวยวรนาถ หัวหมื่นมหาดเล็ก  
ฝ่ายขวา และพระวราทานรางวัลให้แก่ทหารอาสาทั้ง ๓๕ คน ส่วน  
พระท่ายน้ำมีความผิดที่เสียทัพ แต่ได้ช่วยขุนแผนรบชนะเป็นความชอบ  
ลดล้างโทษ จึงเพียงแต่ถูกถอดยศลงเป็นไพร่เฝ้าประตู ทางเมือง  
เชียงใหม่นี้พระพันวษาทรงพิจารณาเห็นว่า เติมเป็นนครอิสระ มีไค้ขึ้น

กรุงศรีอยุธยา จึงไม่นับว่าเป็นกบฏ และบั้นพระเจ้าเชียงใหม่ก็อ่อนน้อม  
โดยคืบแล้ว จึงพระราชทานอภัยโทษไม่ประหารชีวิต โปรดให้กลับไป  
ครองเมืองเชียงใหม่ตามเดิม และพระราชทานครอบครัวที่กวาดต้อนมา  
ให้คืนกลับไปด้วย พระเจ้าเชียงใหม่จึงทูลถวายสร้อยฟ้าแก่พระพันวษาฯ  
โปรดพระราชทานสร้อยฟ้าแก่จ๋มไวยวรรณาด ส่วนนางสร้อยทองนั้น  
ทรงแต่งตั้งเป็นพระสนม ชุนแผนกราบทูลให้ทรงทราบว่าจ๋มไวยมีคู่  
อยู่แล้วคือศรีมาลา ลูกพระพิจิตรและนางบุษบา พระพันวษาก็ทรง  
พระกรุณาโปรดฯ ให้นำศรีมาลาลงมาแต่งงานกับจ๋มไวยพร้อมกับ  
สร้อยฟ้า

ถึงวันแต่งงานจ๋มไวย วันทองและชุนช้างก็เข้ามาช่วยงานด้วย  
ชุนช้างกินเหล้าเมามายจนเกิดวิวาทกับจ๋มไวยฯ บันดาลโทษตำราย  
ชุนช้าง ชุนช้างเข้าเฝ้าถวายฎีกากล่าวโทษ จ๋มไวยจึงฟ้องทวนว่า  
ชุนช้างคิกฆ่าจ๋มไวยเมื่อครั้งยังเป็นเด็กอยู่ ชุนช้างปฏิเสธ ขอพิสูจน์  
คำนำถวาย ชุนช้างคำแพ้ถึง ๒ ครั้ง พระพันวษาทรงพระพิโรธ รับสั่ง  
ให้นำชุนช้างไปประหารชีวิต วันทองอ่อนน้อนขอให้จ๋มไวยกราบทูล  
ขอพระราชทานโทษแก่ชุนช้าง จ๋มไวยเห็นแก่มารดาจึงกราบทูลขอ  
ก็โปรดพระราชทานโทษชุนช้าง ต่อมาจ๋มไวยลอบสะกดหินเรือนชุนช้าง  
อ่อนน้อนให้วันทองผู้มารดาอยู่ที่บ้านของคน ค่ายหวังจะให้คืนกับ  
ชุนแผนผู้บิดา ชุนช้างชกเคืองมากจึงไปปักทางเสด็จ ลอยคอชูฎีกาถวาย  
ขอพระพันวษาเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคกลับจากประพาส  
บึง พระพันวษาทรงกริ้ว ครัสให้เขียนชุนช้าง ๓๐ ที แต่ก็ไม่โปรดให้  
รับฟ้อง แล้วทรงตราพระราชกฤษฎีกากำหนดโทษเจ้าหน้าที่รักษาพระองค์

ซึ่งประมาทปล่อยให้ผู้ล่วงล้ำเข้ามาในล้อมวง มีโทษ ๗ สถาน และ  
ประหารชีวิตสืบมาแต่นั้น

ฝ่ายขุนแผนทราบข่าวว่าวันทองมาอยู่ที่บ้านจมนไวยก็มาหา วันทอง  
เกรงจะมีความผิดที่ตกคนนั้นลักไปคนนั้นพามา จึงไม่ยอมปรองคอง  
ด้วยขุนแผน ครั้นรุ่งเช้าพระพันวษาโปรดให้ไต่สวนคดีตามฎีกาของขุนช้าง  
แล้วโปรดให้วันทองซึ่งเป็นคนกลางตัดสินใจว่าจะเลือกอยู่กับขุนช้างหรือ  
ขุนแผน หรือจะอยู่กับลูก ด้วยชะตาถึงมาคถึงคราวที่วันทองจะสิ้นชีวิต  
กรรมจึงบันดาลให้นางทูลตอบไปเป็นกลางว่า ตามแต่จะโปรดตัดสิน  
พระพันวษาเข้าพระทัยว่าวันทองก็จะครองทั้งสองชาย จึงทวิสปริภาษ  
แล้วรับสั่งให้นำไปประหารชีวิตเสีย เมื่อถึงที่ตะแดงแกงแล้วจมนไวย  
ตัดสินใจกลับไปเผ้ากราบทูลขอพระราชทานอภัยโทษ พระพันวษาก็โปรด  
ทรงยกโทษพระราชทาน จมนไวยจึงรับขี้ผึ้งทรงขวากกลับมา แคด้วยกรรม  
บันดาลให้พระยายมราชเข้าใจผิด ก็คว้าเร่งให้ลงคาบประหาร นางวันทอง  
จึงต้องสิ้นชีวิตไป

ฝ่ายสร้อยฟ้าและศรีมาลาสองภริยาของจมนไวย ก็มีเรื่องวิวาท  
หึงหวงกันอยู่ตลอดมา เพราะพระไวยแสดงความรักใคร่ศรีมาลามากกว่า  
สร้อยฟ้าจึงลอบไปหาเถรชวาทำเสน่ห์ให้พระไวยหลงรัก พระไวยก็หลง  
เสน่ห์และเขียนคี่ศรีมาลา พลายชุมพลเข้าช่วยข้างศรีมาลา ก็พลอยถูก  
พระไวยตีไปค่าย พลายชุมพลน้อยใจจึงหนีไปกาญจนบุรี เล่าเรื่องให้  
ขุนแผนและแก้วภริยาฟัง แล้วเลยหนีไปหาภรรยาที่เมืองสุโขทัย โดยมี  
กุมารทองไปเป็นเพื่อน ขุนแผนรู้ความแล้วก็รีบมายังกรุงศรีอยุธยาหมาย  
จะแก้เสน่ห์ ส่วนศรีมาลาก็ใช้อ้ายทิดไปแจ้งแก่พระพิຈิตรและนางบุษบาผู้  
เป็นนิกามารคาว่่าคนบ้ายให้รับลงมา ทั้งสองฝ่ายมาถึงพร้อมกัน พระพิຈิตร

และนางบุษบาถือว่าพระโวย ชุณแผนมั่นใจว่าพระโวยต้องเสด็จฯ แผล เพราะหน้าตามัวหมอง จึงให้เอากระจกที่ส่องมากู้เห็นรูปรอยที่ทำเสด็จ แต่นางทองประศรีซึ่งพลอยถูกเสด็จด้วย เห็นเป็นเรื่องเล่นกล จึงเข้าข้างพระโวยและคำชุนแผน พระโวยเองก็กลับกล่าวล้าเลิกบิดาถึงความหลัง คราวที่คนได้กราบทูตขอพระราชทานโทษให้ออกจากคุก ทำให้ชุนแผนโกรธมากถึงคัดพ่อคักลูกและทวงคาบฟ้าพันคืน แล้วกลับไปกาญจนบุรี กิดแก่นหมายจะฆ่าพระโวยอยู่ ส่วนพระพิจิตรและนางบุษบาก็กลับไปยังบ้านเมืองรองคน

ฝ่ายพลายชุมพลเมื่อขึ้นไปอยู่กับตายายที่สุโขทัยแล้วก็บวชเป็นเณร เวียนหนังสือทั้งขอมและไทย และได้วิชาจากลานทองของขอมคำคิดด้วย วันหนึ่งระลึกถึงเหตุที่ทำให้ตนต้องหนีจากยามา จึงผูกหุ่นยักษ์ให้ถือหนังสือมาหาชุนแผนที่กาญจนบุรี ชุนแผนได้รับแล้วก็บอมนักหมายกับพลายชุมพล พลายชุมพลจึงสึกจากเณรและได้ม้กะเสียวกับคาบชนะโพธิ์ของตา แล้วเดินทางจากสุโขทัย มาทำพิธีผูกหุ่นยนต์เป็นกองทัพ และปลอมตนเป็นมอญใหม่ชื่อสมิงมัคราคุมทัพหุ่นกลงมาถึงตำบลเค็มบางพระพันวษาทรงทราบข่าวศึก ก็โปรดให้ชุนแผนยกทัพออกไปต่อต้านชุนแผนแกล้งทำเป็นแพ้ให้พลายชุมพลจับตัวไป ด้วยหมายจะให้พระโวยอาสาออกมารบ แล้วเคลื่อนพลมาตั้งค่ายอยู่ที่ศาลานแหวงอยุธยา พระพันวษาก็ให้พระโวยออกไปรบแก้แค้นแทนพ่อ ระหว่างเดินทางมาวันทองซึ่งตายไปแล้วก็ปรากฏตัวเป็นเปรตมาห้ามทัพด้วยความเป็นห่วงลูกกลัวว่าจะถูกบิดาฆ่าตาย แต่ก็ไม้อาจจะยับยั้งพระโวยได้ เมื่อกองทัพ

พระไวยไปถึงและได้รบกับพลายชุมพลซึ่งปลอมเป็นมอญ ขณะเข้ารบ  
ติดพันกัน พระไวยได้ทราบว่ขุนแผนและพลายชุมพลปลอมตัวมา จึง  
รีบหนีกลับมาเฝ้าพระพันวษากราบทูลให้ทรงทราบ พระองค์จึงตรัสใช้  
ให้ศรีมาลาออกไปรับขุนแผนพลายชุมพลเข้ามา ขุนแผนก็เข้ามาเฝ้าและ  
กราบทูลเรื่องพระไวยถูกเสน่ห์ให้ทรงทราบ แล้วพลายชุมพลกราบทูลรับ  
อาสาขอจับเสน่ห์โดยมีจมีนศรีไปเป็นสักขีพยาน ทั้งสองคนปลอมตัวเป็น  
แขกชวา นำเหล่ากัญชาและของมีนเมาต่างๆ ไปมอมเฒ่รชวาคซึ่งอยู่ที่วัด  
พระยาแมน จนเฒ่รชวาคเฒ่ามายลต้งปากว่าตนเป็นผู้ทำเสน่ห์ให้จมีนไวย  
หลงรักสว้อยฟ้า พลายชุมพลจึงให้บ่าวไพร่จับมัดแล้วตามถึงสถานที่ฝังรูป  
ฝังรอย เฒ่รชวาคไม่บอก พลายชุมพลเอากระบี่ฟันที่แตกหน้า เฒ่รชวาคจึง  
ยอมพาไป แล้วนำตัวเฒ่รชวาคกับเฒ่รจิวมาของจำและขังไว้ที่ทิมคำรจ  
ทกกลางคืนคึกสงัก เฒ่รชวาคกับเฒ่รจิวสำงเฒ่า จึงสะเคาะใช้่ครวณหลुक  
แล้วเสกปูนพลุกเป็นเฒ่รเฒ่รนอนตายแทนไว้ แล้วเฒ่รชวาคแปลงเป็นจระเข้  
ให้เฒ่รจิวเป็นลูกเกาะหลังว่ายน้ำหนีไป

พระพันวษาโปรดให้ไต่สวนคดีทำเสน่ห์ สว้อยฟ้าไม่ยอมรับ ชำยยัง  
กล่าวหาทวนว่ศรีมาลาเป็นชู้กับพลายชุมพล ทั้งสองฝ่ายไม่มีพยาน  
หลักฐาน จึงโปรดให้สว้อยฟ้าและศรีมาลาสุยไฟพิสูจนความบริสุทธิ์  
สว้อยฟ้าแพ้แก่พิสูจน พระพันวษาทรงพิพากษาให้ประหารชีวิต  
นางทองประศรีเห็นว่าสว้อยฟ้ามีกรรมมาได้ ๗ เดือนแล้ว จะพาลุกในท้อง  
ตายไปด้วย จึงขอให้ศรีมาลากราบทูลขอพระราชทานชีวิตสว้อยฟ้า  
พระพันวษาก็โปรดพระราชทานโทษ แต่ให้เนรเทศสว้อยฟ้าไปจาก

กรุงศรีอยุธยา สร้อยฟ้าจึงต้องเดินทางกลับไปเชียงใหม่โดยทางเรือ เมื่อมาถึงบางแม้วได้พบกับเถรชวาคและเถรจิว จึงสมทบกันเดินทางขึ้นไปจนถึงเชียงใหม่ ต่อมาศรีมาลาคลอดบุตรเป็นชาย ชุนแผนให้ชื่อว่า พลายเพชร ส่วนสร้อยฟ้าไปถึงเชียงใหม่ไม่นานก็คลอดบุตรเป็นชาย เจ้าเชียงใหม่ให้นามว่า พลายยงพงศ์นพรัฐ

เรื่องต่อจากนี้ มีปรากฏในมหเสภา ซึ่งตรวจสอบชำระใหม่และพิมพ์ไว้ใหม่แล้ว.





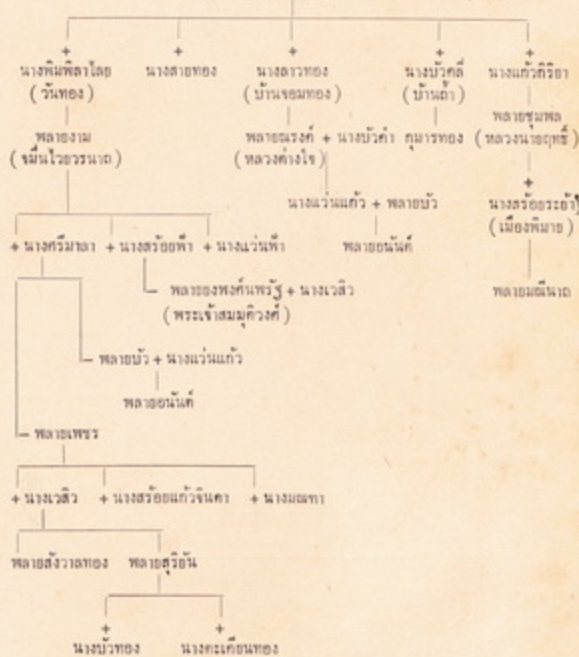
# ลำดับวงศ์สกุลของตัวละครในเรื่อง ขุนช้างขุนแผน

ขุนไกรพลห้าช + นางทองประศรี

( ตำบลบ้านพลับ จังหวัดสุพรรณบุรี ) | ( วัดตะไกร จังหวัดสุพรรณบุรี )

ขุนแผน

[ พลตาแก้ว, พระสุรินทรวรญาโสมโหสุริย์ภักดี ( พระกาฐจมนบุรี ) ]



หมายเหตุ: ขุนไกรพลห้าชนั้น ว่าเดิมชื่อ พลตาจันทร์ เป็นบุตรพลตาประจำยาม

ขุนศรีวิชัย  
( นาคกองกรมช่างนอก  
บ้านวีใหญ่ เมืองสุพรรณ )

+ นางเทพทอง  
( ทำสิบเบี้ย เมืองสุพรรณ )

ขุนช้าง

+  
นางแก่นแก้ว  
( ลูกหมั้นแก้ว )

+  
นางวันทอง  
( เมื่อนางแก่นแก้วตาย )

พันศรีโยธา + นางศรีประจัน  
( ทำที่เลื่อง เมืองสุพรรณ )

นางพิมพ์พิลาไทย ( วันทอง ) + ทลาธแก้ว ( ชุนแผน )

ทลาธงาม ( เมื่อนางพิมพิลาไทยตาย )

อาจารย์ของทลาธแก้ว

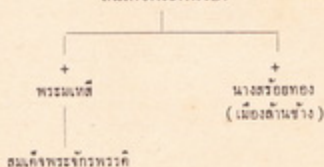
สมภารบุญ  
( วัดส้มใหญ่ )  
เมืองกาญจนบุรี

สมภารมี  
( วัดป่าเลไลยก์ )  
เมืองสุพรรณบุรี

สมภารคง  
( วัดแค )  
เมืองสุพรรณบุรี

## กรุงศรีอยุธยา

สมเด็จพระพันวษา



## เมืองเชียงใหม่

พระเจ้าเชียงใหม่ + นางอัปสร (เมืองเชียงตุง)

นางสร้อยฟ้า + ท้าวอร่าม (จันทโหวรรบาด)

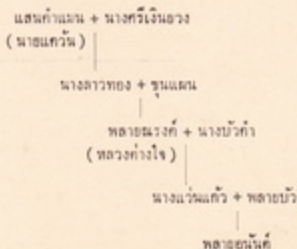
ท้าวอร่ามพงศ์นพวิรุฬ + นางเวสสิ  
(พระเจ้าสมมุติวงศ์)

## เมืองล้านช้าง (กรุงนาคบุรี)

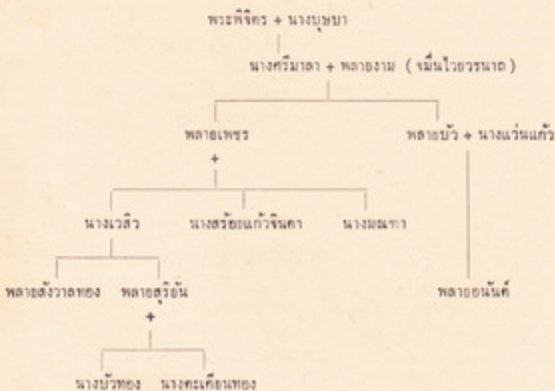
พระเจ้าล้านช้าง + นางเกษร

นางสร้อยทอง + สมเด็จพระพันวษา  
(กรุงศรีอยุธยา)

## พมบ้านจอมทอง



## เมืองพิชัย



### เมืองสุโขทัย

พระยาสุโขทัย + นางเพ็ญจันทร์

นางแก้วกวีธิดา + ขุนแผน

ท้าวชุมพล + นางศรีอรรณวดี

ท้าวมนต์นาถ

### บ้านตา

หมื่นท้าว (นาถไชย) + นางสีจันทร์

นางบัวศรี + นายแก้ว (ขุนแผน)

กนิษฐา

### เมืองคังจิว

ขจรทิพย์ + นางสีขจรทิพย์

นางวดี

+

ท้าวทอง (พิฆเนศวร)

ท้าวเพชร

ท้าวสังวราทิพย์

ท้าวศรีวิชัย

+

นางบัวทอง

นางศรีเกษมทิพย์

## เมืองอำมฤต

จวนขุนแจ้ง — น้องชายชื่อ จากตีขุน

## เมืองลำพูน

(ชั้นเมืองเชียงใหม่)

ท่านอุปฮาด + นางแก่นจันทร์

นางสร้อยแก้วจันทา + พลเอกเพชร

## บ้านบ่อ

หมื่นพิชัย + นางประทุม

นางมณฑา + พลเอกเพชร

## เมืองหงสา

ศรีเมฆะกะเทิง + นางสร้อยทอง

นิลฉวี (พลเอกกลับชาติมาเกิด)

เถรชวาค —

- เค็มอยู่ วัดเวียง เชียงใหม่
- พระเจ้าเชียงใหม่ให้ส่งมาอยู่เป็นเพื่อนนางสร้อยฟ้าในกรุงศรีอยุธยา อยู่ ณ วัดพระราม ภายหลังอุกฤษจึงมาอยู่ที่วัดพระอานน (พลเอกชุมพลจับเส้นที่ใต้เท้า)
- แปลงเป็นพระเชษฐชวาคหนีกลับไป ได้เป็นสังฆราชวัดพระธาตุ (เชียงใหม่)

เมจจว ลกคินย์

# นักโทษ ๓๕ คน

ซึ่งชุมนุมสหฤกษ์ของพระราชทานโทษให้ไปทำชีวิตใหม่



- |                                    |                              |
|------------------------------------|------------------------------|
| ๑. นายพุก ลูกแก่                   | ๑๘. นายเภา บ้านนาเกลือ       |
| ๒. นายมี บ้านเข้ตัน                | ๒๐. นายจิว บางน้ำชน          |
| ๓. นายปาน บ้านช้हन                 | ๒๑. นายแหมว ทำแก้วขุ่น       |
| ๔. นายจันสามพันตั้ง บ้านเหมืองใหม่ | ๒๒. นายมัน นาดิบ             |
| ๕. นายคงควา บ้านหนองหวาย           | ๒๓. นายจัน บ้านกะเพรา        |
| ๖. นายสีอาด                        | ๒๔. นายสา นกเล็ก กุ้งดงเหล็ก |
| ๗. นายทอง ช้องขวาง                 | ๒๕. นายมากหนวด บางพลี        |
| ๘. นายช้างดำ บ้านถ้ำ               | ๒๖. นายเกิดกระดุกดำ          |
| ๙. นายบัวหวัะโหลก บ้านโลกขาม       | ๒๗. นายเฉย                   |
| ๑๐. นายแดงโม บ้านชุมสาย            | ๒๘. นายมา                    |
| ๑๑. นายอินเสื่อเหล็ก เมืองไชยนาท   | ๒๙. นายเพ็ค                  |
| ๑๒. นายมอญมือค่าง บางโกลง          | ๓๐. นายสา                    |
| ๑๓. นายทอง หนองฟูก                 | ๓๑. พรหมศร                   |
| ๑๔. นายมากสากเหล็ก                 | ๓๒. สามะยัง                  |
| ๑๕. นายกึ่ง                        | ๓๓. อรรวมเถียร               |
| ๑๖. นายสง กงควน                    | ๓๔. นายโตด                   |
| ๑๗. นายกว้าง บางเหย                | ๓๕. นายเสื่อ                 |
| ๑๘. นายกลิง                        |                              |





บทเล่ภา เรื่องขุนช้างขุนแผน  
ภาคปลาย



# บทเล่ภา เรื่องขนข้างขุนแผน

ตอนที่ ๔๓

จับระเข้เถรขวาด

๑ จะกล่าวถึงเถรขวาดลลาคเวท  
แต่รับนางสร้อยฟ้ามาเวียงชัย  
ด้วยเจ้าลาวยกย่องสนองคุณ  
เป็นที่สังฆราชามลาววงศ์  
ถวายเครื่องยศอย่างสังฆราช  
ล้วนเบิกหักทองขวางลำปางงาม  
เจ้าเชียงใหม่ให้ลาวเป็นเลกวัค  
สถานุศิษย์ใหญ่น้อยสักร้อยคน  
อยู่กุฎีหลังคังกำหนด  
อัมรินทร์ขึ้นตั้งเครื่องบูชา  
กระจงใหญ่ใส่เส้าเข้าทุกทิศ  
เที่ยงคืนขึ้นคังสิงโตทอง

๑ วันหนึ่งจึงพระสังฆราชเถร  
สถานุศิษย์หมอบกลาคาคกระเบียง  
ยกหมอนขวานอิงพิงกำบอก  
เลือกฝากขึ้นหน้าเป็นแนวละออง  
เหลือบแลเห็นแสง หน้าผากยับ  
จุนโกรธขึ้นมาพตีในทันที

กระเบื้องเคาะเซียงอินทร์แผ่นดินไหว  
เปรียบคังไกรสรราชที่อาของ  
มีบุญยิ่งกว่าบวรคาสงฆ์  
คำรังวัดพระราชาราชอาราม  
ตกลงบาตรตาดิบกวพัตย์ยาม  
ชีเรือม่านคานหามกันสัปทุน  
เปลี่ยนผลัดเข้าเคื่อนอยู่เกลื่อนกล่น  
แต่เดวจำวันเป็นต้นต่างหูกา  
กละตึกกึกกักแน่นหนา  
ล้วนเครื่องแก้วกะหลาป่าปากเฟี่ยมทอง  
หน้าค่างคิกกระจงข่มกันฉ่อง  
เครื่องประดับสำหรับห้องก็พร้อมเพรียงฯ  
ฉันเพลแล้วออกไปในเจดียง  
เอนคนลงบนเตียงพนักทอง  
หยิบกระจงกะหลาป่าฮามาส่อง  
ผิวผ่องเปล่งปลั่งกำลึงดี  
รอยเมือลุ่มพลจับสับด้วยกระบี่  
มึงก็ละจะเดินให้เห็นกัน

จะลงไปกรุงศรีอยุธยา  
ผลุดกจากเตียงเหวี่ยงหมอนพลงัน  
จับจิวรห่มทองแล้วครองผ้า  
เฉรพรหมฉายร่วมกับพี่นี้  
พวกเสกวัจฉ์ควมมารอท่า  
ขึ้นวอหลังกาศีตะลึะถลน  
ถึงประทุษร้ายที่ข้างหน้า  
ขึ้นบนตำหนักพลงันก้วยทันใจ

๑ กรานันสร้อยฟ้าอย่าใจ  
เล็งบุทรสุดสวาทไม่กลาภกลา  
พอสาวใช้ ไปแดงแจ่งคต  
ก็จูงลูกพลายยงตรงออกไป  
ถวายเป็นสัจชนะบันแล้ววันทา  
มานี้ ค้วยมีกัจระ

๑ เถรชวาทถอนใจถวายพร  
ทุกวันนี้ภายน ออกคอกเป็นโย  
จะชมฉนอันใดก็ คีมกลิน  
ถ้าเป็นอย่างนี้ ไป ไม่ย่ำรพทา  
รูปมาทหมายจะลาองค์เจ้าแม่  
อย่าห้ามไว้ ให้ชวันอันทราย

๑ กรานันจึงโถมนางสร้อยฟ้า  
ฉนถวายตัวมากี่ช้านาน

จับมันเช่นฆ่าให้อาสัญ  
งกนเข้าไปในกุฎี  
ร้องเรียกศิษย์มาอยู่อิงมี  
เฉรสีตะพายยามตามอาจารย์  
เถรชวาทยามามุ่งน่งาน  
หมอลักคักบ้านเข้างงใน  
ลงจากวอเคินมาหาซ้ำไม้  
แล้วส่งให้ ไปทูลเจ้าสร้อยฟ้า ฯ

อยู่ในตำหนักฉนทรรษา  
จนลูกยาพลายยงเจริญวัย  
พระครูบามาที่ตำหนักใหญ่  
นิมนต์ให้สังฆราชนั่งอาสนะ  
เจ้าคุณอุกส่าห์มาสารุสะ  
หรือว่าจะประโยชน์สิ่งอันใด ฯ

ว่าทุกข์ร้อนรูปนี้มีชื่อใหญ่  
แต่ภายในชอกซ้ำทุกคำเข้า  
ผวาตื่นตกใจให้ร้อนเรา  
เห็นจะเข้าอภิสารอาการทาย  
ไปคิกแก้ทุกข์ร้อนพ้ออ่อนทวย  
โถมฉายไค้เมคทาแก่อาจารย์ ฯ

ไค้ฟังเถรชวาช่าก็สงสาร  
มีเหตุการณังใจ ให้เข้าใจ

ที่ห้ามปรามแก่หลังเคียวรังเหนียว  
จะแก้แค้นขุนแผนกับพระไวย  
ด้วยกลวิธุกยากำพร้าว้อ  
ถ้ามิให้พระไวยนั้นปลดปล่อย

๑ ครานันท์ท่านสังฆราชา

ค่อยกระดกเข้าไปให้โกธชิต  
ยังแค้นใจอ้ายชุมพลมิรู้สิ้น  
แก่เกิดมายังมิให้ใครถูเบา  
ถ้ามิได้ทดแทนให้แก้แค้นหาย  
จึงหมายว่าจะแกลังแปลงอินทรีย์  
จะทำเสียให้วุ่นซุ่นทั้งกรุง  
อันคนคิตที่ไหนใครจะมา  
จะล่อมันลงน้ำทำให้ถลนคิต  
ถ้าได้เสร็จสมหมายวายกังวล  
อันตรงที่พระนายของพลายง  
เข้ามาหวังว่าจะลาไป

๑ ครานันท์สว้อยห้ามารศรี

ด้วยอาฆาตชุมพลแก่ไรมา  
ถ้าคุณฆ่าอ้ายชุมพลคนนั้นได้  
คุณจะเอาสิ่งใดจะให้มัน  
แต่ก็ตัวคุณนั้นรอาอย่าประมาท  
ครั้งมันแกลังแปลงมารบพระไวย

ก็ครั้งเดียวเมื่อจะลงไปเมืองไค้  
ห้ามไว้เพราะสงสารเจ้าพลายง  
จึงได้ขอร้องห้ามความประสงค์  
จะลงไปก็ถามแก่ความคิก ๆ

ไค้ฟังนางว่าก็สมจิก

กระซิบว่าข้านี้คิกอยู่กำเข้า  
มันคุดมันมากมายให้อายเขา  
จะให้มันทำเปล่าก็เต็มที  
จะชอกช้ำจำกายไปเป็นผี  
เป็นกุมภีลลงไปอยุธยา  
เอาให้ยุ่งถึงสมเด็จพระพันวษา  
คงอาสาแก้อ้ายพลายชุมพล  
รบคิกตามสบายให้กายบั้น  
จะไค้อยู่เมืองบนสบายใจ  
รูปหาคคิปลิดแปลงชีวิตไม่  
จงอวยชัยให้สำเร็จเจตนา ๆ

ฟังเถรยนิคิตหัวเราะว่า

พอเถรว่าก็เหมือนเกาเข่าที่กัน  
จะรอบคุดเหมือนให้ไปสรวรคิต  
เว้นแต่ก้าวเดือนตะวันแดงใจ  
อ้ายชุมพลเก่งกาจเป็นไหนไหน  
มันยังได้บุกรบมาแก้ตัว

เจ้าอุบายถ่ายเทก็ไซ่เล่น  
หากคุณเป็นอย่างขอกจึงรอกแก้ว

๑ เถรชวาทคอบว่าแม่อย่าพรั่น  
ถึงแก้วแก่อย่างนี้แลเสีกา  
ครวณนั้นไม่รู้ตัวมัวกินเหล้า  
ถ้าคนอื่นหมิ่นพินกับบรรลัย  
ไต่เล่นกันซึ่งหน้าแล้วอย่าพรั่น  
จะทำเสียให้เห็นเป็นภัสร์ฐดี  
พวงนี้อากมาจะลาไป  
จะรีบตรงลงไปอยุธยา

๒ ครวณนั้นสรว้อยพิ่านารี  
ให้คุณเรื่องฤทธิไกรชัยชาญ  
ขอให้ปราบศักรุหุมุร้าย  
นระสงค์ไคให้สมอารมณ์กึก

๓ เถรชวาทรับคำแล้วอ้อลา  
ผลุกผลุกจากที่คดลิตะถาน  
ศิษย์ดีพร้อมยามมาตามปรือ  
ควู่หนึ่งมาถึงกุฎิพลัน  
ผลัดผ้าไตรกองครองผ้าเก่า  
เอ็งคอยคุศิษย์หาก่างคาใจ  
ไปแก้แก่นแทนทศอัยชุมพล  
สมกึกแล้วจะมาไม่ช้าที

เคยเห็นเมื่อมันปล่อมล้อมท่านชรว  
ถ้าชวาก็คงขับไม่กลับมา ฯ

มิให้มันทำร้ายให้ชายหน้า  
แต่ฝ่ายข้างทางวิชายังว่องไว  
มันจึงเข้ามาตะครุบเอาไปไต่  
ถึงรูปพลาทลงไป ไม่เสียที  
คือให้มันชื้อคองพ่อพี่  
ถ้าไม่คี่แม่อย่ารับเอากลับมา  
คัวยว่าได้ฤกษ์เก่าเป็นเสาว์ห้า  
ไม่ช้าคงจะเสร็จสำเร็จการ ฯ

อัญชืดอวยพรสุนทรสาร  
ไครไครอย่าไคทานกำลึงฤทธิ  
แพ้ยายบรรลัยไคกัจจิก  
สำเร็จกิจกลับมาอย่าช้านาน ฯ

ค่อยอยู่เดิกลีกากับพลายหลาน  
ออกทวารชั้นวอจรวัด  
เลกวักทามวอรมี่หมัน  
ชั้นอัมรินทร์เยื้องย่องเข้าห้องใน  
ร้องเรียกเจ้าเนรजूเข้ามาไคไล  
กูจะไปอยุธยาธานี  
จะทำเสียให้บั้นจนเป็นผี  
โนตีบห้าวาทรีจะกลับมา

อยู่หลังกุจะสั่งให้เสด็จสรรพ  
ถ้าเห็นการนานเนิ่นเกินสัญญา

๑ ครานนั้นแฉะจ้วคนฉลาด  
เนืออย่างไรพระครูอยู่ที่  
คิดพลางทางทอบพระอาจารย์  
อ้ายชุมพลคนกะนองมันว่องไว  
ฤทธิ์เดชเวทมนตร์กลไก  
คนก็มี ไม่สิ้นอยุธยา  
เมื่อแก่เฒ่าเข้าเรือนแปกสิบปลาย  
จะอยู่ไป ไต่อีกสักกับ  
นั่งกินนอนกินจนสิ้นชีวิต  
จะไป ไยให้ยากลำบากกาย

๑ เถรชวากฟังว่านั่งหน้านิ้ว  
ถืออ้ายพลายฝ่ายเคียวเจียวเจ้าแฉะ  
ถึงมีฤทธิ์เวี่ยวแรงแข็งเป็นเหล็ก  
มันจะสู้สักซึ่งถึงเพียงใด  
เพราะมีงชลาทพลาคให้มันจับตัว  
หากกูเมางัวเงียเสียอารมณ์  
ถ้าที่อยู่อย่างนี้แล้วที่ โทน  
เอ็งอยู่กุกฎีสักครึ่งเดือน

๑ แฉะจ้วชนพองสยของหัว  
ประนมมืออวยพรอ่อนทาม

กอยระวังนั่งนับวันไว้ทำ  
อย่าช้าตามไปให้ทันที ๆ

ฟังเถรชวากนึกพรันชวัญหนี  
จะวิ่งวิ่งตั้งหน้าไปหากัย  
จะชักหาญไปอย่างนี้หากไม่  
เราเคยไต่เห็นชัคถนัถคา  
ที่พระครูทำได้มันไวกว่า  
อย่าชะล่าใจนักษักเสียที่  
แสนสบายศกักก็ถึงที่  
ถึงเพียงนี้ ไม่รู้จักรักสบาย  
ไม่กลัวคิดพยาบาทมากหมาย  
อยู่ตายในเชียงใหม่ไต่เข้าเมรุ ๆ

ทุกอ้ายจิวชลาทประมาทเถร  
กูไม่จักชัคเจนหรืออย่างไร  
มันก็เต็กเล็กลกกระทำใส่  
ปากไยยังไม่สิ้นกลิ่นน่านม  
เลยหกหัวกล้วมันเป็นกุงกัม  
ว่าคาถาอาคมจึงพันเพื่อน  
จะพันให้กอราทลงกลากเคลื่อน  
ถ้าเห็นช้าอย่าเชื่อนรีบไปทาม ๆ

นึกกลัวเถรชวากไม่อาจห้าม  
ให้สมความกิดไว้ ไปเถกษิ

ไซยะให้ชนะหลายชุมพล  
ให้ฟังเพื่อเรื่องฤทธิ์ประสิทธิ

๑ พระครูเถรพึงแฉะอนุญาต  
ด้วยกรวามันเถรชวาทชวาท  
จึงหยิบเครื่องแรงของยุทธ์  
มงกลกุมเสนียกประเจียดแพร  
ยักใส่ขำนอ้อยห้อยหัวไหล่  
ห่มทองแล้วคากวากกลพัน  
จับไม้เท้าก้าวเยื้องขยับกาย  
นกกแฉกแฉกเสียดศีรษะมา  
เอะอย่างไรท่าทางเป็นนางร้าย  
หลับตาว่าชกาตาแก่นิมิต  
ก้าวลงอัมจันทร์ถึงชั้นล่าง  
แผ่แม่เบี้ยขวางหนทางจร  
กอกอกยกเมฆคูนิมิต  
จะยกก่อก่อแชนไม้ทีกกาย  
ครันจะถอยสรว้อยฟ้าจะว่าชลา  
กัณฑ์พันกลั่นใจแล้วไกลกลา  
ชัศสมาธิสมาธิตมึน  
ครันดำเร็จเร็จแสดังแปลงอินทรี  
สองเท้าถีบคินบินกระโชก  
ปากมุ่มมู่ทู่สองหูแสด

ให้เล่ห์กลสมหวังทั้งคำวิ  
ฉันจะอยู่คู่กฎีก่างหูกา ฯ  
ถูกใจสังฆราชหัวเราะว่า  
ให้หนักว่าไค้ที ไม่มีแพ  
สายตะกรุดประจำทองของเก่าแก่  
ปรอทแหว่เครื่องรางอย่างสำคัญ  
ผลัดสบบงทรงสไบเข้าให้มัน  
ตรงเข้าที่อัมจันทร์วันทา  
เห็นจึงจกตกกายลงตรงหน้า  
หลวงคานึงซึ่งตะลึงกึก  
ระงับกายกลับนั่งลงทั้งจิต  
ชยบอินยักทีกไปอุคร  
งูเห่าลางเลื้อยพู่หวัวร้อน  
เถรเห็นสังฆรณ์เป็นนางร้าย  
กวีปริศเป็นรูปคนหัวหาย  
เถรสำคัญมันหมาขโมยกินมา  
เป็นชาติถูกผู้ขายกายคาบหน้า  
ตรงเข้าบ้ำช้ำค้ำยทันที  
ปลุกเสกเลขยันต์ห้ามนผี  
รูปคาศึกก็หายกลายเป็นแวง  
ทางโปกหัวเกลี้ยงเหนียงแกว่ง  
ลมแรงร้อนมุ้งกรุงอุสุธา ฯ



๑ โขทรงลงเหนือเมืองอ่างทอง  
 แร้งหายกลายรูปเป็นหลวงคา  
 เสกไม้เท้าถือหางที่กลางตัว  
 แผ่นโหนดโหนดกลางนที  
 เขี้ยวขาวยาวออกนอกปากโจ้ง  
 โทใหญ่ตัวยาวสักแก้วา  
 ทำนผู้ฟังถ้วนหน้าอย่าสงสัย  
 เพราะเดรชวาคแปลงกายร้ายคะนอง  
 เคี้ยวหนีหัดกัแหล่งแขวงอ่างทอง  
 ตั้งนามตามนิทานเพราะขวัญตา

๒ ครานี้กุ่มภาหลวงคาชวาค  
 ใหญ่ยาวราวพระยาชาละวัน  
 เหล่าพระเจ้าเก้าเป็นเจ้าถิ่น  
 บ้างลงหนองหน้แก้วักด้วยกาย  
 พันบ้านกลาครวครวเร็วมา  
 ฟาดพิศกัศกายก่ายกันไป  
 คุ้หนึ่งถึงหน้าเมืองอ่างทอง  
 พอชวาคบ้านลงคะพานมาดังปลา  
 โบกหางวางทะเลสิ่งขึ้นครึ่งกาย  
 คามฉวีมาที่หน้าจวน  
 รั้วแขวงกรมการชวาคบ้านช่อง  
 เห็นพระเจ้าคาบคนบนบันโท

พอเอียงคลองบางแหมเป็นแนวบำ  
 ลงนั่งนั่งภาวนาร้อยแปดที  
 แล้วเอาบาตรสวมหัวเข้าเร็ววี  
 กักลายเป็นกุ่มกัสมัหิมา  
 ฟักโองร้องเพียงเสียงฟ้าผ่า  
 ขึ้นวิ่งว่าหลังน้ำด้วยลำพอง  
 เข็มจะไต่ตั้งย่านเป็นบ้านช่อง  
 จึงเรียกบ้านจระเข้ร้องแก่นั้นมา  
 บ้านช่องบึกแผ่นยังแน่นหนา  
 จึงได้ปรากฏตำบลจนทุกวันนี้

เอาหางฟักเพื่อยฝั่งตั้งสนัน  
 ครันครันสนันก้องลำพองกาย  
 บ้างมุกคินซ่อนแก้วชุกหัวหาย  
 บ้างตะกายขึ้นบกมุกกรไป  
 กวายข้างขวางหน้าเข้าไม่ได้  
 เลยไล่ล่องหน้าว่าลงมา  
 โบกหางครางร้องคะนองว่า  
 เข้าคาบกว่าลงน้ำแล้วคำทวน  
 ชูศัพขึ้นถวายพระอิศวร  
 พักฟักชวาค้วนกระเด็นไป  
 วิ่งร้องคำสน้อยู่ทวนไหว  
 เอาออกไปฟักหางกลางกงคา

ฝูงคนบนตลิ่งวังสอ  
หมอกก็ไม่มีการงูปลาปลา  
ที่หมอกเก่าเข้าใจไปห้ามกลุ่ม  
จระเข้ใหญ่อย่าไปเลย  
เหมือนอย่างคำบรูดาเท่านั้นว่า  
นี่มันเกินสามวากว่าขึ้นไป  
อายางคนเห็นจริงวังกลับมา  
นางคนเชื่อฝีมือยังถือคัน  
ถือชนักหยกทั้งนั่งหัวเรือ  
จระเข้ท้องท้องฟูกอยุ่ใจ  
ซ้ำใส่ซ้ำอีกเล่มให้เต็มแรง  
สิ้นชนักชกชกชกชกชกชกชก  
เรือหมอกพายมีสามวาปลาย  
จระเข้จับจับเคี้ยวควยเร็วแรง  
เรือคนหกนายพายหัวเล่ม  
เอาไปคำสารอกเสียทันใด  
ผู้คนบนตลิ่งวังสอ  
ค่างคนยื่นมือไม่รอรา  
เขมรมอญลาวชาวบ้าคอน  
ไม่อาจลงอาบน้ำในลำคลอง

๑ ถึงที่เปลี่ยวเหี้ยมดูไม่เห็นเรือน  
ถ้าเห็นบ้านเรือนคนที่บนคอน

มกหมอกอยู่ที่ไหนก็ไปหา  
นึกจะมาแทงเล่นอย่างเช่นเคย  
เมินเสียเด็กเจ้าหนุ่มเหล่านี้เอ๋ย  
เอาทางเกยก็จะลุ่มจมน้ำไป  
ถ้าสามวาแล้วมีฤทธิ์นิมิตได้  
เวทมนตร์เห็นจะไม่ถึงใจมัน  
ไต่ยี่นว่านี่กถลัวจนท้วง  
ถึงชาติวันก็เล่นจะเป็นไร  
คนข้างท้ายพายเพื่อหาหยุดไม่  
พอเข้าใกล้เพื่อนก็พุ่งผลุงกระดอน  
จระเข้แว้งเอาชนักหักสองท่อน  
จระเข้ย้อนกลับมาอ้าปากแดง  
กับคนพายหัวเล่มล้วนเข้มแข็ง  
ทั้งเรือคนบั้นเป็นแบ่งเข้าปากไป  
ยังไม่เต็มแก้มก็กุมภัสใหญ่  
กลองไว้ใต้น้ำคำเสมา  
เห็นจระเข้กินหมอกเสียหนักหนา  
ฉาวดำไปทุกแห่งแหวงอ่างทอง  
ลือกระด่อนไปทั้งหมกษยของ  
จระเข้ต้องเสมาในสาคร ฯ

ค่อยค่อยเดือนลอยไปเหมือนไม้ขอน  
ก็ทำอิทธิฤทธิ์รอนเจ้ารุกราน

พอจวนรุ่งเที่ยวมาหาที่เปลี่ยว  
ไต่จิ้งห็นดินแล้วกะลือกะลาน  
ถ้าบ้านไหนแถวไต่บิณฑบาต  
ไม่รับรักก็อย่าลยล่องมา  
ถึงบ้านแห่แหว่ร้องก้องกระหิม  
ครั้นมาถึงหัวย่านบ้านสะกือ  
พอชาวบ้านเด็กนากลับมาเวียน  
แถวก็ผูกผลุกโผล่ขึ้นจากน้ำ  
เข้าไล่คนปากกั๊กทางพิศฟาด  
ไต่สามคนคาบทรงลงน้ำโครม  
ทำอำนาจฟาดพิศกั๊กรบ  
รบกั๊กชกเสี้ยที่รากลโทร  
เที่ยวท่องล่องไ่วมาโพธิ์สระ  
รบกั๊กสะบักแถวขึ้นเลนตั้ง  
เวือแพใหญ่เหยียดยอเข้าคลอง  
พ่วงกันพันหัวค้ำยกลัวกาย  
มาถึงนั้นตะวันพอกคบ่าย  
จระเข้ท่องล่องลอบมาไต่หน้า  
ควายเปลี่ยวเดี่ยววิคก้วยเขาขวิด<sup>๑</sup>  
คานควายว่าวู้ชูตูกาง  
คนบนบกหกถล่มลงจมเลน  
เข้าไล่คนบนบกถึงวิ่งออกโซน

แถวขึ้นเที่ยวบิณฑบาตที่บนบ้าน  
โจนลงชลธารเป็นกุ่มภา  
บ้านนั้นเป็นอนธาคไม่เช่นฆ่า  
ปรารภนาจะให้เรื่องนั้นเลื่องลือ  
รางวัลความเพิ่มพุกกันสนั่นอื้อ  
กุ่มก้น้ำคำที่อยู่ที่ไต่หน้า  
ลงล้างเบือนที่คืนทำอยู่กลางลำ  
ตะกายย่ำขึ้นบนโคลนโจนกระโจม  
ทำอำนาจราชศักดิ์เข้าหักโหม  
ดาโถมถีบคำล่องน้ำไป  
ซ่อนศพเสี้ยทิ้งสนหากินไม้  
แล้วเลยไล่ล่องน้ำว่าตะบึง  
ประหลาดคามิณฑบาตฟาดกั๊กผิง  
บนบกถึงวิ่งอิงท้องหญิงชาย  
ไม่อาจล่องลอบน้ำระส่ำระสาย  
จระเข้ร้ายถึงย่านบ้านระกำ  
เขาได้ควายลงทำออกกลางลำ  
คำลอกไปทะเลตั้งขึ้นกึ่งกลาง  
จระเข้จับคอซากฟาดก้วยหาง  
สะบักขวางขึ้นบนบกตกบนโคลน  
จระเข้แถวขึ้นบกทำผกโหม  
ถึงท้ายกุ่มพุงโจนลงน้ำกรีน

ทำอำนาจฟ้าททางอยู่กลางน้ำ  
ถนนบนบกหกถล่มลงท้องขึ้น

๑ มาถึงบางทเวาท้ายบ้านโมก  
ที่นั่นน้ำลึกนักกระพุกพัง  
เป็นเทศกาลชาวบ้านมาไหว้พระ  
แข่งกันไปมาอยู่หน้าวัด  
นางสาวสาวโอ้อวดประเวศกัน  
เอาโทกกั้งทั้งคู่อยู่ท้ายเรือ  
เจ้าหนุ่มหนุ่มรักสนุกมาทุกบ้าน  
ปู่เสื่ออ่อนหมอนวางมาทังอิง  
เรือเจ้าพวกขี้เมาชวคเหล้าวาง  
เอาคอกควาเรื่องร้อยห้อยหูไว้  
เจ้าแฉวพระสงฆ์ลงเรือโจน  
ยังพวกนางสาวสาวชาวแม่กำ  
ชายกลัวยทอกส้มขนมจีน  
ผู้คนบนวัดก็อึกแอ  
พวกหัวไม้ลอยชายออกกราบวิค  
เข้าในวัดก็เขี่ยกเบียดกะเบ็ง

๑ ครานันท์กุมภพลวงศาชาวค  
ออกจากเพื่อยเลื่อยคำไถ่น้ำมา  
ตื่นตะกายปากกัททางพักฟาก  
เกี้ยวกรีกหัวคังออกอลวน

โหมมุคคู้ค่าน้ำเป็นคลื่น  
กำลังคั้นเวียงทะเลงออกกั้งกั้ง ๆ  
จรจะเซโบกทางหันเข้าแฝงฝั่ง  
เข้าเพื่อยพังกแยบกายอยู่ท้ายวัด  
เสียงอะอะเรือแพออกแออ๊ก  
บ้างซัคเพลงปรบโกใส่เพลงเรือ  
หม่สีตันม่วงโหมล้วนใส่เสื่อ  
บ้างปู่เสื่อปูหนังตั้งหมอนอิง  
คาคเพคานคตคถำทำสูงสิง  
พายเที่ยวเที่ยวผู้หญิงรอบรอบไป  
โทะจีนคั้งกลางเอาแกต้มน้ำ  
ล้วนแก้กัคคใหม่ใส่ขามมา  
ยาวโยนเกี้ยวกราวอยู่ลาวดำ  
ศัคหน้ากันไรใส่เสื่อแพร  
เอาโทกกั้งข้างกั้งไว้แกร่งแ่ง  
เรือพ่วงกันเป็นแพออกแซ่เซ็ง  
เหน็บมีคขวานกรำทำกำกั่ง  
สาวสาวล้วนกัเลงลงนาวา ๆ

เห็นเรือคาคไปทังแคนออกเน้นหน้า  
ทะเลตลกลาโลกฆางขั่นกลางคน  
คัวชากคอพิบดงยับย่น  
โจนประจัญเรือลุ่มจมระเนน

ปะแม่กำชนมเงินฉวยคืนลาภ  
โคกชั้นบนกลิ้งว้างว้างเกน  
จระเข้ทรงเข้าในวงเพลงครึ่งท่อน  
สันตศีลิมแก้วด้วยกลัวภัย  
พวกเจ้าเพลงผู้ชายก็วายวุ่น  
อารามกลัวโทงเทงปู่เลงมา  
หญิงล้มชายคะมำกว่าลงไป  
หญิงกันชายกันกันตะบึง  
จระเข้คาบไค้นางแม่กำ  
อมแต่หัวแก้วออกไว้นอกพื้น  
จระเข้คาบผู้หญิงว้างแหวกว้าย  
เห็นแต่กันกันชาวเท้าแกว่งไกว

๑ จระเข้ล่องมาทางบางโพงผาง  
ผูกคำร่ำมาในสาซล  
นางสาวสาวชาวบ้านมาอาบน้ำ  
ทวิศควาผ้าหลุคมุกเข้รัก  
จระเข้ไม่ทำคำต่อมา  
ล่องเลยลงมาหน้าบางบาน  
อ้ายมะเทือเงื่อถ่อขึ้นแทงปราวค  
อีเมี้ยโคกกันแหยวแจวหลุคมือ  
ถึงหัวตะพานกบเจาเข้าบ้านตึก  
ลงลุยเลนเบนเว้ายกระจายกระจุก

มันเคยปากร้องว้ายควายตาเถร  
ลุยเลนผ้าหลุคลูกแต่ชาย  
ผู้หญิงทั้งผ้าผ่อนลมนอนหงาย  
เวยว้างว้างเม้าเป็นเท่านั้น  
โคกผลุนว้างแก้งแก้งผ้า  
โคกเอนางเท่านั้นเข้ากำบึง  
ผลักไสเหวี่ยงวางอยู่ห่างฝั่ง  
รูสึกกายอายทะเล้งไปจากกัน  
ทำศึกคาโคกกำแม่หน้าฉั้น  
คนบนบกอกสันทุกคนไป  
ชุลววยพระอิศวรทวนน้ำไหล  
จนใจไม่อาจแก้แก่สั๊กคน ๆ  
เห็นฝูงเบ็กฟาคเบ้งลงทลายบัน  
จนกระทั่งบ้านกุ่มซุ่มโนรค  
ขรัวตากำเข้าไปโผล่โผงก  
เอามือปกเป็นจับบึงว้างชันตะพาน  
คนระอาออกซื้อดี้อทุกบ้าน  
ตรงเข้าบ้านผิมตกคเอากระบือ  
จระเข้ฟากหัวเค็กกระเด็นปรี้อ  
ร้องอึงอ้ออยู่ย่ำตะกายตะกุก  
ไล่สะอึกเอาผู้หญิงว้างผ้าล้วย  
โคลนมันคูกปรุกปรุกเประอทั้งกาย

ความกลัวกุมภภาพระคาเสีย  
ข้างเจ้าผัวกลัวเมียจะล้มตาย

๑ ทั้งแต่อย่างทองสองฟากทำ  
เรือแพก็ชยากไม่อาจจร  
มคหมอมาคูกก็สิ้นหัว  
แต่ชู้บู้ชู้ย้ามาแต่ไร  
โจษกันจ้อแจออกแซ่ช้อง  
ฟากพักกักกันเป็นภัสรมธุลี  
แล้วเลยลงมวหน้าบ้านบ้อม  
รบกัชชกเสียที่รากไทร  
คนเห็นกุมภานันกล้าหาญ  
ถึงแพแจกจอกหน้าท่าการ้อง  
อ้ายผัวร้องโหย่าวิ่งมาช่วย  
จนผ้าผ่อนล่อนลุ่ยจากฟุ้งพัน  
จระเข้เถรเห็นแจกมันร้องไห้  
พอปากอ้าแจกคร่ำไม่รารอ  
จระเข้ลงจากแพเร็วเร็วมา  
พอร้องเหนอหูกเดือขึ้นข้างท้าย  
เรือนางฉวนอินแจวแหยวแหยวมา  
แว้งผางหางฟาดลงกลางลำ  
ทะเลลึกคึกคักหลักชกไม่ไหว  
อ้ายเจ้าผัวตกประหม่าคาแบ้งแบว

ปลกเปลี่ยตื่นอ่อนลงนอนหงาย  
มือตะกายเสือกกันขึ้นบนคอน ฯ

กลัวกุมภภาพัวหมคสยคสยอน  
ลือกระล่อนชาวบ้านสะท้านใจ  
กลัวเห็นตัวกุมภานันโตใหญ่  
ก็ยังไม่เคยเห็นเหมือนเช่นนี้  
เถรก็ล่องมากระทั่งถึงกรุงศรี  
ชาวบุรีเล่าลืออ้ออิงไป  
แกกอยค้อมคอกคดวยเอาคนไต้  
แล้วเลยไล่เรือมาภูเขาทอง  
ชายหญิงวิ่งพล่านทุกบ้านช่อง  
ขึ้นคาบเมียแจกจ้องเจ้าน้ำมัน  
จระเข้ลุดแจกฉวยปั้นเอวมัน  
อ้ายผัวหันหน้าจ้องร้องไห้  
นึกชนกลั่นไม่ได้ก็หัวร่อ  
เมื่อก็พอหลุดไต้ไม่ถึงตาย  
พบแม่คำคอนของมาร้องชาย  
ตื่นตะกายปากกักก็ตระยา  
จระเข้คว่ำแจวบังจับขี้  
ฉวนกะมำลัมอ๊กกร่อมหลักแจว  
เลือกไหลรินรินลงคันแก้ว  
ร้องแต่แจวกำจุ่นหมุนอยู่ในเรือ

ชาวเรือแพซุสมุนวุ่นวาย  
ใครไม่อาจค้าขายลงพายเรือ  
จะเซ็ดเรเห็นคนพากันกลัว  
แว้งทางกลางน้ำท่าคะนอง  
พวกข้าราชการสะท้านใจ  
ริมตลิ่งเยี่ยยกยอผู้ศักดิ์  
บังตรงมาที่ศาลาลูกขุน  
ว่ามีกุมภากล้าเหลือใจ  
มันยาวใหญ่โตประมาณสักสิบวา  
เที่ยวกินสักวักกคนจนเป็นเบือ

๑ ครานเห็นท่านเจ้าคุณอธิบดี  
กระทำฤทธิกินคนจนพารา  
กิดพลางทางนุ่งผ้าสมบั๊ก  
เข้าห้องพระโรงพลันอัญชลี  
ขอเศษพระองค์ผู้ทรงเดช  
บิณฑกัมมีซึ่งกุมภา  
แต่ศีรษะยาวกว่าห้าศอกเศษ  
เข้ามาลอยล่องดำพองกาย

๑ ครานเห็นพระองค์ผู้ทรงฤทธิ  
เที่ยวกินสักวักกคนจนเป็นเบือ  
ละไว้โพรับานพลเมือง  
จึงตำวัสตรัสตั้งอธิบดี

จะเซ็ดบหายร้ายกว่าเสือ  
เรือเหนือใหญ่ห้อยดอชเจ้ากลอง  
ขึ้นลอยแก้วผ่านมาหน้าบ้านช่อง  
ลอยล่องเลยมาหน้าท่าหนักแพ  
แจกลาวแขกไทยก็เซ็งแซ่  
ตำรวจแว้งเหยาเข้าวังใน  
ไปกราบเรียนเจ้าคุณท่านผู้ใหญ่  
มาเที่ยวไล่นาวาหน้าโรงเรือ  
คือข่าวเล่าว่ามาแต่เหนือ  
เห็นโคเหลือเกินชนาชาตีกุมภา ฯ

ไต่ขึ้นว่ากุมภี่ถั้นเหลือกล้า  
ต้องกราบทูลพระกรุณาฝ่าธุลี  
ซักผ้ากราบพันชมนันมี  
กราบทูลพระภูมีมิได้ช้า  
บั้นบักนักเวศนาถา  
ลงมาแต่เหนือว่าเหลือร้าย  
ทำฤทธิเศษกินคนเสียมากหลาย  
ขึ้นว่ายทวนคงกาหน้าโรงเรือ ฯ

สำคัญก็ว่ากุมภามาแต่เหนือ  
มันใหญ่เหลือชนาชาตีกุมภี่  
จะรุ่นเคืองยับยั้งทั้งกรุงศรี  
ให้หาหมอกุมภี่ที่สำคัญ

ทั้งหมอลวงเซลดยศักดิ์ให้หนักหนา  
ใครจับใครจะให้ซึ่งรางวัล

๑ ท่านเจ้าคุณผู้ใหญ่ไต่รับสั่ง  
สั่งกรมเมืองพลันในทันที  
กรมเมืองรีบมาเที่ยวหาหมอล  
คือใจอยากไต่ซึ่งรางวัล  
เอาเครื่องคากฟุ้งหุงสนับเพลา  
มรดกสวตริชระตะมัทตะแมง  
พร้อมกันทันทียี่สิบตำ  
ประนมมือถือชนกนึ่งจังกา

๒ ครานันท์กุมภพลวงตาชวาค  
กุมภมอันจะมาทำทำไร  
พวกหมอลออกชยาคไม่อาจไต่  
เขี้ยวออกกลอกคากุหน้ากลัว  
กูฟุ้งเอ็งฟุ้งเสียงผลงผลัง  
เปลี่ยนตำฟุ้งช้ำกระหน่ำไป  
หมอลเห็นจะเข้หนึ่งยังเข้าไต่  
ไม่เข้าหนึ่งสักนิคคิกใจนิก

๓ ครานันท์กุมภพลวงตาเวท  
แว้งวักที่ชยาค้วยกำลัง  
ชุลมุนหมุนกลมกัณถมกรค  
แว้งห่างทางฟาคชยาคชยาค

ช่วยกันจับกุมภามาทำหัน  
อย่าให้มันหนีไต่ไปเกี่ยววัน ๆ

บังคมคล้อยถอยหลังออกจากที่  
ให้หาหมอลกุมภลที่สำคัญ  
ตอสมหมอลมารมีขมัน  
สำคัญว่ากุมภลที่เคยกแวง  
วาทคคากเขาให้เข้มแข็ง  
ถือชนกกวักแกว่งลงนาวา  
เหนือน้ำไต่สำรนาหน้า  
ภวานาสคหน้ารำเข้าไป ๆ

ไม่ชยาคอคมหาจมิไม่  
แกล้งลอยฟุ้งใจไม่ไหวตัว  
เห็นยาวใหญ่ให้ชยอันต้นหัว  
บังใช้ตัวเขี้ยวฟุ้งแต่ไกลไกล  
กระทบหนึ่งกระทอนเปล้าหาเข้าไม่  
เดรแกล้งหนึ่งไว้ให้ต้นชนก  
ชกชอกแวงไปจนกันหัก  
วากับฟุ้งชุงสักสันกำลัง ๆ

ตำแคงเคชโคคปราศฟาคบึงบึง  
เรือแตกพังระทมลุ่มทุกถา  
พวกหมอลมคทั้งหลายลงว่าชคล่า  
ตายระทมจมน้ำสนทุกคน



ฝูงคนบนหลังหงษ์ชาย  
สยกสยของพองหัวทุกตัวคน  
พวกขุนนางน้อยใหญ่ที่ไปดู  
บ้างก็วิ่งมาเผ่าเจ้าชีวิต

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงเดช  
มกหมอมามากมายก็วายปราณ  
จระเข้เฒ่าใหญ่หนักหนา  
ต้นมือหมอมกหมอกษานี  
กวกพระหัตถ์ครัสเรียกขมื่นไว  
เอ็งสิเป็นคนที่มิวิชา

๒ ครานั้นพระไวยวรรณาด  
จระเข้มีฤทธิ์เห็นผิดใจ  
อย่าเลยจะกราบทูลฉลอง  
ให้ ได้มีความชอบประกอบครัน  
ขอพระองค์ทรงขรรค์  
ทำศก้ากล่าหาญชาญชัย  
จะเป็นจระเข้มนตร์ของกนวิชัย  
จะให้พลายชุมพลผู้้องยา

๓ ใต้ทรงพังยับตั้งมาบัคกล  
แต่ถวายเป็นแก้วแก้วหลายปี  
มิ่งก็เป็นพวงเผ่าเหล่าทหาร  
กรวจับเดรทกลองแก้วองไว

เห็นพวกหมอมองหลายกายเคลื่อนกลัน  
จระเข้ไม่ฟังมนตร์เห็นพันกติก  
ก็เฝ้าอยู่บนสะพานสะท้านจิต  
กราบทูลมุลกิจพระโองการ ๖

ทราบเหตุว่ากุมภานันเกล้าหาญ  
คูอาการวิปริตผิดท่วงที  
อาของลงมาจนถึงนี้  
ไม่เคยเห็นเช่นนี้แต่ก่อนมา  
เสียอย่างไรกุ่มก็สิ้นเหลือกล้า  
จะคิดอ่านเช่นฆ่ามันอย่างไร ๖  
ซาญดลาคกรีกครวหาซ่าไม่  
จระเข้ใช้กุ่มภาที่สามัญ  
เบียดช่องให้ชุมพลคนขยับ  
กติกแล้วเท่านั้นก็หลุดไป  
จระเข้จริงเช่นนี้หามิไม่  
ทั้งโตใหญ่เกินรนาศชาติกุ่มภา  
จึงฆ่าหมอดลัมตายเสียหนักหนา  
ไปพิเคราะห์กุ่มภาคุสัททิต ๖

เอออย่าพลายชุมพลเข้ามา  
ยังไม่มีขุระจะได้ใช้  
คุลาคเลาเอากรวจะใช้ได้  
เมื่อพ่อให้กับอกว่ามิ่งก็

อ้ายกุมภากล้าคนพันประมาณ  
อย่างนอนใจลงไปคู่สกัด

๑ ชุมพลรับโองการกลานถอยหลัง  
มาถึงตำแหน่งแพแสดงไป  
ฟุ้งองค์ลอยอยู่หลังน้ำ  
เจ้าพลายเพ่งพิริจพิจารณา  
เหมือนซาคี ไก่กับังคุดันเห็น  
เข้าใจว่าใครไม่สู้เทียม  
ครั้นแจ้งประจักษ์ครั้นหน้าใจ  
ขอเศษพระองค์ทรงฤทธา  
มันเป็นจระเข้มนตร์คนมารยา  
จึงมิไต่ข้อย้อหมอกุมภัด  
ถ้าทรงพระกรุณาข้าพระบาท  
จะขอรับอาสาฝ่าบาทงส์

๒ ครานันพระองค์ไต่ทรงพัง  
กระนั้นเสียดายชุมพลคนวิชา  
ถ้าจับได้ ไ้จระเข้ตัวสำคัญ  
อ้ายพี่ชายอย่าช้าพากันไป  
ช่วยกันเคี้ยวเคี้ยวเครื่องอาหารบตุ  
เล่นมันให้เสียเลือดเพื่อพึ่ง

๓ ครานันพี่น้องทั้งสองนาย  
บ่าวไพร่ตามหลังมาพรังพรู

ไล่สังหารผู้คนเสียบับบี  
ว่ามันเป็นกุ่มกิดชนิดไร ๆ

รีบออกจากวังหาช้าไม่  
เห็นจระเข้โตใหญ่หมึมา  
ทำให้อากวเห็นหาญกล้า  
เห็นฉีกเพศกุ่มภาตามธรรมนิยม  
เป็นจระเข้วิชาการจึงหาญเทียม  
ที่เดียวมาจะเล่นอยุธยา  
ก็รีบไปทุลงค์พระพันวษา  
เห็นมิใช่กุ่มภาในวารี  
แปลงมาลงทหารในกรุงศรี  
เห็นจะเป็นคนก็มามันคง  
อนุญาตไปรคคามความประสงค์  
ลงไปรับจับมันมา ๆ

ทรงพระสรวลว่าคงอยู่จริงว่า  
ต้องอาสาทำชอบนำชอบใจ  
กูจะให้รางวัลเป็นไหนไหน  
พ้อมันนั้นไซ้รักก็อยู่กรุง  
ไปคอยกู่ที่แพแต่อย่ารุ่ง  
พุ้งนิกูจะลงไปคู่ ๆ

กราบถวายบังคมลาทางกู่  
ออกประคูปบ้านพระกาญจนบุรี

ครันถึงจึงแจ้งข้อรับสั่ง  
เกี่ยวหม่อมกุฎีกาล้ำฤทธิ  
มคหม่อเท่าไรที่ไปทำ  
แล้วขบักพักคายเสี้ยเป็นเบือ  
ไค้ช้องน้องชุมพลจึงอาสา  
ไปรคให้บอกคุณพ่อช่วยขอแรง

๑ ครานี้ขุนแผนแสนสนิท  
แล้วชวนลูกว่าอย่าช้าที่  
ครันถึงจึงสั่งศรีมาลา  
เครื่องอาบเรียกหาเอามาพลัน  
ที่ในห้องหอพระเจมีนไวย  
มีคหม่อเปลี่ยนปลอกหอกชนัก  
ให้ชุมพลชำระสระสนาม  
ลูบไล้ว่านยาทาน้ำมัน  
พอสรงทองพวยพุ่งจะรุ่งเช้า  
หนึ่งนั่งบริกรรมทำอาพัก  
เคชะพระเวทวิทยาการ  
ชุมพลเห็นประสิทธิก็ปรีคา  
ขุนแผนพระไวยพลายชุมพล  
ทรงมากำหนักแพไม้แะเชื่อน

๑ จะกล่าวถึงพระองค์ผู้ทรงฤทธิ ประจามีเกรงเคชะทุกเขตชั้นที่  
สติคแทนแม่หม่อมท้าวชายันต์

เล่าให้พ่อฟังเป็นถ้วนถี่  
มาได้คนจนที่หน้าโรงเรือ  
มันฟาคลุ่มจมน้ำไม่มีเหลือ  
ชุมพลคุ้รู้เชื่อว่าคนแปลง  
รับจะจับกุมภาที่กล้าแข็ง  
ตกแก่งชุมพลไปราวี่ ๗  
ทราบรับสั่งนั่งคิกเป็นถ้วนถี่  
มาไปที่บ้านพระไวยไปด้วยกัน  
ให้จัดห้ามักรพล์ทุกสิ่งสรรพ  
แบ็งน้ำมันกระแจะเจิมเฉลิมพักตร์  
ให้จัดชุบเทียนไว้คอกไม้ปัก  
พร้อมพริกเรียบเรียงไว้เคียงกัน  
ขุนแผนอ่านคาถาเสกอากรรพณ์  
กงกระพันเขี้ยวงาสารพัก  
ชุมพลเข้าหอพระที่สังกัด  
อีกใจเบ้าปลุกเครื่องศาสตรา  
สะเทือนสะท้านค้ำฤทธิพระคาถา  
จึงแต่งตั้งลงมาที่หน้าเรือน  
ทั้งสามคนรีบมาซักถามเกลื่อน  
อยู่ริมเชื่อนคอยองค์พระทรงธรรม ๗

เสมอชั้นบันฑูกัมพลอมรินทร์

สาวสุรางค์นางบำเรอเสนอนาถ  
นางสำหรับขับเพลงบรรเลงพิณ  
กรันรุ่งเช้าเสร็จทรงตรงสถาน  
ทรงระลึกนึกถึงเรื่องกมุภา  
คุชุมพลมันประจัญจับกุมภีดี  
พระสังเสร็จเสด็จลงสู่แพ  
ถึงประทับกับเกษเสยลีลาศ  
ขุนนางรบบกราบกัมบังกมควร  
พวกท้าวนางค่างพากันลงไป  
พระวงศาชาติระอองรองบาท  
จึงท้าวข้าเข้าชัยมื่นไวย  
พระไวยให้เรียกชุมพลพลัน  
รับสั่งถามเป็นกระไรอ้ายชุมพล  
ขอเคชะพระองค์ผู้ทรงชัย  
เออกระนั้นชื่อว่าให้นำพัง  
ถ้ามันมีงฆ่ากมุภาตาย

๑ พลายชุมพลกำนับรับสั่ง  
ให้ถอยแพเข้ามาที่ท่าพลัน  
อธิษฐานนมัสการพระเป็นเจ้า  
คุณพระธรรมีพระคงคา  
ก้าวลงแพคนแกละลานจิก  
ที่ผู้ใหญ่ให้พรออกแซ่ร้อง

บำรุงราชู์เชิงบันเทิงถวิล  
บำเรอมีนับถพิให้ปรีดา  
นางอยู่งานตึงเครื่องกันพร้อมหน้า  
ตำรับว่าวันนี้จะลงแพ  
นางพวกนี้จะไปอย่าให้แซ่  
ตำรวแห่สองข้างทางกระบวน  
ขึ้นสู่อาสน์พระองค์ทรงพระสรวล  
ทุกถ้วนล้วนเหล่าท้าวพระยา  
พวกนางในพร้อมหมกไม่ขาดหน้า  
ทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายโนไปพร้อมกัน  
อ้ายชุมพลอยู่ไหนอย่างไรนั้น  
กลานมาอภิวันท์ข้างพระไวย  
จะจับจระเข้มนครไค้หรือไม  
ถ้าไม่ไค้เกล้ากระหม่อมก็ยอมตาย  
มีงทำให้ไค้คังที่มากหมาย  
อ้ายพลายเป็นรวยก้วยรางวัล ฯ

ถอยหลังลุกมามีขมัน  
อภิวันท์กราบงามลงสามตา  
จงปกเกล้าคุ้มภัยให้แก่ข้า  
คุณบิครมารกาจงคุ้มครอง  
ค่างกิดกลัวหมกคสยคสยของ  
ที่สาวแต่แกล้งไม่วางตา ฯ

๑ ครานันโถมเจ้าพลายชุมพล  
โหลงพรายรายรอบทั้งกายา  
อ่านคาถาพระสยามภูวนาถ  
ไปรศกำหราบสาปให้อยู่เมืองคน  
โถมอ้ายนักกระหุกอ้ายนิ่งนาน  
พระอิศวรท่านใช้ให้กุมมา  
โถมอ้ายนักกระหุกตัวไหนกล้า  
เสกข้าวสารประรางควานแล้วชักไป  
พรายเฑทไต่ไต่อยู่รักษา  
เสกน้ำซ้าสาปไปทันที

๑ ครานันกุมภาขวัตชาวาท  
เห็นชุมพลบนแพแลขึ้นไป  
อ้ายชุมพลมาให้คงใจกึก  
แกหุกที่องค์ลอยหลังนที  
ผู้คนบนแพห้ามไม่หุก  
ที่ข้างโนโธตนได้กะตือเถลน  
เมื่ออยากดูแล้วกั๊งจงฟังห้าม  
อ้ายห้ามยังกล้าว่าไม่ฟัง

๑ ครานันชุมพลคนกล้า  
หุกเหนือน้ำมันจะทำอันตราย  
จึงเสกค่ายสายตัญจนเข้าสามเส้น  
มีคหมอเหน็บมันกับกายา

ฤทธิรเวเหลื่อคมีสง่า  
ให้ปล้อยแพออกมาที่กลางชล  
ดำเล็กชาติกุมภามาแก้กัน  
แล้วประธานพระมนตรีปราบกุมภา  
กูหรือคือพระกาลจะมาฆ่า  
ผลาญเอาชีวะมิ่งขึ้นไป  
จงเร่งหุกขึ้นมออย่าช้าไต่  
มิ่งกบดานอยู่ทำไมอ้ายกุมภิต์  
อย่าช้าดอยไปให้พันที่  
พรายเฑรต่างหนีหลีกไป ๆ

แกไม่อาจกบดานนิ่งอยู่ได้  
จิงเหมือนนีกกรีกไว้ก็ย็นตี  
กูจะเอาชีวิตให้เป็นผี  
พระพันบีแลละตั้งเป็นช้านาน  
มันดอยรุดลงมาจากหน้าดาน  
ข้างหน้าค่านนี้กระไวไม่มีฟัง  
รูปงามงามต้นจะลายเสียกายหลัง  
นางสาววังเหล่านี้ ไม่มีอาย ๆ

เห็นกุมภาหุกขึ้นคงใจหมาย  
อ้ายแสนว้ายมันรู้ว่ากุมมา  
ชะม๊กชะมันพันมือไว้คอยทำ  
ถือชนักตั้งทำจะชิงชัย ๆ

๑ กรานันขรวัวทาวีชาติ

แพชุมพลตั้งจะล้มจมลงไป  
เสียงซ่าคนแซ่แพแทบหัก  
พวกจำโชนร้องคำอื้อหน้าเป็น  
ชาวประชามาค้อยู่สลอน  
ฉวนกะเหรียงเจ๊กฝรั่งยังไม่เคย  
นางทวยอายเอียงเสียงแปร่งแปร่ง  
เจ้ามอญว่าอาละกุสทั้งปุ่นพลู  
ผู้คนมากมายหลายภาษา  
เจ๊กกับแขกมันทะเลาะกันเพราะฝรั่ง  
เจ้าแขกว่าเฆาะโมะโฮโยเปาะ  
พอจะเซ่ซันก็ตื่นพรู

๑ กรานันเจ้าพลายชายชุมพล

เห็นกุมภามาใกล้ก็ไต่  
จะเซ่เถรถูกแทงก็แวงห่าง  
ชุมพลตกจากแพคนแซ่ไป  
คำรัตร้องว่าอ้ายไว้อย่างไรหว่า  
พวกขุนนางคกใจไซ้พอตี  
ชุมพลไม่แพ้แก่กุมภา  
พวกขุนนางค่างนิกไม่ไว้ใจ  
สงสารสาวคราวรักชุมพลนั้น  
บ้างซ่อนหน้าร้องไห้ใจคะนึ่ง

ไต่ที่โถมมาหาซ้ำไม้

ระลอกใหญ่แต่ละลูกถูกกระเด็น  
ศึกกักตั้งทากอยเซมัน  
ช่างทะเล่นนี้กระไรไม่สิ้นเลย  
เซมมอญพวกพม่าเสียงหว่าเหว  
ไทยว่าเซย์มิงกล้าก็มาดู  
แมงชะแวงเจบะราดามะหลู  
ลาวบู้ฮู้บั้นช้อยยันจริง  
บ้างยีนนั่งตั้งการิมตถึง  
เสียงทงหนึ่งเหนอหนาน่าเอ็นตุ  
เจ๊กทะเลาะอีวะโหม่ ไอ้มูทุ  
ยักเยี้ยกเบี้ยกคูริมาวี ๆ

ฤทธิรณเสามาสดกักราชสีห์  
แทงกุมภีลัดคังฉากเลือกสากไป  
เสียงโพงผางแพบ้นไม่ทันไต่  
พระทรงภพทกพระทัยพันทวี  
อ้ายกุมภาทับชุมพลลงกับที่  
พระไวกราบสามที่แล้วทูลไป  
สักประเดี่ยวกกว่าขึ้นมาไต่  
พวกข้างในเสียงแซ่แลตะถึง  
ให้พรันพรันห้วนไหวอาลัยถึง  
พ่อพลายเมื่อไรจึงจะขึ้นมา ๆ

๑ ความนั้นโถมเจ้าพลายชุมพล  
 ชักมีศมมอต่อสูกับกุมภา  
 เอาหางฟาดฉาดรับด้วยมีศมมอ  
 เถรกดชุมพลกอดกันคอพลัน  
 พระทรงภพทบพระเพลาเอาสีหาว  
 เอาให้มันสัจจยังอย่าวิ่งรอก  
 ชุนแผนนั่งตั้งตากับพระไวย  
 เสียงคนฮาดันสนั่นชล  
 พวกข้าหลวงต่างมองแล้วร้องมี  
 บ้างก็ว่าน่ากลัวมันสุดใจ  
 ฝ่ายโอรณจำมาห้ามมิให้แซ่  
 คุอะไรเขาให้คุแก่กา

๑ กรานนเถรชวากษาศิกุมภีดี  
 แก้วแว้งเหวียงเบียงสะบักด้วยชัตใจ  
 ฉับฉับยัยย้อยล้วนรอยแทง  
 จระเข้เถรเหลือทนเห็นพันกิก  
 อ่านคาถาด่วนกำรบร้อยแปดที  
 ชุมพลหายกลายเป็นสกุณา  
 คนที่คุพรุกขึ้นขึ้นสะพรัง  
 พระสนมกำนัลพวกขันที

๑ ฝ่ายว่าพระองค์ผู้ทรงศักดิ์  
 อย่างไรนั้นมันหายทั้งสองคน

มุกน้ำคำทันท้วยคาถา  
 ช้างขรัวคาทักโหมโถมประจัญ  
 แก้วแว้งชบพลบปล่อยแล้วทำหัน  
 เถรผูกชุมพลวันขึ้นชื้อก  
 ให้มันถลาอย่างนี้สลุกพ้อ  
 พวกขุนนางต่างหัวร่อพลายชุมพล  
 พวกช่างในวังค้อยู้อับสน  
 ผู้คืบกับชื้อข้าไม่ว่าไร  
 พ้อชุมพลหล่อนช่างชื้อจะเซ้ไค้  
 ทั้งยาวใหญ่ดูราวสักแก้ววา  
 นี้แน่แม่เอ็งไปเขาจะกำ  
 อย่ามาฮาอยู่ที่นี่รับหนีไป ฯ  
 ชุมพลชื้ออยู่บนหลังหาดงไม้  
 ชุมพลไค้ก็แทงด้วยแรงฤทธิ์  
 จนน้ำแคงคาไปค้วยโลหิต  
 พลังนิมิกค้วยพระเวทวิทยา  
 เพศกุมภีดีก็กลับเป็นมัจฉา  
 เทียวกำคันคันปลาโนวารี่  
 คำหนักแพเพียงจะพังลงกับที่  
 อังมีแซ่ช้องริมท้องชล ฯ  
 วัปลั้งชักพระนายเป็นหลายหน  
 อ้ายชุมพลแพชนะประการไค

พระไวฑูรย์จ้องคูน้องชาย  
จึงทูลว่าไพร่แปลงหนีไป  
พอซาคำก็เห็นแถวแปลงใหม่  
ขึ้นได้กนแตกมากน่ากลัว  
ตามชนบทตั้งวังได้ข้าง  
ข้างสระบัวเสื่อกระเด็นแผ่นมาทัน  
พวกคนคูน้างกลัวมีวะจะหนี  
เสื่อเกาะไถ่ถนคักคักที่คอ  
พวกขุนนางต่างพากันฮาดัน  
เสื่อหรือข้างข้างเราหาอโวย  
เสื่อกักข้างบั้นจนยั้ง  
ชุมพลก็แกลังแปลงกายา  
ฝ่ายพวกคนคูนูว่าแปลง  
ใครหนอแปลงเป็นสิงห์สิงคต  
ถึงสูงรบทบกระหวัค  
ถึงก็หายกลายเป็นขรวิศากร  
สองมือรวบริคมีคแถวชวค  
แล้วพามาหน้าที่นั่งในทันใด

๑ กรานันพระองค์ผู้ทรงศักดิ์  
เห็นไถ่คัวเดรมาหน้าพระลาน  
เออมน้ำาชอบใจอ้ายชุมพล  
ความชอบกริ่งมีเต็มประกาศ

รู้แยกกายไม่พะวงสงสัย  
ชุมพลนั้นแปลงได้ไปคิกคัว  
เป็นข้างงาแก้วใหญ่มิใช่ขัว  
ฝ่ายชุมพลแปลงคัวเป็นเสื่อพลัน  
โลกผางเกาะวงเช้าไว้มัน  
พอข้างหันเสื่อปบตะกรบคอ  
บั้งขึ้นค้อยูกับที่ ไม่นย่อ  
จนข้างองวงร้องออกก้องไป  
ทรงธรรมยังพะวงสงสัย  
ขอรับใส่เกล้ากระหม่อมพยัคฆา  
ข้างหายกลายเป็นถึงไปค้อหน้า  
กลายเป็นงูเห่ากล้าเข้ารวี  
ค่างแทรกแซงจะค้อยู่ไม่หนี  
ถึงมันคักก็ ไม่พันชุมพลงู  
งูรักเอาถึงลงกลึงอยู่  
ชุมพลหายจากงูเป็นคนไป  
อ้ายอุบาทว์นี้กว่ามาแต่ไหน  
บังคมไหว้ค้อยสคับรับโองการ ฯ

บั้นบักอัยยามหาสถาน  
คบพระพักต์ถัดฉาดานประภาษมา  
ข้างกล้าหาญทานทนเป็นหนักหนา  
เอาเด็กหวาจะให้มิ่งให้ถึงใจ



แล้วทรงชักเคืองชำเลื่องแล  
น้มนั้นเป็นชีบาประสาโร  
กิ่งหน้ามาเล่นเอากรุงไกร  
คงเป็นพวกทวยศกคประหุษฐ์  
ข้า้เขี้ยมื่นศรีเสาวรักษ์  
อย่างลัวบาปคึกไม่ไธ้ชื่อคา  
จะมีใครใช้สอยมันมาแน่  
ท้าวของมันชื่อเวียงเสียงไว  
ตั้งแล้วเบือนพระพักตร์มาทักว่า  
อ้ายลูกชายพลายชุมพลคนนี้  
มันรู้เท่าเจ้าเล่าที่ที่แปลงมา  
ไธ้เห็นฤทธิ์ด้วยกันมันพอกุ  
ทนต์เสด็จพระเสกข์ดีลาค  
พวกนางโนเสนาช้ราชการ

๑ ฝ่ายเหล่าชาวประชาพากันกลับ

ชมชุมพลคนคือออกมี ไป  
อ้ายเถรเฒ่าที่แกล้งจำแลงมา  
เอามคหมอก่อพวยท่ายกั้งพัน  
บ้างว่าถูกอุเพลิงจนลิมลุก  
บ้างว่าเห็นงูกูเกือบโจน  
ฝ่ายพวกแขกฝรั่งท้งจีนจาม  
ไม่เคยเห็นที่ ไทไหนแต่ ไวมา

ทุกอ้ายแก่โกไวโกไทยกเหยกใหญ่  
เทียวกักกินคนไธ้ผิคมนุษย์  
คูก้าเวิบเทิบใหญ่เป็นที่สุก  
อุคหนุนกันให้แกล้งจำแลงมา  
เอาอ้ายเถรไปชักให้หนักหนา  
เอาให้ไธ้ความว่ามาทำไม  
บ้านช่องช่องแควมมันอยู่ไหน  
เหตุไคจึงแกล้งแปลงอินทรีย์  
คูลาพระกาญจน์บุรีศรี  
ไม่เสียทีเลี้ยงไว้ ไธ้กับกู  
แล้วอาสาถลาขับไปค่อสุ  
พอยเป็นคู่กับอ้ายไวใช้การงาน  
จากอาสน์คินเข้าพระวราชฐาน  
ก็เข้าวังกลับบ้านสำราญใจ ฯ

กั้งกับโจษกันสนั่นไหว  
ช่างกระไรฤทธิ์เคชวิเศษกวัน  
มันก็ตัวครุบาทักล้ากลัน  
เขาชยันม์คักล้งเป็นลึงทะโมน  
ช่างสนุกจริงจริงยิ่งกว่าโชน  
มันเพนโพนมาไคดี ไม่ถึงวา  
ก็เคินชมกันคามเพศภาษา  
แต่แจ้กว่าเมืองจีนนั้นเคยมี

เมื่อครั้งเที่ยงจุกุหยกแกกกลศึก  
แต่เป็นการนานช้ากว่าพันปี  
ฝ่ายข้างพวกผู้หญิงจึงเรือ  
ให้เสียไว้ได้ ไม่คู่ได้เต็มคา  
รูปทรงบอบบางเหมือนอย่างงา  
บ้างก็ว่าเป็นห่วงถึงบวงบน  
ที่สาวสาวหนึ่งให้ผู้ใหญ่ว่า  
จะพลอยทุกข์จาก้วยก็ชวยอายุ

๑ ครานั้นหมื่นศรีเสาววัชรราช  
มาจากคำหนักแพไม่แซะเขื่อน  
จงระวังเดรเฒ่าเจ้ามารยา  
แล้วส่งตำรวจในให้ไล่คน  
ให้เอาตัวชรวักกาเข้ามาตาม  
โยจึงมาฆ่าคนจนเป็นเบือ

๑ ครานั้นชรวักกานั่งหน้าเสว้า  
ไม่มีใครใช้ตอยอาคม  
พระหมื่นศรีว่าอายนี้ ไม่บอกจริง  
กุพาราฆ่าคนออกกรีนเครง  
กงจะมีผู้ใดใช้ลงมา  
ตำรวจหน้าพากันวิ่งเป็นสิงคลี  
ทั้งใช้ทรวนชื้อกาเอามาครบ  
ผูกเดรชวาคเข้าไว้เร่งไม้พลัน

ก็รบกันครั้นครึกกระบวนดี  
เราได้เห็นครึ่งนี้เป็นบุญตา  
บ่นว่าเบือรบพุ่งยุงหนักหนา  
เวทนาแก่เจ้าพลายชายชุมพล  
กลัวอายเฒ่าเจ้ากรรมจะทำบัน  
ให้หล่อนพันโกยอันอันคราย  
เค็มกม้นหน้ากรุ้มกรุ้มมี่ยมไม่หาย  
ใจคะเนถึงเจ้าพลายจนมาเวียน ฯ

ชาญลลาคอ้งไวใครจะเหมือน  
ร้องเตือนหลานชายพลายชุมพล  
กุมมาอย่าให้ใครสับสน  
มาจนที่นั่งหลังโรงเรือ  
มึงบอกความคามจริงอย่าพินเผื่อ  
ใครไว้เนื้อเชื่อใจใช้มึงมา ฯ

แดงเล่าเสกแสวงแกลังมูสา  
นี่ก็อยากคูดุชยาภิมาเอง  
มันกลอกกลังทุกโงงทำโจงแดง  
อายแสนเพลงโยไม่ตรงมาก็ดี  
ตำรวจเอาหลักกาเข้ามา  
บักหลักตงตรงที่โรงเรือพลัน  
พวกตำรวจเกินทรบอยู่ตัวสัน  
ห้อมล้อมหลายชั้นทั้งนอกใน ฯ

๑ จึงพระหมื่นศรีผู้ปรีชา  
จงแจ้งความตามจริงอย่างหนึ่งไว้  
เดรเจ็บแฉ่งจริงทุกสิ่งสิ้น  
เค็มเป็นบ่าวสาวน้อยเจ้าสร้อยฟ้า  
ครึ่งลงมาอยู่ด้วยพระยาแมน  
เขาจะฆ่าฟันให้บรรลัย  
จะมีใครใช้มาหามิได้  
จึงไต่แกลังแปลงตัวเป็นกุมภา  
ทวยกาคว่าถ้าใครไม่ต่อสู้  
ถ้าหลงกลล่อลวงไต่ท่วงที  
อันที่พระองค์ผู้ทรงยศ  
เป็นความสัตย์ทุกสิ่งจริงในใจ

๒ ครานันพระหมื่นศรีมีศักดิ์  
มิ่งไกรธแก่ชุ่มพลคนวิชา  
มีรู้หรือกำหนดบทอัยการ  
มิ่งบังอาจทรยศกบฏใจ  
แล้วสั่งให้เสมียนเขียนคำเดร  
เสด็จออกกราบทูลพระกรุณา

๓ ครานันพระองค์ผู้ทรงเดช  
อ้ายนี้ ไทหน่ากายเสียดหลายปี  
อ้ายอ้ายพระยาอนุชิต  
ว่าเดรเดรครึ่งนั้นมรณา

๔ ถึงกระตุ่ถามมาหาข้าไม่  
มิ่งอยู่ไหนใครใช้ให้มิ่งมา  
ข้าอยู่เมืองเชียงอินทร์พระเจ้าข้า  
ชื่อว่าเดรชวากจงแจ้งใจ  
ชุ่มพลลูกขุนแผนจับมาได้  
จึงหนี ไปเชียงอินทร์ถีนเอาทมา  
แก่นใจพลายชุ่มพลคนจับข้า  
มารุงศรีอยู่ชุธาในครานัน  
ชุ่มพลรู้คงอาสามาเร็ววี  
จะกขมวารให้บรรลัย  
ข้าหาไต่กคคกบฏไม่  
อันโทษทัณฑ์ฉันใดได้เมศกา ฯ

๕ หัวรอกักว่าอ้ายแก่แก่หนักหนา  
ก็กินคนบ่นมาค้วยเหตุโค  
ฆ่าคนทำนประหารให้ทักษ์ชัย  
แก่ไชบ้วยการล้วนมวรายา  
พอจวนเพลก็เข้าพระโรงหน้า  
ให้ทราบความวาจาของกาซี ฯ

๖ ทราบเหตุไคร่ครวญเป็นถ้วนดี  
เออเกี่ยวนี้ทำไมไต่ลัดับมา  
ช่างปกบี่คปกกไต่ค้อหน้า  
เกี่ยวนี้กลัดับเป็นมาจะว่าไร

ท่านจางวางสำรวจไม่เงยหน้า  
กระหม่อมฉันโลกเขลาเบาใจ  
ก็วางใจไม่พินิจพิจารณา  
ถ้ามิไปรศโทษมีถึงที่ตาย

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงภพ  
แต่หันไปให้ตั้งเป็นแบบบรรพ  
ให้หมายบอกมหาคเล็กแก่สำรวจ  
พร้อมกับกลาโหมมหากไทย  
แล้วจึงครัสตั้งเจ้ากระทรวง  
ปรึกษาโทษเถรเผ่าเจ้ามารยา  
ฝ่ายลูกขุนศาลาแลศาลหลวง  
เถรขวากโทษมหันต์อันธพาล  
พระองค์ทรงฟังคำปรึกษา  
อ้ายนี้เจ้ามารยาอย่าไว้ใจ  
สั่งเสด็จพระเสกข์ขึ้นข้างใน  
หมายบอกรับสั่งพระทรงธรรม

๑ ครานั้นพระไวยวรรณาด  
อ้ายเถรเผ่านี้รังตั้งเวทมนตร์  
ขุนแผนส่งฟ้าพันให้ลูกชาย  
เจ้าจึงเป็นเพชรฆาตฟาดฟัน  
เมื่อเสียบไว้ให้ผู้คุมคอยรักษา  
ให้ระวังนัยยามคามอักษิ

เกรงพระราชอาญาจนเหวี่ยงไหล  
ด้วยผู้คุมยามในว่าอวดวาย  
ให้ไปทิ้งน้ำข้าด้วยมีก่งาย  
หลุดแล้วก็ถวายบังคมกัล ๖

พึงจบทริสไปทันโกนั้น  
ถ้าหากคนโทษนั้นจะบรรลีย์  
ออกไปตรวจเสียก่อนอย่าขาดได้  
แล้วจึงให้เอาศพไปบำช่า  
ทั้งลูกขุนศาลหลวงจงพร้อมหน้า  
ว่ามาตามกำหนดบทพระอัยการ  
ทุกกระทรวงปรึกษาว่าชาน  
ควรประหารให้สิ้นชีวิตร้าย  
พระโองการสั่งมาหาช่าไม่  
จงมอบให้อ้ายชุมพลเอาไปพัน  
นครบาลรีบไปจมีขมัน  
เถรนั้นมอบให้พลายชุมพล ๖

พยายามทรวักมาแก้กัน  
แน่ชุมพลอย่าได้วางใจมัน  
ทั้งสองนายตั้งกำชับกับขัน  
แล้วหัวนั้นเอาไว้ให้จงดี  
ทุกเวลาอย่าประมาทกลาจากที่  
พวกมันมีมันจะมาพากันไป

ชุมพลรบตั้งไม่ยังหยุด  
นำหน้าพาแถวตระเวนไป  
ผู้คนพลเมืองนั้นท้อสิ้น  
สำรวจตรวจตราว่าห้ามปราม  
กรันถึงคะแดงแกงก็ยังหยุด  
บักหลก้มักแถวหนึ่งเอนเอียง  
พวกคนผู้มากเขาเช่นฆ่า  
บ้างว่าสมน้ำหน้าตาแกใจ  
ที่เป็นญาติพี่น้องของกันตาย  
แล้วค้างคนคืนสถานบ้านเรือนคน  
ศิระเสียบรักษาอย่าประมาท  
จงพิทักษ์รักษาอย่าได้พลั้ง

๑ จะกล่าวถึงพระองค์ผู้ทรงฤทธิ์  
สถิตในแท่นที่ศรีไสยา  
บ้างโบกบั๊กพัดถวายให้ตำราญ  
บ้างร้องรับขับเสียงจำเรียงราย  
กรันรุ่งแสงสุริยาภาณุมาศ  
เสด็จจากที่สุวรรณบัลลังก์  
ทรงชำระสระสงแล้วทรงเครื่อง  
ออกข้างหน้าว่าขานการนคร  
พวกขุนนางค่างกราบอยู่พร้อมหน้า  
พร้อมเสนาอำมาตย์พระญาติวงศ์

วิบุรุตลามาหาเข้าไม่  
นครบาลนายไพร่ก็กุมคาม  
แตกกันกันอยู่ผู้ล้นหลาม  
คอยห้ามมิให้ใครเข้าใกล้เคียง  
อุตุลผู้คนไม่ซำคเสียง  
ชุมพลเหวี่ยงคาบฉาคอซำคไป  
จะมีใครเวทนาก็ทำไม่  
พระเดระโรมันกินคน  
ก็คำว่าวุ่นวายอยู่เกลื่อนกล่น  
ฝ่ายชุมพลสั่งผู้คุมคอยระวัง  
เผื่อคนตีมันจะอาจเข้ามามั่ง  
กำชับสั่งเสวีจสรพแล้วกลับมา ฯ

ทศทิศถวัลแสงทั้งแหล่งหล้า  
พระสนมคาศากังคาวราย  
บ้างอยู่งานนวกเกล้าพระเส็นสาย  
ทรงสบายเบิกบานตำราญฟัง  
สกุณชาติแซ่ซ้องคังเสียงสังข์  
พระสนมหมอบสะพรุ้งประนมกร  
อร่ามเรืองเนาวรัตน์ประกัสสร  
ประทับที่บรรจรณ์บัลลังก์ทรง  
งามสง่ากัฏท้าวกรวไลหงส์  
พระองค์ทรงว่าฟังถึงชุมพล

ด้วยมันปราบกุ่มก็มีความชอบ  
จะเอาไว้ใช้สอยอีกสักคน  
คำวิพลางทางมีสีหนาท  
อ้ายชุมพลทำชอบกุชอบใจ  
ความชอบครั้งนี้มีหนักหนา  
ให้มันเป็นที่หลวงนายฤทธิ  
กรมเมืองทหารโนไปจักการ  
อ้ายไวเอ็งไปช่วยแลดู  
แล้วจึงครัสตั้งชาวคลังใน  
ทั้งเงินตราห้าซังทั้งใส่พาน

๑ ครานั้นหลวงนายได้ประทาน  
ให้ข้าคนขนของไปทันใด  
ถึงบ้านบอภิกษาหาห้าไม  
ทั้งวงศ์ญาติขึ้นบานสำราญครัน

๑ จะกล่าวถึงเฉวจิวคอยอาจารย์  
อยู่ภูฏีไม่มีสุขทุกเวลา  
จึงจกกลงกายค่อหน้า  
กินวันนั้นฝันว่าขรวัวไป  
จึงจับยามลงตามคำราวัน  
ลมปราณเนั้นเดินสะควกคี่  
แล้วลงเลขกันไล่ควงชะคา  
ไล่เมื่อพระยาม้าวีจทาย

ควรประกอบยศศักดิ์เป็นพัคผล  
แบบขลมันก็คล้ายกับอ้ายไว  
ครัสประภาษสั่งมาหาห้าไม  
อาสาไปไม่เห็นแก่ชีวิต  
ถ้าไม่ไต่กุ่มภาก็จะผิด  
จะเอาไว้ใช้ชิตอยู่กับกุ  
หาที่บ้านปลุกเรือนให้มันอยู่  
มันหนุ่มนักจักไม่รู้เรื่องเรือนชาน  
จักห้าสมบั๊กใหม่สไบสำ  
พระราชทานแล้วเสกจีนข้างใน ๗

แสนสำราญข่มข่องห้องไส  
พระนายไว้นำหน้าออกมาพลัน  
ต่างคี่ใจปริศึเปรมเกษมสันต์  
อยู่เป็นสุขทั่วกันแต่ั้นมา ๗  
เห็นเนิ่นนานเกินนักเป็นหนักหนา  
วันขรวัวคายนั้นเป็นลางใจ  
ในภูฏีตั้งว่าคนร้องให้  
เฉวจิวคอกใจเป็นพันที  
ลมจันทรกลาเคลื่อนจากที่  
ขรวัวทานี้คงเป็นอันตราย  
หลายครั้งหลายครามากหลาย  
ต้องสายศรทรงองค์พระรวม

เฉวจิวทกใจร้องไห้โฮ  
 ยืนแก่เสียงร้องไห้ไม่ไค้ความ  
 เฉวจันว่าอายเคอะพุกเลอะเลือน  
 อยู่คักกรร้องไห้พายนาคา  
 เฉวจิวว่าอะไรไม่เข้าท่า  
 แก่ไปนานเห็นเน้นเกินนักไว้  
 พระฉเวพั่งเล่าให้เศรวัจิต  
 นิ่งอยู่โยกๆไปคามชรวัวคา  
 เฉวรงกว่าช้าไม่ไปไค้  
 ล้อเกวียนสิ่งใดก็ไม่มี  
 เฉวจันว่าเกวียนช้าจะให้  
 ประสกสอนว่านี่พุกให้ผิดทาง

● เฉวจิวเห็นว่าคูนวาย  
 ช้าจะไปอยู่ชญาไม่ช้าพลัน  
 ว่าแล้วกรีบออกมา  
 เข้าห้องหมองใจไม่บวรเทา  
 ครันถ้วนคำรบร้อยแปดที่  
 มุ่งทิกไม่ผิดอยู่ชญา  
 พอก็กล้วงฝูงสัตว์ก็คืนแซ่  
 เฉวก็ทยุกเหน้อยนึ่งกับกิ่งไทร  
 บินหนักพักหนึ่งมาถึงเขต  
 เที้ยวบินวีรรอบศรีอยู่ชญา  
 พวกระวังนึ่งเผ้าหวัคาเถร  
 บ้างก็ว่าชรวัวคานักล้าครัน

พระว่าโอเป็นอย่างไวรีบไปตาม  
 เสียงพุกพลันร้องว่าใครผู้ใดมา  
 นีศเวือนเข้าม้นกระมังหวา  
 หรือผีพีน่าน้ำอาจบออกไป  
 ชักคักถึงชรวัวคาจึงร้องไห้  
 ช้ารักใครให้รักท่านชรวัวคา  
 ค่างก็คักสงสัยเป็นหนักหนา  
 จะไค้แจ้งกิจจาวว่าร้ายคิ  
 ช้างม้าวัวควายไม่มีซี  
 ช้อยยันเสื่อเต็มทีเกินกลางทาง  
 แค่มันไม่มีใครเป็นลูกจ้าง  
 เข้าช้างเข้าสักเชือกไปค้วยกัน ๆ

ท่านทังหลายอยู่ภูฏีแทนคัวฉฉัน  
 สักห้าวันก็จกลับมาเมืองลาว  
 ว่าลี้ถึงชรวัวคาทำหน้าเศรว้า  
 แล้วก็เบ้าพระเวทวิทยา  
 ก็กลายเป็นสกุณบินถลา  
 ลอยเร็วเมฆามาทันใด  
 ทังกาแกหัดศินบินไกล  
 ครันหายเหน้อยบินไปในเมฆา  
 พันประเทศทิวไม้ไพรพุกชญา  
 กอยพั่งเหล่าชาวประชาพุกชญา  
 ก็กะเกณฑ์กำชับกันจับชัน  
 แค่หัวมันยังค้องเผ้าจหนาวนอน

บ้างก็ว่าข้าจะขอเอนหลังมั่ง  
ว่าพลางทางเอนคิ้วลงนอน

๑ ครานันแฉะจิวบินลีวมา  
แทบจะตกกลางมาคิน  
นกกที่ถือซื่อซื่อเสียงร้องไห้  
ไค้แล้วรีบตีขันเบนเมฆา  
เหนือนักพักหุยกบนกิ่งไม้  
พอรอรอนอ่อนแสงสุริยวัน

๑ ฝ่ายผู้คนท่ามระงที่รักษา  
ต่างคนตกใจไม่สมประที  
ต่างเที่ยวหาพากันมองทุกห้องแห่ง  
แกลังหันหน้าให้เที่ยวหามันไม่เบา  
หาไม่พบแล้วก็พากันมาบ้าน  
หลวงนายว่าพวกนี้ค้แต่กิน  
แสนด้อยนี่กระไรหนาอายเคอะ  
พลางซู่ซิบว่ามึงกลับไปหา

๑ เฉะจิวพาหวัชรวคามาหุยกอยู่  
เหนือนักพักอยู่ไค้ทันไทร  
มีพยัคฆ์หุยกฝนที่คั่นไม้  
กำลังหิวเห็นหวัชของรวคาคา  
กรันรุ่งแจ้งแสงศรีสุริยา  
ฝึกแล้วใครพาหวัชรวคาไป

เอ็งจงนั่งคอยคูนันอยู่ก่อน  
หลับเหมือนรอนไม้กึ่งอยู่กลางคิน ฯ

ไค้ยินพุกเวืองรวคาคาอยู่แช่คั้น  
คังจะคั้นใจลงค้ายรวคาคา  
บินเข้าไค้ลด้วยฉาบหวัชฉลา  
ไปพาราเซียงใหม่คังใจคน  
หายเหนือนรีบไปโนโพรสคต  
ก็รีบวันเร่งมาไม่ช้าที่ ฯ

หวัชรวคาคาแกก็หายอยู่กับที่  
หลังจะลายกราวนแล้วพวกเรา  
อ้ายเถรถ้อยนี้มันแกลังกันเปล่าเปล่า  
มาเด็กเราจะให้หมูไค้กิน  
แจ้งข้อราชการหลวงนายคั้น  
แต่คุมฝึกให้ปลันไปต่อคา  
ข้าสามเซอะเขียนเสียดสนน้ำหน้า  
พวกผู้คุมก็พากันกลับไป ฯ

อีกสักครู่ก็รีบบินไปใหม่  
วางหัวเถรลงไว้ที่สุธา  
เห็นนกวางผีไว้ที่ตรงหน้า  
พยัคฆ์มาก็คาบแล้วพาไป  
เฉวหาหวัชรวคาคาหาเห็นไม่  
นกกที่รำร้องไห้อยู่ซื่อซื่อ



แค้นร้องไห้เที่ยวหาฆ่าช้านาน  
แค้นร้องไห้จึงได้มีกลิ่นธูป  
แค้นจืดมากฎีถึงกระโถ  
แค้นจืดเกินกรวยชายชั้นมา  
แต่บรรดาพระสงฆ์ทุกองค์รู้  
ต่างองค์สงสารว่าคาญใจ

๑ ครานั้นแฉะจืดแจ้งความรู้  
แล้วระงับคับโศกโศกา  
ครั้นถึงท้องพระโรงข้างหน้า  
ชรัวตาแกมลาไปกรุงไทย  
นางสาวใช้ก็แจ้งทุกประการ  
สองมือคอกฟุ่มน้ำตา  
ไอ้ชรัวตากิ่งแต่จะแลลับ  
เคยเป็นเพื่อนทุกข์ยากลำบากกาย  
เมื่อเดินบ่าสารพัดจะจักสรร  
ปรนนิบัติมิได้ซักสักเวลา  
ถึงกระไรได้พบแต่ศพราก  
ชะรอยสิ้นวาสนาเวรกรรม

๑ ขอหยุดบทพงศเรื่องสร้อยฟ้าไว้  
จะกล่าวข้างกรุงศรีอยุธยา  
นางเมียบ่าวสาวสวยช่วยนาคพิ  
โคธเฝ้าใกล้แล้วก็ไล่เสียเป็นควน  
รักแต่นางศรีมาลาเขาวงกต  
ไปสมสู่อยู่กับค้ายอธรา

ไม่พบหัวอาจารย์แล้วบินปรี๊ด  
เรียกว่านกที่คที่อทุกวันมา  
ก็หายไปจากที่เป็นบักขา  
แจ้งกิจจากับพระสงฆ์ทุกองค์ไป  
ว่าชรัวครุ่นนั้นเขาฆ่าให้ตกขัย  
ก็ร้องไห้รักครุฑงัวควา ๆ

แฉะจืดให้รักครุฑเป็นนักหนา  
รีบเข้ามาในวังเหมือนคั่งใจ  
ให้ทูลความสร้อยฟ้าหาช้าไม่  
เขาจับไค้ฆ่าเสียไม่กลับมา  
แม้สร้อยฟ้าสงสารเป็นหนักหนา  
เจ้าทอแก้วโศกาว่าพันไป  
หาไค้กลับมาทวนทวนมาพบไม่  
นอนกลางคินกลางทรายค้ำยกันมา  
ทั้งเผือกมันตูกไม้ก็ไปหา  
ไอ้สร้อยฟ้ามิไค้แทนพระคุณทำ  
เมื่อยามยากแก่เคยไค้อุปถัมภ์  
นางก็รำร้องให้อยู่ไปมา ๆ  
หล่อนร้องให้รำไรเป็นหนักหนา  
พระโวยกิดถึงสร้อยฟ้าทุกคืนวัน  
ยิ่งฮึกฮักมิไค้มีความกระสัน  
นางเหล่านั้นมีอาเจรอต่อหน้าตา  
หล่อนช่างพลอกผัวจึงรักเจ้าหนักหนา  
จนศรีมาลาเจ้าก็ท้องขึ้นสองเคียน ๆ

ตอนที่ ๔๔

พระไวยได้นางแว่นฟ้า หลายชুমพลได้นางสร้อยระย้า

๑ ครานั้นจึงโฉมพระหมื่นไวย การเข้าชู้ไม่มีใครเสมอเหมือน  
 เบิกหน้าคางออกสว่างคล้ายแสงเดือน ยิ่งพิศพิศก็ยิ่งเตือนอารมณ์ปอง  
 ไยแว่นฟ้าหาวิธีของพี่เอ๋ย ไม่มีผู้ใดเคยประสมสอง  
 เจ้างามหน้างามนวลควรประคอง งามทำนองงามนั่งงามวาจา  
 งามบุพผินเมื่อเจ้าผินมาพบพี่ งามทีเมื่อเจ้าก่อนเหมือนให้ทำ  
 งามจริกเมื่อเจ้าพิศมาปะคา วันนั้นจะไปหาให้ยวนใจ  
 แล้วผลัดผ้าทาหน้าอบแป้งร่ำ ห่มเปลวคำหอมค้ำจะมีไหน  
 ปุ่มสีฟ้าผ้าชมรมเป็นดวงใน เหน่งไปกินวันนั้นเป็นวันดี  
 เสกขผองสีปากกินหมากคิบ แล้วยกหยิบน้ำมันเสกใส่สี  
 แหวนเพชรน้อยใส่ก้อยจรวดี เป็นราตรีเดือนหงายสบายใจ ฯ

๒ วิชาบึงมาถึงบ้านเศรษฐี เจ้าหยุกที่พิศดูษาแอบอาศัย  
 เสกกินป้าล้มหลังคาเศรษฐีไป คนข้างในหลับเจียบเหมือนไม่มี  
 แล้วให้พรายกุมารเข้าบ้านก่อน ไปดอกลอดนประคอบบ้านท่านเศรษฐี  
 พระนายไวยก็เข้าไปด้วยยินดี สังกเจียบมิไคมีคนไอจาม  
 พรายกุมารนำหน้าพานายไป บังอาจใจมิไคคิกจะเกรงขาม  
 แล้วรีบเข้าเรือนใหญ่เห็นไฟทาม แลอร่ามเครื่องเรือนเจ้าเทลือคิต  
 ม้าเครื่องแป้งมีกระจิงลายกระหนก ตั้กระจกคูกะจ่างสว่างศรี  
 ในคั้งเครื่องทองรองคิต ไม่เสียที่เจ้าช่างแต่งเครื่องเรือนจริง  
 ครันจะรำไปนั้กก็จักข้า พระหมื่นไวยจะรีบมาหาผู้หญิง  
 เฉยประตุเข้าไปใจประวิง เห็นนางนั่งนอนหลับบนเตียงน้อย

เก้ากำกัศกรักแครงคู่งกั  
เข้านั่งแนบแอบนางพลางประคอง  
ทราวมกำกัศกรักแครงคู่งปลั่งปลั่ง  
ให้ยืยวนบ้วนบั้นกันไม่มี  
พลางปลอบปลุกว่าจงลุกขึ้นเถิดน้อง  
อนิจจาที่มาเป็นช้านาน

๑ ครานั้นจึงโถมเจ้าแวนฟ้า  
เห็นพระนายอายสันสมประที  
อนิจจาว่าโยอย่างนั้นน้อง  
เออพระนายช่างไม่อายแก่่ว่าจา  
ไอ้พี่ลืมไปคอกน้องไม่ไค้หนัก  
ชอกอกท่น้อยเมื่ออย่าดอไปให้ไกล  
ฉันเป็นเมียหรือจึงมากอกเอา  
เชิญพระนางจงชยายออกไปพัดัน  
อนิจจาหน้าสงสารพระนายนัก  
บ้านของฉันมิใช่บ้านพระนายไว  
นี่ลืมไปสักก็รายพระนายชา  
นี่ลืมสั่งใครสอนมาอนวิง  
นำหัวร่อช่างมาขอเอาหนักหนา  
พุกจริงจริงโยจึงไม่เชื่อใจ  
เป็นเมียพี่ลืมให้อนาทร  
พลางอิงแอบแนบน้องประคองกาย

คูกำลังเป็นสาวไม่เสว้าหมอง  
ค่อยค่อยต้องเก้กแล่นเล่นเต็มมือ  
ชะคองยังไม่คล้อยน้อยไปหรือ  
แม่นไม่ถือคำครุกลงเป็นการ  
ค่อยประคองกล่าวสุนทรก้วยอ่อนหวาน  
เจ้าของบ้านช่างไม่เบือนมาพาที ฯ  
คืนผวาแล้วก็ลุกไปจากที่  
ว่าเออนี้ใครหนักให้เธอมา  
เจ้าของห้องสินักให้มาหา  
ข้านัดหาพุกบ้างเมื่อครั้งไร  
ความกำกัศใจพาเอามาได้  
เออพระไวนี้ช่างหนักกะนองกรัน  
เปล้าคอกเจ้าแต่ว่าใจพี่ไผ่ผืน  
แม่จับฉันจะให้พี่ไปแห่งใด  
ไม่รู้จักก็เมื่อแรกมาแต่ไหน  
โยยืมไปกีกว่าบ้านที่จริงจริง  
อนิจจาช่างลืมเสียทุกสิ่ง  
แม่เพริศพิ้งพุกเพราะเสนาะใจ  
อนิจจาฉันยอที่ร้อไหน  
ฉันไม่ไปเป็นเมียน้อยแล้วพระนาย  
แม่มาออนศักรักพี่ง่ายง่าย  
อย่าว่านายนะจะร้องให้ก็ออกไป

ร้องให้คงสิจะพึงกระแสนเสียง  
ช่างน่ารักรจริงชาพระนายไวย  
เปล้าคอกแม่ฉันทรงแกเมื่อไรเล่า  
นางชวนหยิกพลิกผลักพัลวัน  
นี้ทำไมจึงข่มเหงไม่เกรงหน้า  
อย่ามาค้องให้หมองระบมมือ  
ถ้ารักจริงจงนั่งฟังฉันว่า  
อย่าลบลวนแควนปล้ำทำประจาน  
แม่แหว่นทองส่องใจของไวยเอ๋ย  
ก็แจ้งใจว่าผู้ใหญ่ที่นี้มี  
จะห้ามอื่นคอกจะพึงเหมือนอย่างห้าม  
จะห้ามเสียให้หยุดนี้สุดจริง  
อนิจจาใจจึงกล้าทำหักหาญ  
จงไปรคปล่อยเด็กเอาบุญคุณพระนาย  
แม่แหว่นพ้ำยาใจของไวยเอ๋ย  
ช่วยดับโศกให้พี่สว่างสว่างใจ  
ว่าพลางสวมสอกกอกประทับ  
อัศจรรย์นั้นจะกล่าวให้ป่วยการ  
เสียงคุเหว่าเร้าเร่งสุริยัน  
กระซิบสั่งว่าจวนแจ้งแสงอุทัย  
อนิจจาใจพระไวยกระไรหนอ  
เมื่อมานั้นใครเชิญให้หม่อมมา

พลางเอนเอียงจุมพิศพิศสมัย  
นี้ทำไมมาจุมรังแกกัน  
พลางค้องเท่าคิกค้องประคองกัน  
พระไวยคอกไว้มันไม่วางมือ  
นี้ซื่อหาช่วยถ้ายฉันทไว้หรือ  
นี้รักหรือจะมาทำให้ว่ากาญ  
ไปเบื้องหน้าก็จะได้เป็นแก่นสาร  
ผู้ใหญ่บ้านมารคารายยังมี  
โจนเลยแม่มาละอาลัยหนี  
แต่ก็ขวัญความรักนี้หนักจริง  
จะผ่อนตามใจน้องไปทุกสิ่ง  
พลางเอนเอียงกอกแอบไว้แนบกาย  
เหมือนแกลังผลาญชีพน้องให้สูญหาย  
จะมาหมายมุ่งน้องด้วยสิ่งใด  
อย่าวอนเลยพี่จะวางอย่าสงสัย  
เหมือนช่วยชูชีพไว้ให้นานนาน  
นางก็รับร่วมภิรมย์สมสมาน  
สองประสานสอกคล้องทำนองใน  
พระไวยหวั่นใจวามหวิวทิวไหว  
ผัวจะไปแล้วพวู่นี้จะกลับมา  
มาดวงล่อแล้วจะหลีกไปซึ่งหน้า  
ครั้นสมใจแล้วจะลาครรรโลจ

แม่แก้วกายาใจของไวยเอ๋ย  
จวนจะแจ้งแสงสี่รวีร  
จวนจะรุ่งอยู่แล้วพออย่าอรวิ้ง  
ได้บอกกล่าวเขาหรือเปล่านั้นเมื่อจะมา  
โฉนแม่มาว่าอย่างนั้นหนึ่ง  
ตรงเมืงข้าเขาไม่ว่าสิ่งอันใด  
เว้นเสียแต่แม่เว้นหล่อนแสนรู้  
ที่ไม่กลัวภรรยาอย่าพาทิ  
เสนาะจริงพระนายนำอายุจิต  
ฉันทเป็นอะไรฉันทจะได้ไปโกรธา  
ไม่เชื่อใจจริงเขี้ยวที่เคียวนี้  
จวนจะรุ่งที่จะลาพวกข้าไท  
แม่นอนเถิดคนะที่จะกล่อมให้  
จวนจะรุ่งที่จะรีบจงผ่อนตาม  
ครั้นจะรำไปนกกักจกข้า  
พระไวยรีบออกมาแล้วกล่าไกล

๑ จะกล่าวถึงพระองค์ผู้ทรงภพ  
ถึงนี้แล้วก็มีบรรณาการ  
ลูกสาวเจ้าเมืองพิมายถวายมา  
งามจวิศรูปร่างค้งนางใน  
อายุเจ้าราวสิบห้าหน้าเอ็นคุ  
แต่ร้องให้ถึงบิคาอยู่ช้านาน

อย่าแกล้งเลยพี่ไม่ทงมิ่งสมร  
ผิวจะนอนอยู่ไม่ได้ค้องจำลา  
ห่วงทางหลังก็ยังมิอยู่หนักหนา  
ไต่รำลาหล่อนแล้วหรืออย่างไร  
ไม่เกี่ยวข้องกับก็ควางที่ตรงไหน  
จะมีให้สักร้อยพลอยอินท  
ทั้งข่มขู่ทั้งละเมียดทั้งเสียคดี  
กลัวแต่ทำบ้านนี้จะโกรธา  
ช่างประคิษฐ์ผูกเพราะเป็นหนักหนา  
ท่านจะลาจะไปโกรธาท่านทำไม  
กลับเสียคดีแค้นฉันทก็ได้  
เขาเห็นเข้าไม่ได้จะเกิดความ  
สายสุกใจแม่อย่าก็กระกางขาม  
จะกอกแม่งามให้นอนอย่าว่าอันใจ  
เจ้าเว้นฟ้าก็ระงับหลับไหล  
ตรงไปเคหาไม่ช้าการ ๗

ขจรจบทั่วประเทศเขตสถาน  
มาถวายภูบาลทุกปีไป  
ชื่อนางสว้อยระย้างามแจ่มใส  
แต่ยังไม่ไต่ทำราชการ  
ยังไม่รู้สิ่งอันใดอยากไปบ้าน  
พวกท้าวนางค่างรำคาญปลอบเอาใจ

คืนวันนั้นจันทร์สว่างกระจ่างฟ้า  
พระทรงธรรม์บรรทมพึ่งเรไร  
ลูกสาวเจ้าเมืองพิมายถวายมา  
รูปร่างดำกระโรมันชอบกล  
คำวิพลางทางสั่งเจ้าชรั้วยาย  
เชิญใจสักเท่าไรอายุมัน  
เออชรั้วยายรูปร่างนั้นอย่างไร  
ชรั้วยายรับรับกตัญญูมาบังคณ  
จะพาตัวสร้อยระย้าขึ้นมาเผ่า  
พี่เลี้ยงแจ่มแจ้งแก้วให้แก่นาง  
ครั้นถึงจึงบังคมหมอบก้มหน้า  
พระครตัวให้ที่นั่งชั้นลับพลัน  
ครั้นนางนั่งพระพิณจิตศพักตร์  
ดูขาวคมสมควรเป็นนวลโย  
พุ่มนี้เข้าพาไปมอบพระนายไวย  
ชรั้วยายช่วยจักแจ่มแจ้งให้ตี

๑ ครานี้สาวน้อยสร้อยระย้า  
แต่เกิดมามีไต่เคยชายประคอง  
เราเป็นข้ากวันจะซัดค้องคักหัว  
ยังนึกนึกแล้วยังให้ใจระกำ  
ครั้นรุ่งแสงสุวิยาเวลาเช้า  
กำขับว่าเข้าของอย่าค้องเคื่อน

ในสวนชาวรุกขชาติงามไสว  
ทวนพระทัยก็คั่งถึงพลาชุมพล  
ยังไม่เห็นหน้าตาแต่สักทวน  
จะยกให้อ้ายชุมพลมันเลี้ยงกัน  
เมืองพิมายให้ลูกสาวเรามา  
จะวางวัดให้หลวงนายพลาชุมพล  
คั่งแต่ให้ยังไม่เห็นมันสักทวน  
ลงจากบนไปบอกพี่เลี้ยงนาง  
พระผ่านเกล้าคอยเสด็จอยู่ชั้นล่าง  
ชรั้วยายนำเยี่ยงอย่างขึ้นมาพลัน  
พระจอมภพอยุธยาตราสวรรค  
จะไต่คุดหน้ามันเป็นอย่างไร  
อายุสักกราวสิบห้าก็ว่าได้  
จะยกให้ชุมพลชอบกลก็  
เอาวอสำหรับข้างโนให้มันขึ้น  
พระสั่งเสร็จจรลีขึ้นแท่นทอง ๗

กลอนำคาคึกถึงทวยชิ่งมีวหมอง  
จะมากค้องมีหิวเพราะตัวกรรม  
เพราะว่าตัวไว้ที่อุปถัมภ์  
นางครวญคร่ำแล้วก็รีบลงมาเวียน  
เจ้าชรั้วยายเรียกว่ามากลาคลเคลื่อน  
ทั้งเครื่องเรือนเงินทองขนเอาไป

สร้อยระย้านาวี ไม่มีขึ้น  
ขวัญยายเตือนเจ้าก็เบือนบอกข้าไท  
ไม่อาบน้าทาแป้งไม่แต่งตัว  
ขวัญยายชู้กุกูก้อมือกันกัน  
นางนึกกลัวขวัญยายไปอาบน้ำ  
ทั้งไร่นาจ่ามาพร้อมห้อมล้อมไป

๕ ครานันหลวงนายพลายชุมพล  
เห็นคนมาแข็งแรงแวะขึ้นเรือน  
ท่านหลวงแผนหมื่นไว้ออกไปรับ  
ขวัญยายว่าแน่ชาพระนายไว  
พระไวห้าวร้อคุณพ่อไปจักรของ  
รางวัลบรรดามาด้วยขวัญยาย  
ครั้นเสร็จสรรพท่างก็กลับราชสถาน  
หลวงแผนพ่อก็คือช่วยจักแจงปล้น  
ครั้นเสร็จสรรพหลวงแผนแสนสนิท  
นวลละอองผ่องผิวคั่งจันทรา  
คุณวิศกิกจะหึงมิไม่ข้มข้ม  
ศรีมาลาเจ้าก็มาช่วยแนะนำ  
แล้วช่วยจักปู่บักที่นอนให้  
ในเรือนแพเข้าของมีครบครัน  
บอกแก้วกิริยากับลาวทอง  
บ่าวรับรีบกลับไปทันที

โศกสะอื้นก็ถึงท้าวแล้วร้องไห้  
จงรณของออกไปให้พร้อมกัน  
ใจหมองมัวมีแต่เศร้าเฝ้าโศกศัลย์  
จะไคร่วันเช้าสักผางเป็นอย่างไร  
ใจยังช้านวลแต่หน้านุ่งผ้าใหม่  
ท่านช่างโนมาส่งจนถึงเรือน ฯ

๕ ฤทธิรณเหลือคี่ไม่มีเหมือน  
ลูกเรือขนยับเข้าห้องใน  
ต่างกำนับพุกจาอชฌาศัย  
พระทรงชัยประทานนางให้น้องชาย  
ทั้งเงินทองเสื่อผ้ามากหลาย  
ทั้งผ้าลายผ้าแพรมากครวณ  
พระไวรับจัดการขมิขมัน  
หลวงนายนั้นนีกายไม่ออกมา  
ซ้ำเดียงพิศลูกสะไภ้เสนาหา  
คุณหน้ากาตละนางกินนรวิ  
คุณเข้มเข้มสวยสมช่างกมข่า  
ไปบ้านใหม่แล้วก็ทว่าตั้งสอนกัน  
ทั้งพระไวปรีดิ์เปรมเกษมสันต์  
หลวงแผนนั้นให้ไปบ้านกาญจน์บุรี  
ให้ทั้งสองรับมายังกรุงศรี  
ทรงไปบ้านกาญจน์บุรีก็งวาท ฯ

๑ กรานน<sup>๕</sup>เหลดวงนายพลายชุมพล  
กรัน<sup>๕</sup>เย็นย่ำค่าควรวนเวลา  
งามจรตกริยานำเอ็นดู  
จะใคร่คู่ก็อกสูกับพี่ไวย  
น่าน้อยใจโยอาทิกยมิใคร่ลวง  
ถ้ามีฤทธิ์แล้วจะตั้งเชือกคุดอง  
พระสุริยงส่งฟ้าเจ้าข้าเอ๋ย  
แต่กรวดูคร่ำกำสรครันทศใจ  
คาราวรายพรายพว้างกลางอากาศ  
หลวงนจยฤทธิ์สมจิตแล้วจรดี  
นุ่งผ้าแคงหม่มผ้าขาวม้าว่า  
ใส่แหวนเพชรเม็ดพว้างกระจ่างตา  
ชั้นเคหาช้กันอยู่พร้อมพรั่ง  
ก้อยก้อยย่องแอบบังหลังลับแล  
พลางพินิจดูน้องเห็นหมองเศร้า  
ไม่ข้มเขื่อนเอือนกล่าวจ้านรวรจา  
พลางเคินเข้าใกล้แล้วแกล้งว่า  
นางสาวสาวเหล่าน<sup>๕</sup>นี้กรูที่

๑ กรานน<sup>๕</sup>เหลดวงนายชายฉลาด  
เห็นพวกเหล่าบ่าวข้าพากันไป  
เป็นไรเจ้าเทงาทังมิไม่ข้มเข้ม  
แม้หนึ่งอยู่โยเล่าไม่ทาวนอน

ฤทธิรณเหลือคี่มีสง่า  
ระลึกถึงสรวัยระย้ายังชวนใจ  
พี่อยากรู้ว่าอายุสักคราวไหน  
คำวันนีพี่จะไปเที่ยงประคอง  
ช่างเด่นควงมิใคร่ครวโลดล่อง  
ให้สมใจที่ไม่ต้องกรวดไป  
กระไรเลยนี้จะอยู่ไปถึงไหน  
จนสุริยไสลลับฟ้าเข้าราตรี  
ระคาคาช้กุสว้างกระจ่างศรี  
มาอาบหน้าช้คี่ท้วกายา  
คูงามข้าคำคี่มีสง่า  
ถือพักงาลงเวือนไม่เขื่อนแซ  
พี่เลี้ยงนังคอยนางไม่ห่างแห  
เห็นนางนังนังแนไม่เจรจา  
กุงิมเทงานำสงสารเป็นหนักหนา  
คูน้าตาลอทาน่าปรวานี  
ฉันมาหาเทียนชุกจุบุหรี  
ชวนพี่เลี้ยงเลี้ยงหนีไปทันใด ๆ  
แสนสาวาทินคี่จะมีไหน  
เข้านังใกล้แล้วก็กล่าวสุนทรวอน  
กุกุแก้มเขื่อนไม่ล้างเสียบ้างก่อน  
นางกมก้อนเคืองใจไม่เจรจา



นิจจาเจ้าโยไม่กล่าวสุนทรพจน์  
กุกุสส่งใต้ลูกสาวเจ้าพระยา

๑ ประหลาดจริงนี่อะไรมาไต่ก่อน  
จะนั่งโยให้นานศึกบ้านนี้  
ประหลาดใจนี้กระไรเล่าชาหม่อม  
ฉันไม่เคยนอนกับใครแต่ไรมา  
แม้ไม่นอนฉันจะนั่งอยู่เป็นเพื่อน  
พลางจับจุมมือมาจะพาจร  
อะไรเล่าจึงเฝ้าแต่โกรธซึ่ง  
พลางเลียมลอกสอคล้องเก็บอุรา  
อะไรมาคว่ำไขว้อย่างนั้นนั้น  
ข่มเหงเล่นเช่นนี้ขำมิเคย  
รักอะไรนี้จึงได้มาเกี้ยวน้อง  
ฉันไม่เคยมีใครมาไขว่คว้า  
โยสมรแม่จึงวอนให้วางมือ  
ว่าพลางทางขยับคัมอั๊กก็  
เล่นทำไรจึงคับไฟเสียหมคนั้น  
กระดกถอยออกไปหน่อยหนึ่งเถิดครา  
นิจจาน้องโยมาร้องเอาคนรัก  
ถ้าออควายเห็นจะกลายสวาทวิ  
อย่างนะหม่อมฉันไม่ยอมให้ง่ายง่าย  
หรือรู้จักรักใคร่กันไว้นาน

หรือว่าน้องซึ่งซึ่งพี่หนักหนา  
ไม่สมหน้าเจ้าจึงนั่งไม่พาที่ ๖

ฉันไม่นอนฉันจะนั่งอยู่ที่นี้  
นอนเพื่อนที่แก่พอหลับจึงกลับมา  
จัดไว้พร้อมฟูกหมอนนอนศิธา  
แล้วเวลานี้ก็ยังไม่วางนอน  
ไปชมเดือนเล่นด้วยกันที่นั่นก่อน  
นางหยิกข่วนคมก้อนด้วยโกรธา  
ทั้งหยิกทั้งทุบตีพี่หนักหนา  
โอ๊ยพ้าผ่าฉันไม่รู้ว่ามีผล  
จงวางฉันก็ยิ่งว่าทำหน้าที่  
อย่าถือเลยเพราะฉันรักหนักอุรา  
นี้รักลองรักหลอกกอกหรือธา  
ไต่เมกกาพ้อจงวางเสียโยคยี่  
ไม่เห็นหรือรักว่อนในทรงพี่  
ขอรูบที่เถิดนะแม่จงเบือนมา  
ข่มเหงกันจริงจริงยิ่งกว่าธา  
ก็ยิ่งว่ายิ่งขยับเจ้าทับบี  
แม้อย่าผลักเลยจงผลาญชีวิตพี่  
อยู่อย่างนี้แล้วก็เหลือจะทนทาน  
ทำวุ่นวายนี้ถึงหนึ่งฉันแสนต้าน  
ฉันว่าภาดูหม่อมจงถอยไปเถิดครา

ไม่เห็นใจหรือไรเล่าผ้าแต่โล่  
แล้วอุ้มแอบแนบประทับกับอุรา  
โหยเป็นแควะทเพราะจุมกไปถูกแก้ม  
ว่าพลงกอกสะพักใส่ตักไว้  
นิจจาหม่อมจะให้หม่อมเสียวัน  
กินที่ ไทนอนที่นั่นฉันว่าคาญ  
วางนางพลงนอนแล้วอวนว่า  
พลงอิงแอบแนบห้องประคองเคียง

๑ ครานั้นพระไวยวรรณาด  
รีบแต่งกายชวนพลงชุมพลงมา  
ถึงพระโรงต่างก็ตรงเข้ามาเฝ้า  
พระว่าขานการเมืองเรื่องในวัง  
ความฎีกามาถวายอีกรายหนึ่ง  
อำแดงวันนั้นกับนายแพ่ง  
แพ่งก็กินวันก็ตั้งสองฝ่าย  
ทรงพระสรวลว่าคววหรือทะเลาะกิน  
จึงทวตั้งพระไวยให้ชำระ  
เออหลวงนายกู่ให้เมียเอ็งไป  
หลวงนายข้มพระก็เขื่อนเอื่อนโองการ  
พระทวตั้งเสด็จเสด็จกลับกายา

๑ ครานั้นพระไวยวรรณาด  
พอพลบค่ำย้าแสงสุริยัน

ไม่ไปได้นั้นจะอยู่ให้แม่ฆ่า  
พลงชบหน้าตงที่แก้มถนตใจ  
จะจุมแถมเสียอีกทีหาพึ่งไม่  
เกล็นไกล้เกล้าพุ่มปทุมมาลัย  
ไม่ปราณีพอจึงแกล้งทำหักหาญ  
เจ้าพลงข้มเผยม่านชั้นบนเตียง  
ที่สัญญาว่าไว้อย่าหลีกเคียง  
สองเรียงสองร่วมภิรมยา ฯ

ครั้นภาณุมาศส่องแสงทุกแห่งหล้า  
เรียกบรรดาบ่าวไพร่ ไปในวัง  
แล้วก้มเกล้าคอยสกับพึงรับสั่ง  
เมื่อควรวควงย้ายมาหนึ่ทาแคง  
ย้ายพียงนครชัยศรีหนึ่เจ๊กแสง  
ทะเลาะกันเพราะแกงไม่มีกิน  
วันก็บ้ายเอาจนแพ่งหน้าแคงบัน  
ซ้ำแผ่นดินนี้มันยุ่งทุกอย่างไป  
แพ้ชนะตามแก่เอ็งจะปวั้ใหม่  
เจ้าถูกใจหรือเปเล่าจงเล่ามา  
จะแคงงานแล้วเจ้าจงบอกซ้ำ  
ขุนนางค่างกลับเคหาทงสันพลัน ฯ

แสนสวาทปริศิ์เปรมเกษมสันต์  
มาบ้านท่านเศรษฐีด้วยปริศิ์กา

คนในเรือนตื่นสะพร่งบ้างนั่งยาม  
พวกสาวสาวเหล่านั้นเล่นสั๊กวา  
แสนคะนึงถึงพระนายไม่วายคิด  
ไอ้คอยหายหรือพระนายเป็นอย่างไรวะ  
ชะน้ำใจกระไรพระนายหนอ  
จะวานใครให้ไปถามเธอมา  
ก็ถึงตัวมาชั่วลงคราวนี้  
เมียเขามีไซ้ไม่รู้อยู่เมื่อไร  
แค้นนี้ ไปจงจำอย่าทำชั่ว  
ยิ่งครองศรีก็ยิ่งนึกโศกทวิ

๑ ครานั้นพระนายชายฉลาด  
เสกก่อนกินป่าขำหลังคาม  
ระเนนนอนหลับนิ่งไม่ถึงกาย  
ประศุเรือนข้างในใส่ลิ้มศาล  
พระหมั้นไวใจกล้าขึ้นมาพลัน  
ที่บนเรือนเคลื่อนกล่นก้วยคนนอน  
ขึ้นบนเตียงเคียงข้างเห็นนางหลับ  
นางลืมตาตกใจถามไปพลัน  
พระไว้มหยอกเข้าเข้าเกล้าเคลียด  
นางว่าเก้อเออนี้ใครเป็นเมียใคร  
ใครซื้อชายหย่าร้างให้เจ้าเล่า  
อย่านั่งอยู่ที่นี้ฉันจะนอน

คอยห้ามปรามผู้คนที่แปลกหน้า  
เจ้าแวนพ้านอนฟังอยู่ข้างใน  
จนอาทิตย์เลี้ยวลับเหลี่ยมไศล  
จะเจ็บไข้หรือมีไต่ประจักษ์ศา  
มาดวงล่อแล้วหลบไม่มาหา  
ไม่เห็นหน้าที่จะนึกวานใครไป  
เออพอที่หรือมาเชื่อเราหลอกได้  
ก็สำใจแล้วที่ใจเราไม่ตี  
สงสารตัวบ้างสติใจกระไรนี่  
ถึงยามศึกก็ยังม้แต่น้ำตา ๆ

สามารถยื่นว่าพระคาถา  
คนในเรือนคั่งหนึ่งว่าต้องสมพาน  
ไม่มีใครค้นหมกสันทังบ้าน  
ประศุบ้านเบ็คอยู่ไม่ใส่กลอน  
เงียบจนชั้นสุนัขไม่เห่าหอน  
พระหมั้นไวรีบจรเข้าไปพลัน  
เข้าสวมสอศอกอดประทับแล้วรับขวัญ  
พระไวว่าฉันนางว่ามาทำไม  
มาหาเมียจะให้มาเวลาไหน  
พระไวว่าแม่แวนหล่อนแสนงอน  
เมียของเวาหมอนก็รู้จงถามหมอน  
พระไววอนว่ารับฉันทำไม

นี้หม่อมลาหรือจึงมาได้คล้องคล้อง  
แม่ไกรสรที่หรือว่ามานั้นเข้าไป  
ฉันได้ข่าวก็เพราะเชื่อหม่อมม่ายง่าย  
แค่นี้ ไปก็จะได้แก่เวทนา  
หนึ่งเด็กน้องเจ้าอย่าร้องที่จะเล่า  
ธุระมีแต่ที่เมียเราห้ามไว้  
คุณเอาเด็กคุณเด็กอย่างไรเจ้า  
เจ้าก็เป็นคนที่มีปัญญา  
นี้ถูกใจหรือพระไวยจึงไกรสรฉัน  
มาใส่ความเอาทุกอย่างค่างค่างไป  
พลางเป่ามณฑลจิตประสิทธิ์ซ้ำ  
นางฉวยดูถูกไว้ ไม่ให้จร  
พระไวยยิ้มถ้าจะหย่าไม่มาคอก  
ด้วยหลวงนายไค้เมียประทานมา  
จริงนะน้องไซ้ ไม่นีกระลึกถึง  
แม่ไม่เห็นแล้วก็ว่าน่าวิสาอาญ  
แม่จึงรู้เถอะอย่างชู้หนักเสยน้อง  
ของที่เคยขอให้เซยสิ้นวิญญาณ์  
ถามจะทำที่ชะทนก็เพราะรัก  
นางว่าเมื่อเหลือจะร้อนนอนให้ไกล  
เป็นเจ้าของแก่จะค้องก็ไม่ได้  
ถึงถูกค้องก็ประคองแต่พอกรือ

เปล้าคอกน้องถึงไม่ลาที่มาไค้  
จะไกรสรโยไกรเขาเรียกให้หม่อมมา  
เหลือจะอายคำคนเขาค่อนว่า  
จะเอาหน้าไปแฝงไว้แห่งใด  
นิจจาเจ้าช่างไม่เห็นธุระไค้  
มาไม่ไค้จริงหม่อมจึงไม่มา  
ไม่ทันเล่าซึ่งรู้ ไปล่องหน้า  
สกัทหน้าล่องรู้ทุกอย่างไป  
ไม่น่าชั้นที่จะเคืองที่เรื่องไหน  
เมื่อแม่ไม่เมศคาจะลาจร  
แล้วแกลังทำตุกมาฉันลาก่อน  
จะมานอนหรือมาหย่าให้ว่ามา  
จะมาบอกด้วยธุระนั้นหนักหนา  
อยู่จัดแจงเคหาจึงช้านาน  
ใจที่จึงร้อนยิ่งกว่าไฟผลาญ  
ถึงอยู่บ้านไซ้จะสุขสักเวลา  
พลางประคองกอกแอบไว้แนบหน้า  
นางว่าอย่าหยุกหยิกอย่ากวนใจ  
กอกสะพักไว้กับอกไม่ห่างไค้  
วิสาอาญใจเฝ้าแต่กล้าให้ซ้ำมือ  
หวงไว้ชายหรือจะให้ผู้ใดถือ  
แม่อย่าถือเลยจงผ่อนให้ตีตี

ฉันเหลือวันพอจงนอนอยู่นี้ก่อน  
พลางลุกมาพระไวยกว่าไว้ทันที  
บอกว่าร้อนยังไม่นอนจะอาบน้ำ  
ว่าพลางนางก็กลาออกมาพลัน  
กุดผ้าแล้วมาคร่าของสงวน  
จะอาบน้ำเผ้าแก่ปล้ำเรายุกขือ  
พระไวยอ้อมพรางแล้วทางว่า  
อย่าเพื่อไปที่จะไปอาบด้วยกัน  
นำว่ากาญจน์มีขันอยู่แล้วหม่อม  
ประหลาดแท้งข้างวังแกล้งสุกใจ  
นี้ทำไมใส่ความเอาเล่าน้อง  
นี่เป็นไฟหรืออะไรมีรักแค้น  
กรรมเอียงข้างมากจนจริงจริงหนอ  
เข้าไปนอนก่อนเถิดอย่ากังวลใจ  
จะลุ่มทิวมัวเล่นอยู่เช่นนี้  
เสียงเหมือนคนมองคูดุอยู่นั้นแน่  
พระไวยวิ่งถามมาว่านำกลัว  
พลางประคองน้องขึ้นบนเตียงพลัน  
จะกอดน้องให้แม่นอนอย่าหนาวใจ  
พลางหยอกเข้าเกล้าชวณภีรมยา

๑ กรานันท์ท่านเศรษฐีผู้มารดา  
แก่วังเรียกผู้คนออกอึ่งไป

หรือไม่นอนจะมานั่งเล่นที่นี่  
อะไรนี้ดูเหมือนแกล้งรังแกกัน  
เผ้าแก่ปล้ำพอจงปล้อยผ้าห่มฉัน  
พระไวยยุคลไว้มันไม่วางมือ  
วังแกลกวันนี้เธอช่วยฉันมาหรือ  
ตะบักมือเปลืองผ้าออกมาพลัน  
กุดผ้าก็ ไม่ห่มอย่างไหน  
ไม่เอาขันออกมาหรือว่าไร  
ไหนแบ็งหอมเล่าเอามาจะทำให้  
เอาผ้าไว้แล้วก็วิ่งมารังแก  
มาทูปตองหรือมาทำกำเกินแม่  
เออนั้นแนบวมไม่น้อยถนงค์ใจ  
เผ้าแก่พ้อเหลือจะอายไม่ทนได้  
เคียวจะไปคอกพ้ออย่าคอยแยะ  
ไม่บักสีกินผู้เขาอยู่แยะ  
ทำตกใจวิ่งแล้วเข้าเรือนพลัน  
เข้าออกตัวคูดุกลัวจนตัวสั่น  
ขวัญเฮี่ยขวัญขวัญแม่จิงกินมา  
ขวัญอย่าใคร่เกร็ดเกรวจากเคหา  
ทั้งสองรางวัลบระจับเลยกลับไป ฯ  
ถึงเวลาแล้วก็กินหาข้าวไม่  
ช่างหลับนอนนี้กระไรอยู่บ้านนี้

พระอาทิตย์ขึ้นแดงอยู่แล้วเหว  
พวกข้าพากันตื่นขึ้นทันที  
แล้วก็รีบเข้ามาในเรือนใหญ่  
จงลุกขึ้นลุกขึ้นทำการงาน  
เอ็งนี่ใครโยมานอนกับลูกข้า  
ครั้นจะอิงก็จะอวยแก่ผู้คน  
จำจะนั่งเนื้อความตามมันตุ  
ไม่โทนุณแล้วระงับคับลงไว้  
แกร้องเรียกนอนกระไวยังไม่ตื่น  
นอนกระไวมีบุญคงขุนนาง

๑ นางแวนพ้านนอนหลับกับพระไว  
ลุกขึ้นจากที่ตะลิตะถาน  
หยิบหาคำว่าชันมาล้างหน้า  
จะหยิบขันวันเอาเองไปใส่ลง  
เศรษฐีถามว่าสบงเอามาโย  
ใครมานอนเอ็งจงแจ้งแก่จริงมา  
แต่กล่อมเกลี้ยงเลี้ยงเจ้าเป็นเท่าไร  
กลับมาหาเอาเองไม่เกรงกลัว  
นางกราบกรานมารดาหน้าตาตก  
ถึงมีชู้ก็เหมือนชู้จะโทษใคร  
ครั้นจะร้องกลัวอำนาจเหลือประหม่า  
ลูกจึงชู้ก็เพราะกรรมลูกทำเอง

กระไวเลยเถิดก็เขียนให้บันบิ  
บ้างจับนั้นคว้านที่ตะลิตะถาน  
นอนกระไวจนเขาค้นหมกทั้งบ้าน  
แกเผยม่านเข้ามามองเห็นสองคน  
ดูแปลกหน้ามาแต่ไหนไม่เห็นหน  
ลูกเราจนจะไปโกรธเขาทำไม  
จะไต่รู้ว่าเจ้าเข้ามาแต่ไหน  
บิก็มานกลับไปจากเตียงนาง  
ลุกขึ้นบ้างเด็กจวนสว่าง  
จึงตื่นบ้างช่วยยี่เย่มันทำงาน ฯ

ทกใจเสียงคุณแม่แกโกรธงาน  
เจ้าเผยม่านออกมาแล้วบิก็ลง  
เห็นแม่อยู่ยืนประหม่าจนลืมหลง  
หยิบสบงใส่ตากแล้วแบกมา  
เอ็งนี่ลืมเหลือใจแล้วลูกข้า  
ไม่บอกข้าตามจริงจะเจ็บตัว  
ก็หมายใจว่าจะให้เจ้ามีหัว  
เขาจะชู้หรือจะตีประการใด  
ทุกข์ในอกเหลือใจจะเล่าให้แม่ไต่  
ค้ายพระไวเธออาจเข้ามาเอง  
เธอเข้ามาปลุกปล้ำทำข่มเหง  
แม่อย่าไต่ก็วันแครงจงเมตตา

ท่านเศรษฐีหนึ่งพึ่งลูกสาวเล่า  
แต่แรกก็คิดว่าใครที่โหนมา

๑ พระโวยหนึ่งนอนทั้งอยู่ในม่าน  
จึงว่าเทพว่าจวนให้ขวนใจ  
ลูกทำผิดแล้วคุณแม่จงไปรทเกล้า  
จงเลี้ยงไว้ใช้สอยตามอัธยาศัย

๑ ท่านเศรษฐีหนึ่งพึ่งพระโวยว่า  
สงสารคำที่ว่านำปราณี  
ก็คิดแล้วจึงว่ากับพระโวย  
อันลูกเมียจะสัญญาอย่าว่ากัน  
ว่าพลางทางรีบลูกออกมา  
ก็สมสู่อยู่กับพระโวย

๑ จะกล่าวถึงศรีมาลาหยอกคนารี  
ไม่เห็นหัวคั่นนอนเหมือนก่อนมา  
เอ๊ะพระโวยโยนอนจนบ้านนี้  
ครั้นจะเข้าหาเองนี่ก็อายใจ

๑ ครานั้นจึงโฉมเจ้าพลายน้อย  
มันมีก็อยู่ผู้คนไม่เห็นมี  
ศรีมาลาหัวร่อว่าพ่อพลาย  
พลางอุ้มลูกแล้วก็รีบเข้าข้างใน  
ชั้นบนเตียงเมียงมองเที่ยวหาจบ  
เรียกสาวสาวเข้ามาถามตามสงกา

เออเมียเขามียู่กรรมของข้า  
หัวคุณแม่ศรีมาลาฟังแจ่มใจ ๆ

เห็นคุณแม่โกรธง่านหาหายไม่  
แล้วกลานไปจากม่านให้หัวมารดา  
จะขอเป็นรองทำไปวันหน้า  
ลูกก็เป็นกำพร้าจงปราณี ๆ

ลูกกาถางวางงลงกับที่  
ก็ถามที่เด็กอยู่เสียด้วยกัน  
ฉันนี้ไม่วังเกียดก็เคียงกัน  
ถ้าฉันว่าท่านกับฉันจะรักใจ  
เจ้าแวนพ่ายนก็จะมีโหน  
ตำราดูใจอยู่ในห้องทั้งสองรา ๆ

๑ ครั้นสุริย์ศรีส่องแสงในแหล่งหล้า  
ศรีมาลานั้นก็หลากประหลาดใจ  
ผิดก็แล้วเห็นจะเป็นใช้  
บอกลูกไปช่วยปลุกคุณแม่พ่อที่ ๆ

วังร้อยร้อยเข้ามามองแล้ววังมี  
กลัวตุ๊กแกเต็มที่ไม่เข้าไป  
ไปไม่ได้ โหนตุ๊กแกมันอยู่ที่ไหน  
เบ็ดหน้าค้างออกไปสว่างกา  
ไม่พานพบสงสัยเป็นหนักหนา  
ค้างก็ว่ามีไต่แจ่มยิ่งแกล้งใจ

ไปตามบ้านหลวงนายก็ไม่พบ  
ออกมาหาบิณฑก้วยทันใด  
ทำนหลวงแผนนังข้มแล้วจึงว่า  
วันครูเขาว่าอยู่ที่ศอกุคร  
ไต่เมื่อพระรามไปยกศร  
อย่าตกใจไปเลยไม่ต้องการ  
ศรึมาลาพิ้งบิณฑก้วยก็แคลงจิต  
ครั้นจะว่ากลัวบิณฑก้วยจะเคืองใจ  
ชะกระไรหนอพระไวยช่างเจ้าชู้  
นี่ย่อย่อยก็มาชู้ไม่เจรจา  
มิเสียที่ผู้หญิงคนไหนหนอ  
นำน้อยจิกจิกจะว่าให้สาใจ

๑ กรานันพระไวยวรรณถ

เผ้าเซยชมสมสุขทุกทีวา  
คลังเกล้าเผ้าชมภิรมย์ขึ้น  
ลิ้มเมียบหลวงลิ้มลูกเกยผูกพัน

หลายกลบนี้ประหลาดเธอไปไหน  
ว่าพระไวยเธอหายในถิ่นอน  
ในคำรว่าให้รอพิ้งกุก่อน  
สกริซ่อนไว้แน่มานมานาน  
ในนครมิตติดาราชฐาน  
จงอยู่บ้านเราเกิดลูกไม่เป็นไร  
เอื่อนี้ผิดรักลูกสาวแก่คราวไหนด  
ลูกเข้าไปในถิ่นอนก่อนวิญญาณ์  
บอกให้รู้ก็จะไต่ไม่เทียหวา  
ให้เทียหวานนั้นน้อยไปเมื่อไร  
มันช่างล่อเอาจนหลงมันไปไต่  
ก็ระงับกับไว้กลัวบิณฑก้วย

มิไต่กลาตห่างเหเส่นหา  
ก้วยแว่นฟ้าหล่อนบ่ารุงไม่ชาควัน  
ทุกกำกั้นมีแต่สุขเกษมสันต์  
ลิ้มจนชันเผ้าแทนพระพันปี ๆ



## ตอนที่ ๔๕

### พระไวยหลายขุนพลศึกลวณชกเมือง

๑ ยังมีนครนานาประเทศ  
ถวายสุวรรณบุปผาสุมาลี  
ท่างเข้าหาเจ้าพระยาให้พาเผ่า  
ถวายของนงเงือกเครื่องสุวรรณ

๒ ครานันพระองค์ผู้ทรงภพ  
พระเนาในปรางค์รัตนอันวรี  
บังอร้องรับขับเพลงบรรเลงเสียง  
บรรทมฟังวังเวงในวิญญาณ์  
ครันรุ่งแสงสุริยาภาณุมาศ  
พระสำราญบานอารมณ์บรรทมเพลิน  
บรรทมตื่นแล้วพระองค์สร่งสวย  
พร้อมเสนาหมอบแน่นท้องพระโรง  
ตำแหน่งใครใครก็ทูลมุลเหตุ  
เรื่องทุกแลบรรคาศ้าแผ่นดิน

๓ ครานันท่านเจ้าคุณกรมท่า  
ขอเคชะพระอาญาเป็นพันไป  
เมืองละว้าเอาแพรมาดวาย  
ไซ่ง่อนมาถวายคอกไม้ทอง  
เจ้าล้านช้างมาเผ่าคราวเดียวกัน  
ทั้งทองทรายหลายหลากก็มากมี

มาเฝ้ามณฑลประดตบทศรี  
ครันถึงบ่แล้วก็พากันมาพด้น  
พระผ่านเกล้าอยุธยาตราสรค์  
ทั้งหิริญบุปผาสุมาลี ฯ

เลิศลบลือทั่วทิศทั้งสี่  
พระสนมนาวีกายศา  
พิศเพียงคังเทพเสธา  
แต่บรรคานางห้ามงามเจริญ  
สกุณชาติแซ่ซ้องออกร้องเกริ่น  
ไปจนเกินเวลาสักห้าโมง  
เสด็จเกษพระที่นั่งบัลลังก์โถง  
พระเอื้อนโองการถามความแผ่นดิน  
พระทรงเคชรราบเสร็จทั้งปวงสิ้น  
เป็นเสร็จสิ้นไม่มีเสียนศักรุกข์ ฯ  
วันทาแล้วก็ทูลแถลงไซ  
มีกรุงไกรมาถวายคอกไม้ทอง  
กล้วยไม้โกสนทั้งเข้าของ  
อีกทั้งของนานาบรรคามี  
ถวายสุวรรณท่างท่างหลายอย่างสี่  
พระพันนี้เบิกบานสำราญใจ

แต่บรรดาเมืองขึ้นมาพร้อมหน้า  
ว่าวันนี้เรายังไม่สบายใจ  
เราจะให้อ้ายพี่น้องออกรำกลี  
ไม่เคยเห็นเขาจะได้มากมัน  
เขี่ยหลวงนายโยไม่เห็นอ้ายโยเล่า  
หลวงนายศรีกนกเกรงพระอาญา  
เจ็บอะไรวะอ้ายโยกูไม่รู้  
เอออย่างไรกู่จะให้ก็กลีกัน  
ขอเคชะพระอาญาเป็นฉันทเกล้า  
พระกำชับว่ามิ้งช่วยกูพี่ชาย  
ทั้งมคหมอก็ร้องเรียกเอาโรงใน  
บิดาช่วยจักแจงทั้งหญิงยา

๑ บ้างพระองค์ทรงฟังหลวงนายพูด  
เสร็จคำรัสควิตเรื่องพระนคร  
พวกขุนนางต่างก็พากันมาบ้าน  
กรมท่ามาแจ้งเจ้าเมืองพลัน

๑ ครานันหลวงนายชายฉลาด  
กรันเสด็จขึ้นแล้วก็ครองการ  
ก็ไม่รู้ว่าจะอยู่ไหนไหน  
จำจะถามพรายคู้ให้รู้ใจ  
พลายชุมพลจึงว่าอ้ายพวกนี้  
พรายว่าแล้วก็นำไปปักกล

เจ้าพระยาจงไปนัคเขาเสียใหม่  
พรั่งนี้สายแล้วจึงให้มาพร้อมกัน  
ยั้งที่พระที่นั่งสุทโธสวรรย์  
แล้วสั่งให้ทกรางวัดทั้งสองรา  
มันซาคผ้าหลายวันไม่เห็นหน้า  
ขอเคชะบ้วยมาเป็นหลายวัน  
ขอเคชะถูกครุแทบอาสัญ  
จะหายหันหรือไม้อ้ายหลวงนาย  
พรั่งนี้เข้ค้อยยังชั่วคงว่าถวาย  
อย่าให้กูได้อายกับวจา  
ขอรับใส่เกล้ากระหม่อมไม่ต้องหา  
ค้อยยังชั่วหลายเวลาเพราะบิคร ๖

นเรนทร์สุรแสนสุขสมเฒ  
เสด็จจรเข้าปราสาทราชสุวรรณ  
แสนตำราฎุบัติก็เปรมเกษมสันต์  
คามบัญชาสั่งทุกประการ ๖  
สามารถคนกลัวทั่วสถาน  
จะไปบ้านบอกพี่ให้แจ้งใจ  
หายไปแต่เคื่อนก่อนหาเห็นไม่  
กึกแล้วเรียกไปค้ำยเวทมนตร์  
เอ็งช่วยซีเรือนพระโยให้สักหน  
ผ้ายชุมพลก็มาไม่ช้าพลัน

กรันถึงบ้านพรายกัขวานี่แน่  
ที่ตักขวางข้างห้องออกไป  
หลวงนายนี้กลัวอ้อวันนั้น  
มาถึงนี่แล้วก็ไม่ใคร่จะไป  
พลางยื่นคอยเห็นเข้าขึ้นมา  
ว่าฉันมาคอยหาเป็นช้านาน  
พวกบ่าวแจ่งว่าเป็นน้องของพระไวย  
นึ่งที่หอรอทำไมเข้าพลัน  
ว่าพลางทางกลับเข้าข้างใน  
บักนี้คุณหลวงนายน้องชายมา  
พระไวยนึ่งฟังบ่าวเล่าว่าน้อง  
นี่ศรีมาลาใช้มาหรือว่าไร  
ก็กพลางทางเดินออกมาหา  
ยกมือไหว้แล้วก็ตามไปทันที  
มีรับสั่งให้คุณพี่ไปว่าทวน  
รุ่งรุ่งนี้คุณพี่จงเร่งไป

๑ พระไวยว่าจะทูลก็ไม่ปด

ไม่แกล้งว่าเหมือนหนึ่งหลอกบอกอาการ  
จริงกระนั้นฉันคุณหน้าสลกน้ก  
อ้อเช่นนั้นสติจึงซุบมิครูปที่วง  
พระไวยข้มแล้วก็เขียนย้อนถามน้อง  
หลวงนายนี้มีไค้คอบประการใด

คนอยู่แต่บ้านเศรษฐีมีตักกัน  
คือเรือนท่านภรรยาพระนายไวย  
เราหาที่นึ่งเท่าพี่ไวยไม่  
เพราะติดใจบ้านนี้พึ่งแจ้งการ  
ฉันวานบอกที่ท่านเจ้าของบ้าน  
มายืนอยู่ประคอบบ้านจนเหนื่อยกรัน  
เชิญขึ้นไปบนเรือนขมิ้น  
จะเรียนท่านมาข้างนอกให้พุดจา  
พบพระไวยที่ระนาคนกลานเข้าหา  
นึ่งคอยทำอยู่ที่หอให้เชิญไป  
มากอยจ้องนึ่งรออยู่หอใหญ่  
มาทำไมหรือว่าราชการมี  
ชุมพลเสด็จแลมาเห็นคุณพี่  
นึ่งอยู่ก็หรือว่าบ่วยประการใด  
ให้พวกญวนเขาคูอย่าเข้าไค้  
แล้วเล่าให้แจ่งต้นทุกประการ ฯ

จริงหมกคั้งแต่พี่มาแต่บ้าน  
แต่เจ็บนานพี่พึ่งคลายสบายลง  
พี่เจ็บรักเจ็บโรคหรือเจ็บหลง  
ก็กคิดสงสารพี่เป็นพันไป  
เออเมียเจ้าเขาว่าท้องหรือหาไม่  
ข้างพระไวยหัวอ้อล้ชุมพล

แล้วสั่งบ่าวเอ็งไปบอกเจ้าแวนฟ้า  
บ่าวบอกนางก็ออกมาบัคกล  
ค้ำับนางนางก็รับค้ำับน้อง  
พระไวยแจ้งความจริงทุกสิ่งไป  
กับชุมพลพุ่งหน้าที่นั่ง  
ให้ว่ากลีประกวทวาทกญวน  
สารพันจนครบเครื่องทบแต่ง  
ทำนช่างนี้เป็นเศรษฐีมีถมไป  
สงสารน้องจะต้องแต่งให้เหมือนที่  
งอนกระไวหนอพระไวยช่างพุกจา  
สักสิบน้องก็จะแต่งไม่อายหน้า  
จริงนะนายจะให้อายเขาทำไม  
ว่าพลางทางกลับเข้าข้างใน  
เครื่องนากเครื่องทองของนานา  
จัดเสร็จแล้วให้คนขนออกไป  
เลือกล้วนเพชรเม็ดใหญ่ที่อย่างดี  
ส่งให้น้องของนี้จะออกหน้า  
ครบเสร็จสรรพชุมพลกลับออกมาพลัน  
แม่ข้างคิใจอารีช่วยแม่เผื่อ  
พลางเชยชมสมสองกับน้องนาง  
แม่แก้วกายาใจไปกับผัว  
ศรีมาลาเขาก็ก็ไม่มิ่งอน

ชุมพลมาอยากจะพบปะสักหน  
พลายชุมพลเห็นที่ก็คิใจ  
ข้างขมข่มพุกจาอชฌาตย์  
รับสั่งให้พินไปว่าทวน  
พระคำวสทวสตั้งมาดีถ้วน  
จะว่าทวนครั้งนี้พี่ท้อใจ  
ไม่มีใครจกแจงหามาให้  
คุดำใจเหมือนจะนั่งไม่นำพา  
ของไม่มีก็ใครจะช่วยหา  
กราวจะว่าแล้วก็ว่าทุกอย่างไป  
ตามประสาคนจนช่วยจกให้  
มาแต่ไกลเขาจะหมิ่นพระเคซา  
ยกกำปั้นออกมาไขแล้วค้นหา  
เสื่อผ้าไหมทากาล้วนคิตี  
พระนายไวยปริศิเปรมเกษมศรี  
ช่างทองตีราคาไว้ห้าพัน  
ทั้งเสื่อผ้าสารพัดทุกสิ่งสรรพ  
พระไวยนั้นเข้าห้องประคองนาง  
ทั้งซาคเหลือสารพัดไม่รัชขวาง  
เข้าแนบข้างแล้วก็กล่าวสุนทรพจน  
อย่าถือคัวเลยจงฟังที่สั่งสอน  
จงโอนอ่อนพุกจากันโคยคิ

ว่าพลางแอบอิงพิงพาค  
ท่ามกลางสองปรองคองกันโดยคี่

๑ ฝ่ายชุมพลมาบ้านบอกกิจจา  
รับสั่งให้ว่าทวนกับพี่ไวย  
ศรีมาลาหัวร่อว่าพ่อคี่  
ชุมพลแจ้งตามจริงทุกสิ่งอัน  
ครั้นเสร็จสรรพสนทนาลาไปบ้าน  
เล่าแถลงแจ้งกันกับภรรยา  
ครั้นรุ่งแจ้งแสงสริวิวรรณ  
มาอาบน้ำทาแป้งทบแก่งกาย

๑ ครานั้นพระไวยบรรณา  
นึกจะชวนแฉ่งฟ้าให้กลาไกล  
ก็พลางกล่าวสุนทรพจน์ว่า  
เชิญแม่ไปเคหากับสามี

๑ ครานั้นจึงโถมเจ้าแฉ่งฟ้า  
ทั้งเมียหัวก็พาทันกลาไกล  
ท่านเศรษฐีจิตใจแก่ให้พร  
อันพ่อหัวเจ้าจงกลัวเหมือนนบิตา  
แม่สอนเจ้าเจ้าจงจำคำแม่ว่า  
จงอชฌาเมื่อเวลาจะนั่งกิน  
สองกำนับริบพรแล้วจรมา  
ครั้นเสร็จสรรพเจ้าก็กลับมาแก่งตัว

แสนสวาทปรีดิ์เปรมเกษมศรี  
จนราตรีต่างก็หลับระงับไป ฯ

แจ้งกับพี่ศรีมาลาหาชำไม่  
ฉันทามไปจนถึงเคหาพลัน  
ไปคามพิพอบอยู่ที่ไหนนั้น  
แล้วถามฉันทถึงคุณพี่ศรีมาลา  
แสนสำราญปรีดิ์เปรมเป็นนักรหา  
สร้อยระย้าเจ้าก็ขมอยู่พร้อมพราย  
ทั้งสองราพากันรีบผันผาย  
นั่งสบายอยู่ที่บ้านคอยพระไวย ฯ

ครั้นภาณุมาศส่องแสงจำรัสไซ  
ไค้ไปไหวศรีมาลาขอกนารี  
แม่แก้วคาชูจิตชีวิตพิ  
ไค้ไหวพี่ศรีมาลาจะชำโย ฯ

ไค้ฟังว่าอินทียะมีโชน  
จึงเข้าไปแจ้งการกับมารคา  
แล้วส่งสอนลูกรักเป็นนักรหา  
ศรีมาลาเขาเป็นหลวงอย่าล่วงเกิน  
ไปเบื้องหน้าจะมีกนสรรเสริญ  
จะเจริญวาก็ไม่มีมัว  
เจ้าแฉ่งฟ้าจัดแจงแก่งให้หัว  
พร้อมหัวพร้อมเมียลงเรือมา



เจ้าแวนพ้าทรุคนั่งลงทันใด  
แล้วกอดคอกวางที่ศรีมาลา  
๑ กรวานันนารีศรีมาลา  
จึงปราศรัยกว้อใจเป็นสัจจัง  
เจ้าแวนพ้าว่าทำนอย่านินทา  
ศรีมาลาเจ้าก็ว่าอย่าแคลงใจ  
เห็นท่วงที่มีไต้มีระกางธ้อง  
เรียกหาข้าโหมมาถาพลา  
เอ็งผูกมาเคยริไว้กอยทำ  
ตั้งบ่าวแล้วก็ก้าวขึ้นบันได  
ทั้งสองอย่างรังเกียจกึกเกียดกัน  
จึงไปนั่งข้างพวกเมียขุนนาง  
เจ้าจงชวนน้องสะใภ้ไปค้ำยัน  
เจ้าก็เป็นผู้ใหญ่ไวบุญญา  
สั่งพลาทางเรียกไปทันใด  
เลือกที่รูปคี่สักสี่คน  
ลงไปเคื่อนหลวงนายอย่าได้ซ้ำ  
บ่าวรับรีบกลับไปทันใด  
เอาน้ำมันสวกใส่มีไต้ซ้ำ  
เอาหัวเสยสอยกันเป็นผักบัว  
เจ้าเบี้ยวมาถึงเรือนคุณหลวงนาย  
จึงแจ้งความตามนายใช้มานั้น

พลาชกมือขึ้นไหว้ค้ำยทรวธา  
เขาจะว่าเป็นอย่างไรจะไคร่ทั้ง ๆ  
เห็นแวนพ้ามาไหว้ค้ำใจหวัง  
เจ้าอย่ารังเกียจกึกกิดันใด  
จงเมกกาเหมือนหนึ่งน้องร่วมท้องไส้  
ผ่ายพระไวแอบฟังทั้งสองนาง  
ออกจากห้องแล้วก็รีบลงไปล่าง  
พวกขุนนางพร้อมหน้าแล้วหรือไร  
อีกทั้งมาพลาชกมผลช่วยผูกให้  
เขานั่งใกล้ศรีมาลาแล้วว่าพลา  
ไปค้ำยันกันค้ำอยู่ห่างห่าง  
สั่งพลาทางบอกศรีมาลา  
เท็กนั้นยังไม่รู้จักเที่ยงสา  
หน้าพลับพลาพวกตำรวจมันไล่คน  
เขี้ยอ้ายเด็กไปไหนไม่เห็นหน  
ถือของคามกันกุเจ้าไป  
บอกว่าข้ากอยรออยู่หอใหญ่  
พระนายไวเข้าห้องแล้วแ่งแก้ว  
ผกนสอผักหน้าทาจนทั่ว  
แ่งแก้วแล้วก็มานั่งผ่ายปล้น  
เห็นจักแ่งแ่งกายอยู่เจ็ดคน  
แล้วกราบลามาพลาชกค้ำยันทันที

หลวงนายรู้รีบมาหาข้าไม่  
ทั้งหัวเมียผายผันมาทันที  
ถึงห้องนั่งก็นั่งอยู่พร้อมหน้า  
มาด้วยกันทั้งสองต้องในใจ  
แล้วให้วาศีศรีมาลาแค้นเท้าด้วย  
ศรีมาลาเป็นผู้ใหญ่ไปด้วย  
ทั้งสองนายแต่งกายแล้วมีข้า  
รับค้ำเนินเดินมาพร้อมข้าไท  
เจ้าเมืองจีนนั้นมานั่งคอยท่า  
นั่งตามตำแหน่งแห่งถนน

๑๑ กรานพระองค์ตำรงภพ

ประจามีกรมไต่ร้อมมาต่อกร  
พระตำราญหฤทัยในไสยาสน์  
สะกึ่งคั่นพี่น้องก็พระทรงธรรม  
ทรงกระหนังถึงเรื่องเมืองจีนเผ่า  
ให้อ้ายไวกับพลายชุมพลมา  
พระศรีแล้วลุกจากบรรจถรณ์  
พร้อมสระพริ้งนั่งเรียงเคียงเป็นคู่  
พระยุรยาตรย่างเยื้องเข้าที่สง  
พนักงานโขนปทุมท้อธรา  
นำกุหลาบอาบอบแก้กลิ่นหอม  
พนักงานกลานหมอบแล้วยอบลง

กับบ่าวไพร่ตามหลังอยู่ยังมี  
จรลีถึงเรือนพระหมื่นไว  
พระนายผินพักตราแล้วปราศรัย  
เจ้าสว้อยระย้ากมือไหว้ไปทันที  
พระไวลวยพุกจว่าเออ  
นังคู้ที่ปลับปลาทหน้าข้างใน  
ก็ลงจากเกหาไม่เข้าได้  
บักเที่ยวใจถึงปลับปลาพร้อมหน้ากัน  
เจ้าพระยาพระหลวงทั้งปวงนั้น  
คอยทรงธรรมจอมนิเวศน์เขตนคร ฯ

ขจรจบลือทั่วกลัวสยอน  
ทุกนครอ่อนแอถ้อยภวันท์  
ภาคุมาศเยี่ยมยอดสะทาศหมัน  
พอสุริยันสายแสงสว่างตา  
เวรอันเคหาว่าวันนี้มีกสิหนา  
ก็กสิหน้าทีนังให้มันคู้  
ฝูงนิกรคอยถวายน้ำสงอยู่  
คอยพระผู้จอมจักรนักรา  
ผลัดผ้าทรงสู่อันอันแลธา  
กระเซ็นซ่าฝอยฟองมาต้ององค์  
สุคนธ์พร้อมพั้งไปในที่สง  
ถวายภาษาทรงค่าควรเมือง



พระสอกลั้เครื่องทรงทรงประดับ  
ชำมรงค์ทรงอร่ามงามประเทือง  
แล้วสวมทรงมงกุฎสุกประเสริฐ  
วาวแววล้วนแก้วกับจินดา  
พระทรงเสร็จแล้วเสด็จยุรยาคร  
กรกุ่มพระชรรค์แก้วบทธจร  
ประทับเกษแล้วเลขชั้นเสด็จ  
ตำรวจเค็มเป็นแถวคามแนวกั้น  
ถึงพลับพลาหน้าจักรวรรดิราช  
พร้อมด้วยเหล่าสาวสุรางค์นางพระยา  
พนักงานวิสูตรกิริฐกรว้าง  
ขุนนางราบกราบก้มบังคมไหว้  
พระเบือนพักตร์โอภาสมาปราศรัย  
คุณดีเล่นเป็นขวัญตาในธานี  
พนักงานรงแคงก็แกว่งธง  
ถวายบังคมกราบงามด้นสามตา

๑ ครานี้หมื่นไวพลายชุมพล  
อ่านคาถาพระยามนควีให้คลใจ  
เห็นธงแคงแกว่งกว้างอยู่กลางสนาม  
กรกุ่มพาศีแล้วดีลา  
ทั้งสองนายค่างถวายบังคมบาท  
แล้วชักม้าหันเหียนให้เวียนไป

ความวับแสงสีมณีเหลือือง  
จำรูญเรื่องกัวยเพชรเม็กมุกดา  
งามเลิศล้วนมณีอันมีค่า  
กึ่งการาสุกสว่างกลางอัมพร  
ฝูงนางนาฏเชิญเครื่องเรื่องเรื่องสลอน  
ภูธรเสด็จเลยถึงเกษพลัน  
ขุนนางเคียงแซงข้างพลางผายผัน  
พร้อมกันนัดตามหลังสระพริ้งมา  
ภูวนาถชั้นยังกำหนักขวา  
ไต่เวลาเสด็จเค็มตำเนินไป  
พระเยื้องย่างขึ้นแท่นทองสุกผ่องใส  
คอยฟังโหรับสั่งข้อคดี  
เรานัดไว้ว่าให้ท่านมาวันนี  
เข้มนครีบอกอ้ายไวให้เข้ามา  
เวียนวงแล้วก็ปักไว้ตรงหน้า  
ลุกเข้ามาที่นั่งค้ำยดับไว ๆ

ฤทธิรณค้ำยพระเวทข้างเพทไสย  
ใครแลไปค้องจิกค้ำยวิทยา  
ทั้งหลวงนายพลายงามว่าอาสา  
มาตรงหน้าพระที่นั่งสนามชัย  
ชั้นสู่หลังอาษาชาติไม่ซ้ำได้  
เป็นที่โล่แล้วก็หันพลันถอยขวา

ขยับไกลนม่าก็โผนเข้าประชิด  
ชุมพลชักถอยหลังให้ห่างมา  
กลีกระเด็นลงในกลางหว่างสนาม  
เสียงฮาลันกรันกรันทุกคนไป  
มีเสียที่เป็นทหารชาฎสนาม  
ทั้งเกล้าคล่องว่องไวในกระบวน  
คูกามคมสมรูปเป็นนวลศรี  
ทั้งน้องชายก็ล้ำอาจลอลอคา  
จะกรายกรอ่อนแรงก็อ่อนหยับ  
แม้หนิงโกลยพบประสบคราว  
จะแลไหนมันให้งามไปทั้งนั้น  
คูกิ่งมไปทั้งกายไม่หายนวล  
บ้างก็ว่าถ้าได้กับเราแล้ว  
ถึงแตกลมมิให้ต้องหมองละมุน  
ที่สาวแต่แม่ม่ายใจเสียวเสียว  
เพราะมันแก่เกินกินสันอุบาย  
ถึงสาวแต่สู้แก่คงไม่ได้  
ไม่ต้องเห็น้อยกายาโลมาชั้น  
เปรียบเหมือนมะพร้าวหัวที่เข่าปอก  
ถ้ามันเคี้ยวแล้วมันคันเพศาน

๑ ครานันนารีศรีมาลา  
กับสว้อยระย้านวลละอองน้องสะใภ้

ลูกกลีตกอยู่กับไม้พระไวยหน้า  
พอได้ทำหาวครบขยับมำไป  
คนดูคามยักเยียดเบียดไม้โหว  
เจ๊กจีนไทยค่างชมว่าสมคว  
กล้าสงครามเชิงที่ทั้งถัดวัน  
จึงสมควเป็นทหารอยุธยา  
ทั้งอินทรีย์แลไม้เบือเลนจะจำ  
ค้วยจินคาเครื่องประดับระวับวาว  
ดูราวกับนางละคอนที่รุ่นสาว  
ลงนั่งทาบันเพื่อละเมอควรวุ  
เพราะพระเวทพากระสันให้บินบัว  
นำสงวนจริงจริงหนอเขียวฟ่อคุณ  
จะกอกแก้วไว้กับกายมิให้วุ่น  
จะกอกอุ๋นไว้ในเรือนไม่เคลื่อนกลาย  
นิกจะเกี้ยวก็ ไม่สมอารมณ์หมาย  
นั่งน้ำลายฟุ้งปากเหมือนนอยากวัน  
มีเม็ดโพท้วงที่จะคีหัน  
เป็นแค้นกันไว้ก็เสร็จสำเร็จการ  
ถึงเชิงนอกหมันเกี่ยวคงเป็ยิวหวาน  
ไม่ว่ากาญค้วยมันคล่องทำนองใน ฯ

กับแว่นฟ้าเขาวอยอกพิสมัย  
กับขำไท่หนังเวียงเคียงกันมา

ช่างก็แลศผู้ของตัวไซ้  
ฝ่ายท่านหญิงนารีศรีมาลา  
จึงแกล้งว่าแวนพื้นองรักพี่  
ช่างเปรี้ยวปากนี้กระไวไม่หายเลย  
เจ้าแวนฟ้ากำลังผลอไม่ทันรู้  
กรันจะพุกคอบความจะตามไป  
ศรีมาลาทวิตรึกนึกในใจ  
ไม่แง่อนเหมือนอีสาวลาวอัปรีย

งามวิไลเพราะพร้อมเป็นนักรหา  
เห็นแวนฟ้าคุณพระนายไม่อายเลย  
ส่งหีบหมากให้พี่เด็กหล่อนเอ๋ย  
ลมมันเซยพักหมากปากแห้งไป  
โคนกระทุ่เหลือเสบแทบโกล  
แกล้งอกใจมิได้พุกคอบสักที  
จะหาไหนเหมือนอย่างแวนฟ้านี้  
หญิงอย่างนี้ควรจะเลี้ยงไว้เคียงนอน

๑ กรานนี้พระไวยหลวงนายฤทธิ  
สุริยาล่าบิยคุณธรร  
แล้วกรายกรว่าคดีเป็นลีสลาค  
จวักเจวียนเปลี่ยนแปลงแวงไปมา  
แล้วแกวงคดีทำอย่างเป็นทางจำ  
พอสนเพลงแล้วก็กัมประนมกร

เชิงจวิศเหมือนกันแล้วผันผ่อน  
ซักม้าดอนเสียให้ห่างเหาย่างมา  
อาษาชาติถิ่นเหายะเจเพาะหน้า  
เป็นพักชานอ้อมกายถวายพร  
จับระบำเหมือนอย่างนางอัปสร  
ลงอัสควเจ้ามาพลับพลาชัย ฯ

๑ เจ้าเมืองจีนหัวเราะงอว่าฮ้อซี  
ยิงพันชาวเสียงตันสนั่นไป  
แล้วก็ให้เงินตราทั้งผ้าผ่อน  
ทั้งพี่น้องได้รางวัลกันมากมาย

ว่าคดีฮ้อฮ้อหัว่อใหญ่  
บ้างปราศรัยว่าเลิกประเสริฐชาย  
แพรหงอนไก่อ้นออกมากหลาย  
จันททั้งหลายร้องชมว่าสมควร ฯ

๑ บ้างพระจอมมยุรยามหาสถาน  
ให้เอาเงินมารางวัลมันจึงควร  
เขยอ้ายไวยเอาไปแบ่งกันพี่น้อง  
พระไวยรับกราบกัมบังคมคัล

มีโองการสั่งคดีมาดีถ้วน  
นับประมวลสืบซังเป็นรางวัล  
นี่เป็นของกูให้ไม่เสกสรร  
อภิวันท์ถอยกลับมานับไว

๑ บ้างพระองค์ทรงเคยเทศกษัตริย์  
กับเจ้ากรุงจีนพลันด้วยทันใด  
บริบูรณ์พูนเกิดบุญญาพร  
ประจามีศรัทธาหมู่พาลา

๑ ฝ่ายเจ้ากรุงเสฉวนผู้มียศ  
ว่าพาราชาน ไม่มีภัย  
ทั้งข้าวกล้าในนา ก็ให้ผล  
ทั้งความใช้เล่าก็บางห่างทุกอัน  
ด้วยบุญญาบารมีเป็นที่ยิ่ง  
ราชฎามีไต่ว้อนเคื่องว่ากาญ

๑ พระพิ่งทูลมุลกก็เห็นก็สิ้น  
ทั้งแก้วแหวนเงินทองกองเกลื่อนกล่น  
เป็นรางวัลตอบแทนที่เขาให้  
ให้เลี้ยงเสวีจตุเรจสันทุกสิ่งอัน  
ลงสู่ลำน้ำเกาะชันเสารอก  
ออกทะเลลมก็พาไม่ราใบ

๑ ฝ่ายพระจอมจตุเจิมเฉลิมโลก  
พร้อมตำรวจเสวีก็ลีลา  
พวกเขาเผ้าเหล่าทหารพลเรือน  
ถึงเรือนชานบานใจในอรัง  
แล้วพวกเข่าจ้อย่างน้อยอย่างนั้น  
เขาก็กลัววันนั้นก็สุใจ

โองการทรัสโสภาแล้วปราศรัย  
ในเสฉวนนั้นไซ้ร้อย่างไรนา  
กับอีกการความไซ้ร้ออย่างไรนา  
ยังมีมารบกวบบ้างหรืออย่างไร ๑

ห้อมประเศคแล้วก็ทูลสนองไซ้  
ด้วยบุญไทยจอมกษัตริย์เป็นฉัตรกัน  
ออกเหลือล้นมากมายไม่เสกสรร  
ประบักษ่มักขยันไม่แผ้วพาน  
บ้องกันจริงมากมายหลายสถาน  
สุธาธาธาญถ้วนหน้าประชาชน ๑

จอมวันทร์สั่งพวกชาวคลังขน  
มาเหลือล้นหลายอย่างต่างต่างกัน  
ตามวิสัยกษัตริย์สืบมานั้น  
เงินเหล่านั้นลากลับไปฉบับไว้  
ก็เด่นออกคามอ่าวเสไอไสว  
ตำราญใจถึงบุรีต่างปรีคา ๑

สายัณห์โยคเสด็จกลับมิไต่ช้า  
เสวีจยาตราสู่ปราสาทราชวัง  
ออกกลาศเกลื่อนกลับไปถึงใจหวัง  
ลูกเมียนั่งคอยทำหน้าที่เป็นโย  
ไปด้วยกันดูแลเป็นโฉน  
พระนายไวยกับน้องเป็นสองคน

ได้รางวัลเงินตราทองคำก้อน  
บ้างก็ว่าจันเหน้อยเมื่อยเต็มทน

๑ ครานันพระนายพลายชุมพล  
บ่าวไพร่แบกหามตามนายไป  
ทั้งเงินตราผ้าไหมได้ประทาน  
ทั้งบ่าวไพร่หญิงชายให้ทุกคน  
ศรีมาลาเมียใหญ่ ได้มากหน่อย  
ก็แบ่งให้ตามส่วนได้ควรกัน  
แต่หลวงนายเจ้าพลายชุมพลนั้น  
ครันกลับมาถึงบ้านสำราญใจ  
ด้วยคู่ตัวผิวเมียเอี้ยข้างสาว  
เวลาร้อนน้อยเต็มที ไม่มีวัน  
วิสัยหนุ่มกับสาวมักทนายบ่อย  
จะรู้ว่าเห็นจะซำเนื้อความไป  
ว่าพุกมากเหลวไหลไม่ได้เรื่อง  
ต้องกล่าวโดยพิศการนานสืบมา

๑ ครานันพระองค์ผู้ทรงภพ  
พระโรคาอาการนั้นว่าไป  
พวกเสนาน้อยใหญ่ในราชฐาน  
ขึ้นครองราชสวรวรยาให้ปรากฏ  
แต่กษัตริย์องค์นี้ ได้ครองกรุง  
ประจามีครมมิได้รอก่อตักตา

ทั้งแพรทองงอนโกสีเนื้อคียน  
พาเมียคนเข้าเรือนเชื่อนหลับไป ๗

พาเมียคนกลับมาหาซ้ำไม่  
ถึงบันไคขึ้นบ้านสถานทน  
แจกลูกหลานน้ำบ้ำมาแต่กัน  
ที่คียนให้กับเมียเจดีย์กัน  
แวนฟ้าเป็นเมียน้อยไม่เสกสวรรค์  
ไม่เคียดจันท์แจ่งอนผ่อนตามใจ  
แม่สร้อยระย้าจอมขวัญผู้พิสมัย  
ไม่ต้องแบ่งให้ใครสักสิ่งอัน  
กลางคืนวันมีแต่ทนายเข้าคิมหันต์  
ประเคี้ยวทนายทนายสนั่นว่าไป  
โรคมันคอยชักสันให้ทวนไหว  
ทำนผู้พั่งนั้นไซ้จะไกรธา  
จะพั่งเบื่องโบริธาต่อซ้อมีหนา  
องค์สมเด็จพันวษานันต่อไป ๗  
ทรงปรารภความชราเข้ามาใกล้  
พระทรงรัชคัมพันธ์สวรรคต  
จึงเชิญพระกุมารองค์โอรส  
ตามกำหนดสืบวงศ์กษัตริยา  
เพื่องพั่งทั่วไปทุกทิศา  
จึงหยุดการยุทธานามาช้านาน ๗

๑ หลวงแผนนั้นก็แก่ชราภาพ

ถึงกองกรรมที่แก่มากประมาณ

ทั้งนางแก้วกิริยานางลาวทอง

ก็ตายสิ้นตามกันเพราะนานไป

พระนายไวที่ชื่อพลายงามนั้น

อันแหว่นฟ้านารีศรีมาลา

แก่ลูกชายฝากไว้กับสมภาร

ทั้งพี่น้องรู้วิชาสารพัน

ล่องหนหายตัวสะกดทัพ

รู้เมฆคนเมฆฉายหลายประการ

แก่หลวงนายชื่อพลายชุมพลนั้น

เป็นอย่างไรจึงไม่มีซึ่งบุครา

วิสัยคนไม่มีบุครแล้วไซ้

ถึงได้ยาสำคัญอันอย่างคี่

ถึงผิวเมียเขาทั้งสองไซ้อยู่เปล่า

เพราะคงเพียรหาบุตรสุกประมาณ

โรคภัยมันก็ใส่เอาเร็ววัก

นางสร้อยระย้าเศร้าโศกแสนทวี

แล้วยักย้ายถ่ายครว้ของตัวกลับ

ถึงเมืองพิมายพลันควั้ยทันไค

ทั้งแต่ปราบศักร์หมู่ทหาร

กำหนดกาลแก่กิ่งวงพิราลัย

เมียทั้งสองก็แก่ถึงตกขัย

พ่อแม่ใครลูกได้เฝ้าความเหล้ามา

ก็ชัพลับกับขันธสังข์สังข์

ยังวิวัฒนาเลี้ยงลูกอยู่ทุกวัน

อยู่สถานวัดส้มเกลี้ยงใหญ่นั้น

ทั้งเลขยันต์ปถมังช่างชำนาญ

ผูกพยนตร์มนต์สำหรับกับทหาร

ชำนาญชำนาญการเพียรเรียนต่อมา

อยู่ด้วยกันกับเมียนานนักหนา

หรือจะว่าเขาเป็นหมันก็ถามที

จะบนบวงสรวงไหว้อย่างไรนี้

ถ้าไม่มีแล้วก็เปล่าไม่เข้าการ

กลางคืนเข้าร่วมรักสมัครสมาน

กำลังก็ถอยเสื่อมการลงทุกที

อายุก็สิ้นชีพไปเมืองผี

ก็ปลงศพสามสี่เสียฉับไว

ไปพร้อมกันบ่าวข้าหาข้าไม่

อยู่อาศัยเหมือนเช่นแต่เดิมมา ฯ

ตอนที่ ๔๖

นางสร้อยฟ้าถวายพลางของแค้นเคืองพระจักรพรรดิ

๑ จะกล่าวถึงพลางผู้ทรงฤทธิ์ พระจักริกหัวหาญเป็นนักหนา  
 ว่าเรียนเขียนอ่านชาญวิชา แกล้วกล้าอาของทรงฤทธิ์  
 ตั้งแต่เดรชวาทแกลบวรลย์ เดรจวกก็ไต่เป็นแทนที่  
 วิชาเจ้าพลางของกงชาตรี ทุกบุรีออกนามชามเข็ดใจ  
 จะทำสิ่งใดเด่นก็เป็นหมก ปรางกุคนกลัวทั่วเชียงใหม่  
 ออกลือนามชามยศปรางกุไป จนอายุเจ้าได้สิบเจ็ดปี ๖

๑ ครานั้นจึงโฉมนางสร้อยฟ้า ให้हाลुकยามาในที่  
 เจ้าพลางของเข้ามาไม่ช้าที่ ครั้นถึงชนนี้ก็กราบกราน  
 ฝ่ายจอมพลองนงคองค์สร้อยฟ้า เห็นราชบุตรเข้ามาเกษมสานต์  
 พระลูกเอ๋ยแม่ก็คเป็นนิจกาล วงศ์ว่านว่านเครือบรลย์แล้ว  
 ฝ่ายพระไวยบิคาพิราลย์ เชียงใหม่ก็ไต่กับลูกแก้ว  
 แม่พินิจก็คอยู่ไม่รู้แล้ว ลูกแก้วเจริญวัยเติบโตมา  
 บู่หนอพ้อเจ้าเหล่าทหาร ก็รุกรานปราบไต่ทุกทิศา  
 มาคเาเชียงใหม่ของอัยกา เอมารคาไปถวายเจ้าธานี  
 ไต่เป็นข้ากรุงไทยแต่ ไรมมา มารคาจึงค้อยเกษมศรี  
 จะคั้งบั้งซึ่งอยู่ในบุรี นานไปก็จะมีซึ่งเหตุมา  
 แม่ลูกเราจะตงไปเมืองไต่ ถวายเจ้าเข้าไว้ให้เป็นข้า  
 นานไปจึงค้อยทุกไคลกลา คินยังพาราเชียงใหม่วลัน ๖

๑ ครานั้นจึงโฉมเจ้าพลางของ กราบลงค้วยความเกษมสันต์  
 ลูกจะชค้พระทัยไปโยกัน บั้งคมกัฒมาตังแสนเสนา

ให้เร่งรั้งจักษ์แจ่งซึ่งรัพล  
ทวงจ้าวทลาวแหลนแสนศาสดรา  
ให้แก่งเครื่องบรรณาการคอกไม้ทอง  
พระแม่จะเสด็จลงไป  
จึงให้แสนคำอินเป็นนายใหญ่  
กักตั้นว่าความให้งามก็

๑ แสนหลวงอุปราชไค้รับสั่ง  
จักษ์แจ่งแก่งเมืองค้วยเร็วพลัน  
สำหรับบ้อมวังทงทอรบ  
ชั้นช่องกองรุกจุกประคุด  
ช่างม้าทลาวแหลนแลทวนทอง  
ครบสรรพสำหรับนางทราวมวย  
เสร็จแล้วมาทูลเจ้าพลายอง  
ว่าบักนี้พลพลโยธา

๑ กรานันสร้อยฟ้าไค้ฟังทูล  
พีน่าน้ำอาแลสนัน  
ไค้บุญน้อยช้อยนี้จะเมื่อไกล  
หลานลับกว่าจะกลับมากินเมือง  
ปรนนิบัติเจ้าหัวจ้าวพระ  
พึ่งเทศน์พึ่งธรรมทุกวันเศ  
กบอึ่งบั้งหนูปูไค้  
จงรักษาคุณศลกรรมทำบูชา

ทงพลมนตวีที่อาสา  
ช่างม้าไค้เซนอันเกรียงไกร  
มดีกรองเนาวิคันน้อยใหญ่  
เผ่าเจ้ากรุงไทยราชธานี  
อยู่ครอบครองเชียงใหม่บุรีศรี  
ให้ไพร่พลมนตวีเป็นทางธรรม ๗

ลาแล้วมายังศาลานัน  
ให้พลชั้นรชันประจำคามค่าย  
บรรจบตรวจเตรียมเป็นหมู่หมู่  
จัดหมู่พวกพลแสนคนไค้  
บีม้องกลองชนะน้อยใหญ่  
จะลงไปยังกรุงอยุธยา  
กับเอกองค์สร้อยฟ้าเส่นหา  
ช่างม้าพร้อมกันในวันนี้ ๗

อาครค้วยญาติแลสาวศรี  
ทาสีเต้าแก่ที่เผ่าเมือง  
จะลงไปสู่หล้าแคนฟ้าเหลือง  
อย่าเคืองแก้นแสนโสภโศกหวนเศ  
สละเสียดความชั่วอย่าหวนเศ  
อย่าเทียวทำอย่าเปหาปุปลาด  
อย่าแลเนื้อเสียดักวีเช่นฆ่า  
กายจะไปสู่ฟ้าฟากเมืองบน ๗



๑ ครานนพระญาตึงศา

คือกชกหัวทุกถ้วน  
พุ่มพ่ายน้ำตาว่าเจ้าจง  
บัจจามิกรรมันจะกิกมายี  
จะเกิดชั่วยากหมากแพงเต้  
จะพึงทำนผู้อนับหันชวย

๑ นางสร้อยฟ้าวิโยกโศกเศร้าใจ

พร้อมลูกชายพลายยงสององค์นี้  
นำกุหลาบอาบองค์ทรงสุคนธ์  
กระหนกกระหนาบคานก้านกรรณิกาว์  
กำไลกรบวรลักษณะบรรจง  
ถือคานคู่ใจพรายพรรณ  
นางสร้อยฟ้าเกล้าช้องบ้องเกศ  
ท่างทุมมหาวิเชียรแพรว  
ปักบีกชันนอกคอกเครือทอง  
สององค์ยุรยาครนาครไกว  
ซ้ำไทยกเขียกเบียดเสียดสี  
ค้อมเกล้าเกล้าแก่เชิงแหม่มา  
เกี่ยวนค่างข้างควายรายรอบตัว  
อีสาวปานถนนลานจะชันข้าง  
อ้ายนายข้างวางฉวยเอาคืนซ้าย  
ปากเบี้ยวเขี้ยวอังก์ขอเปล

พีน่าน้ำอาร้องไห้บ่น  
บ่นพว้าว่าให้ไม่สมประคิ  
จะครวญครางทุกข์ทรมลอมเป็นผี  
กรุงศรีเชียงใหม่บรรลัม้วย  
ฝนฟ้าไม่ตกลงมาค้วย  
บ้วยไซ้จะได้ผู้โศกี้

อาลัยชุ่นร้องให้หมองศรี  
เจ้าที่สระสร้างพระคงคา  
ภูษาสนลายทองอันเลขา  
ทรงสร้อยมหาสังวาลวรรณ  
ข้ามรงค์พริ้งเพริศเจดิดัน  
พลายยงนั้นแก่ก้วสำเร็จแล้ว  
บั้นบักสลักเทศแกมแก้ว  
แล้วห่มชมพู่ชุ่นใจ  
จับพิศตร์เรื่องรองคู่มองใส  
เสด็จไปยังเคยเกษขลา  
แล้วชุ่นชี่ข้างกูปไปพร้อมหน้า  
ชี่ข้างคอยท่ามารายทาง  
ครอบคร้วทาบคอนอยู่ย่งอย่าง  
ทกผางผวาห้อยร้อยคายเค  
ตื่นหวาขวักไขว่หงายหัวหันแห  
ร้องว้ายทาบเคบ่ชอกค้ว

นางสร้อยฟ้าร้องว่ามาช่วยคอม  
อ้ายบักจันแหงนรับเข้าจับแก้ว  
พลายขรร้องคำว่ายับจับ  
นางสร้อยฟ้าคำยั้งร้องก้งมา  
แม่ลูกสองศรีซึคนตะข่าง  
เอิกเกริกได้ฤกษ์พรพรรณราย  
พร้อมด้วยพลพลทวยหาญ  
พลม้าม้าโคกโคกคะนอง  
คืนหนึ่งมาทางห่างบุรี  
ครันพวยพุ่งรุ่งแสงอโศกทัย  
ครันถึงสิงขรที่ช่องแคบ  
ชะง่อนชะโงกโกรกเกริ่นเนินคีรี  
เป็นน้ำพุคนสนั่นครัน  
งอกเงืองงำไปที่ในกอง  
รทฟ้าขานางแลอัญชัน  
โมกมันพันพะยุงพะยอมลาย  
โพระคกนกกกระโนแลไก่อ่ำ  
นกเขาเคล้าคู่อยู่ในกอง  
นกกระทาจับคันคนทาบัก  
ไก่อ่ำพาฝูงจรจรวัด  
เสียงผาผาคโผนกระโจนวิ่ง  
หมุ่หมี่แรคขวางท่งข้างไพร

ผ้าหลกปกกรอมที่จอมหัว  
หัวค้อหัวเข่ากระแตกแตกกันมา  
หัวขบแลปลิ้นโน้นแน่ทวา  
มึงแลดูโยทวาตาบอศกาย  
นักสนมกรรมนางคูเจ็กฉาย  
รงทิวปลิวชายระบายทอง  
อลหม่านจากเชียงใหม่ไปมีก้อง  
พลข้างข้างร้องอ้ออึงไป  
ครุฑวิรีพลพักอาศัย  
ยกพลรีบไปใกล้คีรี  
ทางแทบริมเชิงคีรีศรี  
คู้คีลาพรายพริ้วจะย้อยลง  
ร่วมวันพันไม้โพระทอง  
มะปริงปรงปรูปราง่างทราย  
เหียงหันกันเกรากระเบาหวาย  
นกทกผกผายผวาลง  
สาธิกานกแก้วแลเบ็คหงส์  
คู่ส่งเสียงก้องพนาวัน  
เสนาะนักเพรียกพริ้งก้องไพรสดแท้  
คู่ยั้งเรียกคู่ทะกุกุไป  
ทั้งกระทิงโคกแงเข้าแฝงไผ่  
แป้วแป้วรันแล่นไล่ฝูงคนมา

พวกโยธาหน้าทัพจับปืนยิง  
ให้ดาบกราวสนั่นพื้นเฝ้าเรา

๑ ครั้นถึงระแหงกำแพงเพชร  
ผู้ทรงกรมการแจ้งสารพัตน์  
กรมการรับบอกแล้วออกเรือ  
เจ็ดวันวันถึงอยุธยา  
เรียกว่าวก็เอโกมาไปหา  
ลอยชายรุงรังเก้งก้างไป  
อ้ายนายประคุดวยชายพกดุค  
นายเวรไปมิไค้ช้ำ  
นายประคุดองว้ายอ้ายคายทำ  
นายเวรว่าเอาพร้ามาแก้เรือ  
ถึงศาลาเข้าหานายชำนานู  
กราบเวียนเจ้าคุณผู้สำคัญ  
ขอเศษธำมรงค์ของบาท  
ควรมีควรรักษาบังคมทูล  
มีบอกกำแพงระแหงมา  
กับลูกชายพลายยงทรงฤทธิ์  
จะขอลงมาเผ่าละของบาท  
เป็นลูกชายพลายงามทรมไสภา  
บุ๋ชื่อพลายแก้วมียศแสน  
แก้สร้อยฟ้ามาอยู่ในกรุงไทย

ถูกฝั่งห่างข้างวังชนกฤดา  
รีบเดินมาสืบห้าสิบหกวัน ฯ

วางตราสำเร็จพักอยู่นั้น  
ก็ค้ออ่านกันแกลงบอกแล้วบิ่คตรา  
พลพายชาวเหนือเป็นนักรหา  
ก็เข้าจอดหน้าท่าในทันใด  
หุ่งผ้าหาโจงกระเบนไม้  
เข้าประคุดงไค้กรายแขนมา  
เฮ้อยะไรมันถูกอยู่ไค้ธา  
ที่คุดผ่านันกลักพริกกะเกลือ  
ทุกคำคร่ำครว้อัยชาวเหนือ  
ช้ำมาแก้เหนือคอกไม่วู้อैनคูกัน  
เข้าหยุกพักซักสารขมิขมัน  
เอาบอกนั้นวันเข้าบังคมทูล  
บรมนาถราชานวราศู  
ชีวิคอยู่ไค้บาทมุลจงปราวเ  
ว่าสร้อยฟ้าบังคมกัมเกศ  
นำมณีเครื่องสุวรรณบุปผามา  
ด้วยเป็นชาติเชื่อทหารชาญอาสา  
พระผ่านฟ้าทรงเสด็จเป็นหมื่นไว  
เป็นขุนแผนเจ้ากาญจนบุรีใหญ่  
ลุยไฟก็แก้ศรี้มาลา

สมเด็จพระพันวษาให้ห้าพัน  
ทลขอโทษไปรคให้ไม่มรณา  
รับให้ขึ้นไปเมืองเชียงใหม่  
อายุได้สิบเจ็ดปีไม่มีเรือน  
สิ้นในโบบอกแก่เท่านั้น  
ขอพระของคักผู้ทรงนาม

๑ กรานันสมเด็จพระจักรพรรดิ

สิงหนาททศพลันด้วยพันที่  
กับอ้ายพลายยงผู้ลูกชาย  
เร่งรีบไปรับมาลับพลัน

๑ เจ้าพระยาอริบคักได้รับสั่ง

แล้วลุกออกไปพลันทันที  
จึงสั่งนายเวรตำรวจชาย  
รีบไปเมืองกำแพงระแหงพลัน  
ผ่ายว่าตำรวจก็รีบไป  
ลงเรือเรียงลำพายร่ำมา  
รับนางสร้อยฟ้ากับพลายยง  
พวกไพร่ไปบอทยกตามกัน  
หยุดพักข้างเช้าไว้ในเพนียด  
สร้อยฟ้าพลายยงก็เข้ามา  
พร้อมเครื่องบรรณาการดอกไม้ทอง  
เจ้าพระยาพระหลวงท่งปวงนั้น

ศรีมาลาอันไม่ถือซึ่งโทษา  
สร้อยฟ้ามีกรรมก็ไต่เจ็ดเดือน  
พลายยงนี้ไซ้จึงกลอดเคลื่อน  
หน้าคาก็เหมือนเจ้าพลายงาม  
อัญชติกราบครบค้ำรบสาม  
สุกแต่ความกรุณาไปรคปรานี ฯ

โสมนัสปริศน์เปรมเกษมศรี  
ให้หาอสร้อยฟ้าเข้ามาพลัน  
จักเรือพลพายที่แจ้งขัน  
เจ็ดวันให้มาถึงธานี ฯ

ถวายบังคมองค์พระทรงศรี  
ถึงที่ศาลาลูกขุนพลัน  
จักเรือพลพายที่แจ้งขัน  
บ้องกันสร้อยฟ้าพลายยงมา  
จึงจักได้พลชั้นสามสิบห้า  
ไต่ห้าวันถึงท่ากำแพงพลัน  
กรมการตามส่งเป็นจำละหวั้น  
เจ็ดวันก็ถึงอยุธยา  
ปลงข้างยักเขยักกันนักหนา  
มิชาก็ถึงศาลาพลัน  
สิ่งของค้างค้างวางไว้นั้น  
พร้อมกันคอยเฝ้าพระภูมิ ฯ

๑ กราน<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>สม<sup>๕</sup>เ็จ<sup>๕</sup>พระ<sup>๕</sup>จักร<sup>๕</sup>พร<sup>๕</sup>ต<sup>๕</sup>พิ<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup> ราชาธิราชของ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>เจ<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>ศรี

พระทรงคึกกิกการผ่านธานี  
นางโนชับลำบาเวอว้อง  
พิณพาทย์คนตรีคีธ้องวง  
พระชำระสระสรงกระยาसानาน  
ทรงภูษาผ้าทิพย์เยียมอำไพ  
จับจับประคัมผ้าทิพย์ทรง  
สว้อยสะอึ้งปรุลงลุกค้นพัน  
สอศสวมกำไลใส่พระกร  
ทรงธำมรงค์เพชรคี่มีราคา  
ทรงมหามงกุฎเล็กเพริศพริ้ง  
เสด็จจากเกษียรสาคร  
ทรงพระชรรค์แก้วแววไว  
ชนับลสังก์พว้างสัมพันธ์นิล  
เสียงประโคมครั้นครั้นสนั่นก้อง  
ชกวิสุทรรุกกร่างกระจำงองค์  
สว้อยฟ้าหลายยงบรรจงกราบ  
ทรงหน้าพระที่นั่งตั้งเครื่องไว้

๑ พระจอมเจ้ามหาราชาธิราช  
จึงแหม้โอษฐ์ประภาษจากฉานมา  
เป็นธรรม์มั่นคงทรงพิภพ  
กึ่งหนึ่งคราธุแก้วอันแววไว

โนแทนที่ศรีสุวรรณอันบรรจง  
เสนาะก้องจับพิณพิวง  
หนอกทึงเนื้อเพลงวังเวงใจ  
สุคนธารวันจิตพิสมัย  
ลายคอกไม้ก้านเกี่ยวเป็นเครือวัลย์  
ชายห้อยหางหงส์ลายเจดิกัน  
พลอยแฉงแสงฉนจับสายกา  
บวรพริ้งเพริศก้งเสรา  
แต่ละเมียดควรคำพระนคร  
งามยิ่งเพียงนารายณ์ทรงศร  
ลอยเลื่อนอัมพรมาสู่ถิ่น  
เสด็จไปหน้าที่นั่งอันเจดิกัน  
พร้อมสนับบรมวงศานุวงศ์  
แตรสังข์ฆ้องกลองเสียงสูงส่ง  
ชุนนางยอบหมอบลงเป็นหล่นไป  
หมอบราบก้มหน้าหาเงยไม่  
คอกไม้เงินทองของนานา ฯ

เป็นหน่อนาดทรงธรรม์พระพันวษา  
โพ้วฟ้าพลเมืองเป็นเวียงไป  
จับทั้งเมืองขึ้นน้อยใหญ่  
เป็นหลักโลกอยู่ในพระบุรี

เจ้าพระยาพระหลวงก็ทูลสาร  
ไม่ซัดเคืองทูลเนื่องใบบาญชี  
เจ้าพระยาอธิปัตย์ก็ทูลสาร  
ขอพระพรองค์ผู้ทรงชัย  
กับลูกชายพลายขงหนุ่มน้อย  
คอกไม้เงินคอกไม้ทองของสำคัญ

๑ ครานี้พระผู้จอมจักรพรรดิ  
สถิตที่นั้สุวรรณอันรูจี  
เคื่องบรรณาการนานาห้าว้อยถึง  
นอระมาคงข้างกำแพงเมืองมา  
เอ็งมาต่างเขตนิเวศน์ไกล  
ข้าวกถ่านาปิ้งกั้งคันคี่  
ในเมืองเชียงใหม่ทุกวันนี้  
อันว่าสมเด็จพระบิดา

๑ ครานี้จึงโฉมนางสว้อยฟ้า  
ขอพระพรองค์ผู้ทรงชัย  
คัวยว่าพระเกษปกเทศไป  
ผ่ายข้างสมเด็จพระบิดา  
จึงมาเฝ้าพระบาทปกเทศ  
ไ้พาลูกน้อยผู้กลดอยใจ  
หลวงแผนหมั้นไวพหลายชุมพล  
ทั้งตามคนม้วยมุ่ศุขชีวิต

คัวยธ้อราชการบุรีศรี  
วันนั้นไม่มีซึ่งโพยกัย  
ทูลธ้อราชการเมืองเชียงใหม่  
สว้อยฟ้ามาในที่เฝ้าพถัน  
บรรณาการห้าว้อยสามสิบนั้น  
ทั้งนั้นทูลถวายรายบาญชี ฯ

ผ่านสมบัติอยุธยากรุงศรี  
เห็นมดคอกไม้เงินทองมา  
ชมคยิ่งกำยานหอมหนักหนา  
คร้สตามสว้อยฟ้าไปพันที  
พลไพร่ค้อยเปรมเกษมศรี  
ไพร่ไม่เบียดเบียนบิธา  
ค้อยอยู่สว้อยฟ้าเป็นสุธา  
โรคาเบียดเบียนประการโศ ฯ

กราบงามตามตาแล้วทูลไซ  
ศึกเสียดเหนือไ้ไม่บิธา  
เชียงใหม่อยู่เย็นเป็นสุธา  
ก็มอกม้วยมรณาพิราลัย  
เอาพระเกษเป็นร่วมโพธิ์ใหญ่  
มาถวายไว้ไ้ผ้าชุติ  
สามคนเป็นทหารชาญชัยศรี  
เจ้าพลายขงหนุ่มเป็นแก้วือมา

ถวายไว้ในผ้าระของบาท  
ขอเคระ<sup>๕</sup>ต้นความตามเกล้ามา

๑ คราน<sup>๕</sup>พระองค์ทรงสวัสดิ์

ทอกพระเนครมาพลันทันใด  
อกผายผิวพรรณระเหิกระหง  
คากี้คำเปรียบอย่างน้ำนิตติ  
พ้อมิ่งก็คิ<sup>๕</sup>ไ้แข็งใหม่มา  
ทุกนครสยอนชื่อออกเลื่อนาม  
พระราชทานเงินตราสิบห้าซึ่ง  
ทั้งเรือนผ้ากระดานตระหง่านตา  
เจ้าพระยาอธิปัตย์ไว้รับสั่ง  
เงินตราเสื่อผ้าเป็นกำยกอง  
แล้วนุ่งผ้าใ้เสื่อถวายทั่ว  
หน้าคาราศีก็คิ<sup>๕</sup>ครัน

๑ ครัน<sup>๕</sup>พระองค์เสด็จกลับเข้าพระที่

พิณพาทย์คนกรวี<sup>๕</sup>รี่เรือไป  
ฝ่ายนางสร้อยฟ้ากับพลายยง  
มอบเรือนผ้ากระดานตระหง่านตา  
อีกทั้งเครื่องประทานให้ชนมา  
อยู่มาได้สักห้าสักหกปี  
ห้าวหาญในการกระบวนรบ  
ออกชื่อคว้ามรามแรงทุกตัวคน

ภูวนาตปกเกล้าเกศา  
พระอาญาเป็นพันล้านเกล้าไป ๗

โสมนัส<sup>๕</sup>ยิ้มแ้มแจ่มใส  
คุพลายยงทรงวิไลท่าไวคิ  
เห็นมันคงวงศ์ขุนไกรชาญชัยศรี  
คุท่วงที่แม่นัดม้ายเจ้าพลายงาม  
ปราบโยธาทุกประเทศข้างเข็ชราม  
จงทำคามวงศ์พ้อมิ่งต่อมา  
กับอีกทั้งแพรอย่างค่างค่างผ้า  
นอกกำแพงแห่งหน้าข้างวัคชอง  
เร่งให้ชาวคลังเบิกจ่ายของ  
สิ่งรองให้แก่พลายยงพลัน  
ยิ้มหัวปรีคิ<sup>๕</sup>เปรมเกษมสันต์  
บังคมถัดเบิกบานสำราญใจ ๗  
แควงสังข์ประโคมมีสังเสียด  
พระภูวไนยเกษมสุขทุกเวลา  
ผู้รับสั่งพาตรงไปเคหา  
ห้าห้องผ้าประเจียกระเนียดคิ  
สองราสำราญเกษมศรี  
โปรคเจ้าพลายยงนี้ยิ่งกว่าคน  
ชาติก็สยบเสองชน  
เจ้ากล้าหาญการประจัญเป็นพันไป ๗

<p>๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐</p> <p>๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐</p>	<p>อยุธยา มีอำนาจพันวิสัย มีเมืองขึ้นน้อยใหญ่พื้นประมาณ ไม่ล่วงเขตเขียงยกทำหักหาญ จึงว่างการยุทธนามาหลายปี มีสำเนาแต่โบราณเป็นนานที่ ไต่เป็นที่ชอบจิตไม่บิณฑลัว ๆ</p>
---	---



หลายองศาไปช่วยเจ้าเมืองคงจิวรบชนะได้นางเวส

๑ มาว่าจะขอล่าเป็นร่าวเรื่อง ถึงเจ้าเมืองจอยังเจ้าคงจิว  
มีเมียชื่อนางสีสุกตั้งไว้ มีลูกชื่อนางเวสงามใสมาก  
ตั้งตั้งกว่านบ้านช่องท้องถนน ทั้งวีรพลมากก็เป็นหนักหนา  
อีกเงินทองแพรวพรรณเน่นนานา นายทหารแข็งกล้าก็มีมาก  
ทั้งกำแพงแก่งพร้อมแต่บ้อมคู อีกประศูทอรบครบทั้งสี่  
เมื่อจะเกิดเหตุภัยอันใหญ่มี เป็นเคื่อนสี่ปีระกาเวลาชาย ๗

๑ มาจะกล่าวถึงเจ้าวงบุญเจิง เป็นคนเก่งฤทธามากหลาย  
ไ้ครองเมืองอ้ายม่วยกุงคงราย มีน้องชายชื่อว่าจาหลิบุณ  
คุมพลพลโยธาไ้ห้าพัน ง้าวคมกรันแรงหนักมีกึ่งเฉียวจุน  
รี้ม้าแคงแข็งขันตามันจรุ่น ลูกสมุนหมวกแคงพร้อมแคงทั่ว  
ครันเสร็จแล้วสองทัพขับพลมา พร้อมโยธาแน่นอักษณักทั่ว  
พวกม้าพ่อล่อฝางฉ่างฉ่างรวี เขาคักรวับ้านเมืองเหื่องแตกมา  
บ้างอุมลุดงกลางกลานเข้ารัก บ้างกั้นศกโคคบ้านชานถลา  
พวกกองทัพรบพารี่ตีม้ามา ชาวพารี่ร้องทายนายช่วยก  
พวกกองทัพรบพารี่ตีม้ามา ขกพวกทากล้อมคงตั้งจิวอยู่  
วงทหารรายรอบขอบค่ายคู ล้วนทางหนุใหญ่ใหญ่ร้องไล่ชื่อ ๗

๑ ครานันท่านจอยังเจ้าคงจิว ลงหน้านิ้วอยู่บนตึกครางฮักหือ  
เห็นวีรพลอ้ายม่วยกุงคงจิว มั่นมารือตึกหาญรานล้อมเมือง  
ไ้ทหารออกรบหลบไม้ไหว ก็ตกใจคิกสะคงอยู่ฟังเพื่อง  
ทำกระไรหนอจะไ้คงกินเมือง คิกในเรืองคิกคามมีพลัน

ทั้งหัวเมืองบ้านนอกชอกนา  
ครั้นจะแต่งบอกไปให้แจ้งกัน  
ก่อตกกลางวันรอนรอบบก  
ยังคงมีแต่สำเภาเข้าประตู่  
นับทั้งไปทั้งมากกว่าแจ็กเดือน  
เห็นจะไม่พ้นไต่ในความตาย  
กับกรุงบักกิ่งนั้นผูกพันมิตร  
ถ้าสำเภาจะใช้ ไบไปมา  
เห็นแต่องค์พระทรงศรีอยุธยา  
จะขอทหารมาปราบไพร่พลัน  
ก็ยกแล้วจึงส่งกองเอี้ยกองไหล  
ทั้งจังกวางกันหนคนท้าย

๑ กองเอี้ยกองไหลได้รับสั่ง

บรรทุกเครื่องบรรณาการพานทองไป  
กองเอี้ยกองไหลมิไค้ซ้ำ  
จักได้ราชสารพานทองพลัน  
บรรทุกสำเภาเข้าของสรรพ  
ซักสมออันช้อว์องสารพา  
ลมกล่องว่องไวใช้ ไบมา  
แล่นหมายชายฝั่งข้างทะเล  
ก็บรรดลุถึงกรุงอยุธยา  
ขุนท่งหมื่นท่งลงรับพลัน

ชื่นมหาบักกิ่งใหญ่โอศวรรย์  
ข้าศึกมันก็ล้อมบ้อมประตู่  
จะให้ยกบอกไปจนใจอยู่  
บักกิ่งอยู่ไกลเดือนสามเดือนปลาย  
ไพร่ก็เกลื่อนท่ายรีบถึงดิบหาย  
ยังนารายณ์หน่อท้าวเจ้าอยุธยา  
เราแจ้งก็จสารไปเห็นง่ายกว่า  
กำหนดทำไถลหน้อยไค้น้อยวัน  
คงเจ้าฟ้าสุริยวงศ์คำรงสวรรค  
ช่วยปกบ้อมภยันอันตราย  
เว้งจักสำเภาไบระยางสาย  
แต่งสารไปถวายเจ้ากรุงไทย ฯ  
ไม่อรังรับจักสำเภาใหญ่  
อีกทั้งกอกไม้เงินทองพลัน  
พร้อมพรังแล้วลุดกุมารมีรมัน  
สำเร็จทุกสิ่งสรรพยกลงมา  
ให้จับใบคลี่กางออกจากท่า  
อายล้ำอายโลใช้ โยเซ  
คลื่นโยนถ่านจำเภกราเท  
กะเนมาไค้สืบทำสืบหกวัน  
ทอดท่าลงอยู่ท้ายคู่นั้น  
ไค้เรื่องราวนั้นมาเรียนนาฯ ฯ

๑ ฝ่ายพระยาโชติกงกตพิณ

ขอเษะข้าแก่หน่ออารายณ์  
ว่ามาแทนกรุงเมืองทั้งจิว  
กุมเกรื่องบรรณาการมามากมูล  
ในสารว่าเจ้าเมืองทั้งจิวนี้  
ขอเป็นข้าไต่บาทเจ้าอยุธยา  
บั้นนี้เงินงวนขุนเจ็  
ครองเมืองอ้ายม่วยกุงบุรี  
นำบกรายรอบขอบประจบ  
ครั้นละไว้ก็จะเสียบ้านเมือง  
ไปปราบศักรูหมู่ไพร่  
จะลือซาทั่วกาลไป

๑ ครานี้พระองค์ทรงธรณิน

พึงจบสารศรีที่มีมา  
กัรู้ว่าอ้ายงวนขุนเจ็  
ถ้าเรามีให้ ไปชิงชัย  
ทั้งเจ้าเมืองไพร่ฟ้าจะอาสัญ  
แก่กูจะให้อ้ายพลายอง  
ด้วยมันเป็นเชื้อชาติทหารใหญ่  
ถึงบู่มันพ้อมันก็ยังมี  
เร่งไปเอาตัวพลายขงมา  
ถ้ามันอาสาได้ ในครั้งนี้

เอาเรื่องราวหนี่มาถวาย  
มีเงินสองนายบังคมทูล  
นบนิ้วกราบบาททเวทวิสุ  
จำทูลพระวราชสวรา  
อภิวันท์บังคมกัมเกศา  
ไปกว่าจะม้วยมุคตศุขชีวิ  
ทิวแก่งกล้าหาญชาญชัยศรี  
กรุกรวีพิณมาล้อมเมือง  
ไพร่แตกสยบเข้ามาเนื่อง  
ขอทหารพึงเฟื่องในเมืองไทย  
พระเกียรติยศก็จะมีสนั่นไหว  
ขอเษะต้นในความสวรา ฯ  
ครองบุรีนลือทั่วทุกทิศา  
จึงครตปรีษาไปทันใด  
หาเกรงเจ้ากรุงบักกิ่งไม่  
ทั้งจิวเห็นไม่รอกกินคง  
อ้ายขุนเจ็มันจะหันเป็นมุขสง  
ไปช่วยให้คงพรวากิน  
นอกนั้นไม่เห็นใครจะฝ่าฝืน  
ฆ่าคนกว่าหมื่นภยไม่มี  
จะตามกุมันจะว่ากระไรนี้  
เกียรติยศก็จะมีในพารา

ข้าเฝ้าบังคมก้มรับสั่ง  
เร่งไปไว้คชของอย่าได้ช้า  
ตำรวจลุดวิ่งไปค้วยแรง  
ครั้นถึงจึงบอกเจ้าพลายยง  
มาถึงจึงบังคมก้มถวาย  
แก่พลายยงองอาจว่องไว  
ว่าเมืองอ้ายมู่มาล้อมไว้  
ถ้าเชิงไปไพร่เมืองจะลือซา

๑ ครานั้นพลายยงฟังรับสั่ง  
พนักงานกระหม่อมฉนั้นจะยกไป  
เคชะพระเคษปกเกล้าไป  
ว่าแล้วก็ถวายบังคมลา  
ไ้ทหารร้อยคนตั้งรายชื่อ  
เครื่องเกราะสำหรับตัวมีทั่วไป  
พลายยงจักพลแล้วทรงมา  
จะขอพรประสิทธิ์ด้วยฤทธิ  
สว้อยพ้านั้นก็อวยพรให้  
พลายยงกราบลงกับฝ่าตีน  
ลาแล้วก็ลงจากเรือพลัน  
แหงนศูเมธฉายไ้เวลา  
ข้าไท่ไปส่งถึงท้ายคุ  
ถ้าทำทันหนคนท้าย

ละล้าละลึงวิ่งมาบอกตำรวจหน้า  
รับสั่งให้หาเจ้าพลายยง  
หายใจคอแห่งเป็นแบ้งผง  
พากันวิ่งตรงเข้าวังใน  
หน่อนารายณ์ประภาสเสียงใส  
ว่าทั้งจิวเขาให้ซึ่งสารมา  
ขอทหารกรุงไทยไปช่วยหา  
จะไ้คหน้าไ้ซื้อกระบือไป ๆ  
ถวายบังคมทูลหาข้าเฝ้า  
ทั้งจิวจะให้ ไ้คินมา  
เห็นจะไม่เป็นไรพุทธเจ้าข้า  
ออกมาจักโยธาด้วยทัณฑ์  
ศาสตราครบมือหาวันไม่  
คอยทำฤกษ์ชัยทัณฑ์  
กราบลามารคาเกิดเกศ  
ไปช่วยปราบไพร่ทั้งจิวจีน  
เจ้าไปอย่าเห็นแก่ทรัพย์สิน  
ช่วยเมืองจีนแล้วฉนั้นจะกลับ  
มากับพวกพลชั้นที่อาสา  
ไ้ฤกษ์แล้วก็พากันเคลื่อนกลาย  
ทรุดลงสำภาอันเจ็ดกลาย  
มีนรายท้ายพระเกะกะกัน

บรรพทุกเสร็จเบ็ดใกล้ให้ย่านาง  
ฝั่งดำม้าพ้อถอนสมอพลัน  
สายสมอช่อชักสำเนาไป  
ร้องเพรียกลาโลโซเซมา  
ตมกึกเต็มใบไปรวิ้ว  
สลาคันผันพักอยู่คึงคึง  
สำเนาอ่องไวไปกลางทาง  
เจ้าพลายของสำราญบานใจ

๑ ครั้นกำยำลงเคื่อนกระจำง  
แสงจันทร์นวลสะกาวาวรรณ  
ทาวช่างสว่างช่วงดวงโคก  
ทาวลูกไก่เป็นหมู่ทูลจับทา  
คู่ทาวไถโรวีวิจิตร  
ทาวเท่าเข้าทับระคับกัน  
พอสำเนาเว้าใบใกล้ปากอ่าว  
สีดวงช่วงจรัดจำรูญเรือง  
นี่แน่แท้เหมือนอ่าวเมืองคังจิว  
บายสำเนาหมายทาวบนนภางค์

๑ ครั้นพวยพุ่งรุ่งแสงทินกร  
ก็ม้าพ้อด่างวางสมอพลัน  
ขึ้นเขยไถงไถงกระโพงเคน  
ฝ่ายกองเอี้ยกองไหลก็เข้าไป

บั้นวางผางผิงคึงคึง  
สำเนาทั้งจิวนี้วันออกมา  
นายโบหัวท้ายผายผันหา  
เอโลอ่ายล่าซึ่งแซ่ฮึง  
แล่นลิวสายเดี่ยวเป็นเกเดียวซึ่ง  
ไต่ก้งซึ่งเชือกช่อพ้งงาไว้  
แล่นโลโบทางกว้างใหญ่  
สุริเยศลับไศลลงฉับพลัน ฯ

สว่างกัวยรัคมีสีสัน  
พรายพรรณแจ่มกลีบเมฆมา  
รุ่งโรจน์ระยับจับเวหา  
ทาวกาเก่าหมู่อยู่เคียงกัน  
คู่ทาวอัสกระระเห็จหัน  
ทาวทามผืนนี้ประจำเมือง  
สังเกททาวทามผีสแปลกเหลือง  
แสงประเทืองเหมือนเขืองบอกทันทาง  
น้ำเป็นทิวเขี้ยวโชนอยู่ผางผาง  
จวนสว่างทาวผีลพระจันทร์ ฯ

สำเนาจรดถึงเมืองคังจิวนี้  
ข้างเมืองคังจิวนี้ก็คักใจ  
ลูกโคกโลกเด่นอยู่ชวักชวัก  
ขึ้นม้าเขยให้หัวหน้าเมือง

ว่าไทยฤทธากล้าหาญ  
จะไค้กลดครอกกินเมือง

๑ ครวานันฝ่ายเจ้าเมืองทั้งจิว

จักไพร่ไปหามพลายขงมา  
กองเอี้ยกองไหลไปสนถาน  
ให้เอาเกี้ยวเซียวคาคบี่ศุ  
ยกเกี้ยวเสียวหามคามลงเรือ  
เชื้อเซียวเจ้ารวัวไทยไปกินโต๊ะ

๑ ครวานันพลายขงทรงศักดิ์กา

นุ่งยกกระหนกเพราพราย  
ใส่เสื้อกำมะหยี่สีดำ  
ติดอินทรนุชุลอย  
เจียรระบาคากเอาโอบกระหวัค  
ห้อยหน้าผ้าทิพย์เชิงชาย  
ใส่แหวนเพชรเม็คนิลจินคาควง  
ใส่หมวกฝรั่งมาแต่เมืองลังกา  
เหน็บกริชมิกครี่มีสง่า  
ประดับเพชรนิลรายพรายพลอย  
ซิ่นซี่เกี้ยวจีนไพร่ใส่ให้หล่หาม  
ทองคำง้าวหลาวแหลนทวนชัย  
เจ็กจีนเป็นหม้อยีนตุไทย  
เบียดยักอัครนหมุนพัลวัน

กรุงไหนไม่ทานมือถือฟุ้งเฟื่อง  
เวียนไปในเรื่องคดีมา ๆ

ยกหน่วยกศอหัวร่อว่า  
เหล้ายาโต๊ะแก่งให้เลี้ยงคูกู  
สั่งจีนพนักงานนุ่งง่านอยู่  
แล้วคูกูสั่งจงใ้ให้แก่งโต๊ะ  
แล้วไล่ทางเสื่อเรือใบโหละ  
เอาเรือใบโหละมารับนาย ๆ

ฟังว่าแก่งตัวเจ็ดฉาย  
คาคศายบินแห่งประทับพลอย  
สั่งเวียนกรองทองกำก้งหึงห้อย  
กรองคอช้อยช้อยสุวรรณพราย  
กะทักร์ค้อร่วมงามเจ็ดฉาย  
กรวยกรองสองลายโสภา  
มรกกรุ่งว่วงเรืองกำ  
ดักทองกรองระย้าฝั่งพลอย  
กัลบังหาสีค่ากำเงินห้อย  
ทหารคอยแห่ห้อมล้อมวงไป  
เจียกกระบี่มีคามคนโทใหม่  
เข้าไปในเมืองทั้งจิวปล้น  
อึ่งไปพุกจาจัลละหวัน  
ทะเลาะกันชี้หน้าว่าอาแป๊ะ

ปากว่าตาขุเป็นหมูลาว  
หนวกยุงรุงวังคังกางแพะ  
พลายของทรงเข้าไปในคึก  
โคมแก้วอจกัถบระยับไป  
เก้าอี้ตั้งที่มีทางกลาง  
นั่งเรียงเคียงกันเป็นหลั่นมา  
จีนอ่องเป็นล่ามรองพลายของ  
คอยฟังเจ้าเมืองว่าประการใด  
ไต่เวลาเจ้าเมืองก็ออกมา  
เจ้าพลายของลคองก็ไหวแล้วดู

๑ ครานนี้จึงท่านจ่อจิหลัง  
เชื่อเชิญท่านผู้เป็นทหารไทย  
พิศุคพลายของยั้งยั้งพัน  
รูปรองเจ้าโห่งามละลานตา  
ทุกวันนี้เหมือนว่าขกลางสมุทร  
เวสิวลูกเราไซ้ให้เป็นเมีย

๑ ครานนี้พลายของผู้ทรงฤทธิ์  
ข้าเจ้าอาสาให้ไซ้  
อย่าทูลขร้อนนอนให้สบายใจ  
ให้สืบเท่านี้ยกบกเรือมา  
อันงวนบุญเจงที่ขมา  
จะพันให้ย่อยยับพันกันไป

พันชาวยิ่งพันคะแหมะแอะ  
ยมแหะยีนคุเป็นหมูปู  
พิลิกพรหมเจียมคุแจ่มใส  
คะเกียงแก้วแววไวชวาธา  
ขุนนางเจ๊กจีนมาพร้อมหน้า  
พลายของนั่งหน้าเก้าอี้ใน  
มันส่งภาษาเจ๊กทุกไทยไต่  
ก็จะไต่แปลให้พลายของรู้  
ขุนนางพร้อมหน้ากำนับอยู่  
คุกเข้าอยู่ฟังจะว่าประการใด ๖

ดูคู่มือพลายของนั่งคังเก้าอี้  
มานั่งไต่แล้วก็พิศุคูกายา  
ลูกหันขึ้นหัวอิวคิกวงกว่า  
ถ้ากูพาราไต่จะให้เมีย  
เฮ็นคุค้วยช่วยขุมมาดูคเทียบ  
ตำเภารองเค็ยจะให้ไป ๖

ไต่ฟังมีจิตพิศมัย  
เพื่อจะกูเมืองให้คังเก่ามา  
อันข้าศึกนั้นไว้ธุระข้า  
ก็จะฆ่าให้มันม้วยบวรลัษ  
ซึ่งจะคงชีวาอย่าสงสัย  
จะสู้แต่กับไพร่ท้าวอ้อมมา

ตั้งเจ๊กพวกเหล่าชาวคังจิว  
ให้หัวแตรเจี๊ยะแถกน้าชา  
พรั่งพร้อมเวลาสามโมงปลาย  
ขอแถมม้ากระบแก้วท้าวกันไป

๑ ฝ่ายว่าจ้อจิวหลังเมืองคังจิว

ก็ใจสันทกขั้สุขสบาย  
จึงตั้งเอี้ยกู่เป็นผู้ใหญ่  
เลี้ยงโต๊ะข้าวปลาอาหารมากพุด  
เร่งจักม้าตัวคิมมีสี่เท้า  
จงจักมโหรีที่ช้านาญ

๑ เอี้ยกู่เซี้ยแล้วก็ถูกลงมา  
กับพวกไทยหัวร้อยบวรคาไป  
อ้ายเหล่าไพร่ไม่เคยจะกินโต๊ะ  
กินผักไม่อยู่ชั้นหมุ่มัน  
ชั้นโตโย้เข้าใส่ปากเคี้ยว  
บ้างฉวยไ้ธาไ้ไ้ไว้สองมือ  
แกงร้อนหย่อนคอเข้าพอแรง  
ถือคานเงื่อง่าทำคาเหลือก  
เจ้าพลายของกนคิมมีกิริยา  
พอสุริยนสนธยาลงไว้ไร

๑ เวลาค่าน้ำค้างเป็นฝอยมา  
วันวันขึ้นกลั่นนบุปผาควัน

ให้เล่นง้วนั่งอยู่ทรรษา  
คุณเล่นไ้ไ้เป็นผาสูกใจ  
จะรายพลออกบุกรุกไ้  
พลไพร่ที่มาหัวร้อยปลาย ๆ

ยักแก้วหัวร้อยคอแหงนหงาย  
ร้องซ้อคิกค้อหลายน้ำลายพุด  
จักบ้านคิกให้พวกไทยอยู่  
พรั่งพร้อมเข้าทู่จะทำการ  
แล้วส่งให้เจ้าเหล่าทหาร  
ไปบำเรอนายทหารสำราญใจ ๆ

นำหน้าพลายองเข้าคิกใหญ่  
จงไ้ไ้ให้ยกโต๊ะมาเลี้ยงพลัน  
ไอ้อะหิยบตะเกียบมันพลิกหัน  
ไม่ทันใจเข้าใส่เอาควยมือ  
หมุ่เหนียวคิกคอรวงควางถือ  
บ้างถือจอกเหล่าเข้าคิมเจือก  
ที่เมาบ้ำหน้าแกงลงนอนเสือก  
ดิบเสือกใส่โต๊ะไอ้อะหกไป  
กับจีนอ่องเมว่าหาพุดไม่  
กับจีนอ่องเข้าไ้ที่นอนพลัน ๆ

ควงคาราสูกเข้มเต็มสวรรค  
เจ้าพลายองแสนกระสันกะนั่งคิก



เขาคิดว่าเวลาวีทั้งวันนี้  
จำจะไกวไปคู่ให้รู้รัก  
แล้วเหลียวหน้ามามากับจีนอ่อง  
ภาษาจีนกูเล่าไม่เข้าใจ  
จะสะกดเจ้าเมืองทั้งจีว  
จีนอ่องร้องว่านายมาไปคู่  
โอมอ่านคาตามหาสะกด  
พลายขงพาจีนอ่องเดินย่องไป  
พิศกุดจกดับระยับแสง  
จึงเดินเข้าห้องพลันมีหันซ้าย  
พลางเดินเข้าในไปทุกห้อง  
กางเกงหลดล่อนแก่นแห้งหงายตัว  
อ้ายจีนอ่องมองกู่ทางหนูไหว  
แลบลิ้นเลียปากอยากของขาว  
พลายขงร้องไปอย่างไรเล่า  
พลายขงร้องยับเขาลับนอน  
พลายขงว่าทำไมเลิกกางเกงเขา  
พลายขงอ่านมนตร์สะเกาะมา  
โคมแก้วจกดับจับพู่ห้อย  
มู่ลีลากทั้งบังเรียงไป  
เครื่องเงินเครื่องทองของคี่  
เตียงใหญ่มุ้งกางกระจ่างตา

เจ้างามกรันแสนคมสมจริต  
จะจริงจิกวันราวหล่อนกราวไร  
เอ็งนี้รู้ไทยกล่องหาชั่วไม่  
เขาพูดมาอย่างไรจะให้รู้  
คุณางเวลาวีอย่างไรอยู่  
สองคนเดินจู่ตามกันไป  
พวกเจ๊กหลับหมกไม่ทนไค้  
แสงไฟส่องสว่างกระจ่างตา  
ประทีปแคงส่องสว่างกระจ่างหน้า  
ละลานตาเครื่องห้องไม้หอมมัว  
ล้วนสาวสาวชาวผ่องละอองทั่ว  
หัวหน๋ามีหนวกแพะอีแปะยาว  
ช่างเกิดมานี้กระไรไซ้ไก่อ่ขาว  
จับเท้าอินั้นจะหันนอน  
อ้ายจีนอ่องร้องว่านี่เราอ่อน  
อ้ายจีนอ่องร้องย่อนคักซ้อนปลา  
นายเอ๊ยเหมือนแม่อีเม้าทีเคียวชา  
เบื่อบานทวารราเข้าห้องใน  
กึ่งย้อยเพดานม่านใหญ่  
พรมเขียวเอี่ยมใจละไมคา  
กำมะหยี่แพรพรรณนั้นหนักหนา  
ลวยทองโอ้อ่าน่าพึงใจ

ประจรรูชม่านกว้างเห็นนางนอน  
รูปโฉมประโดมแลวิไล  
อกเวยอันแอ้นแมนกินรี  
นิ้วมือกลมดำก่งดำเทียน  
เข้านมกลมต้งคูปดั่งปลั่ง  
ก้งบัวหลวงพุงพ้นจากสินธุ  
ผิวหน้าก้งจันทร์เมื่อวันเพ็ญ  
คิ้วค้อมละม่อมสุกหางตา  
ชะรอยจะเป็นลูกเจ้าเมืองก้งจิว  
ชันษาถ้าประมาณสิบสี่ปี  
สวมสอกกอกชีกประสมสอง  
เอะมิดึกแล้วหรือหนออพลาขง  
ห้ามทัวเองแล้วก็ไค้กิด  
แต่กำหนดปฏิพัทธ์กิดกัถุมกาย  
เอามือลูบจูบสองก้องนมนาง  
ก้งน้ำคาตมาไว้ให้ไค้ดมก  
กิดเสียคายอาคมตมถนำ  
กิดแล้วชยับกดับออกมา  
เห็นนมอล่างฉ่างก้งสองเต้า  
เอะการศึกษงไม่วายสบายใจ  
ห้ามทัวเองว่าข้าพลาขง  
เอามือกคทอ้งไว้วันนั้นตาแดง

คุณะอันก้งจะอนให้รักไค้  
คูประยับจับแสงเทียน  
มีศรีสะอาดก้งวากเขียน  
ค้อยเพียรแก้เสื่อใส่ก้งใจค  
ควักแคว้งก้งก้งอยู่ท้งค  
แมตงก้องยังไม่มามีทา  
แก้มกางปลั่งปลั่งก้งเลขา  
เกศามุ่นมวยสะสวยค  
ชื่อนางเวสหรือโรนี  
เว้ากักร้านร่อนนอนก้งยง  
เข้าจับค้องเคื่อนใจให้ไหลหลง  
วิชาขงขงขงจะเส้อมกลาย  
ลูกชันบักเสื่อเสื่อให้เส้อมหาย  
เข้ากอกกายตัวสันอยู่วันทก  
ทัวกระก้งกางสันอยู่คคก  
กะทิสกโกถ้มืออยากถือมา  
ทำอะไรกับเมียเสียคาถา  
ทันหาพาบ้วนชวนเข้าไป  
คูกเข้ากร้อมน้องจะตองใหม่  
หากวไม่กับทัวชั่วเหลือแรง  
ลูกลงจากเคียงเมียงมองแฝง  
นางนี้แกตงเราให้เข้าชวน

รูปโฉมหน้าประโลมรักใคร่  
กลับถอยออกมาหลังคาชวน  
อ้ายจิ้นอ่องเข้าซัดสะกิบอก  
พลายยังท่าว่าอ้ายถ่อยพลอยยับเป็น

๑ พอสงทองเรื่องรองส่องฟ้า

ปลุกเสกคาถาทาน้ำมัน  
กวั้นไต้พิชัยฤกษ์รุ่ง  
เป็นนารายณ์สักรในเบื่องบน  
ให้ลั่นฆ้องให้ร้องเอาชัย  
ข้างหน้าโบกรงบ่าชชายทัพ  
จิ้นเมืองทั้งจิวก็ลือลั่น  
อาย่าฮาฮือฮืออึ้งไป  
อ้ายเจ็กอ้ายมุ่ยมาล้อมไว้  
บ้างเขี่ยไหว้เอาใจพวกกองทัพ

๑ ครานันจึงชวนบุนแจ่ง

กับจาตลันผู้บองยา  
อยู่ในค่ายใหญ่เห็นไทยมา  
แแต่กั้วซันม้าเฮฮาไป  
ซี้ม้าครบคั้วทั่วกัน  
ม้าพ้อด้างด้างก้องลวน  
จึงร้องว่าอาย่าไทยมาโย  
ทำนเชื้อไรไพร่พลคนน้อยกรัน

อกใจกระสันให้บินบ้าน  
ชวนอ้ายจิ้นอ่องข้อย่างเกิน  
ข้าเล่นนอกค่ายนายอยู่นานเนิ่น  
พลากรับเค้นหนึ่งนึกถึงศึกพลัน ฯ

แแต่พวกอาสาหัวร่อนนั้น  
ประเจียกพันโททุกถ้วน  
เมฆฉายพวยพุ่งยับฝัน  
ซี้ม้าครบคนยกพลทัพ  
พลไพร่ฉวยไค้ออาวุธสรรพ  
ก็รับม้าเร็วเร่งตะเบ็งไป  
ซันซันเชิงเทินไม่นับไค้  
คุไทยยกไปไล่ตีทัพ  
อาสากรุงไทยจะโจมตี  
ให้อ้ายมุ่ยอ้อยยับคังสับปลา ฯ

กั้วแก่งกล้าหาญเป็นหนักหนา  
ที่มาล้อมพวาทังจิวไว้  
ซี้ม้าหัวร่อนทั้งน้อยใหญ่  
กับไพร่จิ้นนั้นแจ็กพันคน  
ถือเกาทันท์คากได้ไกลาหล  
จนหน้าทัพพลายยังแลเห็นกัน  
ไล่ชื่อเมืองไหนไหลบ่พรัน  
จะพามาจับพันมันแมนแท้ ฯ

๑ ครานี้หลายของทรงฤทธิไกร  
 ทั่วท่านไม่รู้จังกุแกล  
 เราหลานหลายแก้วลูกพล่ายาม  
 ชื่อว่าพลายของทรงฤทธิไกร  
 เข็มจอจืดหลังเมืองทังจิว  
 กับบักกั้งเป็นทองแผ่นเคียวมา  
 ทั่วไม่เกรงบาทเจ้าบักกั้ง  
 จะถวายบอกบักกั้งไปก็ไกล  
 ปรานปรามพวกขบดประหลักร้าย  
 มาแต่หัวร้อยไม่ดอยนา  
 ถ้ากลัวตายให้เคียวมาเขี่ยกุ  
 จะย่อยยับเป็นระคัมทังแผ่นดิน

๑ ครานี้จึงงวนบนแจ้ง  
 อายย่ำร้องว่ากับไทยพลัน  
 เราเจ็กค้อเจ็กจะรบกัน  
 ทั่วเราเมืองใหญ่มันไม่กลัว  
 จึงกรุกรัรพตมาล้อมไว้  
 มีกายเพราะมือกุกุเอา  
 จึงตั้งน้องชายชื่อจาหลิบุน  
 ทั้มีท่าอ้อแข่งแข่งเข้าพลัน

๑ ครานี้หลายของผู้ทรงฤทธิ  
 ทั้หัวร้อยทั่วกลันมันคง

ให้เจ็กอ้องคอบไปในกระแเส  
 เรามาแต่อยู่ชยาพาราไทย  
 อันนามของเราจะบอกให้  
 ทหารใหญ่ในกรุงอยู่ชยา  
 หนนิ้วบักกัมกัมเกศา  
 ว่าท่านล้อมพาราทังจิวไว้  
 จอจืดหลังจะนิ่งก็ไม่ได้  
 จึงถวายสารกรุงไทยให้เรามา  
 เราคังนารายณ์จะเข่นฆ่า  
 กุจกักรวานฟ้าจะผ่าดิน  
 หาไม่หัวสูจะธากลัน  
 ทั่วคินหัวธาเพราะฟ้าคัพัน ฯ  
 ทั่วเก่งฤทธิแรงแข็งขยัน  
 ใช้การท่านมาเอาเป็นการทั่ว  
 อ้ายจอจืดหลังนั้นมันคนชั่ว  
 ยกทั่วไม่ไปขึ้นกับเรา  
 การงานอะไรของไทยเล่า  
 จะจับเจ้าไปใช้กวาศศึกพลัน  
 รับมีท่าหมุนพวยเข้าห้าพัน  
 เจ็กพันล้อมพวกเจ้าพลายของ ฯ

ถ้ารวมจิตมิได้จะไหลหลง  
 โทษสงเยาะเล่นไม่เว้นทั่ว

หลงกันเล็กผ้าฮ้ำของพ่อ  
ถึงมึงล้อมกู่ไว้กูไม่กลัว  
พวกทัฬห้ายมู๋ถึงเจ๊กพัน  
แลเห็นของไทยมันใหญ่ยาว  
ฉวยไค่บั้นสั้นสั้นยังตั้ง  
แหวกผ้าโพสซ่าออกให้ดู  
รุมเข้ายังแย่งแทงไทยนั้น  
สะบัดหน้ายุ่ง่างเหมือนคางแพะ  
อ้ายไทยง่าปาก้วยกระบองโป่ง  
เห็นเลือดหน้าเผือกวิ่งหนีไป  
พวกไทยไล่โดมกระโจมพื้น  
บ้างดำบากวิ่งไปร้องอายย่า  
พวกไทยไค่หอกวิ่งออกรับ  
ซักหอกออกแกว่งเลือดแดงครัน  
พวกทัฬหั้นนั้นหันแถมมา  
บ้างร้องอายย่าซาคีโคไลน  
พลายขงควมม้าผ้าโพ  
บ่าวโพ่หัวร้อยกพลอยพัน  
บ้างหัวซาคีซาคีมือซาคีกาย  
ไค่ฟุงเวียรวยกระจายกิน  
พวกทัฬหั้นจีนบรรจบเข้า  
คาบไล่ไผ่โชนโชนพื้นมา

จะมาต่อสู้ไทยอ้ายหัวตะกั่ว  
ยิงหัวศีกู่ของกวยาว  
อายย่าหัวสั้นยังพันขาว  
ท่าฉาวอีโนติก่าพู  
พวกไทยอื่นซึ่งเป็นหมู่หมู่  
อ้ายเจ๊กกรูเกรียวเข้าเหล่าอ่าเม๊ะ  
ไม่เข้ามันยังพันตะแหมะแระ  
เสียงแฉะฉับฉาดฟาคพันไป  
อ้ายเจ๊กร้องโก้งโก้งมะจีโบ  
บ้างไค่ชวานหมุกรูเข้ามา  
เจ๊กตายก่ายกันเป็นนักหนา  
พวกจีนซี้ม้าเข้าไล่พัน  
โฆฉับหอกรันเข้าจุมกัน  
ไค่นั้นออกมาห้อยอยู่ย้อยโยน  
ตกม้าน่ากลัวหัวห้อยโชน  
ม้าโชนโศคโศคออกมาพลัน  
แกว่งคาบรูกไล่เข้าทำหัน  
เจ๊กนั้นตายกลาศลงคาคกิน  
บ้างนอนหงายปากอ้าลูกคาปลัน  
บ้างล้มคั้นหงายท้องร้องอายย่า  
โห่เว้าเกาทัณฑ์ยิงมันทวา  
ปาก้วยบั้นสั้นเป็นควันตั้ง

ถูกไทยหัวทกพลัดคกม้า  
ถูกจีนหัวซากกลากกลางบึง

๑ ครานันจิงจวนบุนเจ็ง

กับจาหลิบุนเข้ารุ่งรุก  
ฝ่ายเจ้าพลายยงทรงฤทธิ์  
ฝ่ายจาหลิบุนหนุนเข้าไป  
สองฉากสามฉากก็ไม่เข้า  
ฉิไทยสุดรั่มน่อยูก  
ถูกจาหลิบุนหมนตกคิน  
ฝ่ายจวนบุนเจ็งกั๊กกักรัน  
อายย่ำซักม้าเข้าก่อสู  
ฉวยไค้หอกใหญ่เข้าไล่กรวย  
พลัดทกคกม้าไม่เจ็บปวด  
โจนจีนม้ากั๊กหัวร้องอ  
ฆ่าเสียก็จะตายวายปรมาณ  
ถ้าจับเป็นไปถวายเจ้าธานี  
เสกราชคครวังหันไปโคยค่าน  
พลัดทกคกม้าอย่างว่าฉิง  
ม้วนทกคะเมนเอนอายย่ำ  
อ้อกระคิวนี้หัวหน้าชราชู  
พวกทัพอายมุ่ยก็แตกฮือ  
พวกทัพไทยไล่ทันวันผูกคอ

ไม่เข้าเอาหวาผ่าพื้นผิง  
มิงแทงกูพื้นเข้าวันรุก ๆ  
กั๊กกั๊กกั๊กกรากอาจอก  
บุกเข้าพื้นยับทัพไทย  
จับม้าประชิดเข้ารุกได้  
พื้นคัวยง้าวใหญ่ถูกพลายยง  
เหงาใจหลากจิตคิกไหลหลง  
พลายยงทรงเข้ารุกเร็วพื้น  
คอชากคาปลันคันหัวหัน  
เห็นน้องนั้นดิบหายกายม้วย  
กั๊กกูไม่อยู่จะตายกัวย  
พวยถูกพลายยงทรงชอกคอ  
ลุกชนร้าวอคถูกกันพอ  
ว่าคาบด้อลงเด่นเป็นท่วงที่  
ไม่พุ่งชานปรากฏยศศักดิ์ศรี  
ก็จะมีเกียรติยศปรากฏจริง  
มั่งจวนบุนเจ็งเขม็งกลัง  
หางหนูกั๊กกั๊กยังพันคูก  
ฉันเจียวคาก้าไค้เค่ออยู่  
ชื่อลูชื่อลาอายย่ำฮือ  
วังค้อฮอบมาคาป้อหลอ  
อ้ายพ่อเอ๋เอนเห็นจับไป

เจ๊กจีนเหลือคายตะกายหนี  
ได้บวยช่วยกันวันวิ่งไป  
กางเกงเหลือเสื้อซาคหวีคหวาคมา  
ที่ไทยจับได้มาแข่งซาเพ็ญ  
ทุบตองจีนเจ๊กอยู่ตึกกัก  
อ้ายเจ๊กร้องว่าซำกล้วอยู่คังอ  
ล้อมวงพลายขงแล้วให้ลาว  
พลายขงล่าเสิศเพริศพราย  
ยกทัพกลับเข้าเมืองทั้งจิว  
มั่งคั่งวบนุนเจ้งนั้นจุงไป

๑ ครานั้นชาวเมืองทั้งจิว  
ชายเคื่องสินค้ำนานา  
พวกชาวทัพแสนห้องร้องขอมา  
ไ้ไท้เหล่าเข้าพร้อมล้อมกันกิน  
ให้ลาวกราวฉวยเอาถ้วยชาม  
อ้ายไทยเอาหมักยักพอแรง  
เจ๊กจีนชาวกลาคหวีคหวาคแหงน  
ช่วยลูช่วยล่าเหล่าอาแป๊ะ  
ผ่ายว่าชาวเมืองทั้งจิวนั้น  
พวกไทยมีชัยไ้กวันแครง  
เอาเงินทองมากองให้ทัพไทย  
เขียนขันแพรพรรณนาน

ตะคิโหลกมีมะจีโบ  
ถึงบ้านเมืองไ้ไปหาเมีย  
อายย่าช่วยล่าเวียกหาเคีย  
จิกเบี่ยหางหนูกับบอค  
พันหักปากกลวงอยู่จอหวอ  
ผูกหางหนูต่อต่อมาหานาย  
เจ๊กตัวสั้นทาวมิ่งขวัญหาย  
ให้มั่งคั่งวบนุนเจ้งไป  
รงทิวให้ร้องก้องวันไหว  
ร้องเผยโยโยไ้กันมา ๆ  
เป็นทิวนั่งรายอยู่นักหนา  
หมุเหล่าข้าวปลาฆ่าชายกิน  
ปากว่ามือค้วเอาหมคสัน  
เมาบักว่าปล้นเอายาแคง  
อ้ายเจ๊กคามเข้าจุกยุกแย่ง  
เจ๊กกะแคงล้มค้วกำมะแชะ  
ล้มลุกแบะแบนแอ่นกะแจะ  
ชาวทัพเข้าแกะเอากางเกง  
ลือลั่นพุกกันเสียงโพงเพลง  
จับวบนุนเจ้งตัวเก่งมา  
เสื่อใส่หมวกเกือกเป็นหนักหนา  
เจ๊กจีนลือซาปรากฏไป

พลายงนายใหญ่ไพร่หัวร้อย  
ฝ่ายจ่อจืดหลังนั่งเคียงใน

๑ ครานันพลายทรงฤทธิ์

ไปรบทัพจับวงนบุนเจ็งมา  
แก้พันกายกำกัณยับนับห้าพัน  
พ้นจาหตีบุนหม่นววยชนม์  
ฝ่ายจ่อจืดเมืองกัจฉิว

รุมกอกพลายงแล้วทรงมา  
โกรธเกรี้ยวเคียวพันน้ำลายพรู  
ฉวยง้าวเงือง่าจะฆ่าพัน  
โลกเล่นแก่นโหยงอยู่โห่งผาง  
พระซี้จะตีให้ยับลง  
เชิญเจ้าพลายงคนทรงถาม  
เขียนแล้วส่งไปในเมืองไทย

๑ ครานันพลายงผู้ทรงฤทธิ์

เขียงนบุนเจ็งตัวเก่งควัน  
ท้าวไม่เกรงบาทเจ้าบักกิง  
กุมพวกทหารชาญชัย  
หรือคัวจักแก่นประการโต  
หรือสมบัติน้ำมุ่นนั้นไม่มี

๑ ครานันจึงวงนบุนเจ็ง

เราไม่เอาสมบัตินี้ไปกูเมือง

เค็นร้อยพากันเข้าศึกใหญ่  
ช้อตะติโหลเชิญไทยมา ฯ

นั่งซิคบอกไปไม่มูสา  
กับจีนไพร่โค้ห้าหกสิบคน  
เหลือนั้นแตกไปในไพร่สมณะ  
เป็นน้องคนของวงนบุนเจ็งมา  
ยกนิ้วหัวคากจนปากอ้า  
เห็นหน้าอ้ายวงนบุนเจ็งปลัน  
อ้ายสู้รูนเจ็งเก่งชยัน  
ทะเลหุนหันอยู่เป็นวง  
กางข่าง่ามือแล้วโจนส่ง  
อาจองเอาเมืองกว่าไร  
เอาช้อเนื้อความมันให้โค้  
เจ๊กจีนอย่าโค้คู้เขียงกัน ฯ

จึงกิกถามมาชมมั้น  
ฉกรรจ์ธำชะเสยใจ  
ยกท้าววยคยังเป็นใหญ่  
กับไพร่ก้อบ้อมล้อมบุรี  
ให้การแก่จริงไปอย่าเสยคตี  
จะเอาทรัพย์สินเมืองนี้ไปกูเมือง ฯ

ไม่เกรงบอกรความไปตามเรื่อง  
แก่นเค็งจึงมาล้อมกัจฉิวไว้



เราเป็นลูกผู้ใหญ่ ไม่นับถือ  
จะจับตัวมันพันให้บรรลัย  
เมืองบักกิ่ง แลกกรุงอยุธยา  
จะฆ่าแม่เจ้าจ้อจี้หลังนี้

๑ ครานั้นจึงทำจ้อจี้หลัง  
มึงจะอยู่คุ้มหรือไฉน

๒ ครานั้นจึงชวนขุนเจ๋ง  
จะส่งให้ ไปฆ่าเสียเมืองไทย  
กูไม่ถนัดจ้อจี้หลัง  
กูตายจะไปตายในธานี

๓ ครานั้นฝ่ายว่าจ้อจี้หลัง  
สั่งให้เขียนพดด้วง  
จำคาผูกเอาแล้วลงหวาย  
ฝังฝังทั้งดินสนันมา

๔ ครานั้นฝ่ายจีนชวนขุนเจ๋ง  
กักพันตาเรือแก้วแก้วไป  
ร้องว่าอายจ้อจี้หลัง  
แต่ตัวมึงที่ไหนจะไต่กู

๕ ครานั้นจึงจีนจ้อจี้หลัง  
เอาตัวอ้ายชวนขุนเจ๋งไป  
จักสำเภาลำหนึ่งให้พลาย  
ผ้าผ่อนแพรพรรณสรรพนา

แก่มือสิบหัวมันไม่ไหว  
เรามิได้คิดขบถเจ้าธานี  
วันทานบอบใส่เกศ  
สิ้นในคดีที่ตามมา ฯ

ไต่ฟังคำชวนขุนเจ๋งว่า  
หรือจะให้เขาไปฆ่าเสียเมืองไทย ฯ

ใจเก่งหาเช็กหาขามไม่  
จะอาศัยไปโยกกับชีวี  
มึงเกิดเมื่อครั้งวานขึ้น  
กรุงศรีอยุธยาอยู่หัวไทย ฯ

ไต่ฟังไกรธาคังเพลิงไหม้  
ตำรวจในสวนจีนบินกันมา  
สองคนเขียนซ้ายย้ายศิลา  
ขวาลงซ้ายลงก็ส่งไป ฯ

ใจเก่งหาร้องอายอย่าไม่  
คำให้อี โนติก้าผู้  
มึงไปหาพ่อไทยมาก่อสู้  
จะจิกเอาหางหนูมึงดูไป ฯ

ร้องสั่งออกมาหาข้าไม่  
จำใส่ไว้ในใต้คากฟ้า  
บรรพทุกลงเข้าของให้หนักหนา  
เงินตราห้าพันสุวรรณาคี

แต่งเครื่องบรรณาการพานทอง  
เสร็จแล้วไปถวายแก้วอันรูจี  
ลูกสาวเราจะให้เจ้าพลายของ  
ข้าไทจกให้ทั้งเงินทอง  
พลายยงก็ลาพ่อคาไป  
บ่าวไพร่ชนของลงนาวา  
ตำรวจไค้จนบนแจ่มมา  
ฝ่ายจีนพนักงานสถานไป  
เครื่องบรรณาการห้าวร้ยสิ่ง  
บรรทุกสำเภภาพล้นทันที

๑ ครานั้นจึงจ้อจขิลัง  
จะให้ลูกสาวไป ไกลเมือง  
เร่งพานางเวสิดลงไปส่ง  
ไปอยู่ต่างประเทศเซกกัน

๑ ครานั้นนางสีจุหลิวิ  
คราวออกบิรมจะทอดกัศาย  
โอ้ว่าเวสิดของแม่เอ๋ย  
จะไกลเนตรมารดาจากรา  
หวั่นหวั่นวิเวกนางโหยให้  
กั้หนึ่งลมพื้กว่าวชากลอยปลิว  
จะไปอยู่เมืองไทยไกลจากอก  
เป็นเมียพลายของทรงฤทธา

เป็นของถวายเจ้ากรุงศรี  
มีทั้งคอกไม้เงินทอง  
ก็องค์เวสิดไม่มีสอง  
จักห้องไว้ท่ายลำเภตรา  
ลงสำเภาใหญ่ลายเสชา  
ถ้วนทั้งห้าวร้ยบรรคาไป  
จำใต้คากฟ้าสำเภาใหญ่  
ไค้คอกไม้เงินทองมาทันที  
ยั้งแล้วกัศยทองเรื่องรองศรี  
เอาบาญชีมาเรียนท่านเจ้าเมือง ฯ

ฟังแล้วก็แจ้งในราวเรื่อง  
สั่งเรื่องเนื้อความกับเมียพลัน  
ให้เป็นเมียพลายของเดิดฉัน  
เขาบ้องกันเราไว้จึงไม่ทาย ฯ

นับนิ้วประหวั้นขวัญหาย  
บ่ายหน้ามาว่ากับบุตรี  
จะละเสยแม่แล้วมารศรี  
กั้ยอ์คี่สูญดับลับเปลวปลิว  
เหมือนลูกไค้กาเหยยามาเด็ยฉิว  
โอ้แม่เวสิดของมารดา  
แม้วิกถึงเจ้าจะโหยหา  
กั้หน้าไปเดิดให้จงคี่ ฯ

๑ ครานันนวลอนงค์องค์เวสิว

จะแกลังให้ลูกไป ไกลบุรี  
เป็นเมียพลายยงทรงนาม  
กินนอนบ่ห่อนจะเข้าใจ  
พึ่งวายกินนมเชยชมแม่  
เคยเจียะแต่น้ำชาทุกราตรี  
มิได้แทนพระคุณจะสูญแล้ว  
จะไปกับคนอื่นไม่รีนรวย  
งครอคือมรสุมหน้า  
การกินการนอนผ่อนเข้าใจ  
เมื่อตัวฉันยังเด็กเล็กเพียงนี้  
มิควรที่จะไปให้ชายชม

๑ ครานันนางสีจุทสังวิ

ลูกเอ๋ยมิเคยจำเคยนา  
ถ้าได้ประสบพบพลายยง  
แล้วจะลืมบิคาแลมารคร  
คงรู้ในการประเวณี  
ย่อมรู้ทั่วเป็นหัวเป็นเมียกัน  
เจ้าพลายยงฤทธิเรืองกู่เมืองไว้  
ไปแทนคุณชาวไทยในอยุธยา  
เกล้าหมสมหน้าเอาบั้นนี้  
กรรเจียกเกลือกเพชรแวมแกมกัน

นับหัวมารคาแล้วหมองศรี  
ไม่รู้จักประสีประสาไทย  
ครันคร้ามหาเคยสักนึกไม่  
อายุพึ่งได้สิบสี่ปี  
จะห่างแหพลัดพรากจากอกหนี  
ทั้งแก่นไกรเล่าจะเกล้ามวย  
คงคงแก้วสันศรีที่สะสวย  
ช่วยว่าบิคาอย่าให้ไป  
ลูกยายยังหาธุระรวมเนียมไม่  
จึงยกลูกไปให้หมักุ้ม  
จะให้อยู่กับสามี ไม่เห็นสม  
ลูกปรารมภ์ใจนักพระมารคา ฯ  
ทอบนางเวสิวเส่นหา  
เจ้าจะว่าไป โขกับกินนอน  
จะหลงไปค้ำยรสโมสร  
กินนอนไกรบ่ห่อนจะสอนกัน  
อันสิ่งนี้ ไบราณท่านสถาปสรรค  
แต่ก่อนนั้นชราคิสีบิคา  
จับจวนขุนแจ้งไตไม่เช่นฆ่า  
ว่าแล้วจักแจงแก่งลูกพลัน  
กรอบพักคร้วกร้ออันเด็กฉัน  
สวมสุวรรณมาลัยใต้แซม

คุ้มหุควับจับแหวไว  
พินม่วงควงประคัมบัววาวแวม  
ใส่เสื้อพินทองช่องมังกกร  
เสร็จแล้วก็พานางมา

๑ ครานั้นฝ่ายว่าจ้อจือหลัง

ให้ยกเอาเทียนนั้นเข้าไป  
แตรสังข์ม้าพ่อพ่อแม่ส่ง  
ให้เวสิวเข้าไปท่ายเภครา  
ขอฝากนางเวสิวลูกรัก  
จงเลี้ยงให้เป็นธรรมมั่นคง  
จ้อจือหลังผิวเมี้ยก็ลามา  
จากตำเภามาถึงท่าหน้า  
ครั้นไต้ฤกษ์ให้ถอนสมออก  
ลมพัทระบักโบกโบ  
ฝ่ายนางเวสิวก็เสรำโศก  
คู่เดียวกับแม่แลสุกตา  
ทีนี้จะไกลเมืองทั้งจิว  
แต่หน้ทั้งแต่จะลับไป  
โศกเสรำมาตำเภาลำหนึ่ง  
พลายยงอยู่ตำหนึ่งอ้ออิงมา  
อันเวสิวเขาให้มาเป็นคู่  
ถ้าถวายเจ้าฟ้าพาราไทย

กางเกงใส่ช่อหกกระหนกแหลม  
เกือกแหม่ถุงเท้าวาวคา  
งอนเขี้ยวทกเล็บเลขา  
วงศาห้อมล้อมพริบพร้อมไป ๆ  
จึงส่งกับเงินบ่าวไพร่  
นางเวสิวนั่งโน้ให้หามมา  
ประจงลงสำเภาทที่ทอกทำ  
บิคาจึงว่าเจ้าพลายยง  
กั๊งควักเอาแก้วตาข้างขวาส่ง  
ฝ่ายเจ้าพลายยงก็รับคำ  
พร้อมด้วยญาติกาอาลัยว่า  
คนงานคลานคลำทั่วลำไป  
ซักโบกกับรอกขึ้นเส้าใหญ่  
สำเภ้าใหญ่สองลำคามกันมา  
วิโยคร่ำกรวญหวนหา  
ชบหน้ากับห้องเภคราใน  
เวสิวเสรำสร้อยละห้อยให้  
สักเมื่อไรจะไต่กลับคืนมา  
ข้าไท้อ้ออิงมานักหนา  
กิดโน้บัญญัติประสาใจ  
จะสมสู่ร่วมรักรักหาควงไม่  
จะได้เกียรติยศปรากฏจริง ๆ

๑) เคื่อนหนึ่งมาถึงพาราไทย

ให้ชนบรรณาการวางคั้งพิง  
เข้าไปในวังคั้งที่เผ้า  
ทักถามเนื้อความปริกษากัน  
เจ้าพระยาพระหลวงรับคำไว้  
ฝ่ายสมเด็จพระองค์ทรงธรณ  
เจ้าพระยาธำเผ้าก็บังคม  
เห็นเข้าของเงินทองนับพัน  
คำรัสครัสตามเสนาใน  
ประเสริฐแล้วไปค้ายแก้วอันรูจี  
ของเจ้าพลายยังไปค้ำทัพ  
พระองค์ทรงชัยโพยลุย  
พลายยังก็กลานเข้ามาเผ้า  
พระองค์คำรัสครัสพลัน

๒) พลายยังไค้พังกี้กราบทูต

ไปค้ำทัพอายมูย้อยยับไป  
ทัพจีนโพยคายเป็นหลายพัน  
นับนักราบบาทพระองค์มา  
แล้วถวายคอกไม้เงินทองมา  
เครื่องจีนสินทรัพย์นับมากไซวี  
ชื่อว่าเวสิวทรงลักษณะ  
เป็นธำไซ้ ไค้ละอองพระบาทา

เจ๊กจีนคี้ใจทงชายหญิง  
ทุกสิ่งคอกไม้เงินทองนั้น  
เจ้าพระยาพระหลวงเป็นหลันหลัน  
เสด็จปลันทูลเบิกให้สกกี้  
พลายยังออกไปจากในที่  
เสด็จออกที่ทงพระโรงกล  
พระบรมกษัตริย์ก็ผากผัน  
แพพินสุวรรณอย่างคี้  
คอกไม้เงินทองของไครนี้  
เจ้าพระยาอธิปัตถิกราบทูต  
กลับมาราบบาทนเรนทร์สูร  
พังกี้ทูลให้หาพลายยังปลัน  
กัมเกล้าบังคมนรังสรรค์  
ทัพไทยไปนั้นประการใด ๆ

ขอเคระนเรนทร์สูรผู้เป็นใหญ่  
จับไค้จีนนวนขุนเจ้งมา  
จอจิลถันนั้นก็ทรรษา  
ให้ช่างนวนขุนเจ้งเสียดกรุงไทย  
กับสำเภากะถาลำหนึ่งใหญ่  
คั้งใจถวายบุตรีมา  
งามนักรายไค้สืบห้า  
กว่าชีวาจะมีวมุศุคปราณ ๆ

๑ กรวานันจึงองค์ันเรนทร์สุ  
ยัมสรวลว่าเว่อเออไ้การ  
กูไม่คองการลูกหลานเจก  
เอ็งไปไ้ไ้ยากลำบากใจ  
สรวเสริญพลาวยงองค์ทหาร  
ประทานเครื่องสุวรรณกัณกลทอง  
จิงงวนบุณเจงที่จับมา  
ประทานเสดียงคนใช้ไ้ไ้มากมี  
ทรงพระนามพระเจ้าสมมุติวงค์  
เอ็งไปครองเป็นหลักชัยในธรณิน

๑ พลาวยงทรงออกจากที่เฝ้า  
ถึงวังแขกเมืองขึ้นบันไ้  
กั้มเกล้าเกล้าความมาแก้ทัน  
ชนะศึกมีชัยไ้ไ้เมียมมา  
นางเวสิดกราบบาทพระชนนี  
แม่งามพักตร์คังคาวลูกสาวจีน  
พลางลอบหลังบุครสะโก้คัวยไ้รัก  
เป็นบุญเจ้าทั้งสองเคยครองกัน  
เจ้าไ้ไ้ญาศึกษาคัมภีรมาเมืองนี้  
อุคสำหรั้รักษาทักถั้วนินทา  
ตัวแม่นักแก้เกือบชรา  
เงินทองมีเท่าไรมิไ้ไ้ไ้

พั้งพลาวยงทูลเกษมสานต์  
เบิกบานทรศค้อข้อความไป  
เป็นเมืองเล็กน้อ้นนักหาควรไม่  
กุกให้เสดียงอยู่เป็นคู้ครอง  
ไม่มีใครก้านทานเทียมถึงสอง  
มงกุก้องประคัับเพชรเม็กอย่างคี่  
คังเป็นเจ้าพระยามั้คั้คั้ศรี  
คังพลาวยงให้เป็นที่เจ้าเชียงอินทร์  
มีเครื่องทรงพร้อมอย่างกษัตริย์สัน  
ตั้งแล้วภูมินทร์เข้าข้างใน ๖  
ให้ชนเข้าของมาหาชำไม่  
พาเวสิดไปไ้ไ้วันมารคา  
ให้พระชนนีพั้งไม่มุ้สา  
ชื่อว่เวสิดบุตรเจ้าจีน  
ทำนสรวัยฟ้าอินคั้ให้พรคี่ด  
เมืองไทยสันหาใครไม่เทียมทัน  
พิศพักตร์ลูกแก้วแล้วรับขวัญ  
อย่าไ้ศกศัลย์เสดียงเลยลुकยา  
ชนนีจะรักไ้ให้หนักหนา  
สิ่งไ้ไ้ชั่วช้ออย่าไ้ไ้ทำ  
เหมือนหนึ่งเข้าบ้ำเมื่อจวนค้ำ  
กั้หนักคร่ำว่จะปลุกให้ลुकยา

แม้้นตายหมายฝักซึ่งซากผี  
จงอยู่กินด้วยกันอย่าฉันทา  
จึงให้คนจักแจ่งแก่งห้อง  
พานหมากนากทองของสำออง  
เที่ยงกึ่งหลังติดกับริมฝา  
พวงพุกัดันห้อยช้อยชด  
หีบกำปั่นปั่นโตกางค่าง  
ใส่กุญแจฉนิคแล้วมีคกร  
กับสาวสาวบ่าวชำห้าหกคน  
เจ้าค่อยเบิกบานสำราญใจ

๑ ครานั้นจึงโฉมเจ้าพลายยง  
ครันสุริยาลาลับอัปโพยม  
กำวันหน้าเจ้าพี่จะไปหา  
แต่อาวรณ์ร้อนใจคงไฟเสีย  
ก็ครวโลไปเรือนนางเวสวิ  
ใครที่นอยู่หรือบังข้างไหน  
เวสวิจำเสียงว่าพลายยง  
กระหีบคาพอกหน้าให้อีมี่  
อีขำมาเบิกประตูให้  
ก้าวขึ้นบนเตียงเคียงประทับ  
หอมแก้มแกมประทีนกลิ่นกลัน  
ไล่เสื่อแพรเสบายวางวางนม

เมื่อโรคมมีเจ็บไข้ไ้รักษา  
ว่าแล้วลุกมานั่งหอกกลาง  
ทั้งเขี้ยวของเครื่องใช้ไว้ต่างค่าง  
มุ้งกางม่านกันเป็นหลังนลค  
ระบายหน้าบ่คทองล่องซาคสก  
เสร็จหมดแล้วให้ชนรองมา  
เงินทองของนางท่งเสื่อผ้า  
นางเวสวิกก็มาอยู่ห้องใน  
สับสนใช้สอยอยู่ชวักไขว่  
พอพลบค่ำเข้าไ้ให้จุกโกม ๆ

อาจองพริ้งเพริศเด็กโฉม  
แสนโสมนสนึกถึงนางเม็ย  
แม้้นชำเจ้าจะกริ่งว่าท่งเสีย  
เอามือเขี่ยแคะกลอนถอนออกพลัน  
จึงยกนิ้วแคะบานทวารลัน  
เขี่ยอีมี่นเบื่คประตูรับกุที  
ก็นอนลงทำหลับเสียดกับที่  
อย่าอึ้งมีเอ็งไปเบื่คประตูรับ  
ก็เข้าในห้องนางอย่างขยับ  
ก็คิดว่าหลับดักจับเข้าดูบชม  
น้ำมันจันทร์นเป่นปรงบำรุงผม  
งามคมขาวช้ำคังสำลี

ตะเกียงแก้วอัศจรรย์ส่องจับพัทลุง  
จะพิศโทษแก้ววิไลทั้งอินทรี  
ชมผลางทางปลุกทรมสงวน  
ประคองอกยกยักใส่ตักไว้

๑ ครานี้จึงโฉมนางเวส  
แล้วแก่งซ่าทำหลับไม่ลืมตา  
จะรักจริงหรือแหงทำแก่งรัก  
จึงมาหาเพราะว่าด้วยจำใจ

๑ เจ้าพลาชยงรู้แจ้งว่าแก่งหลับ  
ปลอบโฉมประโลมลูบซึ่งกายา  
โอ้แก้วแววตาของพี่เอ๋ย  
หรือขวัญเมืองเคื่องช้อยจึงน้อยใจ

๑ เวสวลูกกลดลงจากเตียง  
ความกลัวตัวสั้นหว่นวิญญาณ์  
ฉันทจะขอรถามหน้อยอย่าน้อยจิก  
จึงองอาจกล้าหาญทำชาญช้อย  
ใช้ว่าเป็นเมียลูกมาดุกต้อง  
เคิมเมื่อพลกัพรากจากบุรี  
ด้วยบุญคุณการุญกู่เมืองไค้  
ครั้นเป็นเมียกลัวจะเสียซึ่งหน้าคา  
ขอภัยใช้ว่าจะแก่งรับ  
ฉันทหาหน้อยอย่าก่อนมารบกวณ

คนน่ารักหมกมดทินสันไผ่ผี  
เสียแก่ที่คนเล็กเป็นแจกไป  
ยังหัวคำอยู่ไม่ควรวจะหลับไหล  
แล้วสันไหลปลอบปลุกลูกเถิดครา ๆ

นอนหลับพลิกแพลงตะแกงหน้า  
จะกุกก็รียว่าอย่างไร  
หรือไม่สมควรเพราะเป็นเมียเสียไม่ได้  
นางนอนนิ่งเสียมิไค้จ่านรจา ๆ

กอกประทัยบอกแอบเข้าแนบหน้า  
อนิจจาแก่งนึ่งเสียจริงใจ  
อย่านึกเลยว่าพี่มีรักไค้  
อย่าสงสัยเสียลูกขึ้นเถิดครา ๆ

เลื่อนเตียงมาข้างล่างนั่งก้มหน้า  
แข็งขันเจรจาด้วยจำใจ  
นี่หม่อมหมายนายมากก็เป็นโฉน  
จะเข้ามาหาไค้ในห้องนี้  
หรือน้องเป็นชู้จึงจู้  
บิคาชนนีนันให้มา  
แก่ส่งไว้ให้คิดนนั้นเป็นชา  
ด้วยวาสนาหน้อยอยู่ไม่คู่ควรว  
เชิญพ่อกลับออกไปเสียโดยค่าน  
เวลาจวนจะรุ่งจงรีบไป ๆ



๑ เจ้าพลายขงคองคังลงนั่งซีก

งามสรรพเผ่าขับพี่ร้างไป  
แรกเริ่มเมื่อพ่อแม่เจ้า  
เป็นคู่อยู่กับจนสนปราณ  
ช่างสำนวนว่าควรแต่เป็นข้า  
น้ำใจน้อยนักหนาถึงปลาชีวิต  
มาตามทางนั้นเป็นกลางพระสมุท  
คำโบราณท่านห้ามตามคำรา  
ถ้าผู้ใดไม่ฟังตามสั่งสอน  
คงอันตรายค่างค่างกลางนที  
อย่าน้อยใจไซ้พี่มึงเจ้า  
จะถนอมกล่อมเกลี้ยงเคียงประคอง

๑ เวสวัณคมีหรือก้อนให้

อันมารยาสตรีย่อมมีอาย  
อันตัวของน้องหนีไซ้ไทย  
ทั้งไว้ญาติชากกระกูลประยูรวงศ์  
เป็นเจ๊กจีนทั้งไว้สินทั้งไว้ศักดิ์  
การปรนนิบัติก็ซัดทุกกาไป  
ซึ่งนายหมายจะเลี้ยงเป็นเมียนั้น  
ให้พรันจิกก็คกแล้วไม่เอ็นดู  
ก็จะตีมเกลยตัวเวสวัณ  
ครันถั่งเคียงทะเลาะเกาะเกาะไป

แนบสนิทหนึ่งเวียงเข้าเคียงไหล่  
แกลังคักโยเขี้ยวรักให้หักราน  
ว่าให้เราร่วมรักสมัคสมาน  
ไม่ควรกรทักจิกจะบิภักดิ์  
นี้เนื้อว่าจะแกลังให้แห้งทิว  
หรือโกรชกริวว่าพี่มีน้ำพา  
คิกคกแล้วสุดเหลือที่จะไปหา  
ว่ามีให้นิทราภิรมย์  
ขึ้นหลับนอนก็จะยับลงกับที่  
เพราะเช่นนี้จึงไม่ได้ไปหาน้อง  
จงกลสายเศรวิที่ทรมานหมอง  
ร่วมห้องมิให้ห่างจนวางวาย ๆ  
แต่ในใจก็ครักสมัคหมาย  
จึงเบี่ยงบ่ายคอบคำเจ้าพลายขง  
หรือจะมารักใคร่ไหลหลง  
รูปทรงไม่สำอางเหมือนอย่างไทย  
ไม่ปราศเปรื่องเยื้องยักให้รักใคร่  
ชวรมเนียบนั้นฉันใดก็ไม่รู้  
ตัวฉันก็ชอบพระคุณอยู่  
ดูว่าไต่เมียซู้ที่เป็นไทย  
หน้อยจะกลับขุมเมียมาคำให้  
ผัวก็จะซัดใจเข้าตัววัน

สำหรับก็จะยับยั้งทุกกาไป  
ชาติหญิงไทยนี้ใจมันศุภวัน  
จงเอาบุญการบุญฉันทกราบไหว้  
จะเป็นเมียนั้นไม้ไถ่ภัยก็มี

๑ นิจจาเจ้าแผ่นดินแต่ว่ามาจับพี่  
รักพี่มพวงเท่ากับดวงชีวาลัย  
ถึงจะหาเมียไทยไต่สักร้อย  
พี่คงให้ถือน้ำตามสัญญา  
อยู่ร่วมเรือนเป็นเพื่อนด้วยแก้วพี่  
จะสงวนไว้ในห้องประคองชม  
ทางจงมือห้องย่องขึ้นเตียง  
ค่อยขยับอกทับประทั่งไป  
ประคองเกล้าหันเกล้าเกรงกำคัก  
นางพลัดแพลงแว้งวักค่อยขยับกัน  
เจ้าพลายน้อยค่อยว่าเป็นยาทิพย์  
กรกระหวัดศรีครึ่งอยู่คึงกาย  
อัครจรรย์วันไหวให้ลือลั่น  
เลือกไหลออกข้างกัลมสันสมประคิ  
ด้วยหนุ่มสาวกรวากำคักชัคจนรุ่ง  
เจ้าพลายยังเยื้องย่องจากห้องใน

ลงเป็นข้าคนใช้ไต่โลกกัลย  
ท่าแล้วมันชุกโคทให้ทุกที  
ยอมให้ใช้ต่างข้าเป็นทาสี  
เชิญพ่อจรสักรโลไป ๆ

ดวงชีวาเห็นเช่นใจไม่  
อย่าสงสัยสอกเกล้าเลยแก้วกา  
จะให้เจ้าเป็นนอญนั้นอย่าว่า  
ไปจนแก่ชราอย่าปรวามภ  
สักร้อยก็มิไต่ไกลสู่สม  
อย่าแควียมกรมทรวงกริ่งให้กรอมใจ  
ประคองเคียงลงกับหมอนที่นอนใหญ่  
แล้วรวักไขว่ก่ายกอกพัดวัน  
ทิ้งรุ่นคักเป็นไทให้ไผ่ผัน  
อย่าบีบบังคับเจ็บนักหม่อมจะครอมตาย  
แล้วค่อยหยิบเข็มผ้าอาชยาย  
นางโถมฉายหลับตาไม่พาทิ  
เหมือนช้างคันทางแรงแทงคนขี่  
ทั้งสองศรีสุทธเกษมค่อยแปรมใจ  
พอพวยพุ่งแตกแข็งขึ้นแสงไส  
มาสนทนาปวราศรัยกับมารคา ๆ

นางสร้อยฟ้าให้บรรลพพวกนางศรีมาลาไม่ค้ายสยบลอยน้ำมาพบลูก

๑ กรานันท์ท่านสร้อยฟ้าชนนี้  
 ด้วยฤทธิ์ล้นเกล้าหาญชาญศึกกา  
 พยาบาทคาคเวรไม่เว้นจบ  
 จะแต่งกลบนบอกกับลูกไว้  
 ความอายไครจะอายเหมือนอกแม่  
 เพราะเป็นคนหัวปลัดชัศเซซัง  
 ผั่งรูปรอยไว้ในบ่าซ้าย  
 แม่ก็ต้องลุยไฟไม่ไหม้ลาม  
 เพราะบุญเจ้าที่เข้าอยู่ในห้อง  
 แต่เกินคงหลงทางกลางอรัญ  
 อุ้มห้องค้อยประกองพระลูกรัก  
 สิ่งห้สคว์เสื่อสีไม่มีกลัว  
 อีศรีมาลาแหละมันฆ่าคนกินได้  
 คังเลือกจะตกในอกพัง

๑ กรานันท์พลายยงทรงพังคำ  
 เกิดเป็นชายมิให้ใครมาดูแล  
 ครั้นนี้เราก็คมียศศักดิ์  
 เป็นเจ้าเมืองเชียงอินทรีกินเวียงชัย  
 ทั้งเงินทองของเราก็มีมาก  
 อีศรีมาลาถูกมันนั้นก็มี

ยินดีกล้วยลูกเป็นนักรบหา  
 แต่แค้นใจศรีมาลาเป็นพันไป  
 กิถพบจะฆ่าให้ทักษัย  
 มานั่งใกล้แม่จะเล่าให้เจ้าฟัง  
 ความเจ็บแท้ไครจะทำเหมือนคราวหลัง  
 เขาจึงกัญยูงแกดั่งใส่ความ  
 มันชุกมาให้พระไวไม่ไต่ถาม  
 ทูลพระองค์ทรงนามให้ฆ่าพัน  
 แม่จึงต้องรอกไก่ไม่อาศัย  
 เพราะเดรเดรนั้นจึงรอกคว  
 จะย่างนักรักขยอนสะท้อนหัว  
 คราววาสนาชั่วก็ชิงชัง  
 ไม่เชื่อใจแม่ที่แผลหลัง  
 สักเมื่อครั้งคราวไรจะวายแค้น ฯ  
 ให้เจ็บซ้ำเหมือนไครกรอกด้วยทอกแหล่น  
 ลูกจะแทนทกทำให้หน้าใจ  
 พระจอมจักรโปรคปรานปรทานให้  
 ทิศใดก็ไม่รอมาค่อตี  
 ออกปากคนกลัวทั่วกรุงศรี  
 บวชอยู่ทั่วคัมภีร์สองคน

เราลอบฆ่าถึงว่าลูกมันรู้  
ที่ใครเป็นตระลาการจะบานบน  
ฆ่าเสียในคำทำให้ยับ  
ไว้ธุระลูกชายจะถ่ายเท  
จึงเรียกแสนคำอิน\* เข้ามาใกล้  
จงจักไปลวันอายคนคึก  
ไปลอบฆ่าศรีมาลาเสียให้ลับ  
ถึงมันจะรู้ข่าวเล่าลือ

๑๑ แสนคำอินรับคำแล้วอำลา  
ซึ่งเก่งกาจอาจหาญชาญชัย  
บ้างจักแฉ่งแฉ่งทั่วอุทลล  
กระสุนสาขวากกระจับสำหรับคน  
ถึงบ้านเข้าประมาดสักสองยาม  
มีกมัวทั่วหล้าณภาลัย  
แต่บรรดาเพื่อนบ้านที่ย่านใกล้  
ที่ประศุกหัวบันไคไม่ให้คาม  
โพกหัวเท่ากระบุงคุรุงรัง  
แหงนหน้าขึ้นมากุฎกษัณ  
เขี้ยวรอบคามาขอบนภาภค  
ครันครันเสียงพ้าน่ากลัว  
จุกกบขันประคังแล้วถึงให้  
สาทุกพุ่งเข้ากระทุ้งประศุกษาน

จะฟ้องเราเราสู้ไม่ชักสน  
ถูกเข้าคนละยี่สิบซั่งกงดังเด  
มันจะจับใครไค้คึกโพล่ผล  
ทำให้สมคะเนในวันนี้  
กระซิบส่งความในเป็นถ้วนถึ  
แล้วให้มีหอกคาบสำหรับมือ  
ส่งกำขับไปเดิคมึงอย่าอึ้งอือ  
จะชัคชัชชื้อเอากับใคร ฯ

ออกมาร้องเรียกซึ่งบ่าวไพร่  
เกษสนิทชิกใช้ไค้สืบคน  
ถืออาวุธหอกคาบสับสน  
มีคบบัวยุทธคนรีบวันไป  
กล่าววามเคื่อนแรมไม่แจ่มใส  
ส่งคเสียงคนไค้ไม่โอจาม  
บักขวากลงไว้ซ้ำใส่หนาม  
มีนหม้อครามทาหน้าห้าหกคน  
จึงมายังที่อยู่รั้วหัวถนน  
แลเห็นฝันทองเก้าเป็นหมอกมัว  
โพยมมาศเป็นพยับสลับสลัว  
แสงแปลบแปลบทั่วจักรวาล  
เอาพร้าไค้พันรั้วเข้าหัวบ้าน  
โบบานศาลฟังเสียงกั้โกรง

\* ตอนที่ ๔๖ หน้า ๖๒ ว่าให้แสนคำอินอยู่ครองเมืองเชียงใหม่ ถึงตอนนั้นว่าใช้แสนคำอินพาพวก  
ไปฆ่าศรีมาลา เห็นจะเป็นเพราะเมื่อแรก ผู้แต่งค้างคองค้างไม้รักกัน

โครมครามเข้าไปตามประตูใต้  
ร้องอ้ายอันเอาให้กายจุกใต้โพลง  
ข้าไทในเรือนก็เคลื่อนกลาก  
ไม่รู้วาทะไรไปพลัดวัน  
อ้อมยหลังตกใจกับอ้ายทิด  
หวั่นมาเข้าคำฝาระเบียง  
ศรีมาลาตกใจไม่มีขวัญ  
พวงลาววีนกราวมาทันใด  
เสียงสนั่นลั่นผางก้องผดุง  
นางทะเลถึงลูกออกไปนอกทัน  
ไม่ถนัดชักรังที่ไหล่รวบ  
นางร้องกรีกหวีกกคด่องแมวมมา  
มันร้องเรียกบ่าวไพร่เอาใต้ส่อง  
กุมารทองแลพรายบังกายไว้  
เสือกใส่ให้ลอยพลอยรักษา  
เลือกที่กายไหล่น้ำเป็นมัน  
อ้ายพวงลาวไล่ส่องคามล่องถุน  
รอยลงน้ำแล้วข้ามมาบอคนาย

๑๑ แสนคำอินไคอินแล้วร้องว่า

เงินในหีบอย่าหยิบเอาไปเลย  
อ้ายบ่าวทั้งหลายฟังนายว่า  
บ้างไคพานไคผ้ามาออกประตู

วีนวีนก้งก้งผิงผิง  
กระโศกโหยงยกคาบกระหนาบพัน  
หวีคหวาควีนหนีไม่มีขวัญ  
บ้างวีนกันเข้าไปมุ่นไคถุนเคียง  
คืนขวัญลุ่มคืนร้องสนเสียง  
ไม่อาจทักทุ่มเคียงว่าผู้ใด  
ทิวสนหน้าชัคอยู่หวีกไหว  
ถือคาบแกว้งไกวกระหนาบพัน  
ถูกมุ้งแพรปราศขาดสะบั้น  
มุ้งพันคาบแน่นแพ้นหวกมา  
เสียงสวบแผลแล่งกลอดคบ่า  
เลือกท่วมกายาสลบไป  
บีนล่องลงมาเที่ยวหาไขว่  
พุงนางลงในสวระพลัน  
นำพาเข้าในคลองสระบัวนั้น  
จระเข้ปลาสารพันไม่อันตราย  
วีนวุ่นเห็นแต่เลือกสากเป็นสาย  
ว่ามันจมน้ำค่ายอย่าคามเลย ฯ

อ้ายผ่อนผ้านั้นมิ่งรณเอาเด็กเหวย  
แน่เฮ้ยเงินทองนั้นของกู  
สับสนรณกว่าออลหม่านอยู่  
หัวหุ้บแบกแกกออกมา

โต๊ะถากเขียนชั้นสนั่นล่าง  
เพื่อนบ้านสะท้านทงัวควา  
ลงเรือนแล้วร้องพวกเราจับ  
เห็นเลือดออกที่คั่นจะสิ้นใจ  
แล้วถอนขวากลากขาขึ้นมาเรือน  
แสนคำอินบ่าวไพร่จุกไต้ชื้อ  
กรันถึงกงกวนที่อาศัย  
แล้วบอกสร้อยฟ้าพลาซงพลาซง  
แม่ลูกฟังว่าก็ตีใจ  
บืคความเงียบก็ไม่มีแวว  
สร้อยฟ้าพลาซงลงเรือม่าน  
ลงเรือแม่ปะเกะกะไป  
ก็กระเซียงเสียงสนั่นมาคาน้ำ  
ถึงระแหงชั้นบกยกไกลคลา

๑ จะกล่าวถึงนารีศรีมาลา

พันสวะปะเข้าที่บันได  
ครันเวลาเข้าท่านเจ้าวัด  
เกินคานสะพานกระดานกลาง  
เห็นคนนอนบนสวะมาปะอยู่  
เรียกลูกศิษย์พลันมีทันเข้า  
ช่วยกันยกขึ้นจากสวะ  
เห็นยังไม่คายค้อยหายใจ

ชนพลาซงบ้างลงจากเกหา  
เจ๊กชวคอกกลักว่าหอกไป  
ชวากคำคินฉับลมไถล  
ร้องอโหนักกำพู้ฮือฮือ  
ฝูงคนสะเทือนไม่อิงฮือ  
แบกถือขนของไปคามาทาง  
พ้อฮูหยิ่งแจ่มแสงสว่าง  
ว่านางศรีมาลาหนีมาแล้ว  
สมจิตคิกไว้ให้ผ่องแผ้ว  
แล้วชวนเชิญลูกแก้วให้ครรรโล  
เพี้ยกวางอุปชาศคามาไสว  
บ่าวไพร่ออกเรือแล้วรีบมา  
ล่องลำเลยบ้านมาฉานฉ่า  
เกือบหนึ่งถึงพราวสำราญใจ ฯ  
เจ้าสลบลอยมาในน้ำไหล  
สะพานวัดเรไรพอรุ่งราง  
ครองผ้ารับวัดลงมาล่าง  
พ้อจะล้างเท้าเชือกก็แลมา  
ยังไม่รู้เป็นตายอย่างไรหา  
ทั้งเฉรเฉรลงมาฮือฮือไป  
ร้องวะแผลยวที่ราวไหล  
หามขึ้นวางไว้ที่กลางวัด

บ้างนวกเหยียบให้บ้างไรแก่  
พิมพ์เสนผิวมกระดุกให้สุคนธ์ฤ  
สมภารท่านเห็นหายใจแรง  
จึงหุงน้ำมันประสานมา

๑ จะกล่าวถึงสมิเพชรรกับเนรวบัว  
เรียนหนังสือขอมไทยได้ทุกวัน  
สะเคาะโซ่ประแจประจุผี  
กำหราบเลขยันต์อาถรรพณ์ตรง  
สะกดกัทพ์หลับแลเมฆฉาย  
ฤกษ์ล้างบนฐูราหุจร  
ขรัวครุวักรไกรให้ประสิทธิ์  
ผูกพยนต์เป็นคนเข้าซึ่งแทน  
วันเมื่อจะเกิดซึ่งเหตุผล  
ตึกสักสองยามยังทามไฟ  
มีก้อนเลือดเท่าบาตรพลัดตกลง  
เสียงสนั่นลั่นหลังคาฟากลอน  
สะกั้งตกใจตื่นขึ้นทั้งหลับ  
เนรวบัวกลัวกอดเอาพี่ยา  
สมิเพชรจึงบอกกับน้องพลัน  
พุกกันพลงกลางเลือดอันนั้นไซว์  
ให้บังเกิดชนพองสยองเกล้า  
จะมีเหตุเภทภัยอย่างไรนา

หยุดยทาหาแผลแอ้อัก  
พว้ากักปากออกแล้วกรอกยา  
ให้เนรแคงคัมขั่วไว้กอยท่า  
ซุบสำลีทาที่แผลพลัน ฯ

อยู่กับขรัวในวัดส้มใหญ่่นั้น  
วิชานั้นสามารถอาจอง  
ทำที่ปราบปรายพรายโหง  
ไค้เรียนรู้อยู่คงทั้งนั่งนอน  
คุดาวเดือนรายถ่ายตอน  
เสกใบไม้ปราบร่อนเป็นค้อแทน  
สอบซ้ำทำไม่ผิดในแบบแผน  
โกฏีแสนแน่นมาไม่กลัวใคร  
พี่น้องนอนอยู่บนกุฎีใหญ่  
ก็หลับไหลสนิทในทันอน  
จำเพาะตรงที่กลางหว่างหมอน  
ห้องกระฉ่อนแคงฉากตั้งซาคทา  
เปื้อนยับทั้งทันอนค่อนผ้า  
ใครพินหลวงพี่ข้าหรือว่าไร  
อย่าพริ้นเลขหามีใครทำไม่  
ก็บังเกิดหายไปในทันตา  
หน้าศรัวแสนทุกรหัวลูกฉ่า  
แล้วครึกคราครองคู่ให้รุกร

โนนยามสามทาก็ว่าร้าย  
ฤกษ์บนก็พิกลด้วยลมปราณ  
แมงมุมก็ออกอักษักรรย์  
จึงจกหักประจักษ์ที่หลังคา  
แสนสลดระทระทวยทอก  
ไอ้แม่แม่เรา<sup>นี้</sup>คงมีภัย  
สองราภักษา<sup>นี้</sup>ร้องไห้  
จะได้รู้ร้ายคดีมารคา  
เฉรบัวจุกไฟใส่โคมแก้ว  
พันวัดลี้ก่หุ้มมุ่นเงินไป  
นกกระค้อยทิวคึกคิกคามทัก  
ยิ่งเกรว่าโศกเสียใจรีบไปพลาง  
สุรียใส่ไชแสงแคงโพยม  
เข้าทางลี้คักคักไปคังใจปอง

๑ ถึงวัดเวโรที่ท้ายคั้ง  
เอะอะไวไครทำไมระน้องษา  
เข้าใกล้แดะหมันเห็นว่าแม่  
กำลังเกลือกเสือกไปไม่สมประคี่  
ไอ้แม่เจ้าประคุณของลูกแก้ว  
นี่ผู้ไครร้ายกาจบังอาจมา  
หรือคังจิกคิกเอาซึ่งเงินทอง  
หรือว่าพยาบาทาคาเวโรไว้

เมธฉายคลุ้มคล่ำคำค้ำน  
หนูกุกก้องสะท้านสะเทือนมา  
นกแสกแกกชวัญบนเวหา  
ก็รู้ว่ามารคาเจ้ามีภัย  
ประคองกอกคองน้องเข้าวังให้  
จะตายแล้วหรือไรไฉนนา  
จำเราจะไปยังเกหา  
ว่าแล้วกรองผ้ากลาไกล  
ก็กลากแกล้วลงจากกุฎใหญ่  
เสนาะไก่อแก้วขันกระชั้นทาง  
คังจะบอกให้ประจักษ์เหตุทุกอย่าง  
พอสว่างถึงทุ่งภูเขาทอง  
กับโคมแล้วรีบมาทางสอง  
เลียบคามล้ากลองสระบัวมา ฯ

เห็นพระเดวีขึ้นมุงอยู่หนักหนา  
เขาจึงมายืนคู้คู้มากมี  
ก็ล้มแผ่ผอยพิบลงกับที่  
คังหนึ่งชีวิตจะมรณา  
ตายจริงจริงแล้วหรือไรหนา  
ฟาคพันแม่ชานี้เพื่อไค  
เข้าของก็หา<sup>มี</sup>มากมายไม่  
จึงทำได้เช่น<sup>นี้</sup>นออกอา



คุณผลที่แม่ก็ใจหาย  
น้ำมันหมายพันคอให้มรณา  
บ้านเมืองท่านก็คัมชื้อแป  
อย่าโทษใครโทษกรรมเราทำเอง  
ไอ้พ่อหมื่นไวของลูกแก้ว  
แม้ว่าอยู่ตัวก็ไม่อายคน  
พระผู้จอมจุลจักรหลักพิภพ  
เหย้าเรือนเกหาแลธาโท  
เกี่ยวนี้กายจึงหายซึ่งยศศักดิ์  
รู้ว่าใครแล้วไม่ไว้ซึ่งชีวิต

๑ จะกล่าวถึงนารีศรีวิมาดา  
ด้วยเลือดที่กายหายหอยกพลัน  
เห็นลูกผูกจิกคิกคิใจ  
เค็มแม่หลับสนิทนิตรา  
มีคนถือไฟแลได้คอบ  
เอามีนหม้อทาหน้าทั้งห้านาย  
คนบนเรือนเพื่อนบ้านก็ไม่ช่วย  
เขาเงือกคาบฟากมาพอดำพัน

๑ พ้ออ้ายทิดสืบสาวได้ข่าวนาย  
ถึงวัดเวฬุไฟได้เข้ามา  
ลูกได้ความแล้วถามสะกไป  
เขาลงเรือรีบไปไม่รั้งรอ

รอยปลายคาบยาวจนราวป่า  
ช่างมาทำได้ไม่กลัวเกรง  
เห็นว่าแม่ยากจนคนข่มเหง  
เขาจึงไม่ยำเกรงเพราะยากจน  
พ้อกายแล้วหลายปีจึงบับัน  
คิดว่าฉันเลิศทหารอันชาญชัย  
สบเสียไปครปรานประทานให้  
ใครใครก็กลัวหัวบรี  
มันจึงหักหาญทำระย้า  
จะต่อสู้ว่าจะม้วยลงด้วยกัน ฯ

ค่อยพินกายารมีขมมัน  
นางนั้นไต่สก็ถึมตา  
จึงเล่าไรแก่ลูกเส่นหา  
อยู่ในเกหาสามยามปลาย  
อาวุธครบในมือเป็นมากหลาย  
ตีประศุพังทลายแล้วไล่พัน  
เงินทองเก็บค่ายทั้งเขียนชั้น  
จึงไม่ทันถูกกอมรณา ฯ

ว่าไม่คายมันเกี่ยวมาเสาะหา  
เห็นหน้ากอกคินร้องไห้งอ  
มันชนของเข้าในกงกวนก่อ  
คือพ้อพลาของทรงฤทธา

ใช้อัยพวกลาวว่าไพร่  
ฉันได้ไปเห็นกับลูกตา

๑ ครานันสมภารแลพระสงฆ์  
สงสารศรีมาลาว่าท่านยาย  
จงอยู่นี่อยู่ที่กุฎเล็ก  
ณเระเถรธมไปใช้เก็บยา  
ศรีมาลาว่ายขยเหมือนนมัสการ  
ครึ่งนึ่งถึงที่บรรลัษ  
แต่บรรลัษณเระเถรทุกถ้วน  
หยุดยาหาให้พร้อมทุกอัน

๑ ครานันสมิเพชกรกับพลายบัว  
อีสร้อยฟ้ากล้าหาญชาญชัย  
ถ้าเป็นคนอื่นสักหมื่นแสน  
นี่พอเคียวกันสนิทไม่กิดคุ  
ให้ไกรธาทังเลือกตาจะหยศย้อย  
เวาก็เป็นชายก็ไม่มิกตัว  
กิดพลางทางลูกเข้ามาใกล้  
เจ็บก็หายหลายวันฉันจะลา  
ตัวลูกก็เป็นเหล่าเผ่าทหาร  
จะพันลาวเสียให้กายฉิบหายเปลือย

๑ ครานันท่านยายศรีมาลา  
จะผูกกรรมทำเวรไปทำไม

กุมสาเหตุให้มาเช่นฆ่า  
ว่าแล้วโศกาค้ายรักนาย ฯ

ทุกองค์รู้เรื่องความทั้งหลาย  
บุญตัวไม่ตายอย่าโศกา  
เค็กเค็กมันจะให้ช่วยรักษา  
ท้อหายแล้วจึงพากันกลาไกล  
พระคุณท่านเท่าฟ้าก็ว่าได้  
เพราะช่วยไว้จึงรอดชีวิต  
พญางวางบนกุฎนั้น  
สืบห้าวันแผลหายสบายใจ ฯ

จิกแก้วพยายามหาหาคไม่  
ยูอ้ายพลายขงข่มแห่งกุ  
ก็ไม่กิดทศแทนมาต่อสู้  
เป็นน้องกุแต่เป็นที่เจ้าณเระบัว  
นิกน้อยน้ำใจมิใช่ชั่ว  
จะกักหัวใจให้สิ้นทั้งสองรา  
จึงว่าไปนี้แน่คุณโยมซา  
ไปเช่นฆ่าแก่แก่นที่ซุ่นเคื่อง  
โลกสะท้านออกชื่อลือกระเคื่อง  
ลูกก็เรื่องฤทธาจะลาไป ฯ

ไต่ฟังลูกว่าก็ร้องไห้  
เห็นจะสู้เขาได้หรือลูกยา

ครึ่งหนึ่งของหญิง  
ไปช่วยทั้งจำไว้ได้เมียมา  
กับอันหนึ่งเชียงใหม่ก็ใหญ่กว้าง  
คนก็มากหมั่นแสนแน่นอนันต์  
หลวงแผนเป็นปู่ครูพ่อไวย  
ทั้งไพร่สามสิบห้าก็กล้าดี  
เมื่อสองคนเท่านั้นผู้รัก  
แม่กลัวมันจับพิศเหมือนหมักปุ  
อุ้นเรือนเพื่อนแม่เมื่อยามยาก  
ขึ้นไม้พึ่งคำแท้ที่แม่วอน

๑ แม่ทูนเกล้าเจ้าประคุณของลูกเอ๋ย  
จะอยู่วัดกินข้าวเสียเปล่าไป  
ถึงเชียงใหม่คนมากสักหมั่นแสน  
เข่าบรมหนุมนานชาอุตักกา  
อย่าตูดกว่าลูกทั้งสองคน  
มันเหมือนแมลงเม่าเข้ากองไฟ  
เสียแรงไต่เรียนรู้ครูประสิทธิ์  
ถ้าทราบถึงพระองค์ทรงธรณิน  
หนึ่งก็มีเครื่องเอกเหล็กไหล  
เป็นก้อนแร่ก็สิ้นทั้งทันทาน  
จึงเป็นสมันปู่บึกแมลงทับ  
ก็กลมวาวราวกับดวงจินดา

คงอาทิตย์เที่ยงแรงเมื่อแสงกล้า  
พระผ่านฟ้าไปครปรานประทานกรัน  
มีเขื่อนข้างคูรอบเป็นขอบกัน  
ล้วนยืนยงคงกระพันชาตรี  
ถึงรบไต่ก็คนออกบ่นบิ  
ยังต่อก็ค้อมกิกจงกิกดู  
หรือจะหักหาญจิกกิกต่อสู้  
พ่อจงอยู่พึ่งคำอย่าจำจร  
หรือจะจากกลับกลายมาถ่ายถอน  
จงฆ่าแม่เสียก่อนจึงจะไป ๆ

อย่าห้ามเลยลูกหาพึ่งคำแม่ไม่  
ก็ยอมไต่เรียนรู้ต่อครูบา  
ก็เหมือนแม้นกับรากษสกาภาษา  
เขาเช่นฆ่าสามฉบับก็ยับไป  
จะประจัญโกฏ์ล้านก็ค้ำไต่  
ขอให้ลือชื่อไว้ในแผ่นดิน  
ไม่แผลงฤทธิ์ก็ใครไม่รู้สัน  
ก็จะปล้นเข้าทำราชการ  
ฉันทัดมาแต่โคกมะนาวหวาน  
ถลุงเข้าน้ำว่านถึงร้อยครา  
มนตรีประทับซ้ายชัคค้ายวมกา  
เป็นมหากายสิทธิ์ฤทธิ์ไทร

ถ้าแม่เฒ่าโยมชินชกัทททาน  
จงให้ศีลให้พรจะจรไป

๑ ขยายศรีมาลาได้ฟังคำ

เมื่อไม่เอ็นคุแม่เฒ่าแก่ครั้น  
ไม่เส็งเห็นใครได้เผาผี  
ถึงไปจะบอกให้ชู้ตนรู้  
ให้ชื่อเทพศักดิ์กาฟ้าพัน  
เอาออกอ่านพาก็ผ่านาทุกที่  
ปากถ้ำข้างทิศบูรพา  
ไม่ไกลกันกับกาญจนบุรีนั้  
ครั้นจะให้ลูกเต้าทั้งปวงไว้  
กระซิบบอกออกให้แม่มารดา  
กับอาชื้อว่าหลวงต่างใจ  
เป็นลูกของหม่อมแม่ลาวทองนั้น  
ชาวชาวสูงสูงคุดมสัน  
จงไปสืบให้ประสบพบกับอา

๑ สมเฒ่าเฒ่าได้ฟังคำโยมว่า

ลูกไปหาสมภารด้วยทันใด  
เกล้ากระหม่อมจะลาคลาไกล  
จงไปรคปรานบวรท่านให้เป็นชู้  
สมภารท่านว่าไม่เป็นไร  
ก็บวชเป็นหลวงชู้ยังปริศนา

จะประหารตัวเสียให้กักขัย  
เกินไพรจะเป็นนางที่กลางคัน ฯ

ยิ่งเสวราชแสนโศกกำสรวลคล้าย  
จะตายวันตายพรุ่งก็ไม่รู้  
เมื่อมีพียงแม่เฒ่าก็จนอยู่  
คาบของบู่เล่มหนึ่งนั้นถึงดี  
กินคนกว่าหมื่นไม่นับผี  
ช้อนไว้ที่เขาใหญ่ในโพรงรัก  
เร่งไปพิจารณาให้จงหนัก  
เอาไว้เมื่อใกล้จักมรณา  
บาปจะคิดตัวไปเมื่อภายหลัง  
ครึ่งลูกยาเจ้ายังอยู่ในครรภ  
เป็นนายใหญ่อยู่บ้านจอมทองนั้น  
รูปพรรณว่างกายคล้ายบิคา  
ไฝนั้นมีที่ปลายท้ายก้าวขวา  
จะได้พากันยกไปชิงชัย ฯ

คำมั่นสัตญาณก็จำได้  
กราบไหวแล้วจะไม่ซ้ำที่  
ขอฝากมารดาไว้ให้อยู่  
ผ้าขาวเล่าก็มีสำหรับมา  
จึงสั่งให้เฒ่าช่วยโยนเกศา  
เรียกชู้อายทิคือเมย์รับ

เอ็งจงอยู่พิทักษ์รักษา  
ก็ตาลงบันไคใจหายวับ

๑ นางศรีมาลาอวยพรให้  
พวกอริทวิไพร่หรือยาบีทา  
อ้ายพลายยังเป็นศักรูอย่าสู้ไค  
ครึ่งถวายแหวนองค์หงษ  
สวัสดิ์มีชัยไปอย่าช้า  
แม่่น้อยให้ช้าเกินเนิ่นนาน

ไม่ตุแถมแม่ช้าจะเขียนขับ  
แล้วรื้อกลับมาสั่งหลังน้ำตา ฯ

จงเกรียงไกรเกรงฤทธิ์ทุกทิศา  
หม่อมารแม่นมาให้ม้วยมุด  
เหมือนวานรร้องโวยวายบุตร  
สัประยุทธ์ฆ่าสหัสกุมาร  
สามเดือนรีบมาให้ถึงบ้าน  
คงจะทลายวายปราณเสียจริงจัง ฯ

ตอนที่ ๔๔

หลายเพชรหลายบัวหลายองุ่นไปถึงบ้านจอมทอง

๑ ชีตันเพชรเดรวัวพี่น้อง  
 เดินพลาดทางเหล็กขานลับบั้ง  
 ถึงวัดส้มใหญ่มีไถนาน  
 แจงความคามจริงทุกสิ่งมา  
 สมภารแจงใจก็ให้พร  
 ให้ลือเลื่องกระเคื่องทองแผ่นกิน  
 ชีตันเพชรพี่ชายสะพายบาตร  
 เงินสิบห้าห่อผ้าใส่ย่ามไป  
 กินหนึ่งถึงเขาที่แม่บอกร  
 จึงขึ้นไปบนโศลกศิธริน  
 เห็นคันรอกใหญ่สักยี่สิบอ้อม  
 เป็นโพรงในกว้างไถราวสามวา  
 นึกแปลกใจคักไม้มาปลุกศาล  
 ขอยมาท้าวพนาดี  
 ถ้วนร้อยแปดคาบกราบกราน  
 เห็นงูเห่าโตเท่ากับท่อนไม้  
 ชูสะพานทะยานโยนตัว  
 ทั้งไปให้เป็นทับสมิงกลา  
 แวงวิคัลคักทางอยู่ห่างฝั่ง  
 เสียงชูแฟกฟอกกอกพัดวัน

ทั้งสองหนักทรวงก้วยห่างหลัง  
 ไม่รอรังريبเร่งตะเบ็งมา  
 ขึ้นไปหาอาจารย์แล้วจึงว่า  
 ฉันทจะลาขึ้นไปเมืองเชียงอินทร์  
 จงถาวรศักรอย่าสู้สัน  
 ผินรับพรแล้วก็กรวด  
 เณรน้องเอาย่ามพาคกลงที่โหล  
 เมื่อซักเช้าจะได้ซื้อจ่ายกิน  
 เป็นไทรกกรอกห้วยธารละหานหิน  
 แล้วเดินผินมาข้างทิศบูรพา  
 กคก้อมสี่ก้งเข้าพิงผา  
 มองเข้ามาไม่เห็นอะไรมี  
 บักรพลือธัญฐานตั้งเวศ  
 แล้วอ่านมนตร์พระฤๅษีคาไฟ  
 อธิฐานแล้วเข้าไปมองใหม่  
 เลือยไล่แล้วเลิกพังพานมา  
 เณรวัวจับประเจียดจบเกศา  
 กล้าคอกกล้าเข้ราบรบกัน  
 เลือยทะเลถึงหลัดโลกกระโคคหัน  
 คังสนั่นโพรงรอกจะหักพัง

อุทัยสมิงกลามันกล้าฤทธิ์  
อ้ายงูเห่าคันคั่งอยู่คั่งคั่ง  
บักใจก็กลายเป็นฟ้าพัน  
ชะอ๊อพรายรวงควานหาญหลอกกู  
เห็นเหล็กเขี้ยวคุบึกแมลงภู  
แต่ยังไม่เกิดเราแกเอาไว้  
ว่าพลางแล้วทางประกาศไว้  
จงเป็นพยานในสถานถิ่นอันนี้  
จึงเรียกว่าบ้านคาบเขารัก  
จึงรำยมนคร์กำกับขั้วรวงควาน  
แล้วลงจากเขาเข้าน้ำไม้  
ร่มรื่นพื้นพนมพนาว่า  
สกุณาไก่ไก่แตกแก้ว  
กาเวียนนอนนำรักแล้วชักจูง

๑ กรันพลบค่ำทำน้ำพากันนอน  
อ้อมหน้ารับรับจรวรด  
ถึงนครสวรรค์วันมาเมืองพิจิตร  
เกินกระทั่งสังกโลกสุโขทัย  
เว้งรับมายี่สิบกับสองวัน  
เอ็นคุช่วยบอกให้คังใจปอง  
อ้ายลาวบอกพลันมีทันเข้า  
กับเมืองลำพูนไม้สู้ไกล

กัศคิกค่อหอยไม้ถอยหลัง  
พี่น้องกันนั่งคอยมองดู  
ผ้าประเจียดครึ่งผืนเข้าพันอยู่  
ก็มาชักฝักชูชูทันใด  
สนิมสัคนิกจะคิกอยู่ก็ทำไม่  
จะนับไป ได้ถึงสามสิบปี  
ขอเทพไทเทวาทุกวาศี  
ตัวเราผู้มีสัจสาบาน  
ให้ประจักษ์ไทยคำอธิษฐาน  
ถนนลานไต้ช้อนจีวรมา  
บ้ายหน้าไปอุครทิกา  
ล้วนพฤกษาสถ่างขางยุง  
เป็นทิวแถวลงคืนแล้วบินสูง  
เป็นฝูงฝูงนำรักจักจำพัน ๆ

เข้าผ่อนเข้าบ้านบิณฑบาตฉัน  
ข้ามคันเขคเมืองเนืองเนืองไป  
เลยพิชณโลกหาขำไม้  
ก็ถึงซึ่งเขาใหญ่ใกล้จอมทอง  
เห็นอ้ายลาวถามพลันทำนทั้งสอง  
นี้เขาร้องเรียกขานบ้านอันใด  
เขาเรียกว่าจอมทองเป็นบ้านใหญ่  
มีเขาใหญ่อยู่กลางมรรคา

คำโบราณท่านเรียกเขาสระบาป  
ที่เชิงคีรีนั้นมัวค้ำว่า

๑ สมี่เพชรเดชรบัวพี่น้อง

ปรีक्षाว่าเราอย่าเพื่อไป  
จึงพากันเที่ยวเล่นบนเขาใหญ่  
แหวนหวนธารถ้ำลำศิลา  
มีคอกปทุมมาทำอย่าง  
สักบันนิลบุลจนกลนี้  
น้ำใสไหลมาเห็นปลาว่าย  
โศกโทรเสาวคนธ์ปิ่นจำปา  
พระพวยชายโสรโรยร่วง  
ตะวันบ่ายชายแสงแคงอำพน  
ชำระเหงื่อไคลในกายแล้ว  
ลงเสียบเคินตามเนินศิลาดาน  
เป็นวัคใหญ่ข้างโน้นกว้างขวาง  
กุฎีแถวเป็นแนวถนนมา  
จึงเคินตามทางมากลางวัค  
เห็นสมภารนั่งที่ลานกระดานพิง

๑ ครานั้นสมภารท่านผู้เฒ่า

เชี่ยวชาญในกาวิปัสณา  
จึงถามว่าสังเขยเชื้อคูน้อย  
จงเล่าตามจริงไปอย่าไถ้นาน

ถึงวันก็เขามาอาบน้ำสระเกศา  
มันบอกล้ำก็พากันกลาไกล ๆ  
แจ้งความตามทำนองเขาบอกให้  
จะเสาะให้ประสพพบกับอา  
ถนงค์ใจออกเยี่ยมเยี่ยมเวหา  
สระขังกงกาวารี  
ทูลมรินทร์ล้างล้างดี  
มีสาหร่ายสายกิ่งสันตะวา  
ตามรอบรอบรายด้วยพฤกษา  
กลิ่นกลาดลอยกลบลงอบชล  
กระทบพวงสะเทือนกันสะท้านตัน  
ทั้งสองคนลงอาบน้ำให้สำราญ  
ก็ผ่องแผ้วขึ้นจากสระสนาน  
เห็นวิหารอยู่ที่เชิงบรรพต  
โบสถ์รามงามสล้างเสชา  
ล้วนหลังคามุงกระเบื้องเครื่องไม้จริง  
พระเศเรแออัคกันยั้งยั้ง  
เข้านบอบหมอบหนึ่งไม่พุกจา ๆ  
แก้เก่ากว่าวัยพระพรชชา  
ลาวเรียกว่าครูบาเป็นอาจารย์  
เมื่อซีโคแก้วช้อยนคิกย่าน  
กุอาการเป็นชาวอุยฺยูธา ๆ



๑ กรานนิงโงมซีกันเพชร  
ข้ายู่พระนครวักกัมพูชา  
ไหว้พระบาททั้งสี่ที่เหยียบซ้อน  
ผ่าแตกแตกฝนทวันยุง  
เห็นวักนเป็นที่สนุกนิก  
หายเหนื่อยเมื่อยล้าจะลาจร

๑ สมภารสงสารแล้วว่าไป  
ร่วมบ่าข้าที่บ่ากล้วยตานี  
พี่น้องกราบกรานวันทา  
กินกล้วยกันทานี้ ไม่มีเบา  
พร้อมด้วยเสื่อสากอสนะ  
พอพลบค่ำย่าแสงโธทัย

๑ จะกล่าวถึงพลายแดงคัมภีร์หลวงแผน  
เป็นบุตรของลาวทองผู้งามกรัน  
เมื่อครั้งหลวงนายกับพลายงาม  
พลายแดงก็ทรงฤทธิ์ยิ่งกว่าคน  
ได้ประทานนามตั้งหลวงท่าใจ  
ออกนามชามเขษทุกเขษกัน  
หลวงท่าใจจึงว่ากับเมีย  
สระหัวบนเขาเราเคยไป  
ข้าไทชายหญิงกินับร้อย  
เจ้าแวนแก้วจักแจงแก่งกาษา

บอกเสร็จพรางแก้วแล้วแกล้งว่า  
กิศรท้าวว่าจะไปเขานางรุ่ง  
แต่กันคอนถวามข้ามทุ่ง  
มันมุ่มมจเป็นเถื่อนแต่เถื่อนคอน  
ไปรคข้าวพอกสักกินก่อน  
จงผันผ่อนไปรคให้อาศัยที่ ฯ  
ถึงอยู่ด้วยก็ไต่คอกสมิ  
มีกุฎีร้างอยู่ไปคูเอา  
ก็อ้าลากลงมาตื่นเขา  
ขึ้นบนกุฎีเปล้าเข้าอยู่ใน  
ปลดบาศรแก้อังสะหาข้าไม้  
เหนื่อยนอนหลับไปค้วยฉับพลัน ฯ

ดิศแดนชามเขษทุกเขษกัน  
อายุเน้ออ่อนกว่าพลายชุมพล  
ถึงความม้วยมุกสุคนุสนธิ์  
เลิศล้ำปราบศึกไม่นึกพรวัน  
ให้เป็นใหญ่ในบ้านจอมทองนั้น  
วันนั้นแสนกะนึ่งถึงพระไวย  
เข้าวันน้อยทำให้เสียเป็นบีใหม่  
แล้วเรียกลูกสาวให้ โกลกลา  
มานั่งคอยนายอยู่ประคูกหน้า  
ลูกมาอาบหน้าค้วยทันที่

บัวผักชกน้ำในแม่ขัน  
เป็นสากสายพรายเม็กละมุนก็  
หีบกันห้องส่องกระจกกระจ่างหน้า  
ใส่น้ำมันหอมกรุ่นแล้วมุ่นพลง  
ช่อมาลัยใส่เพชรน<sup>๕</sup>แซมหม  
กุ่มหุระย้าสายพรายพลอย  
กำไลสวมทองคำเป็นมันยิบ  
นุ่งถุงพื้นทองช่องโมรี  
พ้อแม่นำหน้ามาจากศึก  
ห้อมล้อมพร้อมหน้ากลाइ

พี่เลี้ยงทงสองน<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>เข้าขัศ  
แล้วผลึกผ้ามาที่<sup>๕</sup>ในห้องนาง  
จึงคลี่กลายเกศาออกสระตาง  
บั้นเจ้าหลกบั๊กกลางประทับพลอย  
ก้านกลมกลางระยษะอุบะท้อย  
นิ้วก้อยใส่แหวนมณีดี  
ห่มขลิบทองริมทับทิมสี  
เสร็จแล้วจรดศรโรไลไป  
ข้าไทกักศึกคามไสว  
ถึงเขาใหญ่เกินลัดไคว้กมา ๖

๑ ครานนั้นจึงโฉมเจ้าแตรบัว  
พ้อเห็นโฉมแว่นแก้วแววตา  
ความรักแค้นตลอดคยออก  
เห็นหลวงพี่จำวักลัดลอกไป  
จนถึงสระศรีที่เขาแล้ว  
พระพายชายชวยระรวมา  
คู่ขาวราวกับเอาผ้าลาด  
หอมหวนอวลอบคลบทน  
แมลงผึ้งคลึงเกล้าเข้าเอาซาก  
ค้อยแอบนั่งบังตัวให้ลับคิ  
หลวงท่างใจบัวกำแตรแว่นแก้ว  
ทั้งข้าไทอาบน้ำเล่นสำราญ

เบิกหน้าท่างกุกี้ตัวแล้วเขียนหน้า  
ให้ปลาบปลื้มวิญญาณ์อาลัย  
มุ่นหมกเสี้ยวแสนพิสมัย  
กลाइคคามคูไม่วางตา  
เข้าซ่อนใต้พุ่มแก้วกลีนกล้า  
กลีนผกาไว้ว่วงลงริมชล  
เกลื่อนกลาดคาสไปที่ใต้คัน  
ภุมรินบินวนเข้าค้อมคิ  
เกสรสากกระเซ็นในสระศรี  
อยู่ที่พุ่มไม้ชายชลดาร  
ครันถึงแล้วลงสู่สระสนาน  
เบิกบานสระหัวทุกกัวคน

นางสาวสาวบัววนายก็ลงน้ำ  
บ้างแย่งชิงย้อซึกผักโกมต  
บ้างหนีซ่อนคนบ้างกันหา  
ขึ้นจากน้ำแล้วทำอกคอกอาย  
แล้วพิณพิศศุเจ้าแวนแก้ว  
กึ่งกินเรศประเวศหิมวันต์  
ถ้ามีเกรงผู้ชายที่มาด้วย  
แม้วันนี้เรามีอาวุธมา  
ครันสุริยาเข็นเขียงยอกพฤกษา  
ลงจากภูผาแล้วกลาไกล

๑ เจ้าแถมมองย่องตามมาข้างหลัง  
แลแต่คุณางไม่วางตา  
เกินเหลือเลื้อยตามข้ามเขามา  
แถมบัวได้สติก็ตกใจ  
ถึงกุฎแล้วขึ้นบนบันได  
หลวงพี่คนลุ่มช่นคักนำมา  
เอนกายก่ายหน้ากระเบื้องนิก  
ริงรวมกลุ่มใจกึ่งไฟพอน  
กำลังหนุ่มให้กลุ่มด้วยความรัก  
ไม่สมคึกกึ่งชีวิตจะบรรลัย  
ก็คพลางทางเอาผ้าช่นคลุมหัว  
ทำเป็นเจ็บใช้ครันต้นเต็มที  
วันนี้ฉันปวศหัวตัวร้อน  
สึกเสียก่อนพอม่อนสบายใจ

บ้างผูกค้ำว่าขี้เล่นอยู่สืบสน  
บ้างเล่นโล้วว่าขวนอยู่วันวาย  
ครันคามทันทันกว่าผ้าห่มหาย  
เจ้าพลายมองเขม้นเห็นสำคัญ  
มันเหลือแล้วที่ใจจะออกถัน  
จรวัดมาลงในกงคา  
จะเข้าด้วยดุดซึ่งเอาค้อหน้า  
กงจะกว่าเอาตัวไม่กลัวใคร  
ขึ้นจากน้ำกลับมากังบัวโพ  
พ้อแม่เป็นผู้ใหญ่หน้าหน้ามา ฯ

ใจหวังจะรู้แห่งซึ่งเกหา  
ถึงบ้านเขาก็พากันเข้าไป  
นายประทุทักฮ้าแถมไปไหน  
กลับโถลออกจากบ้านงุ่นง่ามา  
อกใจเหมือนจะคงไปเป็นบ้า  
ประเคนให้ล้างหน้าเข้าห้องนอน  
แต่ครองครีกรอมใจด้วยตอน  
สะอื้นอ้อนอ้ออ่วนบั้นบัวใจ  
เหมือนหอกบักทรวงเสียวกลอกใส่  
จะแก้ ไซ่ตีกเสียดึงจะตี  
บิศกักรางรบนุ่นอื้อ  
จึงว่ากับหลวงพี่ด้วยทันใด  
กินนอนหาปรกติไม่  
กำลังจะได้กินข้าวปลา

สักสองวันพอด้นค่อยหายใจ  
ศรีกันเพชรไม่แจ้งแห่งกิจจา

๑ เจ้าเฉรพลายก็ใจฉิ่งกราบพระ  
แล้วกลับนอนคะนึงทวังกรีกไป  
หมิวีहनกคะนองร้องแซ่  
กระจอกจาบจอบแจแกกา  
เจ้าพลายฟังวังเวงวิเวกจิต  
เห็นหลวงพี่นอนหลับระงับคน  
บั้นเหน่งหน้าผากพรายสายกระหวัค  
ประเจียมมงกลกลงเลขยันต์  
เอี่ยมมือว่าจะคว้าเอาฟ้าพื้น  
ก็ถูกเขื่อนเคลื่อนไปเข้าในครวั  
ลงกุฎีรีบริ ไม่ออรัง  
แสงจันทร์กระจำกลางพนา  
ดาวตรงตรงหน้าดาวพาศี  
ดาวข้างสว่างอยู่วาววาม  
น้ำค้างพร่างพรอยลงพรมพฤษ  
หอมชวยกลิ่นบุปผาสุมาลัย  
เทียวรอบบ้ำชาจะหาผี  
ทันหนึ่งใหญ่ดำเท่าดำกาล  
ยีนตายเหม็นร้ายคังกลิ่นผี  
พอเห็นเจ้าพลายเดินกรวยมา

จึงค่อยบวชเอาใหม่หลวงพี่ชา  
ตึกก็ตึกเถิกไม่ว่าคอกคามใจ ฯ

ตึกสละผลัดผ้าหาผ้าไม่  
พออุทัยหลบกำย้าสนธยา  
กระพือแม่พาคู่สู่พฤษภา  
บ้างร้องว่าเข้าสู่หมู่วังคน  
ยังคึกคึกกรักเจ้าเฉรเจงน  
ค่อยหยิบยามค้นหาเครื่องรางปล้น  
โอบเอวเข้าสะพักครักกระสัน  
เอาโพกพันศิวะสำหรับแก้ว  
กลัวหลวงพี่จะคืนด้วยหนูนหัว  
ข้าวสารจกับทัวทุกสิ่งมา  
กระทั่งถึงคงกล้วยใหญ่ใบหนา  
ก็เรกการารอบประกอบงาม  
สุกแดงแสงสีเหลืองอร่าม  
ละลี้ล้อยเลื่อนตามนภาลัย  
เมื่อยามตึกขังทองจนองโหล  
เสียงจิ้งหรีดเวโรระหรีงนาน  
ปะอ็พรายกล้วยตานีมันอาจหาญ  
ปติประหารคากอมรณา  
ตัวคืองอาจบีศากกล้า  
ก็สำแดงเทศาให้หน้ากลัว

เป็นพายุพยับธนูทุกทิศ  
กันเอนระเนนดินส่นระวี  
ซึกซ้ออ้ออึงถึงอากาศ  
คินสะท่อนรชยันโยนคังคนไกว

๑ ครานันเจ้าพลายบัวคว้าง  
จับบ้ายปรายปรือไม่รอรัง  
อีฉวีรายย้ายฤทธิ์ ไม่คิกคิง  
แล้ววิ่งกรายชนไปกรายกายา  
แลบลนออกมาขาวสีกเก้าชอก  
ผอมเหลืองเนื้อเหม็นเห็นซีโครง

๑ เจ้าพลายบัวไม่กลัวเท่าเสี้ยนชน  
ปลุกเสกด้วยคาถานาคินทร  
กลุ่มค้ายกลายอ้อมล้อมกระหวัก  
ความกลัวกลัวสั่นตังกีปลา  
นุ่งสายข้อมะหาวคผาคผ่อง  
เด็กโฉมประโลมละลานใจ  
พ้อห่มุมน้อยคนน้อยอยู่ที่ โหน  
มีธรรุอะไรไป โหนมา  
เจ้าพลายนั่งนั่งฟังแล้วกึก  
เอาไปเลี้ยงไว้ใช้ โค้คิจจริง  
พี่ชอบใจเจ้างามมาตามทัก  
หมายจะเชิญชวนแก้วแววตา

มีกมิกหมอกมดพิกลทั่ว  
เสียงโผงผิงคังหนึ่งกัวจะปลิวไป  
คังฟ้าฟ้าเปวียงเปวียงกระเคื่องโหว  
ทำเสียงให้แล้วร้องคะนองคัง ๆ

เสกข้าวสารประสมผงบักมั่ง  
พายุหายเหือกคังสว่างตา  
ทำเป็นพ้อมล้อมคังสกัดหน้า  
แล้วห้อยหัวหันหน้าศาลูกโพลง  
คากลอกกละข้างเท่าอ่างโอง  
ผมวี้งว่างรกลงปกคิน ๆ

อำนาจนทร์ประทับจับสายสัญญาณ  
แล้วฉินกว้าขว้างให้ผางมา  
อีฉวีพลัดผลงลงที่ตรงหน้า  
ก็เปลี่ยนแปลงกายาเป็นนางโน  
ห่มจีนเจาสีทองผ่องใส  
แอบคันทกล้วยไว้แล้วว้ามา  
ผู้เที่ยวเที่ยวเดินไปที่ โหนบ้ำ  
เมกคาบอความแก่คามจริง  
ผิกานมีฤทธิ์เป็นยอกคียง  
จึงสุนทรวอนวิงก้วยว้าจา  
เพราะความรักนนั้นแหละน้องจึงมาหา  
ไปเป็นเพื่อนชีวาจนวันตาย

ถนอมไว้มิให้เจ้ากษยา  
จะหาให้หม่นบำรุงกาย  
เจ้ากลัวคานีทองน้องแก้ว  
จะซำโง่เซื่องน้องไปค้ำยกัน  
แล้วเดือนลูกจรวงฝักตาม  
ครู่หนึ่งถึงบ้านหลวงต่างใจ  
จับข่าวสารว่านกรวามะนาวทั้ง  
ทั้งพระภูมิเจ้าที่ก็หนีจว  
สะเคาะกลอนตอนต้นขึ้นนอก  
วงสายสิญจน์เป็นเสาเข้ามาใน  
เสาแวงรอกเคลื่อนเดือนลูก  
ชานเก็ยก็คกนคืนเปล  
ชมกระดางวางโมกโคกสน  
สารภีมะลุมะลิตา  
เข้ระเบียงแก่ล้วนลาวม้าว่า  
บ้างชนคสถานกรากกรุกฤทหลวง  
เข้ในคักพิลลิกตลอกกว้าง  
ทะเกียงแก้วชวาลาระยาไฟ  
บันโคแก้วแควพาศศาสตรา  
เห็นเกียงใหญ่มั่งแพแผลเป็นมัน  
เบ็กมั่งแผลเห็นหลวงต่างใจ  
มีหอกใหญ่วางไว้ที่หัวนอน

ที่ลำบากนั้นเห็นเด็กอย่างนี้ก็หมาย  
มิให้อายแก่ผีที่เพื่อนกัน  
เป็นคนแล้วที่จะรีบเข้ารับขวัญ  
จึงร่ายมนตร์เสน่ห์จันท์ให้จับใจ  
รีบลัดคักข้ามเข้าทางใหญ่  
กำแพงนอกคักในใส่ดีมกลอน  
สะกคคนหลับกลิ้งกั้งไม้ท่อน  
ผีเวือนสะเทือนสะท่อนต่างหนีไป  
เข้กรอกเคินสะอึกเข้คักใหญ่  
หัวนโหวเหย้าเวือนสะเทือนเท  
กลาคหมคปากไม้โพล์แผล  
สมคะเนแก้วขึ้นควรวไลมา  
จำบีปนีย่หุบบุผา  
ถึงอ่างปลาเงินงามคั้งเงินยวง  
ละเมอละมายหงายหน้าตงนั่งง่วง  
สะเคาะกลอนตอนดั่งแล้วรีบไป  
คุสว่างในเวือนคั้งเคียนไซ  
มูตีมันกันไว้จิงหวะกัน  
เป็นผาหอกง้าวยาวสั้น  
แต่ขึ้นพันหาห้องนางน้องนอน  
กับบัวกำนอนโกถ้อยเกียงหมอน  
แล้วรีบร้อนเอียงอย่างให้ห่างมา

ผมพรายที่ประจุไว้ในคำ  
กริ่งกริ่งที่กระบังตังสามกรา  
อศิตานเข้าสูรบ  
อีกอ้าวก็อุบทุบกันไป  
ทะเลิงโลกโลกแผ่นกระเด็นถั่ง  
โจนกระโจมจับตีให้หนีซอน  
เต็มทีวังหนีเข้าในปลอก  
เจ้าพลายบัวไม่กลัวสิ่งอันใด  
ชมฉากหลากเล็กกระเหิกระหง  
บานใหญ่ล้วนใสกนแจ  
มาถึงม่านละลานวิไลนัก  
กู่เล่นเป็นเรื่ององค์พระลอ  
หาพระกรบุเจ้าท่าเสนต์  
เอาไม่เลี้ยงไม้ไต่ไม้ไผ่ไพร  
บุเรียกกันใหญ่ไต่แก้วอ้อม  
พระพายพิศพิศดูกลม  
แล้วจึงใช้เสกปาสลาเห็น  
พอเชอกินเกือบจะคืนสิ้นชีวิ  
ชะม่านเรื่องนี้มีใครบอก  
เราทำบ้างหรือจึงกลังเอาพอแรง  
คิกพลางทางเกินมาถึงเตียง  
ต่อจะเป็นพี่เลี้ยงเจ้าแก้วตา

มันพิมพ์พาคึกคักขึ้นหนักหนา  
แล้วเป็นเงาวิ่งมาอยู่ไฉไล  
ท่อยศบศักกันอยู่หัวนโหว  
กอกกลมดัมโกลดละลุมบอน  
ทุบทั้งกระแทกตีบถอน  
อศิตอกก็อ่อนระอาใจ  
ไม่อาจออกสู้รบกลบได้  
จึงครวโลมาถึงห้องน้องนอน  
มีเทเวศร์ฤทธิรงค์ทรงคร  
กู่ปลางวีรวิธน์ไม่วังรอ  
ไครช่างบักงามยิ่งจริงจริงหนอ  
เมื่อหมอพาสองพี่เลี้ยงไป  
เธอรับกามเล่ห์วิธ โสย  
จึงมาจักถักไขว้เป็นลูกกลม  
ขอกน้อมเจียนหักบักสระสม  
ใจพระลอบมีกลมให้กลับตี  
ให้กันเกินตกในพานพระศรี  
จะระวักใจกัวยที่นางเพื่อนแพง  
ช่างเหมือนกับกุนักประจักษ์แจ้ง  
ไม่รู้แห่งก็ยังหาญชานเธอมา  
เห็นสองนางนอนเคียงทังซ้ายขวา  
เบ็กมั่งเห็นหน้าสนิทนอน

งามปลั่งคั่งทองหล่อทั้งแท่ง  
ให้ซิมซาบอบเอิบกำเว็บริ้น  
เผยออกยกนางชื่นวางคัก  
แก้มอย่างมะปรางปริ่มคังยมพราย  
นมเจ้าควักเครื่องปลั่งปลั่ง  
เบียดกันซิกกระไรเลยนำเซยชู  
ชมพลางกอดจูบลูบได้  
ครั้นจะปลุกบอกความเจ้าทามตรง  
จำจะพาเอานางไปทิ้งหลับ  
ครั้นว่าจะไม่พาเจ้ากลาไกล  
ก็พลางทางใส่สะเอวอุ้ม  
ออกจากคักมี ไถ่เน็จะหยุดพัก  
ฝึกันคามหลังระวังนาย  
มาถึงถนนขวางไม่รั้งรา  
แล้วระลึกนึกว่าความจะลวมลุก  
จึงพานางมาข้างหลังคัก  
คูปากกว้างขวางวางแว้ง  
แผ่นพันต้นเทียนเทียนเป็นมัน  
บนเพดานละลานแสงกึ่งหุ้ห้อย  
คุดอบกลซ่อนคนเว้นดับคัก

๑ ยังมีมาค่านัดต้นเป็นปาน  
เมื่อรบกับนเรศวรราชา

เจ้าทะแกงนั่งหลับอยู่กับหมอน  
เข้านั่งแอบอกอ่อนละมุนกาย  
วงพักตร์พริ้งเพริศเจ้าเจ็ดฉาย  
คู้เป็นสายเลือดฝำคังยพิศคู้  
อรชรงอนคั่งอยู่คู้คู้  
ล่องเอาพลูจับสอคไม่ลอคลง  
กระตุ้นเตือนรักใคร่ไหลหลง  
จะพะวงวันจิกไม่คิกไป  
จึงจะคับทุกซ์โทมนัสคัก  
กุกักงบรรลัยค้วยความรัก  
ประคองกุ่มพานางไม่ห่างหนัก  
ลัดทางประคูลักลงเรือนมา  
เดินกรายกามออกนอกเกศา  
กิกคิกว่าจะพาไปกูกู  
เป็นทุกซ์พริ้นตัวกลัวหลวงพี่  
ดิ่งทมึถ่าหนึ่งใหญ่ครั้น  
เป็นพักเพียงหน้าผาศิลาแกน  
ที่เหมือนแมนม่านกันนั้นก็มี  
ขื่นข้อยพลอยพรายหลายสี  
จึงวางนางลงที่แผ่นศิลา ฯ  
ของเบ็คน้อยทหารเมืองหงสา  
เธอเช่นฆ่าเบ็คน้อยกมมาตาย



จึงส่งพวกกองทัพให้จับม้า  
มันตีชกโขกชบพลกระจ่าย  
ทั้งคาบสำหรับมือชื่อโพรงแก้ว  
ม้ารู้ราวกับคนชนเซซัง  
เห็นเขาใหญ่เข้าอาศัยอยู่ในถ้ำ  
ครันเข้าม้ออกหากินทุกวัน  
พวกลาวชาวไร่เดินในป่า  
ถ้ามันพบไล่ชบเลื้อยกระจ่าย  
ถึงจะยิงแย้งแทงฟัน  
ครันรุ่งแจ้งแสงศรีสุริย  
พอเจ้าพลายวางนางลงหน้าถ้ำ  
มันว่าเรีงร้องแรกแย้มชิวฉิล

๑ เจ้าพลายไม่ชียากแย้แห้วรับ

ม้าโคกคนโตคนเล็กตัว  
ม้าชบคนตบถ้วยหมักบัก  
ม้าคักคนกรีกถ้วยเข้ากั้ง  
ม้าสะบักคนวัดก้อหอยแน่น  
ม้าล้มคนโถมเข้านั่งทับ  
ม้าวิ่งคนยิงเหนียวกระหวัด  
ม้าห้อยคนกอกก้อพลัดวัน  
เต็มอ่อนนอนคะแคงแรงสัน  
หอบฮักปากอำหน้าถึง  
เสกถ้วยมนตราเอามาบ้อน  
มีแรงลุกชนโต้แต่ใจจำ

ก็เข้ามาห้อมล้อมเป็นมากหลาย  
ก็หนีหายวิ่งตรงเข้าคองวัง  
ครันตายแล้วตกคึกมาบนหลัง  
เที่ยวตะบึงถึงกระตังจอมทองปล้น  
ซ้ำสลักเครื่องอาบนแลคาบนัน  
เย็นแล้วมันกลับถ้ำคามสบาย  
ระวังกั่วกลัวมันใจหาย  
แต่เป็นขี้เรื้อนกายเสียหลายคน  
อาวุธนั้นมีโต้เข้าเท่าเส้นขน  
จรดล่อออกมาเที่ยวหากิน  
อ้ายม้าคำเห็นหันผ่นผิน  
แลบดินโลดคลัดกักพลายบัว ๗  
โลกโผนโจนจับจิกผมหัว  
คนกักถ้าม้าไม่กลัวค่อยตั้งตั้ง  
มักคักคนคักเข้าปากบั้ง  
ม้าเคะคนตั้งเอาคืนรับ  
ม้าแหงนคนหงายตะกายจับ  
ม้าโยกคนชยับขึ้นหลังปล้น  
ม้าทกคนวัดถนคัมมัน  
ม้าถลันคนถลาลงต่ำตั้ง  
แลบดินตาเหลือกเสือกทะเล้ง  
เจ้าพลายทั้งดอนหญ้ามาทำกำ  
แล้วผ่อนให้มันนอนกินหญ้า  
รักเจ้าพลายเหลือล้าก็รักกิน

ลอบหน้าลอบหลังแล้วพรางคอบ  
อย่าถือโทษโกรธซ้ำพี่มานิด  
แม้ร่างกายนี้จะแก่จะเหาะผี  
ถ้าได้ก็แล้วพี่อย่าสงกา  
มานิดล้นปานไค้พึงว่า  
ทำเหมือนจะบอกให้ ไปที่นอน  
เดินเข้าไปหน่อยหนึ่งถึงในถ้ำ  
บังเหียนหาวพู่ดาวกาชคา  
เหลียวหน้ามาเห็นคาบโพรงแก้ว  
หยิบมาชักออกชูควาววาม  
คีใจไค้เครื่องมาผูกมา  
รื่องทางห้อยหู่หู่พวง  
มานั่งแนบแอบนางทั้งยังหลับ  
ซบับเผยอพุงกายว่าขมนครา

ที่ผิดชอบฉันนอกให้หมกสัน  
ไปอยู่กินด้วยกันเถิกอาชา  
ฝากชีวิตไว้ด้วยกันไปวันหน้า  
มึงหมอนที่นอนผ้าให้มันนอน  
ว่าร้องเรงว่ายกหน้าร้อน  
เจ้าพลาชจรคามหลังอาชามา  
ซ้ำเห็นเบาะอาณพานหน้า  
แสงข้างของพม่ากู่เหมาะงาม  
พราวแพรวผัดทองผ่องอร่าม  
สีเหลืองคงามคังเงินยวง  
เบาะอาณพานหน้าก็เหนียวหน่วง  
เสร็จแล้วไปใจเป็นห่วงด้วยน้องยา  
กอกประทับเสี้ยวแสนเสนาหา  
แก้สะกอกแก้วทำให้คืนพลัน ฯ

ตอนที่ ๕๐

หลายบัวไฉนาง่วนแก้ว



๑ ครานนี้จึงโฉมเจ้าแวนแก้ว  
เห็นเจ้าพลายออกใจให้ทันทัน  
เจ้าพลายน้อยหน่วงเหนี่ยวข้อมือน้อง  
รักเจ้าเท่าเทียมชีวาด้วย  
แค้นวันเห็นเล่นน้ำที่บนเขา  
กังกาบหอกเข้าไปยอกในอุรา  
ไหนทีจะมีชีวิตเล่า  
แต่กลิ้งกลุ้มรุ่มร้อนอ่อนแอเสีย  
เป็นบุพเพสันนิวาสแต่ชาติก่อน  
ผู้คนบ้านช่องก็บ้องกัน  
แน่นหนาธาโทก็เกลื่อนกลาด  
ถ้าพ่อต้นจะลุดรชนเอาหอกแทง  
นี่บุญปลดออกจึงรอกออกมาได้  
อ้ายที่โศกจงสว่างให้บางเบา  
ฉันทก็หนุ่มน้องก็สาวคอกเจ้าพี่  
จงยอมใจอย่าไต่มาแปรปรวน  
ว่าพลางทางกอกสอศคคด้อง  
รับขวัญเจ้าอย่าหันให้ห่างไกล

กินแล้วดื่มคาวมีระมัน  
ตัวสิ้นแต่ล่ำจะลุดไป  
แม่เนื้อทองนี้จะหนีไปข้างไหน  
จึงอาจงจงใจไปปลุกมา  
ให้ร้อนร่ำเศร้าโศกกำสรคหา  
มันไม่ไต่แก้วคามาเป็นเมีย  
คงจะเร้ากองไฟให้กายเสีย  
ไต่เชี่ยชุ่นกิดทุกกินวัน  
ให้พี่จรมมาไม่กลัวจะอาสยู่  
ตักรามสามชั้นเชิงกำแพง  
องอาจชุกชนกันทุกแห่ง  
เลื้อยคมิแกงกินอยู่ก็ภูเขา  
จงเห็นใจว่ารักบ้างเด็กเจ้า  
อย่ากำสรคสร้อยเศร้าจะเสียหวด  
พอกควรที่จะชมภิมิรมย์สงวน  
ขอถามหวดน้องรักเจ้าชื่อไร  
ประจงก้องเตือนจิตพิสมัย  
ขอฝากชีวิตไว้ในแก้วตา ฯ

๑ กรานันแวนแก้วแวนไว

ความแค้นให้แน่นในอุรา  
ใครนัคนะให้เจ้าเข้าไปหา  
จะไล่เสียงชื่อเสียงไปทำไม  
นั่งอยู่ก็จะรู้ถึงคุณพ่อ  
ออกนามรามเช็กทุกพาวา  
โลกก็ถือชื่อตลอดคอยมนุษย์  
ช่างไม่คิดชีวิตจะวายปรมาณ  
เพียงเหยยมีสงเจ้านาย  
แจ้งความให้ตามลูกออกมา  
ถ้ารักใคร่ก็จะไล่ไปสู่ขอ  
นี่เห็นผิดกามกิจบุราณกาล  
อย่าหว่านล้อมขำไม่ยอมเป็นเมียเจ้า  
มิได้คิดแก่ชีวิตชีवालย์  
เมื่อนอนหลับกับเรือนอยู่กลางคืน  
แม้ชื่นใจไม่ไปส่งอย่าสงกา  
ว่าพลางนวลนางผินพิศตรา  
โอ้อว้เวรกรรมได้ทำไว้

๑ กรานันหลายบัวได้ฟังคำ

จจะร้องท่มร้องให้ไปโยนา  
เพราะรักจึงไต่ลัดมาลอบขึ้น  
อันตัวพี่น้องอาจเป็นชาคิชาย

นางร้องกรีกกรีกไป ไม่คุดหน้า  
จึงว่าเซเจ้าไม่เกรงใจ  
จึงพามาหรือว่าเซรักใคร่  
จงพารักกลับไปเสียเถิดควา  
กอมิชาคปลิวไปอย่าพักว่า  
สันเกล้าลือชาที่ตัวกร  
เจ้าเป็นอะไวจึงสุคมาอาจหาญ  
หรือเป็นลูกเป็นหลานกษัตริยา  
จงเบี่ยงบายไปบอกแก่พ่อธา  
จะได้คุดหน้าหน้าซึ่งคนพาล  
ต่อพ่อแม่อย่าทำให้ว่าวฉาน  
มาหักหาญข่มเหงไม่เกรงใจ  
จงฆ่าเวาเสียเถิดให้ตักษัย  
จะอยู่โยให้คนเขานินทา  
ครั้นเช้าคืนแล้วมาคอกอยู่กลางบ้ำ  
กงจะฆ่าตัวเสียให้บรรลย์  
เอาผ้ามีคหน้าเข้าร้องให้  
จึงได้พลัดพรากพ่อแม่มา ฯ  
ยังซ้ำสงสารนางแล้วพลางว่า  
ไซ้ว่าจะแกล้งให้ ไต่อาย  
เจ้าจงกลืนกลืนเสียให้โศกหาย  
ที่จะกลัวความกายอย่าฟังนิก

ถ้าไม่ตีไหนทีจะไปได้  
ข้าไทก็หนักอยู่คักคึก  
ถ้าพ่อแม่จะแรมมาตามจับ  
ว่ากล่าวร้องอนให้อ่อนใจ  
ยังจะชินเที่ยวเชิญเช่นฆ่า  
อย่างพวกเจ้าเราให้มาสั๊กห้าพัน  
ว่ารักใคร่จะให้ไปขอสู้  
กัวยเป็นคนหัวปลัดชั๊กเซมา  
มาขึ้นหลบรบให้ไปส่งบ้าน  
ถ้าแม่ยังยอมเป็นพร้อมใจ  
นั่นแหละเจ้าจึงเราจะไปส่ง  
ซึ่งจะพาเจ้าไปในเที่ยวนี้  
ผู้คนเราคงนึกหาว่า  
หนุ่มสาวควรรคราวจะคู่ครอง  
ไหนไหนก็ไค้อยู่ในเงื่อมมือ  
ขวัญเมืองเมื่อย่าเคื่องระกางใจ  
ว่าพลางทางต้องประคองทรงวง  
จุมประจงทรงรสอันไอซา

๑ นางสลักบักบ้องอย่าต้องถือ

เฝ้าแต่จุมบุบเกล้าเราว่าไป  
คงชีวิตศรีสวัสดิ์คัมภักดิ์รัก  
พี่รักเจ้าเท่าชีวิตของพี่ยา

ถึงข้างในหาน้องในห้องตึก  
ล้าลึกเหลือที่จะเข้าไป  
จะบนบอบค่านับลงกราบไหว้  
เมื่อไม่ฟังจะเป็นไรก็เป็นกัน  
จะขึ้นม้ารบสู้จนอาสา  
จะไค้พันให้มันยับคังสับปลา  
จนอยู่กลัวเขาไม่ให้ข้า  
ไม่รู้จักนำหน้าว่าชื่อไร  
ข้ารักวันหาอยากไปส่งไม้  
รักใคร่กันตามประเพณี  
บอกตามตรงนวลเนื้อจงเชื่อพี่  
วาก็จะมีกตักตัวน้อง  
เมื่ออยู่ในกลางน้ำสองท้อสอง  
ที่จะไม่ปรองคองนั้นผิดไป  
อย่ากระคากถึงค้อหาคิไม่  
เจ้าจงไค้เอ็นคุพี่เดิควา  
คู่ชาวช่วงเปล่งปลั่งทั้งซ้ายขวา  
เสน่หาบั้นบ่วงขวัญจวนใจ ฯ  
ข้างคึงก็อคู่คู้มาทำไค้  
ราวกับเป็นข้าไทเจ้าช่วยมา  
ข้างหาญหักเหลือร้อนไม่ผ่อนหา  
เจ้าไม่มีเมตตาพิบ่างเลย

แม่แก่นชัศคัตไมตรีของพี่แล้ว  
ที่จะส่งโลงงามแม่ทรมเซย  
พลางร้ายเทพว่าจวนให้ยวนจิต  
นางคองมนตรีกลหลงให้งงไป  
จึงค่อยว่าถ้าหม่อมเมศคาน้อง  
น้องไม่เคยใครจับมาทัย  
เจ้าพลายยิ้มแล้วค่อยจับชูใช้แก้ม  
อุระแอบแนบชิกคิกอกนวด  
นางผลึกพลิกหยิกทุบอยู่อุบอับ  
นางกระตั้นบั้นบัวนวยนหัวใจ

๑ จะกล่าวถึงอ้ายบ้องกับอ้ายเปือ  
เคยเที่ยวชิงข้างกลางกงคาน  
อ้ายบ้องย่องเดินมาข้างหลัง  
ออกจากพุ่มพงเข้าตงคา  
กับนางกำลังชุดมุน  
แอบคันลำโพงโยงโย่คัว  
อ้ายบ้องลุกแล่งขึ้นแยงแย้  
เห็นเขากอกรูบจับกันพัลวัน  
อ้ายเปือว่าอ้ายนี้เป็นนัฒตีก  
กูจะยิงหัวเสียเอาเมียไป  
เข้าประทับกับไหล่หมายให้ถูก  
ทั้งเปรียงเสียงกรันบั้นเป็นควัน

แม่ดวงแก้วร่ำพี่เด็กน้องเอ๋ย  
อย่านึกเลยเห็นไม่ส่งคังจงใจ  
ขอจับนิกเด็กอย่าผลึกให้กักขัย  
มีจิตใจจงรักให้ภักดิ์  
อย่าถูกคองหาญหักกันน้กเลยพี่  
ถอยไปซีคดียังว่ามาตามลวน  
ค่อยยกแยม้สอคคองประคองสงวน  
เกศบั้นบัวนกอคนางไม่ห่างไกล  
พลายขยับทับไว้ไม่คั้นไค้  
เจ้าพลายไค้ที่คองทำนองการ ฯ

แบกบั้นเคินเว่อมาจากบ้าน  
อ้ายเปือเป็นพรานเคินหน้ามา  
ถือดอกเก็กหลังเห็นพร้า  
แลเมาก็เห็นเจ้าพลายบัว  
มันก็หมุนหมอบเว้นไม่เห็นหัว  
จะยิงหัวมันเสียเอาเมียมัน  
แลคามชอกคออ้ายเปือนั้น  
อ้ายบ้องราสั่นคกคกไป  
ล็กผู้หญิงมาสนิทพิสมัย  
จ้างไกอง่านกยกรันพลัน  
ไค้ตองนัคสองลูกสับไค้กลัน  
ถูกพลายบัวคัวบั้นลูกบั้นแบน

เป็นประกายไม่กินคั่งหินผา  
ชัศคาบวี่งร่ามาโดยแก่น  
บุหงตรงเข้าในหงหวาย  
หนามเหนียวเป็นดอกออกปลิวไป  
ทิวสนกันคั่นอยู่แก้วแก้ว  
จนกิ่งไม้หักหลุกไม่หยุดเลย

๑ จะกล่าวถึงท่านหลวงต่างใจ  
จึงร้องเรียกพี่เลี้ยงของนางมา  
แล้วให้ข้าคนกันคว่ำ  
คุทิวห้องหับบ้างจับยาม  
บัวคำผู้แม่ก็แซ่ร้อง  
ไอ้ลูกรักใคร่มาลักไปไหนโค  
จึงหยิบหวายลงที่เห็นบัว  
อย่างไรมึงไม่บอกออกความมา  
ก็กรูผู้ร้ายจะเข้าบ้าน  
ครึ่งนี้มึงเห็นจะเป็นใจ  
อีพรายกลัวทิวสนหัวนโหว  
ไซ้ไม่อยู่กูเรือนท่าเชื่อนแซ  
ฤทธาสามารถอาจหาญ  
แล้วมีผีพรายร้ายคะนอง  
เล่นกันหลายชกอกยับย้อย  
จะปลุกพ่อทำอะไรก็ไม่อือ

เหลียวมาเห็นดาวก็ลุกแค้น  
อ้ายลาววี่งอกแค้นแค้นหนีไป  
กลัวคายทิวสนอยู่หัวนโหว  
หัวโพลไปคำที่ง่ามเศย  
กุกิกคายแล้วอ้ายพ่อเอ๊ย  
งกนกันมั่งง่อม่ง่ามมา ฯ

รู้ว่าลูกหายไปไหนเคหา  
ตีคำเท่าไรไม่ได้ความ  
เที่ยวหาว่านวยไค่ตาม  
ไม่รู้จะคิกคามไปแห่งไร  
หม่นหมองโศกาน้ำตาไหล  
หลวงต่างใจเรียกพรายในดอกมา  
เขียนเอีผีร้องให้แล้วถามว่า  
ทุกครั้งครามีเหตุเภทภัย  
ยังอาจหาญบอกกูให้รู้ไค่  
เสือกโส่ลูกกูไม่คุดแล  
จึงกระซิบบอกให้ไม่เชิงแซ่  
ยังมีบัณฑิกแก่หนุ่มคะนอง  
สะเคาะกาลเข้ามาไค่ถึงในห้อง  
ลูกสองสู้รบออกวันมือ  
มันทุบตีเคาะค้อยฉันน้อยหรือ  
ถ้าจีนเรือสู้มันคงบรรลือ

พอลูกหนีเขาก็วิ่งเข้าโอบอุ้ม  
ออกประตูสักครั่งลงบันได

๑ หลวงท่าเงใจไต่หังให้คังแก่น

ใครจะหมิ่นกูไต่ก็ไม่มี  
จึงทำอาของทะนงนัก  
แกไกรธาตาแคงคังแสงไฟ  
เคยไปทัพอับจนรณรงค์  
โปกประเจียดมวงคณพันท้ายทอย  
พร้อมด้วยอาวุธศาสตรา  
ท่านหลวงท่าเงใจก็แคงทน  
ไล่เสื่อว่านยาโปกผ้าขลิบ  
ลงจากตึกมาขึ้นม้าพลงัน  
ลัดคองทรงทศทหรั  
เห็นอ้ายบ่้องกับอ้ายเป๋อวิ่งเว่อมา  
เขี่ยเขี่ยออเจ้าลาวสองคน  
ผ้าลุ่มล่อนมาว่ากระไร

๑ อ้ายเป๋อกับอ้ายบ่้องของของโหว

อ้ายบั้นตฤทธิมีศักดิ์  
มันเอาไปแนบสเทพิทิวาส  
ฉันแอบตันลำโพงไก่อังกู  
ซำกฉัววี่งหนีแทบไม่พัน  
เต็มประภาแทบว่ามันไล่ทัน

ประคองกุมแวงแก้วทั้งหลับไหล  
พาไปข้างทศทหรั ฯ

คังแสนอักษิณูรมาจุจ  
อ้ายคนนั้นมันเป็นลูกเป็นหลานใคร  
ซีกซีกมันหาญสักปานไหน  
จึงเรียกไพร่คู่มือมีสองร้อย  
ยืนยงคงทนไม่หือถอย  
สักกายตายพร้อยทุกตัวคน  
ทอกคาบปืนผาสืบสน  
ไล่มวงกลอยู่คองลงเลขยันต์  
แล้วหีบทอกประจุพรายผายผัน  
บ่าวสองร้อยนั้นก็ตามมา  
รีบรับพาซีเข้าชายบ่า  
พยักหน้าแล้วถามเนื้อความไป  
วี่งชนหน้าซีตเป็นเสื่อไล่  
หนามโหน้เกี่ยวปอกถลอกมา ฯ

มันสุกใจลูกแล้วคุณพ่อซา  
ลักพาผู้หญิงไปชมชู  
รูปทรงก็สะอาคอยู่ทุ่งคู  
มันรู้ซำกคาบออกไล่พัน  
ทอกบั้นทั้งบั้นอยู่ทัน  
หาไม่มันฆ่าเสียแล้วพ่อคุณ ฯ



๑ ท่านหลวงต่างใจไ้พิ้งว่า

ถ้าพบพานจะผลาญให้เป็นจุด  
จึงหยิบเอาเงินตราให้ห้าตำลึง  
อ้ายเป้ออ้ายบ้องก็ใจ  
ก็ทรงตรงไปที่เนินเขา  
จึงบอกหลวงต่างใจมิไ้ซ้ำ

๑ ครานั้นท่านหลวงต่างใจ

ถ้าออกไ้ก้านไ้ไรไม่ไ้ไว้กัน  
ฝ่ายพรายคานี้อักวักฉ่า  
เขายกทัพมาคามออกหลามไป  
ล้วนถืออาวุธศาสตรา  
จะคิดฉนโศโจนนาย

๑ ครานั้นเลิศชายเจ้าพลายบัว

ค่อยประคองน้องนางพลางประโลม  
พระพายพาเกสรอ่อนคลบ  
สายหยกพุกตานบานแจวิญ  
พอผับอกออกว่าเขามาคาม  
จึงแก้ตะกรุดทองคำที่ไ้ไว้  
แล้วแก้ห่อผงกินสอออกผัดหน้า  
ก็แก้ลัวคลากไม่อาจจะค้องคน  
จึงอุ้มนางพลางส่งขึ้นหลังม้า  
ก็เหยียบโกศนโผนขึ้นอาชาไนย

ไ้โรธากั้วสันหันหัน

ซักหอกออกหมุนคว้างคว้างไป  
เข้ยมีงจงนำตำแหน่งให้  
รับเงินใส่ไ้ไ้แล้วนำมา  
ก็เห็นเจ้าม้านิลออกกินหญ้า  
คนอยู่ข้างม้ากินหญ้าไ้  
สั่งให้บ่าวอ้อมล้อมกัน  
ก็จะหันตักหัวออกเสียบไ้  
รู้แล้ววิ่งมากระซิบให้  
ล้อมคั้นเขาไ้อยู่รอบราย  
บั้นผาหอกคาบกำซาบสาย  
เขามากมายอีกทีกกรีกไ้โรธ ๑  
อาจกั้วพิ้งเพริศเจ็กโถม  
ยั้งแสนโสมนัสนั่งอยู่หน้าเนิน  
หอมกระทบหัวบ่าเวหาเห็น  
ชวนเชิญนางชมภิรมย์ใจ  
ไม่ครันคร้ามพิ้งพิ้งวันไหนไหว  
ผูกคองน้องกลดองให้เป็นมวงกล  
ถ้าอาวุธจะมากังท่าผน  
ถึงถูกเข้สั๊กหนไม่เป้นไ้  
นางงอนง้อชอชมายกมือไ้หัว  
เจ้ากอกเอาหัวไ้ไว้ระวังตัว ๑

๑ ทำนุหลวงทำใจจึงชักม้า

ขับม้ามาใกล้ได้เห็นตัว  
เจ็ดโฉมสมควรกันทั้งคู่  
ตะลึงไปมิได้ตะพริบตา  
งามม้างามคนอยู่บนหลัง  
เมื่อขึ้นม้าพาเกศสุริยง  
จะครุรูปสองรูปก็น่ารัก  
คงอาทิตยชครดเข้าเคียงจันทร์  
ถ้าเม้นแต่ก่อนนางอนง้อ  
นี่มันทำข่มเหงไม่เกรงใคร  
แน่เชยเหยยเหยยอีแวนแก้ว  
กุนีรักหนักเท่ากับชีวา  
ไม่ควรจะคบขู้สุहा  
มิเสียแรงเลี้ยงลูกปลุกโพธิ์  
กูแค้นเหลือแค้นอีแวนแก้ว  
เอามึงไว้จะเป็นโยเป็นเยอมี  
ทำให้มันสิ้นที่นินทา  
สมคำโบราณทำนุว่าไว้  
ถนอมหนักมันข่มก้ออกแหกรั่ว  
คิดเข้าข้างขู้ให้สุความ  
กูจะพันหน่อออกอกกูใจ  
จึงวิ่งตามขูมาถึงบ่าววัง

ตรวจควาให้ไพร่เข้าล้อมทั่ว  
เจ้าพลายบัวกับลูกนั่งบนหลังม้า  
พิศคนน่ารักเป็นหนักหนา  
ทั้งสองงามสวยให้วงยง  
ยิ่งมนุษย์คู่คงสุวรรณหงส์  
งามทรงงามสองเสมอกัน  
ชะอ้อนอ้อนนรพักตร์สองเด็กฉันท  
จะฆ่ามันเสียก็หน้าจะอาลัย  
ดูขอต่อกูจะยกให้  
แล้วรื้อขี้ขั๊กใจจึงร้องมา  
ทำความงามแล้วให้ชายหน้า  
ถนอมเลี้ยงรักษาจนใหญ่โต  
เห็นบิกรมารคานี้เง่าโง่  
มันงามหน้าอยู่อีกโง่แล้วครึ่งนี้  
ซาคพ่อลูกแล้วไม่คูมี  
ฆ่าเสียจะดีให้สูญไป  
เบื่องหน้าไม่มีใครหมิ่นไค้  
ถ้าผู้ใดมีลูกผู้หญิงงาม  
เห็นพ่อแม่แก้วเป็นเสียหนาม  
เหมือนเอาครามทาหน้าไว้จริงจัง  
เป็นกระไรมึงไม่บอกพ่อแม่มึง  
นั่งดอเสาะอยู่บนม้าชาน้ำกั่ว

แม่นรักชีวิตอย่าก็กลัว  
นั้นแหละจึงจะยืนยืนทั่ว

๑ ครานหนึ่งโถมเจ้าแค้นแก้ว  
ยกมือไหว้บิดาน้ำตาพราย  
อยู่ด้วยพ่อแม่จนแก่เฒ่า  
แทนพระองค์ให้กลอดท้อออกข้าวน้ำ  
ไซ้จะซ่อนเงื่อนงำทำชู้  
ลูกหลับอยู่ไม่รู้สึกกายา  
เป็นผู้หญิงจำชั่วทั่วคนเคียว  
มาต้องคำข่าน้ำอาลัย  
ประทานโทษโปรดยกชีวิตลูก  
เราจนยากหากไซ้จะไม่กลัว  
เป็นสตรียากที่จะรักษาตัว  
โนชาคืนนี้จะกินคัสักเท่าใด  
พ่อจงเห็นเด็กที่เช่นรองลูกชั่ว  
ไซ้จะแกล้งกวนก่อให้พ่ออาย  
ไม่คืนักไหนจะสักลูกมาได้  
ประคุกนอกโนได้สี่มืคาล  
จงหายโกรธยกโทษเด็กคุณพ่อ  
คงจะไม่อายหน้าแก่ช้ำโท

๑ ท่านหลวงต่างใจได้ฟังว่า  
ยังเยอหยังยกตนเป็นพันทั่ว

หมอบเข้ามาหากทุ่งเมี้ยวหัว  
หาไม้หัวจะปลิวไปจากกาย ๆ  
ไค้ฟังแล้วท้วงสนชวัญหาย  
ลูกหมายว่าจะแทนพระองค์ทำ  
แม่นเจ็บไซ้จะเข้าอุปถัมภ์  
ไม่สมนึกเนื้อกรรมไค้ทำมา  
ร่วมรู้รักไครให้เข้าหา  
เข้าคืนนอนอยู่ในบ้ำกั้นใจ  
เมื่อกลางเปลี่ยวนี้จะกันไปข้างไหน  
เป็นจนใจหมองซ้ำด้วยกรรมทั่ว  
อย่าให้ลูกต้องหมองเป็นสองหัว  
จะขอทักแล้วพ่อไม่ให้ไป  
ถ้าทำชั่วแล้วไปค้เอาชาติใหม่  
คงเป็นควาคิดไปจนวันตาย  
โปรคคุ้มหัวอย่าให้ลูกดิบหาย  
หนึ่งเจ้านักก็เป็นชายอันเชี่ยวชาญ  
ซ้ำโทกับคงอยู่ทั้งบ้าน  
ไม่เต็มหาญหรือจะซึกเข้าคักใน  
ลูกเห็นพอจะเลี้ยงไว้ไซ้ได้  
เขาก็มีฤทธิ์ไครคนเกรงกลัว ๆ  
คังไครเอาพร้ามาสับหัว  
จริงแล้วหัวเจ้าเป็นลูกพระอินทร์ไป

จึงถือเรื่องเรื่องฤทธิศักดิ์หลัก  
อ้ายเป็ลือกเล็กเท่าด้วยแต่หน่วยโต  
ธรรมคามนุษย์ในกรุงทั่ว  
รักใคร่ทามกันไปอยู่อิงอิง  
มึงกงทำซู้ยู่ก่อนนั้น  
ปลกว่าหลับกลับกลายถ่ายเท  
ลูกเจ้าสำเภามาขอ  
เขามั่งมีมึงนี่มีชอบใจ  
อีกซักซักหอกออกกวักแกว่ง  
มึงกับกูชากันในวันนี้  
นึกว่าเลือกในอกกูก่อนหนึ่ง  
จึงร้องสั่งโยธาอย่าช้าเลย  
แม้มันรบสู้สูอย่าพรั่น  
ถ้าไม่สู้สู้จับเอาเป็นมา

๑ ฝ่ายพวกบ่าวไพร่ได้ฟังว่า

เรรวนรอไว้ไม่ประจัญ  
หลวงต่างใจเห็นไพร่นั้ยนั้ยัง  
เสียงขวับเขวียววังเกรียวเข่ารอบราย  
ม้าหนีลฉินฉันหันสู้  
หมุ่นหมกหกศึกเป็นไกลา  
มันยังลั้มยั้งระคมเข้าประคัง  
กองหน้าออกกระเนนเอนทับ

ช่างสำทับเจรจาวาโยโฮ  
ถ้ากูโง่แล้วกูไม่เป็นพ่อมึง  
เขาเป็นหัวเป็นเมียก็รู้ถึง  
มันเกี่ยวกันก่อนจึงสมกระเน  
ไม่เชื่อมันพูดเปล่าอีเจ้าเล่ห์  
มันไว้เว่ยออกย่อนอยุก่อนไร  
แม่พ่ออิงยอมจะยกให้  
เพราะว่าที่รักใคร่ของมึงมี  
โกรธาหน้าแคงกั๊งเบ็งจี  
อย่าได้มีเยื่อโยอาดัยเลย  
กวักก็งออกทั้งเสียเด็กแหวย  
แหวยเขี้ยวเราเอาเด็กวา  
เอาคาบละห้าพันพันฆ่า  
ตัดไม้ใส่คาทั้งสองคน ๆ  
เสียงเฮฮาอีกให้ไกลาหล  
ย่นรย่นพรั่นทิวกล้วยคนาย  
แก่นกั๊งได้พเรียนคว้ายเส้าหวาย  
แยกย้ายรยบจะจับม้า  
ขันหูโก่งหางเข้าขวางหน้า  
กนดลาลั้มไถลดลอกยับ  
เอาเท้าหลังคึกเปาะเข้าปากบับ  
พลหอกกลอกกลับเข้ารุมแทง ๆ

๑ เจ้าพลายบัวชักรากกระหนาบไว้  
ต่อเสียวเสี้ยงหลีกพลิกแพลง  
ไต่ที่ว่าจะพันชอนยัง  
แค่ง้อเงอแล้วกิ่งคอกไว้  
แฮ้นนายเหล่านี้หนีสืบห้า  
ประจุกเข้ากินหูกทุกคน

๑ เจ้าพลายบัวอ่านมนตร์วิฆณุภาค  
แก้ลันฉับไว้ไฟออกพรายคา  
จึงชักม้าร่ำรายมาปลายบึก  
ชยากตัวกลัวม้าจนหน้าเขียว  
ให้พะว้าพะวังระวังน้อง  
ครานันจึงทำนทลวงท่างใจ  
เจ้าพลายกรายคาบระวาวไว้  
ทะแยงเป็นตาหมากรุกถูกรวง  
เหมือนสมิงพระรามกับกามมณี  
เจ้าพลายบัวก็กลัวกระหนิงเกรง  
รูปร่างก็ละม้ายคล้ายบิคา  
กระหนิงพลางทางกระลิ่งกระหนิงแล  
เจ้าพลายบัวไม่กลัวแกลิ่งผิกทำ  
เสียงกักทวนหักกระเด็นไป

๑ ครานันสมิเพชรออยู่ในห้อง  
มองเขม้นไม่เห็นซึ่งน้องยา

กรายชยับบ้องกันด้วยขันแข็ง  
พันแทงมิได้ด้วยว่องไว  
รอรังหาฆ่าผู้คนไม่  
ทำนทลวงท่างใจสั่งไพร่พล  
เอาหาวยิงมันให้บีบั้น  
ประทักบนหัวไหลให้ลันมา ฯ

ประจุกชวยอภัยพระกาธา  
ทั้งยสืบห้าไม่ออกจนบอกเคียว  
พลลศึกไม่รับขับเคียว  
พลายบัวตัวเป็นเกลียวด้วยว่องไว  
บึกบ้องสาสตราไม่มาใกล้  
เสียวไล่ชักม้าเป็นท่าทวน  
จึงเอาขอพอสับขับม้าสวน  
แต่ร้องรับนับถ้วนึงร้อยเพลง  
ท่วงที่หยักเหยาะคู่เหมาะเหมง  
หรือว่าอาเราเองเป็นแม่แท้  
ไฟก็มีก็ควรวาสมคำแม่  
ให้ครันกร้ามข้ามแท้พลางว่าไป  
ทลวงท่างใจแทงมาหาข้าไม่  
ร้องให้เปลี่ยนทวนใหม่เด็กคุณเอา ฯ

ไต่ย็นร้องว่าเขารบกันหนักหนา  
เรียกหาพี่เที่ยวไปแห่งไร

เมื่อกลางคืนครางรอนบ่นว่าบ๊วย  
คู่เครื่องใช้ทั้งหลายก็หายไป  
วังกะบึงจนถึงที่หลังเขา  
กับหญิงนั่งพรังบนอาชา  
กระหนกตกใจไม่มีขวัญ  
ไต่ที่วี่งรีเข้าผ่ากลาง  
คุณโยมเจ้าราชาขอดถาม  
จึงรพพุ่งขู่ยั้งชิงชัย

๑ ครานนี้จึงท่านหลวงค่างใจ  
อ้ายคนนี้แหละมันทำอหังการ  
ย่องเข้าไปไต่ถึงในห้อง  
ใครจะหนักแน่นไว้ก็ไม่มี  
ครั้นผมก็คึกคามมาก่อว่า  
จงหลีกไปเสียหน่อยจะพลอยตาย

๑ ครานนี้จึงสมเ็จเจ้าพลายเพชร  
คิดแก่น้องชายใช้พอกี  
ถึงจะห้าห้าพันห้า  
จึงว่าชะพลายบัวเจ้าตัวรู้  
ลูกเขาเขารักคงแก้วตา  
กูจะเขียนเสียให้ยับนับร้อยไป  
มึงไม่เจียมตัวว่าท่าศักดิ์  
เขาจะให้เขาก็อายแก้หน้าตา

เข้าพวยชุกชนไปหนไหน  
ฉวยทาบไตโคกจากกฏีมา  
ก็เห็นเจ้าพลายบัวตัวกล้า  
โยธาต่อสู้เข้าอยู่กลาง  
ก็กันคั้นเข้าไปไม่ให้ห่าง  
ยื่นขวางหน้าม้าแล้วว่าไป  
เหตุผลกันความเป็นโจน  
โยมบอกออกให้สัททน้อยรา ฯ

กคม้าหยุดไว้แล้วจึงว่า  
มาลอบลักลูกข้าในราตรี  
เข้าปรองคองลูกข้าแล้วพาหนี  
ทำที่เหมือนมันเป็นลูกนาย  
กลับหยาบซ้ำอีกก็ก็เป็นมากหลาย  
ซ้ำไต่ความอายเป็นพันที่ ฯ

ไต่ฟังกักรึกเถกเอาเกศ  
แล้วพาที่ว่าโยมจงเอ็นดู  
รูปไม่ว่าแต่งก็ไว้สักกู  
นี้ทำความงามอยู่หรืออย่างไร  
ช่างกันหน้าไปปลัดมารักใคร่  
ทำเจ็บใช้อ้ายช้เก้าเจ้ามารยา  
ไปลอบลักลูกผู้ดีให้เกินหน้า  
มันคงเกิดเช่นพ่อกันร่าไป

จะต้องกักรบสู้อยู่ที่นี้  
เห็นจะไม่สมจกที่คิดไว้  
ตัวเจ้ากึกหน่วงหนักยังรักที่  
แม้เจ้าไม่ฟังก็ตีที่หัวนอน  
เร่งส่งเครื่องของขำมาให้หมก  
เที่ยวขโมยลูกสาวเขารำไป  
ขโมยมาของใครได้มาซี  
แล้วหาเอาข้างหน้าอย่าทุกร้อน

๑ ความนี้จึงโฉมเจ้าพลายบัว  
แทบจะพลัดจากหลังมโนมัย  
ด้วยใจหนุ่มมันให้กลุ่มด้วยความรัก  
แค้นเห็นมิไต่เว้นวายประวิง  
มันเกินเลยแล้วนี้หลวงพี่ขอรับ  
เหมือนด้วยซามทำแผลกแตกออกไป  
อย่างกลัวเลยที่ความจะลามลน  
แค้นใจว่าจะพันสักพันที่  
อันจะตีเชียงใหม่นี้ไม่ยาก  
ครึ่งพระไวยหลวงแผนแสนศักดิ์  
กินเที่ยวไม่ทันตักก็ศักดิ์  
อนึ่งเราก็เป็นเหล่าทหารตี  
สีข้าคำปลอกกลอดกลิ่น  
เหมือนสีหมอกหลวงแผนแค้นไว

อีกก็บ่จะไต่ขึ้นไปเชียงใหม่  
ไม่ห่วงโยศวรมาลาผู้มารคร  
อย่าจู้จู้กินลูกสาวให้เขาก่อน  
จะตีรอนเสียให้ชากจากญาติไป  
ทำกึกกจะเสียของหมองหม่นใหม่  
ไม่เจียมใจว่าคนเป็นคนจร  
คาบเล่มนี้ของใครให้เขาก่อน  
นั่นอัสตราของใครให้เขาไป ๆ

ให้พรันตัวกลัวพี่ยกมือไหว้  
จึงว่าไปห้องนี้ไม่ค้จริง  
อกจะหักมอคม้วยด้วยผู้หญิง  
ไม่ทันครึ่งตรีภคก็จึงผิดไป  
ถึงจะกลับคืนไต่ไม่ค้ไต่  
ถึงเอากาวติดไว้ก็แผลมี  
ผู้คนไม่ไต่ฆ่าให้เป็นผี  
ยังรอรู้ตัวกลัวพ่อตา  
บ่อกกลัวใส่ปากลำบากกว่า  
กับไพร่สามสิบห้าเข้ามาตี  
สะกจจับเชียงอินทร์ถึงในที่  
แล้วก็ได้มาขเป็นคู่ใจ  
เที่ยวหากินกลางน้ำข้าจับไต่  
คาบก็เปรียบเทียบไต่คังฟ้าพัน

ถึงเอาโซ่แสนสายใส่พะเนียง  
จารึกชื่อในกระบังไวยังยืน  
อันที่จะรบกับพลายอง  
ชยับเสียเหมือนเรือคลื่น

๑ หลวงท่าเงี้ยวหนึ่งพึ่งบนหลังม้า  
ทั้งหลวงแผนกาญจน์บุรีแลพิไวย  
ขุนแผนพลายงามพี่ชชุมพล  
ยังอยู่แก่หม่อมพี่ศรีมาลา  
แต่ในท้องของนางนั้นอีกคน  
หนีตีบับก็ว่ามาช้านาน  
รูปร่างก็คล้ายพี่ไวยนัก  
ดูไปทุกสิ่งเห็นจริงจัง  
จึงร้องถามมาว่าชัศัน  
บิการณาคานนั้นชื่อไว

๑ ความนี้จึงทำนชัศันเพชร  
โยมผู้หญิงข้าชื่อศรีมาลา  
บุ๋ชื่อพลายแก้วเป็นขุนแผน  
เกหาหน้าวัดกะไกรข้าม  
ตัวชัศันชื่อพลายเพชร  
โยมผู้หญิงสั่งมาว่าอย่ากลัว  
เป็นนายใหญ่ในบ้านจอมทองนี้  
ครั้นถามหาเขาว่าไม่เข้าใจ

พันเป็รียงเคียวซากไม้ชัศัน  
ชื่อโพรงแก้วแล้วบินคังเหล็กเป็น  
จะเดินไปตรงตรงให้มันเห็น  
ถึงอายเถรจั่วกรูรูอะไร ๆ

เห็นออกชื่อศรีมาลาให้สงสัย  
ก็นักไต่เมื่ออยู่อยุธยา  
ทั้งสามคนมอคม้วยสังขาร  
มีลูกยากหนึ่งพึ่งรุกถาน  
เมื่อมาเมืองบนเป็นนายบ้าน  
เอะแล้วจะเป็นหลานคอกกระมัง  
สิทธิศักดิ์สะคมอาคมขลัง  
ไม่ผิดพลั้งคงถูกลูกพี่ไวย  
นี้ทำนอยู่เมืองบนหรือเมืองไต่  
ทั้งชัศันนั้นไซ้ให้บอกมา ๆ

ทั้งความถามเสร็จจึงบอกว่า  
บิการณนั้นชื่อว่าพลายงาม  
คือแทนตลอดकिनต้นสนาม  
คนทั้งามนั้นน้องชายชื่อพลายบัว  
แจ้งเสร็จถามจริงจงรู้ทั่ว  
ว่าอาท้วมีชื่อหลวงท่าเงี้ยว  
ไม่รู้ที่อยู่แห่งตำแหน่งไหน  
แต่เสาะสืบมาได้สามสัปดาห์ ๆ



๑ ครานี้หลวงกำใจไ้พึ่งแจ้ง  
โจนจากหลังม้ามาด้วยพลัน  
อาไม่รู้เลยเท่ากึ่งก้อย  
ซึ่งกะเน็งคิดถึงที่หมื่นไว  
ฝากพี่ศรีมาลากับลูกรัก  
นี้ธุระอะไรจึงได้มา

๑ เจ้าพลายบัวลงจากม้ามากราบไหว้  
จะเข้าไปบ้านกับอาพลัน  
เกินมากูหนึ่งก็ถึงบ้าน  
แฉ้วแก้วเชียงย่องเข้าห้องใน  
คนที่รักลักพาเจ้าแฉ้วแก้ว  
คือลูกพี่หมื่นไวศรีมาลา  
จึงสั่งบัวจักแจงแต่งสำรับ  
หลวงต่างใจพลายบัวก็กินพลัน  
จึงตามไปพลันด้วยทันใจ  
หรือชักสนายาจนซึ่งเงินตรา

๑ ครานี้สมเด็จพระเจ้าพลายบัว  
มาหาอากรนี้ด้วยมีภัย  
มันยอ้ายพลายขององอาจ  
แล้วปล้นเอาเข้าของทองเงินตรา  
นี้หากว่าโหลงพรายช่วยรักษา  
แผลแฉ่งตลอดออกเลือดคอกใน

ไม่เกลือบแกลงทกใจอยู่แก้วสัน  
กอกซีกันนั้นเข้าว่าไร  
เจียนจะฆ่าหลานน้อยเสียดักขัย  
เมื่อบรรลยว่าส่งหลังน้ำตา  
แกเป็นห่วงห่วงหนักเป็นนักหนา  
บอกกับอาเด็กจะได้ไปช่วยกัน ฯ

แกว่าไรกอกจูบแล้วรับขวัญ  
ให้บัวรุ่งม้านั้นสองตัวไป  
ไม่นานก็ขึ้นนั่งบนตึกใหญ่  
หลวงต่างใจร้องเรียกบัวคำมา  
เป็นหลานของเราแล้วเจ้าอย่าว่า  
อย่าฉันทายกให้อยู่เสียดักขัยกัน  
เสร็จสรรพพอเพลประเคนฉัน  
อิมหมี่พมันแล้วพุกา  
หลานธุระอะไรมาเสาะหา  
พี่ศรีมาลาอยู่ที่หรืออย่างไร ฯ  
เมื่อจะบอกความตัวน้ำคำไหล  
หลานนี้เหลือเจ็บใจอีสร้อยฟ้า  
ใช้คนไปพิฆาตเช่นฆ่า  
พันแม่ศรีมาลาแทบบรรลย  
จึงฉีกอกพลาตมาดุกหัวไหล่  
สลบหลับลอยไปในนที

เจ้าประคุณสมภารวัดเวโร  
หยุดยารักษาที่หายดี  
จะยื่นฟ้องลูกขุนไม่รับได้  
ครั้นตรึกตรองว่าจะร้องซึ่งฎีกา  
ไม่แก้แก้แทนบ้างก็ไม่ได้  
อาจช่วยคับริ้นผ่อนปรน

๑ ท่านหลวงกางใจไต่ฟังหลาน

อีสร้อยฟ้าพลาญขององอาจใจ  
ถ้าคนอื่นคนไกลก็ไม่ว่า  
นี่พี่น้องกันเจียวพ่อเดียวกัน  
กลางคนเขาเป็นเจ้าพระยา  
ซุบเสียงให้ก็มีอีกทีก  
ท้อจะพยามาทกาศเวโรไว้  
แพ้ลงจึงองค์พระภูบาล  
พี่ศรีมาลาแกกล้าช่วย  
ทำคุณบูชาโทษทุกสิ่งอัน  
อาจไปทวยช่วยกิก้อ่าน  
ทั้งปลอกห่วงถูกข้อมถึงมคติ  
ให้บ่าวถือรูปเทียนแลหมากพลู  
ถึงวัดลัทธิท่านสมภาร

๑ สมภารจึงรคน้ำมนต์ให้

ก็ลามาบ้านพลันทันที

ช่วยยกขึ้นแก้ไขไม่เป็นผี  
ครั้งนี้สุกก็ศุขบุญญา  
ค้ายเป็นเจ้าเชียงใหม่มียศตา  
เรามีเงินมากกว่าข้าคนจน  
นานไปมันจะทำเสียบับัน  
กิกประจัญประจัญให้บรรลย์ ฯ

ให้จูงงานศาลเคือกหาเหือกไม่  
น้อยหรือช่างทำได้เจียวหนอมัน  
จะเกี่ยวเชิญเช่นฆ่าให้อาตัญ  
ไม่ควรทำทำหันมาหาตัญอีก  
พี่น้องฟังพาไต่อยู่ทีก  
นี่กลับนึกทำลายให้วายุปราณ  
เมื่อครั้งลุยไฟที่หน้าฉาน  
สั่งให้ประหารชีวิตมัน  
ขอไว้ไม่มีวายุอาตัญ

อย่าช้าวันเลยยกไปพรั่งนี้  
สังหารมันเสียให้เป็นผี  
สีกเสียเที่ยวนี้อย่าเห็นนาน  
คามหลังพรั่งพुरुออกจากบ้าน  
นมัสการให้ประจุกออกจากชี ฯ

ทั้งตามวามีใจเกษมศรี  
จึงสังหารก็สองร้อยปลาย

ให้กระเทียมเสียบอาหาร  
ทั้งบินผากับม้าแสดข้างพลาย  
จึงจักแกลงแก่ให้พลายเพชรอน  
พลายบัวนอนในห้องของลูกยา  
พลายบัวลุกเข้าไปในห้อง  
เกลียวกลมชมเชยให้ชื่นใจ  
วันเวลายุ่งพุ่งนี้แล้ว  
สงวนตัวกว่าหัวจะกลับมา  
แต่รักใคร่ฟังจะไต่กันวันนี้  
ชะรอยเราพราดสัตว์พลัดครั้งเวียน  
แสนเสียดายไมตรีที่ก่อสร้าง  
ถึงกระไรจะให้อยู่อีกเวลา  
แม้หนักไต่ที่ออกก็ทัพ  
แกล้วกลาศศาสตราอันแกวี่ยงไกร  
นุ่งหางหงส์โจงจีบเจียรระบาค  
โพกขลิบจีบเอวเสื่อสุวรรณ  
แล้วขันมาฆ่าเล่นให้เป็นผัก  
เหลือปัญญาที่จะพาเอาเจ้าไป

๑ ครานั้นแวนแก้วเจ้าไต่ฟัง  
เนื้อแท้เวรกรรมไต่ทำมี  
แก่แรกมิรักก็อย่ารัก  
อยู่ที่ไหนจะมีความวิภาณ

เครื่องอาบนอกคาบกำซาบสาย  
ชื่อดวงจันทร์ทรงนำรายณ์ฤทธา  
พู่กลมอนมุ้งใหญ่ในหอหน้า  
พอเวลาพลบค่ำลงทันใด  
แนบน้องนอนสนิทพิสมัย  
พลางพิโรว่าส่งหลังนำคา  
จากแวนแก้วเจ้าไปไกลเคหา  
ไม่ช้าออกกำหนดในสามเดือน  
กรรมมีรุ่งเช้าจะเข้าเดือน  
กรรมจึงเตือนคิดหัวเราสองรา  
ไม่ทันจางจิดในเสน่ห์หา  
ถ้าไม่เกรงคุณอาจะพาไป  
จะจักจับเครื่องอาบนทั้งปวงให้  
ออกซึ่งชู้เหมือนเช่นอุณากรรณ  
เริ่มรักอากาศทองถมให้กมสัน  
ถือกันหยันเหน็บกรีชฤทธิไกร  
ไม่ถึงพักก็จะเบี่ยงกิ่งเพลิงไหม้  
อย่าอาลัยเสยก้อยอยู่จงที ๖

นำคาไหลหลังลงวินรี  
ไม่พอที่จะก่อให้เกิดการ  
นี้ลอบลอบปองลักแล้วหักหาญ  
คิดสงสารตัวแสนสลกใจ

เหมือนหญิงชั่วตัวรักแล้วแรมร้าง  
ร่วมเรือนไค้สักครู่แล้วจู่ไป  
อันเมืองเชียงใหม่ก็ใหญ่ยิ่ง  
ล้วนมีตระกูลประยูรวงศ์  
เมื่อไค้กู่อยู่ที่นั่นไม่มาแล้ว  
กินน้ำค่างข้าวด้วยเศร้าใจ

๑ เจ้าพลายพังงาเสวยว่ากาญจิก  
พี่ไม่ทอกทั้งไว้อยาไค้กลัว  
ไค้รักจริงแล้วก็จริงทุกสิ่งซัด  
มิให้อายสู่ทายด้วยสัจจา  
รักนุชจนสุดสิ้นคืนอากาศ  
งามปลื้มพี่ไม่ลืมคอกคางใจ  
ร่วมเรือนอยู่เพื่อนเจ้าแก้วพี่  
แต่ครวญคร่ำว่าส่งหลังน้ำตา

๑ ท่านหลวงค่างใจเจ้าพลายเพชร  
แล้วจึงเรียกน้องร้องเข้าไป  
ไค้ที่นอนกำมะหยี่มีที่เซย  
พลายบัวไค้ยินกึ่งกั้น  
แล้วมาหอนั่งหงสามรา  
ชวนกันกินอ้มหน้าสำราญ  
นุ่งยกพื้นใหม่ใส่เสื้อสี  
เจ้าพลายเพชรถือคานออกยื่นกรวย

ทั้งขวางเสียดหาชอบที่เซยไม่  
ยิ่งไกลยิ่งจิกยิ่งจางลง  
ไม่ไว้หญิงที่ทราวมงามระหง  
ไปเห็นเขาก็จะหลงลืมอาลัย  
แวนแก้วก็จะคอยละห้อยให้  
อย่าสงสัยที่จะรอกไปเป็นตัว ๆ

แม่พิมพ์ดวงขวัญจิกจิกจิก  
อันพลายบัวนั้นชื่อถือสัจจา  
ที่จะปลัดปลัดไหลอย่าไค้ว่า  
แม่แก้วตาจงจำคำพี่ไว้  
ถึงเมรุมาศก็หาหนักเท่ารักไม่  
เมื่อไค้ไค้เสร็จทัพจะกลับมา  
ร้อยปีก็ไม่ห่างเสนหา  
จนรุ่งแสงสุริยาขึ้นทันไค้ ๆ

คืนล้างหน้าเสร็จหาข้าวไม่  
ช่างหลับนอนกระไรจนสายครัน  
หลับเลยไปไม่ลุกบ้างเลยนั้น  
จួយขันล้างหน้าอยู่ณลาน  
ให้ยกสำรับมาทักกวหวาน  
แล้วเตรียมการจัดแจงแต่งกาย  
คุ้มนี้มีบับกระบายผาย  
แหงนหูกเมฆฉายขึ้นพรายตา

งามวาวขาวช่วงเป็นดวงปลั่ง  
ไม่พร่องบถกษัตริย์โยธา  
นิมิตต์ก็ร้องเจ้าสามหิ้ง  
ไต่ฤกษ์แล้วให้เด็กพลไกร  
พลายเพชรขนกอรทรงนารายณ์  
งามอนงค์จะซ้อนดวงตะวัน  
หลวงต่างใจซึ่ม้าผ่านพิภพ  
เจ้าพลายบัวก็ม้าสถิน

๑ ฝ่ายว่าบัวคำกับแวนแก้ว  
เจ้าแวนแก้วแลไปใจว่ากาญ  
เจ้าพลายน้อยชม้อยคุณเมียรัก  
ก่อนเหล็กที่อมดมพลก็ไป  
มือคว้าตาคุณเจ้าแวนแก้ว  
เจ้าพลายเพชรเห็นน้องร้องว่ามา  
พลายบัวบอกว่าเป็นเหล็กไหลตก  
พลายเพชรประศคน้องร้องว่าไป

๒ พลายบัวไต่ฟังพลางแลดู  
ก็หยิบเอาชิ้นม้ามาบักคล  
เจ้าแวนแก้วก็กลับขึ้นบนคิก  
ทอดกายกับที่นอนสะทอนใจ

๓ หลวงต่างใจพลายเพชรเจ้าพลายบัว  
ไม่คำนึงเห็นตามมรรคา

ก็พร้อมทั้งกรกายแลเกศา  
พอมีกาไล่เหยี่ยวตะไกรไป  
คนอึ่งให้ลั่นสนั่นไหว  
บินไฟยิงระคมประคังกัน  
ความทุกข์ช้ำทุกข์มสัน  
ระทมมันหน้าหลังออกไหลริน  
คูดองอาจผาดโผนทะยานผิน  
ออกประคุดทุกข์ฉิมมีพันนาน ฯ  
ก็กลากแคล้วมาอยู่ประคุดบ้าน  
สุกสงสารผิวแสนจะอาลัย  
พลางพยักว่าจะล่าน้ำกาไหล  
ตกใจโจนลงจากหลังม้า  
แต่กล้าแล้วกล้าเล่าเผ่ากล้าหา  
นั่นไปกล้าช้ำหาอยู่ทำไม  
ออกเอ่ยหามันหาเห็นไม่  
อยู่หาสักเกือบก็ไต่กลาเป็นกน ฯ  
อ้ายเหล็กไหลมันตกอยู่ที่ ไต่กัน  
แค่เหยี่ยวสักร้อยหนจนลับไป  
ออกสะทีกเจ้าห้องยังหมองไหม้  
นางร้องไห้ ไม่มีสุขทุกเวลา ฯ  
กับไพร่พลทั่วเค็นคักบ้ำ  
กลัวว่าจะรู้ถึงกรุงไทย

แต่แรมรอนนอนทางมากกลางคง  
ควนค้ำนำพลกันเค็นโพ  
พลกตักบ้านเด็กเมืองน้อย  
คนไหนทำบุญก็เล่นมัน  
จึงเด็กลอคล่องเลียบเข้าเทียบแดน  
เป็นค่านทางอยู่กลางมรรคา  
จึงซุ่มไพร่ไว้ในโพธิ์  
เห็นพวกลาวเก็นไซ่วอยู่ในนั้น  
จำจะปล้นค่ายในค่ำวันนั้น  
ปรีกษาเห็นความทั้งสามนาย  
จึงสั่งไพร่ให้ไปชนเอาทันคา  
ถืออาวุธศาสตราสักห้าพัน  
พร้อมทั้งข้าวตอกกอกไม้  
เหล้ายาสารพันทุกอันมี

๑ พลายเพชรนุ่งขาวสไบเฉียง  
พร้อมทั้งอาวุธศาสตรา  
เสียงสนั่นด้นฟ้าอากาศ  
ตะกรุกโทนโชนแผ่นดิน  
จึงจับข้าวสารปรายเป็นไฟไว้  
ครบถ้วนสามหนเป็นคนไป

๑ พลายบัวอ่านอินทโองการ  
เจ้าคงพงไพร่หลายตำบล

เย็นลงเลี้ยงคู้ทั้งนายไพร่  
เคยครวโล่ช่องแควเขคอาวัญ  
กลัวคนจะพลอยมาอาสัจ  
นิ้วไหนร้ายกันวันนั้นมรณา  
เห็นค่ายไม้แก่นหนึ่งแน่นหนา  
กับพาราเขียงอินทร์เค็นครึ่งวัน  
แล้วลอคลคัชนไปคู้ซึ่งค่ายมัน  
ประมาณเคนสักพันไม่มากมาย  
ไค้เป็นที่ตั้งมันสำคัญหมาย  
ก็เด็กลอคลอบกายออกมาพลัน  
มาก็คเป็นหุ่นท้าวชัยมืมัน  
แล้วปลุกศาลชั้นพลันตั้งบัคพิ  
ธูปเทียนธงชัยเฉลิมศรี  
ก็พ้อขึ้นแสงศรีสุริยา ๆ

เครื่องอาณางเวียงไว้ตรงหน้า  
แล้วร้ายมนตร์คาถาบรรลัยกัลป์  
เครื่องอาณพันฟ้าคังคนหัน  
หอกคาบกระทบกันกริ่งกร่างไป  
หุ่นชัยปลกกันเมื่อคืนไหว  
ถืออาวุธไว้ทุกตัวคน ๆ

ชุมนุมเทวดานทุกแห่งหน  
เป็นทันพระบู่ส้มิงพราย

ท้าวเดือนแฉวงดำสิงขร  
ผีทำน้ำโป่งแด่โหงพราย

๑๐ ไต่เห็นเชิงแซ่แก่สามนาย

จึงสังเวชเช่นวักทุกสิ่งมี  
ฝูงผีปศาจราษทศ  
จึงร้ายมนตรีกำกับจักทัพพลัน  
พันศับก็เป็นบีกขวา  
กุมพลอารักษ์ศักดิ์กาย  
กุมผีเลวทั้งหลายแดพรายโหง  
นับโกฏินับแสนออกแน่นมา  
บ้างเป็นหัวแรงหัวกา  
หัวเสือหัวสาวช่างนำมัน  
ถืออาวุธเครื่องยุทธยั้ง  
ไต่ถูกขี้แล้วให้เลิกพลพิลึก  
ฝูงผีเทวารักษากัน  
หนีรุกมุกเข้าในพงไพร

๑๑ ครานั้นจึงโดมเจ้าพลายเพชร

จึงอ่านมนตรีพระนารายณ์กลายกายา  
ให้มัทศบศรมมือถือซุกไฟ  
ควาเคื่อนเกลื่อนเมฆมัวพยับ  
เสียงหึ่งอึงกระหนาบทั้งฉาบแดง  
พลหุ่หนึ่งหุ้มมาเกรียวกราว

เกาะร้อนรีบมาเป็นมากหลาย  
มาเน้งรายแน่นรอบโรงพิธี ฯ

ไพร่พลทั้งหลายไม่เห็นผี  
ทั้งเหล่าชาวบึงจิมมัน  
กินเหล้าเมาพุกกันเสียงฉิ่ง  
แม่ทัพนั้นพระบุตมิงพราย  
ยักษกุมารเป็นบีกซ้าย  
จึงให้คานี้อีพรายมีฤทธิ์ธา  
ล้วนพวกถือธงเป็นทัพหน้า  
เปลี่ยนแปลงกายาก่างต่างกัน  
หัวหมหัวหมาหัวฉมัน  
หัวควายหลายพรรคอยู่ครันครึก  
โลกวังกำรนจะปล้นศึก  
อีกทักให้ร้องออกก้องไป  
โจนศาลว้างชนไม่ทันไต่  
ไม่ทันไต่บรคอ่อก่อกกา ฯ

ครันสั่งทัพผีเสด็จให้ไปหน้า  
คนเห็นเป็นพม่าไปทั้งทัพ  
พอคึกไต่เวลากำลังหลับ  
แล้วให้รับอึงมีตีโตนยาว  
กบแกงเดือกคงคองชว  
ล้อมค่ายใหญ่ลาวเข้าไว้พลัน ฯ

๑ ครานน<sup>๕</sup>เพี้ยอ้ายเป็นนายใหญ่

มือกว่าผ่านึงไค้มึงพัน  
สั่งไพร่ให้รักษาหน้าที่  
ผางผิงกึ่งต้นสนนั้นมา  
พวกหุ่นเอาจวานมาพันค่าย  
หอรบทัพพังกระตังกิน  
อ้ายพวกลาวเวียงลาวมาบอกนาย  
เพี้ยอ้ายตกใจเต็มประกาศา  
พลไพร่เห็นนายนั้นไปก่อน  
เอาท้าวรอกเด็กอ้ายพ่อไม่รอใคร  
บ้างหลัดล้มจมกินกันไม่ไหว  
เหยียบกันตายนักที่ปากประตู  
หุ่นคนปนไป ไค้ถลอบ  
ที่ไม่สู้รู้ตัวกลัวบรรลัย  
ตกไม้ใส่กะโหลกอยู่หุบหงับ  
เก็บหอกคาบไค้ให้เอามา  
แล้วก็ยกโยธาเข้ามาค่าย  
ก็ขึ้นอยู่บนโรงอันยาวรี

๑ คราน<sup>๕</sup>ว่ารุ่งแจ้งแสงศรี

พรุ่งพร้อมล้อมรอบทั้งเวียงชัย  
ทั้งหลักเมืองพระกาลท่านเจ้ากษัตริย์  
ก็จำรบสมทบด้วยโยธา

ทันชนตกใจไม่มีขวัญ

ตัวสั้นลุยหอกแล้วออกมา  
บินมียิงระคมประกงหน้า  
ไค้ห้าหกนัศักตูกิน  
ทั้งสามนายเข้าหักข้างทักษิณ  
เอาคบจุกไฟกินขึ้นหลังคา  
พม่าเข้าเผาค่ายแล้วเจ้าข้า  
แหกหลังค่ายหน้าเวียงหนีไป  
ก็รีบร้อนเบิกประตูข้างทิศใต้  
เบียดกันกันไปออกพรังพรุ  
บ้างโกลดล้มดำกะม้ายอยู่  
หอกคาบไม่รู้ ไปแห่งไร  
ที่สู้รบก็ฆ่าไม่ปราถวัย  
ยกมือไหว้ก็จับเอาเป็นมา  
จับเชือกผูกเอาไปเร็วหว่า  
บินผาอาวุธก็มากมี  
ทั้งสามนายปรีดิ์เปรมเกษมศรี  
ทหารมีที่พิศสาราญใจ ฯ

ทัพผีเข้าตีเมืองเชียงใหม่

พระเสด็จเมืองตกใจเต็มประกาศา  
เป็นทุกข์สุดพรรณตัวกลัวนักหนา  
เกณฑ์ผีตีบ่าไค้ห้าพัน



ผีปอบผีชะมบครบทกแสน  
ผีกระสือสี่แสนแน่นอนันต์  
เอาซากตำข้าวใหญ่ใส่เป็นทาง  
ขกทัพออกรับรณรงค์  
บ้างยังแย้งแทงฟันกันกลบ  
อ้ายกระสือถือว้าคักคามี  
ผีกระหังขวางหน้าเข้ามาช่วย  
ฉวยกระบองจ้องว้าท่าดำกาล  
เข้าหวกขวาป่าซ้ายบ้ายระคม  
พอไต่ที่คี่ผางถูกข้างก้ง

๑ พระเลื้อเมืองเห็นพลนชนยับ  
ก็หลัดถันตรงเข้าพงไพร  
ทั้งเทวามาอยู่กับจุลัต  
ให้มีกลมกลุมไปในมพร  
ทุกะวันคนชนบนพันคน  
ผ่านดินแยกแตกเป็นฝ้าที่หน้าเมือง  
พระอาทิตย์ทรงกลดถึงสามชั้น  
กรนชักรถอัสถงกลงไป  
อุกบาตผาคมาข้างทิศใต้  
ถาวทางขึ้นข้างบูรพา

๑ จะกล่าวถึงเพี้ยอ้ายที่ทัพแตก  
ถึงเมืองเชียงใหม่ค้งใจจง

ท้าวแก่นเวี้ยวแรงแข็งขัน  
ผีกระหังให้มันหนีเดือธง  
อ้ายบักสองข้างมันหนีกระค้ง  
ผีตงมันไม่ย่อเข้าก่อตี  
ผีชะมบกับผีปอบมันลอบหนี  
ไม่หลบหนีไล่ทันประจัญบาน  
ทานี่ฉวยไม้ร้อเข้าก่อทาน  
ไล่ประหารเสียงผิงอยู่ตึงก้ง  
กระสือจมล้มทับกับกระหัง  
ซึเป็นดังเวียงร้องออกก้องไป ฯ

รู้ว่าทัพเจ้าบุญไม่สู้ได้  
เทพไทก็สละพระนคร  
ก็ลอลัดหนีออกนอกสลดอน  
ราษฎรเย็นสะท้านทั้งบ้านเมือง  
แตกก็สิ้นสี่สาครประหลาดเหลืออง  
ล้วนแต่เคื่องวิกลจะเกิกภัย  
ขอบนินแคงเผือกค้งเลือกไหล  
ค้งเอาซากพาคไว้กับท้องฟ้า  
ตกลงที่ในประคุดหน้า  
ก็เพราะว่าเชียงอินทร์จะสิ้นวงศ์ ฯ

วังแตกเข้าในไพรระหง  
ก็ทรงเข้าในวังยังกาลา

บอกกับอุปฮาดพระยาแมน  
บักนี้ทัพพม่าเนี่ยยกมา  
เอาไฟเผาหอรบระย้ายับ  
ยิงมันสองนักรักลูกปืน  
พวกไพร่ตกใจก็ตื่นแตก  
แต่ตัวฉันบ่้องกันอยู่เป็นยาม  
อุปฮาดพระยาแมนแสนคำอิน  
มายังท้องพระโรงพลันทันใจ

กับแสนคำอินแกลัวกล้ำ  
เข้าปล้นค่ายธานีกลางคืน  
กำลังหลับตกใจจึงไต่ตื่น  
ค่ายพังคังกรีนลงโครมคราม  
กายแหลกด้วยมันฟันสั๊กฟันสาม  
แทบมันจะเข้าหามเอาตัวไป  
ฟังเรื่องราวสิ้นไม่นิ่งได้  
ขุนนางน้อยใหญ่ก็พร้อมเพรียง ๆ

## ตอนที่ ๕๑

### หลายงออกวัยสี่กหลายเพชรหลายบัว



๑ จะกล่าวถึงโฉมเจ้าพลายอง  
ทั้งเป็นเจ้าสมมทิวงค์คำรงเวียง  
คำว้ศรัทธาความกสิษฐ์ชาค  
สติในจตุรมุขโสภา  
ล้วนรุ่งฟุ้งเจริญกักรูปพิพย์  
หมอบอยู่สองข้างทงลาวไทย  
บรรเลงเพลงแพนพิณพาทย์  
เสียงกรีกกรันฟุ้งขึ้นในใจคอ  
ก็ชำระสระสรทงเครื่อง  
ทรงมงกุฎหุคผาคสะอาคกาย  
พระกรกรายกรีศรัยจับพระแสง  
ทงหลวงแสนแน่นด้อมอยู่พร้อมพรวัก  
พวกชาวข้างทางวิสุทกริรุกกว้าง  
น้อมบังคมกัมราบกราบชนพอง

๑ ครานนทานเพี้ยอายผู้นายค่าน  
ทูลแดงแจ้งความทามจริงไป

๑ ครานนพระจอมเจ้าเชียงอินทร์  
สุรเสียงแผศรัองกักก้องมา  
เหม้เหม้คักอายเพี้ยอาย  
ข้างกล่าวโทษอายไพร่ไค้ทุกอัน

พระจอมพงศ์ประธานให้ชื่อเสียง  
ซีเสด็จราชยานตระหนังนา  
ไม่ค้องขอพระประศาสน์ไล่เกศา  
คายคาห้ามแทนออกแน่นไป  
เหมื่อนลอยลิมมากับฟ้ากัว่าไค้  
บ้างกล่อมขับรับไล่ประธานขอ  
ร้องระนาทเสนาศักกับบืออ  
ครันพอเวลาเช้าสามโมงปลาย  
อร่ามเรื่องเนาวิทันจรัสฉาย  
ล้วนเพชรพลายแสงระยับจับพระพักตร์  
ทงเกือกแดงจากปราสาทราชค่านัก  
พระทงศักคัชนนังบัลลังก์ทอง  
เหล่าขุนนางพร้อมพรวักไม่กักก้อง  
ไม่สนองพจนาวากับใคร ๆ

ลงกราบกรานทูลมาไม่ช้าไค้  
ทามที่ไค้ทัพแกกวังแหกมา ๆ

พระพั้งสนทงกริวเป็นหนักหนา  
ขุนนางกลัวทัวหน้าชนลุดชัน  
กัใช้มิงเป็นนายหรือไม้นั้น  
อายเหล่านันมันจะรู้สังอินไค้

ก็มอบหมายอาญาสิทธิ์  
นี่มีหนึ่งทำประมาทอุกอาจใจ  
จึงได้มุกหัวม้วนนอนหลับ  
แม้มันมีไม่กำชับกำชา  
หนึ่งยามตามเกณฑ์กระเวนอยู่  
นี่ทำตามอำเภอเงินเล่อใจ  
แค้นค่ายค่านทางพวกช่างหน้า  
เลี้ยงไว้โยเล่ากินข้าวเปลือก  
เพราะไม่ตรวจครวรรักษาแทน  
พอรู้ก็จู่มาถึงธานี  
ให้กระเวนเกณฑ์เคื่อนละสองร้อย  
อ้ายนายบังแตกสิ้นกินเงินมัน  
ชอบแก่ฆ่าเสียให้สิ้นโคตร  
นั่นแหละจึงจะหายคลายกู่แก่น  
เอ็งจงไปรับรับทัพผจญ  
ยกกระบวนทัพม้าหาไวไว  
ถ้าได้ทีก็จับเอามาเป็น  
เต็มประกาศบอกมาให้ถึงกู

๑ ฝ่ายแสนกำอินไ้รับตั้ง  
เกณฑ์คนขี่ม้าถ้วนหน้าไป  
ล้วนถืออาวุธศาสตรา  
ถือธนูเหน็บกริชเข้ชกแทง

ถ้าทำผิดแล้วฆ่าอย่าปราศรัย  
ว่าศึกเสื่อที่ไหนจะยกมา  
จนมันเผาหอยับจับตัวฆ่า  
ให้รักษาน้ำที่แข็งเทินไว้  
ไหนมันจะทรูเข้าก็ได  
ชอบศึกหัวเสียบไว้ที่ท้ายเมือง  
ล้วนอ้ายชี้รำหมาคาเหลือ  
ช่างไม่รู้เรื่องราวไพร  
ให้ข้าศึกมันแพ้นมาถึงนี้  
ศุเหมือนคนไม่มีจะบ้องกัน  
บรรดาค่านน้อยน้อยทั้งปวงนั้น  
อ้ายไพบ่<sup>นี้</sup>จึงมิไ้ไปกูแทน  
ทำโทษผูกคั้น<sup>นี้</sup>โขงแขวน  
แล้วสั่งแสนกำอินค่ายทันไค  
เกณฑ์คนหมื่นหนึ่งให้จงได้  
ถึงแล้วล้อมค่ายใหญ่<sup>นี้</sup>เข้ากู  
ถ้ามันเกี่ยวเชือกครบสี่  
เรา<sup>นี้</sup>จะไ้ท่อนุกระหนาบไป ๆ  
ออกมานั่งศาลาลูกขุนใหญ่  
พร้อมไ้ล้วนหมื่นพันเสื่อแคง  
หอกดาบปืนยากล้าแข็ง  
ธงแคงแคงกวัดสะบัดปลาย

จักรระบวนยกกระบี่ปลัดทัพ  
ทั้งเสือบ่าแมวเซาเหล่าเกียกกาย  
กั้วแสนคำอินทีกั้วแกงกาย  
แผ่นขึ้นอาชามือกว่าทวน  
ฉันท้องก้องกึ่งห้องโถ่ลาว  
ออกจากเมืองเจ้ากรุงระยับ  
ครันมาถึงค่ายใกล้พม่า  
มาตั้งค่ายขึ้นใกล้ในบั๊กกล  
พลรบครบถ้วนทั้งสี่ด้าน  
บีกกาสองข้างวางจำเพาะ  
เสือบ่าม้าใช้ไปบอกนาย  
สิบลูกใหญ่นักชกบีกกา

๑ เจ้าพลายเพชรไ้ทั้งว่าข้างมัน  
ไม่มีใจกลัวเท่าตัววัน  
หลวงต่างใจจึงว่าจะอาสา  
จำจะศึกด้วยกลอุบาย  
พอพลบค่ำย่ำแสงสุริยา  
ให้ซุกหลุมซุ่มไว้ไนไพรวัน  
ปากกว้างนั้นราวสักเก้าศอก  
เสื่อดำแพลงปักให้มีคตา  
ครันทำเสร็จสรรพก็กลับมา  
ทั้งสามนายพุกจาปรึกษากัน

เสร็จสรรพบีกขวานบีกซ้าย  
กองรายซุ่มซ่อนเสร็จกระบวน  
เครื่องอาหนทั้งหลายก็ใส่ถ้วน  
พอควรสกฤกษ์ให้เลิกทัพ  
ทหารลาวซุ่มมืออยู่ร่าหรับ  
กั้วกับศึกกั้วด้วยเสียงคน  
ให้โยธาคักไม้ไนไพรสนท  
ซุกชนกินทำสนามเพลาะ  
ประศุใหญ่ใส่กาลช่องบั้นเจาะ  
วางเหมาะไม้แก่นแน่นเต็มประคา  
ว่าอายลาวตั้งค่ายไว้แน่นหนา  
แม่ทัพชื่อว่าแสนคำอิน ฯ

กั้วพันเสียกั้วเดียวประเดี่ยวัน  
จึงปรึกษากันสนทั้งสามนาย  
หลานยาจงไปหนุนอยู่หน้าค่าย  
ยักย้ายจับเป็นเล่นกับมัน  
เรียกบ่าวไพร่มาข้างค่ายนั้น  
ลึกลงไปนั้นไ้หัววา  
ซึ้นนอกเอาไปทิ้งเสียกลางบ่า  
แล้วเอาใบไม้มาโปรยบนนั้น  
พาทหารเข้าค่ายซุ่มมัน  
ทั้งสองทัพซุ่มซนไม่ไว้ใจ

รักษาหน้าที่เชิงเทินมัน  
นั่งหลุมซุ่มซ่อนกองไฟ  
รุ่งแจ้งแสงสว่างวับ  
พลม้าวันหมื่นออกยืนยัน

๑ พลายเพชรพลายบัวหลวงต่างใจ  
เสกโพลแด่มั่นกินว่านยา  
เหล่าพวกหุ่นมนตรีคำรณศึก  
หลวงต่างใจแต่งกายแล้วบักคด  
สี่กรทรงศรแล้วจับสังข์  
ลมก็พัดถูกตรงธงชาย  
ชนม้ากลาไกลได้ฤกษ์  
ออกจากค่ายพลันทันใด  
พลหุ่นหมื่นตรงเข้าเช่นฆ่า  
หุ่นคนปนวิ่งมาเกี้ยวกราว  
ทหารปืนสีร้อยปล่อยปืนดับ  
ท้ายหอยโข่งหลังหน้ามาเป็นควัน  
ลูกกระต้อนอ้อนบักที่ทัน  
ข้างพลลาวกายกลาอากาศขึ้นไป  
มันพื้นเรากายเป็นหนักหนา  
พวกมันก็ถูกลูกระเบิด  
พลลาวบักซ้ายแลบักขวา  
หลวงต่างใจชักม้าชนหน้าทัพ

ก็เกราะตรวจกันหัวนั้โหว  
หม้องใหญ่หม้องกระแแปะระคังกัน  
แสนคำอินแม่ทัพก็จักษุสรค์  
ให้ล้นยกรงโบกทรงมา ๆ  
ก็แต่งไพร่สองร้อยเป็นกองหน้า  
เอาน้ำมันเจิมหน้าทุกตัวกัน  
ก็องก็กเสชาไกลาหล  
คฤกษ์บนแลเห็นเป็นนารายณ์  
สติหลังสุบรรณผันผาย  
แล้วเบี่ยงม้ายศีหลวงหลาวเหล็กไทย  
เอิกเกริกกรันกรันหัวนั้โหว  
พอกองหน้าเข้าใกล้ซึ่งทัพลาว  
ไม่รั้งราแทงพันอยู่แดนดาว  
ทหารลาวซบม้าเข้าฝ่าฟัน  
ชานกายคงรับแล้วจุกถัน  
ถูกหุ่นหมื่นพันกระหนาบไป  
แทงฝังถูกถันหาเข้าไม่  
ลาวร้อยบีสังโคประหลาดจริง  
ทั้งคนม้าหัวขาดลงกลาคกลง  
ล้มแล้วลุกวิ่งชนรบยับ  
ทั้งกองหน้าก็วันยันยับ  
แสนคำอินก็ซบม้าชนมา

พอแลเห็นตัวกันนั้นใกล้ ใกล้  
ทำนหรือคือจอมโยธา  
หรืออยากได้สมบัติพัสถาน  
มาดอบลองปองปล้นเป็นโจรไพร

๑ ครานนั้นจึงทำนหลวงต่างใจ  
เราหรือชื่อไปสุพลา  
เรื่องเศษค่ายพระเวทวิชัยรบ  
แขกฝรั่งทั้งทะเลแควระแหมมอญ  
เว้นแต่เชียงอินทร์บุรีนั้น  
เราหรือคือองค์พระกาล  
แม้ว่ารู้ตัวกลัวสิ้นชีวิต  
คอกไม้ทองเงินเล็กเพริศพราย  
ถ้าแม้แข็งคือถือมานะ  
แต่ถือกินคนละก้อนก่อนเข้าไป  
นี้เราก็คเมตคาประหารราชฎ์  
ทำนหรือเป็นแม่ทัพสำหรับเมือง

๑ เราหรือชื่อว่าแสนคำอิน  
อย่าประมาทนภพริกจะจิกคา  
อันเมืองเชียงอินทร์แผ่นดินนี้  
ทหารอ้ายมูยแต่ละคนก็พันใจ  
แต่อย่างนั้นยังพันเสียกู่เที่ยว  
อย่าเย่อหยิ่งยกหัวว่าตัวชาญ

จึงร้องไปว่าแน่นายพม่า  
ยกมาจะประสงค์สิ่งอันใด  
หรือเคียดกาลเคืองเรอญเป็นโจน  
ตัวทำนชื่อไรให้บอกมา ฯ

ก็ตอบไปใช้เสียงเป็นพม่า  
อยู่พาวางวะพระนคร  
เที่ยวจนจบทั้งบุรีนกินกระด่อน  
ก็ออกอ่อนศิโรราบกราบกราน  
ถือก็ ไม่อ้อมมาค่อต้าน  
จะมาผลาญสัตว์บาปที่หายบคาย  
จงกินอบน้อมยอมถวาย  
นั้นแหละจึงจะสบายไม่มีภัย  
จะมาแต่อั้งวะเป็นทัพใหญ่  
ประเคียวใจก็จะเต็มกำแพงเมือง  
จะวินาศเสียเปล่าไม่เข้าเรื่อง  
อย่ายกเอียงชื่อไรให้บอกมา ฯ

ทำนมาหมิ่นขึงยวดอวคกลัว  
ไม่ได้ยินเชื่อว่าบ้างหรืออย่างไร  
ช่วยแก่กู่บุรีตั้งจิวได้  
มันถึงว่ายาวใหญ่เท่าลำตาล  
ไม่พอเขี้ยวเหมือนเขี้ยวเล่นหวานหวาน  
กลับถือหอกสักเท่ากำโบสะเคา

เป็นอาวุธคู่มือแล้วหรือนี้  
อย่าโยโสโง่โง่มาอวดเรา  
ที่แต่ละจะเป็นโจรเที่ยวปล้นบ้าน  
ถ้าสู้จริงก็จะวิ่งเป็นธงไป  
จงหลบหลีกเด็กที่พกลับไปเสีย  
เลือกเนื้อจะเป็นเหยื่อแก่แร้งกา

๑๑ แอ้เขี้ยแน่อายลาวแสนคำอิน  
อายุของออเจ้ามันเท่านั้น  
ไซ้จะแกล้งเวาแจ่งค้ายคองเวา  
จงเลิกพกลับเข้าในพารา  
เจ้าค้แต่ชนะเจ๊กเมืองเล็กเล็ก  
กับอายเจ๊กกินหมจะสู้ใคร  
อันเจ้ากับเรามีไซ้คู้คู้สู  
ไปบอกกับเจ้าของเจ้าเข้ามาลอง

๑๒ เจ้าแสนคำอินครั้นได้ฟัง  
กระเทิมม้าวว่าหรับเข้าทับเงา  
ถูกอ๊กเข้าที่อกเป็นทกหน  
ซั๊กคาบออกพ้นตะบันไป

๑๓ หลวงค่างใจกวักแกว่งแกงคำอิน  
คาบค้อคาบพันกันประจัญเชิญ  
ค่างก็ค่างมีฝีมือรบ  
ม้าวค้อมักก็กั๊กทักกัน

จะแทงซี้ของพ่อกับเข้า  
อันชั้นเชิงของเจ้าข้าเข้าใจ  
พอเป็นการเข้าของเงินทองได้  
กลับจะให้เรานอ้มยอมวันทา  
หาไม่เมื่อยจะเป็นหม้ายชายหน้า  
ไม่การะนาคาบคอกจะบอกกัน ฯ

๑๔ ช่างไม่ว่าจะสันซี้พอสัญ  
พอประจบครบวันจะมรณา  
เห็นท้าวเปล่าไม่มีซึ่งเกศา  
สังบุครภรรยาเสียไวไว  
อ้ายเต็กเต๊กของกุกู้สูได้  
มาอ้างอวดฤทธิ์ ไกรไม่ตรีกตรอง  
อย่าอวดครู่กรุ่งกริ่งหึงจองทอง  
นั้นแหละพอจะรับรองกับมือเรา ฯ

๑๕ แค้นกั๊กเคืองใจคั่งไฟเผา  
ถือทวนแกว่งแกงเอาหลวงค่างใจ  
กงหนคังหินทากินไม้  
คมไพล่พลั่วพยับเงิน ฯ

๑๖ เหมือนแทงหินเขาคอกปลายทอกเข็น  
มิไต้เมินคอยชิงเอาซั๊กกัน  
หลีกหลบอูกลุดอาวุธสัน  
ทกหันโลกโผนโจนคะนอง



เสียงแซ่เซฮว่าวับ  
กริ่งกระบังคังฉับวับรอง  
พลไพร่สองข้างก็ต่างรบ  
พวกลาวล้มกายวายชีวิต  
ปืนใหญ่ใส่ตุงปักศัน  
ไม่ถูกหุ่<sup>๕</sup>หมุ่นเป่นคนสมทบ  
แทงหุ่<sup>๕</sup>หมุ่นปักไม่ยักเข้า  
สองนายรบรอนจนอ่อนใจ

๑ หลวงค่างใจเหลียวไปพยักหน้า  
แสนกำอินคี่ใจไล่สวนรอย  
หลวงค่างใจเพลิงพล้ำทำเสียด  
เสียงโห่ลาวลาวไล่เป็นกลุ่มมา  
ครันล่อมาถึงหลุมลำแพนบ่ค  
ทั้งคั้นทั้งชาม้ากะม้า  
อ้ายพวกไพร่เห็นนายหนีตกหลุม  
หลวงค่างใจกลับหันพื้นกระโจม

๒ พลายเพชรพลายบัวอยู่หน้าค่าย  
แป้วแป้ววันเล่นพวยเข้าช่วยกัน  
ฉีกขวาม่าคนลงบ่นบ่  
ทั้งนายวิ่งตะกายเข้าคงคอน

๓ แสนกำอินตกใจกระหิมม้า  
อาวุธในมือถ่อก็หลุกไป

คนต่อคนประจัญจับตัวไวว่อง  
ทั้งสองต่อสู้ ไม่เสียด  
ผู้หลบพันคนลงบ่นบ่  
เลือกแคงอยู่ในที่สนามรบ  
ยิงเปรี้ยงเสียงถันควันหลบ  
ไล่รุกรบแล้วพันตะบันไป  
ยิงถูกก็เป่<sup>๕</sup>ดำไม่หวาคไหว  
ยังมีไคมีชัยจนบ้ายกล้อย ๆ

ให้โยธาทำร่นย่นถอย  
เอาทวนสอยแทงซ้ากระหน่ำมา  
บ้ายหน้าม้าหนีเอาคอหน้า  
โยธาคลุกกลี<sup>๕</sup>ไคที่ท่า  
ม้ากำอินไล่ตึกชิดถ่า  
หัวหกตกซ้าสงคำไครม  
มันวิ่งกลุ่มเข้าแก้แค้นโหม  
หุ่<sup>๕</sup>เรธาโตมเข้าแทงพื้น ๆ

ก็จับข้างทรงนรายนต์เข้าห้าพัน  
ซ้างนำมันแทงลาวตะลุมบอน  
บ้างหลบดับหลีกถั่วแล้วหนีซ่อน  
ผ้าผ่อนล่อนหลกบุงกรกไป ๆ

ให้ขันมาจากหลุมไม่ขันไค  
เสียใจสันตสิกตกตะลึง

หลวงต่างใจให้ โฟ้วเอาเชือกมัด  
เอาตะโหงกใส่คอพอกเต็มคัง  
พวกหุ่นหนูโล่อายลาวแตก  
บ้างแซนหักขาหักลำบากตา  
หนี ไม่พ้นลงจนยกมือไหว  
ทั้งม้าตาอาวุธออกเนื่องนอง  
แสนคำอินแม่ทัพที่จับได้  
พิศแล่นแพ้นครวนเข้าห้าชั้น  
จึงให้ ไซ้อายลาวมาสองคน  
ถือหนังสือนี้ ไปในพารา

๑ อายลาวก็ใจไ้หนังสือ  
ลาถูกไปพลันทันใด  
จึงแจ้งความอุปฮาดพระยาแมน  
เสียทัพขยับข้อยทั้งโยธา

๒ ขุนนางลาวก็ใจอยู่อลหม่าน  
ไ้หนังสือถือครองเข้ามาใน  
พลายยงทรงนั่งบัลลังก์โถง  
เห็นอุปฮาดกราบงามก็ถามพลัน

๓ ฝ่ายว่าอุปฮาดก็กราบทูล  
ซึ่งใช้แสนคำอินนั้นยกไป  
ไซ้ครวนครึ่งครวนเข้าห้าชั้น  
แล้วเอาหนังสือถวายเจ้าพลายยง

รวบวักศอกซึกเข้าก็คั้ง  
แล้วจึงจับกุมเอาควัวมา  
ว้างแหกหนีรุกเข้ามาบุกบ่า  
หุ่นว่าข้าฆ่าเสียกายกอง  
ก็จับเป็นมาได้สักพันสอง  
เข้าของชนเข้าในค่ายพลัน  
ให้จำจงไว้ ในกรงเหล็กมัน  
ร้อยล้ามแล่งหลันทั้งช้อกา  
เขี่ยคนตัวมึงจงอาสา  
ถ้าแม่นไ้ไ้ไม่ฆ่าให้บรรลัย ๖

ยกมือกราบหนบซบไหว  
ค้นคงตรงไปยังพารา  
ว่าแสนคำอินที่อาสา  
มันจับไ้ไ้ ไม่ฆ่าขังกรงไว้ ๖

ทั้งเพี้ยกวานเด็กน้อยพลอยทวันไหว  
แล้วหมอบกราบกลานไปบังคมคัด  
อยู่ในท้องพระโรงเจ็ดฉัน  
อายเรื่องรบพุ่งกันนั้นอย่างไร ๖

แก้วมุลเห็นเด็กเป็นศึกใหญ่  
เสียทัพมันจับไ้เอาไ้ศกรง  
แต่ยังไม่ฆ่าพันให้ผุผอง  
คลื่อออกทรงอำนาจไป ไม่ฆ่าที่ ๖

๑ ในลักษณะอักษรราชสาวา

อนุชาชื่อว่าแมงกัณฐิ

กระตุลเป็นพุกามประกอบยศ

พระเจ้าฝรั่งมังรายกะยอชวา

บันทึกเลื่องเลื่องว่าเชียงอินทร์

ทรงเบญจกัณฐาณิ

เขากล่าวอ้างว่านางนั้นเนื้อทิพย์

ชื่อว่าเวสิวโสภา

ถึงหน้าหนาวให้หนาวจนสังก

หน้าร้อนแลจะร้อนถึงไฟวู

แต่เราเที่ยวก่อกรรอรอบ

จะขอดุสทินให้สิ้นใจ

แม้จะชินชัควัมิให้ดู

รือกำแพงแย้งถมทั้งนที

แต่บรรดาประชาในเชียงอินทร์

ชั้นลูกแคงแทงพันให้บรรลัย

๑ ครานั้นพระเจ้าสมมทิวังศ์

กระที่บบาทขบพันตัวสิ้นวิน

นางเวสิวเป็นเมียของกูรัก

ช่างกำหนัดว่ากล่าวไม่อายใจ

แม้มันเป็นเจ้าเป็นนายแท้

เพราะรบคำอินนั้นมันชนะ

ของตะแคงแมงยาเรืองศรี

ทวารคีชื้อไปสุพล

ปรากฏในอังวะเป็นวงศา

เป็นพระอัยกาธิบดี

มีนาวิเนวลละของผ่องศรี

ที่ไปตีอ้ายมู๋นั้นได้มา

เหมือนลอยดิบมาแก้ดาวตึงสา

เสน่หาด้วยกัศที่ตึงสุก

ได้แนบอกรแล้วก็อุ้นละมุนอยู่

ได้ชมชู้แล้วก็เย็นเป็นสุขใจ

ยังหาพบคนงามสักแห่งไม่

พอเห็นแล้วก็ไปยังธานี

จะกรีกูไปชิงเอาโฉมศรี

ให้บุรินั้นล้มท่าตายไป

จะโสรลกกลอกเสียให้สิ้นทักษัย

เบ็คหลังคาออกให้แว้งกาकिन ๆ

ได้ฟังทรงฉีกกระชายลงซาดสิ้น

โคกคั้นแผคสิงหนาทไป

จะชีกชักรมาดูอย่างไรได้

ยังอวดว่าเป็นใหญ่ในอังวะ

ไหนจะพุกกอแกทำกุกะ

จึงถือกังกุกะด้วยได้ใจ

แล้วส่งเพี้ยชกรไกรให้จักษุช่าง  
อ้ายกรงทองของกูจะขึ้นไป  
ตั้งเสด็จพระเสด็จดำเนินเข้า  
เจ้าสร้อยฟ้าร้อนใจไม่สบาย  
กลัวเป็นข้าสนิทเคยชดใช้  
ทรุกพระองค์ลงนั่งใกล้ฟ้ายน้ำกา  
อ้ายแสนคำอินทิสันแล้ว  
ทัพพม่าครานี้มีฤทธิ์ไกร  
บึกประคูนใหญ่ขึ้นใส่บ้อม  
แล้วบอกไปกรุงไทยธานี

๑ เจ้าพลายงกอบคำพระมารดา  
ขุนนางในกรุงศรีมีกว่าพัน  
ชักรวางจะเป็นนางไปเปล่าเปล่า  
แต่กับความห้ามลูกเห็นเต็มที่

๑ ฝ่ายเพี้ยชกรไกรได้รับสั่ง  
หอกาบกำซาบศาสตรา  
ช่างกันช่างคังแลช่างเรน  
ช่างพังเป็นจังหวัดในกระบวน  
ธงขาวธงเขียวธงทะราบ  
เอาช่างทรงกรงทองที่นั่งมา  
ซ้ายทองปุกกระพองที่ระช้าง  
ห้อยหูด้วยหูจามรี

ที่ชนระวางถ้วนหมื่นพันสูงใหญ่  
ทั้งพลไพร่ให้ ไต่สั๊กหมื่นปลาย  
ห้ามแทนแน่นเฝ้าเป็นมากหลาย  
คิดเสียคายแสนคำอินทิสกา  
ก็รีบไปยังลูกเสนาหา  
ก็ห้ามว่าพ่อพลายผู้สายใจ  
ลูกแก้วจะออกรบเห็นไม่ได้  
เรามาไว้ ในเมืองเห็นจะดี  
ให้คนพร้อมรักษาน้ำที่  
ขอให้ทหารค้ำมาบ้องกัน ฯ

แม่เห็นว่าใครจะดีไปกินฉัน  
ใครจะทันเทียมฤทธิ์ลูกไม่มี  
พระแม่เจ้าจงเอ็นคุดอย่าจู้จี้  
เห็นว่ามีพึ่งแล้วก็กลับมา ฯ

ก็แก้กั๊กออกมาเบิกซึ่งบั้นผา  
ช่างงาก็ประจบครบจำนวน  
ตามเกณฑ์ควาญหมอกก็ถ้วน  
มีทวนถือยาวราวห้าวา  
คูเป็นทิวปดิวปลาบอยู่ข้างหน้า  
ผูกเครื่องลงยาราชาวดี  
งามกระจำงพลอยประดับทับทิมสี  
หลังมีผ้าลาคากาทอง

แล้วสรรพมาประทับกับเกษรวิจ  
พลายขงทรงเครื่องงามเรืองรอง  
ลูกกุมเพชรแต่ละเม็ดมีค่า  
ยอกลมวกรมรกตสกลุผลาม  
เถรจิวมีฤทธิ์ประสิทธิ์ให้  
ทหารมันกินโพลโกลศคลา  
แล้วแหงนหน้ามาคุมเมฆฉาย  
ให้ช้คอกก้วยจะยกก็จำไป  
ไต่ฤกษ์แล้วให้เลิกจี้ครุรงค์  
พลทวนล้วนหุ่จามรี  
พลปืนพันผูกแขนงมัน  
พลหอกเสื่อแคงก็แกว่งกราย

๑ นางสร้อยฟ้าเบื่กพระแกลแลเห็น  
กาแรงเข้าไปแย่งเอาลูกยา  
กรรชิงซุ่มสายหลายยับ  
นกดะกรุมรุ่มร้อนเข้ารวี  
แต่แลดับจนทัพออกจากเมือง  
ไอ้ลูกแก้วไปแล้วจะอย่างไร  
ฝ่ายว่ากองซุ่มแมวเขา  
ก็รีบรัดเร่งกลับขับอาษา  
ลงม้าพาตรงเข้าในค่าย  
ว่าพลายขงยกมาหมื่นห้าพัน

คอยวันเสด็จจะเขื่องย่อง  
ใส่ดลององค์อย่างฝรังงาม  
ล้วนเหลี่ยมยักกะตราห้าพันสาม  
เครื่องสำหรับสงครามนั้นว่านยา  
คาคเอนเข้าไว้เป็นหนักหนา  
ถือของ้าวมายังเกษรชัย  
เป็นสายเลือกแทงกล้าคำไหม้  
ลงคอกขไกรไม้ซ้าที่  
ทิวธงกระบยับสลบตี  
พลกระบี่ใส่เสื่อกรุยสะพาย  
พลเหล่าเกาทัณฑ์ก็ขึ้นสาย  
ม้านายหมวดหมู่คู่กรวจตรา ฯ

บังเกิดเป็นอัศจรรย์บนเวหา  
บินดาโตมจิกเอาบีกก็  
ก่ถึงกลศเอียงพับลงกับที่  
ลงมีหลากนั้กประจักษ์ใจ  
นางนองเนื่องชลน่าน้ำกาไหล  
กลับเข้าห้องร้องให้อยู่ไปมา  
รู้ว่าเขายกทัพมาหนักหนา  
ลอคลัคคักม้ามาถึงพลัน  
บอกความตามนายขมิ้มมัน  
ล้วนทัพช้างนำมันที่เคียนนาย ฯ

๑ พลายเพชรพลายบัวควกรันไต้พัง

ให้เร่งรัดจักแฉกแฉกกาย  
ผูกเครื่องเกยคงฉกรับ  
ถือของ้าวก้าวขึ้นข้างน้ำมัน  
จึงลงย่นักราชปะหน้าข้าง  
หลวงต่างใจคนหาญเป็นควาญท้าย

๑ ผ่ายเจ้าพลายบัวตัวกล้า

หุ่มนนทร์กันประคองกั๊ก  
กรันถึงทัพลาวแลเขม้น  
จึงโบกธงให้ทัพพลกเป็นบีกกา

๑ ครานันจึงโถมเจ้าพลายของ

ต้องมนตร์นารายณ์กลายอินทรี  
อ้ายคนนั้นจะตีสักเพียงไหน  
ทุกแบบบางว่างวักก้ากัทราม  
ก็พลางทางเอาวั้นเพชรแห่ง  
เป็นงูเห่านับแสนออกแน่นไป  
หุ่ณกั้วตัวแข็งแฉงชน  
งูว่านราญรุกเข้ากลุกกลี

๑ เจ้าพลายเพชรจับประเจียดจบเกศา

เป็นนกกคนับแสนแน่นนงาคี  
เสียงทั้งฉาดเฉาะเปาะบับ  
งูมองนง์องรยบับ

กัสังแก่โยธาสิ้นทั้งหลาย  
ทั้งสามนายแ่งท้วควัยฉับพลัน  
พร้อมครบหมวกเสื้อใส่กระสัน  
คาบฟันฟ้าฟันผูกสะพาย  
ก็เยี่ยงอย่างจรจรัดผันผาย  
ออกจากค่ายไต้ฤกษ์ให้เลิกทัพ ๖

ขึ้นลีลาซาออกร่าหวับ  
ถือคาบหอกกลอกกลับเป็นโกลา  
พอเห็นพลายอยู่ตรงหน้า  
วังวาทย์อยู่จะคู่ที่ ๖

อาจองตั้งพระยาราชสีห์  
แปลกพี่น้องนี้กว่าพุกาม  
จึงอาจองทะนงใจทำหยาบหยาบ  
จะเรื่องความรู้อยู่หรืออย่างไร  
หีบแก้วทั้งมาหาซ่าไม่  
เลื่อยไต้โยธาจะราวี  
ไม่ทานทนสู้รบก็หลบหนี  
พวกโยธิตอมมาจนหน้าข้าง ๖

จึงเสกด้วยมนตราแล้วคว้าวาวัง  
ผวาวางซึกเข้าจิกงู  
งูรับนกลศกระโคศสู  
นกรู้งูร้ายคอยระวัง

ง่าเสียดยเข้ากระหวัดรัท  
เต็มก็อุตุลुकไม่หยดขย  
เจ้าพลายเพชรเค็กโถมระฆาตเสก  
กลายเป็นค้อนแทนแน่นอนันต์  
ค่อยลาวออกลาวไปทิ้งทัพ  
ร้องระงมล้มกั้งหงศาตรา  
จึงลงลานทียบว่านมหาเมฆ  
บังเกิดเป็นพายุใหญ่ตั้งใจจง  
เสียงซื่อฮึกมีค้ำฟ้าบ้านัน  
วังระทมล้มระกะประยาง

๑ พลายขงฤทธิไกรมิใช่ชั่ว  
ปลุกพลางขว้างเข้ามาทันใด  
เขาแหลมยิงทั้งลูกมะนาวติด  
เจ้าพลายเพชรเห็นควายไล่พัลวัน  
ทั้งไปกลายเป็นเสือสมิง  
ควายโจนเสือโผนเข้าชิงชัย  
ควายคักเสือแท่นระมันซิค  
ควายถลาเสือเข้าหักคอพิบ

๑ กรานนี้จึงโถมเจ้าพลายขง  
มันเวียนวูแต่กุไตไค้คัพถัน  
กูรานายพม่าอันมียศ  
นามกรของท่านนั้นชื่อไว

นกสะบักโถมจิกลูกคาบั้ง  
สิ้นกำลังก็หายไปด้วยกัน  
ด้วยมนตรีเอกแล้วปรายให้ผายผัน  
คูเหมือนกวนชินชู้เป็นหมู่มา  
เสียงหนุบหนับแท้หุ้มกลุ่มเกศา  
จนกระทั่งถึงหน้าเจ้าพลายขง  
เข้าเข้าเสกคาถาแล้วป่าส่ง  
ทิวรงค์จะหอบให้หักกลาง  
สนสัททักสะบั้นอยู่โผงผาง  
มาได้ดังค่อหายกระเจาไป ๆ

เอาคันกระบือเอ็กหัวรวัวจัวให้  
เป็นกระบือนับไค้สัทห่าพัน  
ไล่ชีวิตพลหุ่นเป็นกั้งพัน  
เอาเขี้ยวเสือนั้นที่เกาะไว้  
กระโคกโซกกระโซกวงอยู่หวาดไหว  
ควายไล่เสือหลบเข้ารับรับ  
เสือบควายชีวิตด้วยเขารับ  
ล้มทับทอกกายก็หายพลัน ๆ

เห็นฤทธิรงค์พุกามก็คว่ำครว้น  
จะไกรวุ้สำคัญก็ตามไป  
อย่าโบบักจงแจ้งแต่จริงให้  
อยู่คว่ำแค้นไค้ให้บอกมา

ทั้งชื่อบิฑุราชมาตุรงค์  
อยากจะรู้จักทำนอย่านันทา

๑ กรานันจึงโถมเจ้าพลายเพชร  
ใช้เสียงเสียงเป็นพม่าไป  
บิฑุรงค์คังองค์พระสุริย์ฉาย  
ชนนี้ชื่อมอถัมมะตางา  
พระอาจารย์ผู้ชาญวิทยา  
เรื่องเศษค้ายพระเวทอันบวร  
เราขอถามนามท่านนั้นชื่อไร  
พ่อแม่ชื่อไรเป็นใหญ่โต

๑ กรานันจึงโถมเจ้าพลายยง  
เราชื่อพลายยงทรงฤทธิ์ ไกร  
ทั้งเราเป็นพระเจ้าสมมคังวงศ์  
ตามตระกูลมิให้สูญไว้แทนตา  
มีนามจมีนไวยวรนาถ  
แม่ชื่อสร้อยฟ้ายาใจ  
นั่นชื่อสังฆราชหลวงกาจิว  
เรื่องเศษค้ายพระเวทวิทยา

๑ พลายเพชรคมมือแล้ววิธว่า  
แสนคำอื่นเราจับไต้ยังไม่คาย  
ว่ากัวนายพลายยงองอาจ  
สร้อยฟ้าลุลไฟกับศรีมาลา

จงบอกความตามตรงอย่ามูสา  
กรุเรียนวิชานั้นชื่อไร ๆ

ไต้พึ่งเส็จจึงแจ้งแกลงไซ  
เราใช้ชื่อตะแกงแมงยา  
ชื่อฝรั่งมังรายนายพม่า  
ครองพาราอังวะพระนคร  
ชื่อขุนทะเลเป่าเป็นครูสอน  
เป็นเชื้อมอญเมาะตะมะมะกะโท  
จงบอกไปคามจริงอย่าหยังไฉ่  
ทั้งครูประสิทธิ์อีกโรนั้นชื่อไร ๆ

ก็บอกความตามตรงแก่จริงให้  
พระหน่อโทผู้ครองอยุธยา  
ไต้คำรงค์เชียงใหม่ภาค  
บิฑุเราฤทธิ์เรื่องอยู่เมืองไทย  
ล้วนเชื้อชาติเชื้อวชาญทหารใหญ่  
พระครูผู้ให้ซึ่งวิชา  
คังจะลี้วลอยเหาะขึ้นเวหา  
คังหนึ่งว่าพระบู่สมิงพราย ๆ

ท่านเจรจาก็ยกคปคใจหาย  
ถามมันบรยายบอกกิจจา  
นั่นเป็นลูกเถรวาทชาติชัษ  
แพ็ดลงองค์นราให้ร่ำตี



นางศรีมาลาทูลขอไว้  
อ้ายเถรเถรสองราวีชาติ  
พอพบกันที่บ้านจระเข้ร้อง  
อ้ายเถรเจ้ามันเอาเป็นเมียมา  
มาอวดใครว่าพระไวยนั้นเป็นพ่อ  
แสนคำอินบอกรุกอยู่ตรงตรง

๑ พระเจ้าสมมทวงศ์ ไ้ทรงฟัง  
อ้ายพม่าแกล้งว่าให้อายใจ  
พลบึกซ้ายขวากล้าแข็ง  
แป้วแป้ววันแค้นรูกกลูกกลี  
หลบหลีกหลอกล่อไม่ห้อย  
บินจ้องส่องยิงอ้ายลาวควาญ  
บ้างลอคท้องเข้าไปมูกุลูกหาง  
สะบักควาญหมอกกอลง  
บ้างลงนอนให้ข้างลงงา  
แล้วลุกขึ้นบินจากถ้ำเหลือใจ

๑ พลายยงเห็นพลนั้นยับยั้ง  
พลายเพชรใส่ทรงนารายณ์มา  
อ้ายข้างรู้ภาษาคึงว่าคน  
เต็มแก่งกลางบ้านน้ำมัน  
ทั้งสองข้างไ้ตีทักี่โผน  
ควาญชยัคะบันหันประเทือง

ท่านไปรคให้ ไ้เสียจากกรุงศรี  
หนักูกเป็นจระเข้เซเซ้งมา  
จึงกลายเป็นคนทนต์องมาในป่า  
ก็มีท้องลูกยาชื่อพลายยง  
เอ็งอย่าพักดวงล่อให้กูหลง  
ว่าเป็นลูกพระสงฆ์แสนจัญไร ๆ  
ให้แก่นกั้งกั้งเพลิงจะลามไหม้  
แล้วสั่งให้โยธาเข้ารวี  
ก็ไสข้างพลายแดงไม่ถอยหนี  
พลหุ่นหมุนจีประจัญบาน  
เอาหอกสอยคันก้อค้อค่าน  
ไม่ทนทานหัวหกตกลง  
เอาหอกคำไปปลางทางแดงส่ง  
วิ่งเข้าป่าคงสวบสวบไป  
มันหลบคานแดงผิตหาถูกไม้  
พันหมอกกไปไหลขึ้นมา ๆ

แค้นชับกรงทองออกมาหน้า  
เข้าทำกุมเชิงก็ชนกัน  
ก็ริมค้ำรนเรียวแรงมันแข็งขัน  
ข้างคนนั้นคอยท่าคาซาเลื่อง  
กระโคกโค่นประระงาปาเปื่อง  
วันรอยถอยเขื่องชยาคาง

เข้าทะเลวงม้วนทวนกระแทก  
คนก่อนคนคอยประจัญไม่พริบตา

๑ เจ้าพลายยงนั้นทรงซึ่งของ้าว  
ลงบ่าป่าผางเสียงกังกิ่ง

๑ เจ้าพลายยงทั้งทำขึ้นงำรับ  
อาวุธหลุกไปจากมือพลัน  
ทั้งทรงนารายณ์พลายเพชรชี้  
ไต่ล่างแทงข้างเจ้าพลายยง  
อ้ายกรงทองร้องแปร้วแผลเลือดพุ่ง  
พลายเพชรฟันสะพายเข้าชายโครง  
หลวงท่าใจโจนข้างวางเข้าช่วย  
อีก็อักษักปล้ำกระหน่ำลง  
เจ้าพลายยงชักม้าว่าว่า  
ออกแตกกันพื้นลาวลงล้มตาย  
เหล่าผู้คนแตกตื่นเสียงกรั่นกรั่น  
ท่างอดหม่านควาญหมอกก็ไม่มี  
ทั้งแรนซาบ่าหักสะบักหลุก  
บ้างตะบึงถึงบุระพระนคร

๑ เจ้าพลายยงทรงโคกวิโยคจิต  
ทั้งสามนายชายฉลาดประกาศไป  
ชื่อก็มาคาก็มีมือแน่น  
ให้ยกกรงแสนคำอินพร้อมสิ้นกัน

กันแครงรองรับชยับหา  
ไต่ทำโรมวันพื้นตะบึง ๆ  
ชยับก้าวพื้นถูกพลายเพชรผิง  
เจ้าพลายเพชรก็ทะเล้งทะเล้งพื้น ๆ

คำมั่งง้าวยาวพับหักสะบั้น  
ตกใจตัวสิ้นกังกิ่งผิง  
กชยียืนยันตะบันส่ง  
ถูกตรงข้างหลังเสียงกังก์โกรง  
สะบักพลายยงผลุงเข้าบ่าโงง  
กระโศกโหยงจิกหัวเจ้าพลายยง  
ฉวยแขนไว้ถนัดแล้วมัดส่ง  
เพี้ยลาวกราวกรงเข้าช่วยนาย  
พลห่นหนุ่นเข้ามาหลาย  
หัวช่าคกลากกายพระธรรม  
ข้างน้ำมันก็ตื่นวิ่งกันหนี  
เหยียบคนบั้นบั้นในคงคอน  
บ้างวิ่งมุกเข้าสู่มุมแล้วซุ่มซ่อน  
ทั้งผ้าผ่อนหอกบินออกสิ้นไป ๆ

จะแผลงฤทธิ์พอรชยับเราจับได้  
จึงสั่งให้พลายยงใส่กรงพลัน  
มัดอกแอ่นกระคิกพลิกไม่หัน  
ก็จักษรรค์พวกไพร่ได้กระบวน

ออกเชิงแซ่แท้แห่นถั่วแน่นหนา  
นั่งศาลาลูกขุนในแล้วไคร่กรวด  
แล้วก็ห้องร้องบ่าวแก่ชาวบ้าน  
อย่าทักใจไม่มันมาฉันทา  
จึงตั้งให้ไปนิมนต์คนพระสงฆ์  
นั่งเป็นทิวแถวจิวเป็นประธาน  
ตั้งอ้ายมกยกทรงพลายยงมา  
ก็แก้พลมนครหุ่นเป็นหญ้าไป  
หลวงค่างใจถามไปแน่พลายยง  
ปล้นบ้านพันพีศรีมาลา  
เพราะเห็นว่าน้อยศักดิ์จึงหักหาญ  
ยากทรัพย์อับปัญญาทุกตาไป  
เราก็มีบุญคุณกับตัวหนัก  
คนรื้ออยู่ทั้งเมืองออกเฝ้าเฝ้า  
เมื่อลุยไฟก็แพ้แก่ศรีมาลา  
เราเมตตาเพราะว่าลูกในครรภ์  
หาไม่ไหนจะกินเป็นคนเล่า  
อ้ายบุญคุณนั้นมันสูญไปแห่งไร

๑ สร้อยฟ้าจำได้ว่าพลายเพชร  
เราจำจอร์วังวังหลังน้ำตา  
กรรมวิกลกลใจให้วิปริต  
เอ็นดูด้วยเหมือนช่วยในคราวนี้

เข้าพาราเชิงใหม่ด้วยใจกำน  
ให้จำกรวนว่างน้อยสร้อยฟ้ามา  
ทั้งเพี้ยกวานอุปฮาดปราชญ์ถ้วนหน้า  
จงเข้ามาปรึกษาราชการ  
ต่างพร้อมองค์มากมายหลายวิหาร  
ทั้งเพี้ยกวานอุปฮาดออกกลาไป  
วางลงหน้ากรุงชุมประชุมใหญ่  
ตัวก็กลับเป็นไทยดังเดิมมา  
เจ้าอาของกุมแก่นไปเช่นฆ่า  
นี้ไคร่ซึ่งทิ้งสาด้วยอันใด  
จะไต่ทานวาสนานั้นไม่ได้  
น้ำหน้ามันที่ไหนจะห้องร้อง  
ไม่ควรจะหาญหักหยิ่งของทอง  
ครึ่งสร้อยฟ้าอันต้องเป็นโทษทัณฑ์  
พระพันวษาสั่งให้ไปทำหัน  
จึงทูลขอชีวิตสร้อยฟ้าไว้  
ทั้งลูกแก้วก็ระดับเป็นค้ำไต้  
ช่างไม่คึกขื่นไต้หรือไวนา ๆ

เสียใจทั้งไคร่เก็กเอาเกศา  
จึงวอนว่าร้อยหนอรอชีวิต  
ไต้คึกแล้วอย่าฆ่าให้เป็นผี  
ไว้เป็นธำช้ำใช้อยู่ในเรือน

ตั้งแก่นไม้ไค้มีประทุษร้าย  
จะซื้อกรงไทยแท้ไม่แซะเขื่อน  
ให้ตกนรกหมกไหม้ไฟเผา  
จงไปรคปรานขอประทานซึ่งชีวา

๑ พลายยงทรงฟังสร้อยฟ้าว่า  
เกิดเป็นท้าวแล้วไม่กลัวซึ่งวางวาย  
หรือคนอื่นจะยืนอยู่คำฟ้า  
คืนฟ้าบ่าเดือนเดือนตะวัน  
ความตายอยู่กับปลายจุมุกคอก  
มันถูกลูกเล่นเปล้าเปล้าไม่เข้ายา  
จงเอาไปทำหันพันกุเสีย  
ถึงว่าจะกายทำลายชนม์  
จึงกำทรายมาปรายลงคอหน้า  
ล้างผลาญกันทุกเมืกทรายไป

๑ พลายเพชรพลายบัวควนไค้ฟัง  
จึงปรึกษาพระสงฆ์แลเพี้ยกวาน  
ให้ใส่ค้ำยบทกฏหมาย  
เพี้ยพระครูผู้ซึ่งกัมภีร์  
เขาทำฉันทไค้ไค้ฉันท  
ปรึกษาพร้อมยอมกันค้ำยหันไค้  
ก็หยิบเอาฟ้าพันมายื่นให้  
แล้วหามกรงกรงออกนอกบุรี

ไม่ยกย้ายยกยอนช่อนเงื่อน  
แม้ว่าไว้ไม่เหมือนหนึ่งวาจา  
คอหน้าพระเจ้าพระสงฆ์ทรงศึกษา  
แม่ลูกเป็นข้าจนวางวาย ฯ

ยังคิดแก่นมารคาไม่เหือดหาย  
โคจรโคจรมันก็ตายอยู่เหมือนกัน  
ถึงเทวาพรหมอินทร์ดินสวรรค์  
ถึงกำหนดแล้วมันคงมรณา  
อย่าอ่อนวอนข้อนยอกเลยแม้ข้า  
จึงร้องว่าแหะเหวยอ้ายสองคน  
ที่รักเมียนั้นคงไค้ไม่ซัดสน  
พยาบาทกันจนทุกชาติไป  
เกิดมาขอให้พบกับมิ่งใหม่  
จนถึงซึ่งจะได้พระนิพพาน ฯ

แก่นกั้งตั้งไฟมาเผาผลาญ  
คนผิดก็ค้ออ่านทำอย่างนี้  
จะเป็นหรือจะกายไม่รู้ว่า  
แจ้งก็ค้ำว่าโทษถึงบรรลัย  
ให้ตกกายคามกันจึงจะไค้  
แล้วส่งหลวงท่างใจไม่ซำที  
จงเอาไปฆ่าเสียให้เป็นผี  
ถึงที่ตะแสงแกงลากออกจากกรง

ทอกหลักซึกเชือกแล้วมกแน่น  
คอราศกตกไปเลือกไหลลง

๑ ครานันสามนายชายฉกาจ  
นางเวสัรวัญห้ายอกยาใจ  
หลวงค่างใจพลายบัวแก้วกล้าหาญ  
พอสองสามเวลาหาษาเปลี่ย  
พลายเพชรพลายบัวแก้วกล้ากั้น  
ครองบุรีนทั่วดินพระพารา  
แล้วตั้งให้เพี้ยอำขนานลาว  
ชาวบ้านเมืองมิให้เคืองระคางใจ  
เกี่ยวนทานค่างใจได้เป็นเจ้า  
ให้เข้ามาถือน้ำตามยุบล

๑ ครานันเสนาประชาราชฎี  
กไม่ไปที่ไหนจะพันตาย  
พอวันพุงรุ่งขึ้นไม่วอริ  
มาถือน้ำตามคำที่รำพัน  
หลวงค่างใจพลายบัวกับพลายเพชร  
ครองบุรีซีเสด็จเกรียงไกร

ท่ามระงตรงแดนเข้าพื้นตั้ง  
เจ้าพลายยงสร้อยฟ้าพิราลัย ฯ  
ลาวชยากเกรงกลัวทั่วเชียงใหม่  
เจ้าพลายเพชรก็โตไว้เป็นเมีย  
เข้าสถานพักผ่อนด้วยอ่อนเปลี่ย  
บ้านเมืองเสียได้สมบัตร์กคึกยา  
ยกให้ท่านหลวงค่างใจเป็นใหญ่กว่า  
ทั่วพระยากราบกรานตำราญใจ  
เทียวคัง้องร้องบ่าวเหล่านายไพร่  
ทั้งเวียงชัยถ้วนทั่วทุกตัวคน  
ไทยลาวทั่วคำแห่งทุกแห่งหน  
ใครซึกซ้องค้องคนจะวางวาย ฯ  
ฟังประกาศรับสั่งนังใจหาย  
บ่าวนายพร้อมหน้าปรึกษากัน  
บ้างก็แก่งอินทรีซิมมีมั้น  
แล้วพากันกลับบ้านตำราญใจ  
ครันสันเสวีจราชการบ้านเมืองใหญ่  
ไม่มีใครราญรอกต่อคักคา ฯ

ตอนที่ ๕๒

สมเด็จพระจักรพรรดิออกทัพขึ้นไปเชียงใหม่

๑ ครานันกรมการชาวบ้านนอก  
 เต็มแน่แท้ทัพอัปรว  
 ไ้ทรวบข้าวเจ้านายก็ตายยับ  
 บั้จจามีกรกลับคิดความอารี  
 เรานิ่งคิกอยู่ละนี้ก็มีไ้  
 ก้องผ่อผันพากันรีบไกลคลา  
 กราบทูลเหตุทรงเศษผู้เป็นเจ้าของ  
 ความเหตุใหญ่ภัยพาลรุกราวุติ  
 พวกเราหวาข้าการนานไม่ ไ้  
 จะว่าเราเข้ากับพาลชาญศักคา  
 เพี้ยกวานธนานลาวทั้งบ่าวข้า  
 ยากจนต้องทนไปตามที  
 หนทางไปไม่น้อยหลายร้อยโยชน์  
 จะตายเป็นก็ให้เห็นประจักษ์ใจ  
 พอก็คิดแล้วเท่านั้นทันไค  
 ีบริบัจจักแจะแ่งกายา  
 ทีบางคนเต็มหยาบเกินหาบโพล์  
 ีบริบัจจักทางมากวางไพร

ที่ไ้ค้อกรบวันประจัญหน้า  
 หนีเข้าบ้านอนบอบหอบเต็มที  
 เขาพันสับชีวาคมชากเป็นผี  
 ครอบครองทีพระนครถาวรมา  
 อคลำมากยากใจอยู่ในบ่า  
 กลับไปอยู่ชุธาธานี  
 จะไปรคเกล้าอย่างไรให้รู้ที  
 เจ้าบุรีรัมย์อัปรว  
 แม้นท้าวไทยทราบเรื่องเคื่องหนักหนา  
 คงเช่นฆ่าตายลงเป็นผงกลี  
 ตรีกรวาคามกระบวนถ้วนถึ  
 มาไม่มีชั้ขับแทบคับใจ  
 ภูเขาโศกแน่นหนานาคีลาใหญ่  
 ต้องรีบไปยังกรุงอยู่ชธา  
 นายไพร่พร้อมกันต่างหรรษา  
 หยินยามใหญ่ใส่บ่าคลาไกล  
 เกินโซคคองยากลำบากใหญ่  
 มิให้ไครพบคนกลัวคนพาล

เจ็ดวันคืนเกินพินาศ  
กำแล้วหยุดนอนผ่อนสำราญ  
ชาวบ้านไว้ไต่ถามถามสงสัย  
อะไรนึกไม่คิดซึ่งกายา

๑ ครานั้นท่านพระยาเสนาลาว  
ว่าตัวเราขุบยับแทบกับใจ  
ศักรุมันพันฝ่าฆ่าดิบหาย  
ต้องหลบตีหนีกลัวกลัวไพร  
จงเมตตาพวกข้าเด็กชาวบ้าน  
แต่พอกินไม่สิ้นกับชีวา  
ชานาฟังว่าตัวสังก  
สงสารท่านเสนาในธานี

๒ ครานั้นเสนาพระยาแมน  
กินข้าวปลาอาหารสำราญครัน  
แต่แรมทางกลางเดือนเดือนครึ่ง  
วางทาบก่อนผ่อนอุราแล้วคลาไคล  
กราบไหว้ว่าให้ทำช่วยไปรค  
ท่านจงพาเข้าฝ่าเจ้าบุรี  
พวกพม่าพากันเข้าปล้นเมือง  
เข้าบุรีที่ล้อมบ้อมปราการ  
พวกข้าเจ้าออกเข้าช่วยรบรบ  
พลายยงสรว้อยฟ้าจอมธานี

ออกจากเขตเชิงอินทร์ถิ่นฐาน  
พบปะบ้านชอทานกระหน่ำมา  
อยู่แห่งใดไหลเลื้อทำเชื้อซ้ำ  
นี่พลัดบ้านเมืองมาหรือว่าไร ๆ

บอกข่าวคามตรงที่สงสัย  
เสียเชิงใหม่ยากแค้นแสนทวี  
เจ้านายคายยับกับเป็นผี  
หมายจะไปกรุงศรีอยุธยา  
มีข่าวสุขข่าวสารให้ทานซ้ำ  
ถ้ากลับมาแล้วจะแทนพระคุณมี  
ก็ควิกกกลัวตนจะบ่นบี  
ผู้ใครมีสิ่งอะไรก็ให้บัน ๆ

เต็มแกนหยุดหย่อนผ่อนผัน  
รุ่งเวลาพากันออกเดินไป  
พอถึงกรุงอยุธยาเข้าอาศัย  
ตรงเข้าไปหาเสนาไม้ชาติ  
กระผมโทษถึงตายกลายเป็นผี  
บักนี้มีเหตุใหญ่เป็นภัยพาล  
นองเนืองผู้คนอลหม่าน  
ไม่ทนทานยับลงเป็นผงกลี  
เสียทัพแตกวันบ่นบี  
อ้ายพม่าฆ่าก็เสียวายปราณ ๆ

๑ ครานั้นท่านเจ้าคุณผู้ใหญ่  
ครึ่งหน้าที่จะวายปราณ  
เป็นอย่างไวปล้อยให้การนานเช่นนั้น  
จะช้าโยริบไปให้เร็วรา  
จะไปรดปรานประการใดคงได้รู้  
ไม่วอริเสนแก่กายพลัน  
ครันถึงที่เฝ้าเจ้าบุรี  
คอยพระองค์ผู้ดำรงซึ่งเวียงชัย

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงเดช  
ครันตกบ้ายไค้เวลาไม่ช้าที่  
พร้อมสุรางค์นางในใหญ่่น้อย  
นวลละอองกิ่งทองมาทาบทา  
เชิดเครื่องอาณพานผ้าภูษาเสวีจ  
กวั้นเสวีจสรพระองค์ผู้ทรงชัย  
พระภูษาผ้ายักกระหนกหงส์  
แกมมณีสีเหลืองเรืองระยับ  
ฉลององค์ทรงยระยับเทษ  
ทับทรวงเห็นแก่นควงพระทรวงคี  
ครันเสวีจสรรพจับพระแสงคำมทอง  
เยื้องย่องจากห้องสุวรรณพลัน  
ถึงพระโรงทรงนั่งบัลลังก์อาสน์  
ต่างบังคมกราบงามถ้วนสามครา

ตกใจสะอื้นฟุ้งซ่าน  
ฉิบหายบานแล้วอ้ายพ้อมรณา  
พระบุรีมิเป็นผดงตหรือหา  
ทุกกิจจากับพระองค์ผู้ทรงธรรม์  
ต้องได้คู่กันเห็นเป็นแม่นมั่น  
พร้อมบ่าวข้าพากันเข้าวังใน  
พรั่งพร้อมเสนทั้งน้อยใหญ่  
บ้างถามไถ่พุกจาก้วยปราณี ๆ  
บั้นเกศหลักเมืองเรืองศรี  
พระภูมิเสวีจทรงสรองงกา  
นับริ้อยแวงคัล้อมอยู่พร้อมหน้า  
แก่่งกายหอมฟุ้งจรงใจ  
คอยเสด็จพร้อมหน้าไม่ช้าไค้  
เข้าห้องในทรงเครื่องเรืองระยับ  
วิคพระองค์งามเสวีจเพชรประดับ  
แวงวับล้วนเงินคานไม่ราคี  
งามวิเศษจริงเจียวเขียวลิ้นจี  
เขียวชวาขาวศรีฉวีวรรณ  
เรืองรองงามคี่สีสน์  
ฝูงก้านดังงามงามก็ถามมา  
หมู่อำมาตย์แวงคัล้อมพร้อมหน้า  
ทุกกิจจาราชการงานบุรี ๆ



๑ ครานันเสนาพระยาลาว

ขอเกษะพระองค์ทรงจรณ  
บักันมีพวกอ้ายพุกาม  
ล้อมเชียงใหม่รายฉลิกบักกา  
เจ้าพลายยงทรงสมทบออกรบสู้  
พวกไพร่ที่จับทัพในเมือง  
แต่อ้ายพลพวกพม่าทากว่าพัน  
พอไค้ทัพมันตีเข้าเอาพารา  
อ้ายแม่ทัพสามคนไม่ย่นแย้  
ตีกล้าสำแดงแสงฤทธิ์  
ตัวข้าเจ้าต้องเข้าไปหน้ซุ่ม  
แรงน้อยถอยถลอกขว้าวปลา  
ประเคียนไพร่มันทำใหญ่  
เก็บศฤงการผ่านเมืองเรื่องฤทธิ์  
ขอเกษะพระองค์ทรงไปรคเกล้า  
มันขึ้นอยู่สู้ภัยในพารา

๑ ครานันพระองค์ผู้ทรงภพ

เขียนสลบคบอกทกพระทัย  
คุณพิโรธโกรธกริ้วระทึบบาท  
น้อยหรืออ้ายนายไพร่ในบุรี  
มันปล่อยให้ภัยบุกเจ้ารุกรบ  
จนไพร่มีชื่อเสียงอุทธา

กราบบังคมก้มเกล้าเหนือเกศ  
ชีวิตอยู่ไค้พระบาท  
คุณโยธามาสามหมื่นกว่า  
เสียงเซซาให้ถันสนั่นเมือง  
จนคนผู้เจียนหมกไม่ปลกเปลือง  
หนองเนื่องอุตุลลยอุทธา  
ลาวพันชีวิตถันสังขาร  
จับสว้อยฟ้าพลายยงปลงชีวิต  
มันตีแน่ความรู้ครุประสิทธิ์  
เวทมนตร์คดจิกต่างต่างมา  
ยังบำใหญ่ไค้พุ่มไพร่พฤษชา  
รอกคายามาไค้ทูลมุลคค  
เอาเชียงใหม่เป็นจังหวัดกษัตริย์ศรี  
เลยไม่มีใครรอกคคักกา  
ข้าพเจ้าผู้น้อยต้องถอยล่า  
ชีวาจะแหลกลงเป็นผงไป ๆ

ไค้พึงจบทราบเรื่องเมืองเชียงใหม่  
จะไค้ใครรบรอกคคไค้  
สิงหนาทเป็รียงเป็รียงเสียงอึงมี  
ช่างไม่มีฝีมือลือคักกา  
ไม่สมทบออกประคังทัพหลังหน้า  
พิฆาตฆ่าเจ้าบุรีนถันชีวิต

พลายขงสร้อยฟ้าก็อาสัจ  
อ้ายเพี้ยอ้ายนายค่านก็ชาญฤทธิ  
แล้วพระองค์ทรงครองทำนองเหตุ  
แต่ที่วันายพลายขงทรงฤทธา  
อ้ายพวกนี้ที่ไหนใครจะกล้า  
คำวิปลาทงองค์พระภูบาล  
นี่แน่ท่านเสนับตีราช  
ทำไฉนจะได้ใครไปซึ่งชัย  
ศึกครั้งนี้มีไช้แต่เล็กน้อย  
เราเห็นภัยใหญ่โศเป็นโกลา

๑ ครานันท่านพระยายมราช

หมอบราบกราบงามลงสามที  
ขอเคชะองค์พระผู้เป็นเจ้า  
ทหารใช้ในบุรีไม่มีใคร  
ไต่ยินข่าวว่าเจ้าหลวงหาญนี้  
ไต่เรียนครุรัฐชำนาญการวิชา  
ยายทองประศรีคนเก่าเล่าเป็นทวค  
เที่ยวลัดเลาะเสาะแสวงทุกแห่งไป  
ขอพระองค์จงเรียกเข้ามาถาม  
ขอพระองค์ไปรคทรงยกโยธา  
ข้าพระบาทก็ค้องอาจเข้าต่อสู้  
ถ้าไต่ที่แล้วจะตีเอาเวียงชัย

ศึกสำคัญครั้งนั้นมาศึกก  
โยไม้ก็ครบรอก่อศึกกา  
ที่จงเจตนาความคามบัญชา  
ยังชีวายับนั้นไม่ทนทาน  
ออกบรรดาวีรอก่อต้าน  
มีโองการทรวสปีรักษาเสนาใน  
ผู้สิทธิ์ขาดราชกิจจาพาราใหญ่  
จึงจะได้ไช้เชียงใหม่กลับคืนมา  
จะได้ก่อยรบราญชนานหน้า  
จะกรีธาอย่างไรไฉนดี ๆ

เป็นอำมาตย์ใหญ่ก็มีศักดิ์ศรี  
ทูลคดีไปพลันทันใจ  
เห็นคัวแก่กล้าว่าล้าลึกศึกใหญ่  
จะออกไปรบรอก่อศึกกา  
กับขุนศรีนายเวรคำรวจหน้า  
ดำนับมาก็เป็นหลานท่านขุนไกร  
เค็มได้บวชอยู่ท้องคึงวัดทุ่งใหญ่  
จนมาได้เรียนรู้ต่อครุบา  
แม้ได้ความแล้วให้รับเป็นทัพหน้า  
ยาทรากำกับเป็นทัพชัย  
จะเกรงหมุ่บั้งจามิตรหาก็คไม่  
ถวายให้กินตั้งแก่หลังมา

เกิดเป็นชายไม่เสียตายซึ่งชีวิตมี  
กองทัพแทนพระคุณกรุณา  
แม้ข้าที่ไพร่กระนองจิต  
บ้อมประคองอุบคูประเวียงชัย

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงเดช  
ไ้ทรงฟังคำมุลกราบทูลมา  
รับสั่งหาหลวงหาญท่านขุนศรี  
เอ็งก็เพียรเรียนคำราม่าแต่ไว้

๑ ครานั้นหลวงหาญกับขุนศรี  
รำพระบาททำราชการมา  
ครั้งนี้เล่าข้าเจ้าขออาสา  
กองยี่บันบั้นแหลกแตกเป็นจุม

๑ ครานั้นพระพิณษา<sup>๗</sup> พึงวาที  
ถึงหมื่นไวชุนแผนแสนศักดิ์  
แล้วประทานเสื่อผ้าเงินตราให้  
สั่งพระยายมราชกาจลดวง  
เป็นกองทัพหน้าเสด็จเจ็ดพันถ้วน  
ผูกข้างพลายชื่อนารายณ์ผลาญโลกา  
พลม้าให้รั้งม้าห้าสิบถ้วน  
อย่าซ้ำที่รบรักจักษุรงค์

ฝ่าพระบาทเลี้ยงให้ใหญ่หนักหนา  
ขออาสาทำกับกองทัพไป  
มันคงกึกคอกับวีใหญ่  
ยังมีไ้เตรียมสู้หมู่พาลา ๆ

มงกุฎเกศเหล็กภพขบนาถา  
พระผ่านพ้อมเอบกำเรบใจ  
ว่าครั้งนี้เหลือลึกเกิดศึกใหญ่  
จะรบไ้หรือไม่ให้ว่ามา ๆ

อัญชลิตูลถามเนื้อความว่า  
ก็หมายว่าจะปองสนองคุณ  
ราวีตีพม่าให้ว่าวัน  
ขอเคชะพระคุณกรุณา ๆ

เออทหารเรายังคิมหนักหนา  
ววยชีวิตก็คนคดียังมีควัน  
กับสองนายเอกทหารชาญยัน  
เร่งจัดสรรพก่เกณฑ์คนพลโยธา  
ถือธงทวนเรียงรายทั้งซ้ายขวา  
มาประทัมปลับปลาศเป็นข้างทรง  
ถือง้าวทวนสามง่ามตามประสงค  
พຽงนี้สามโมงตรงบ่ายเวลา

\* ตอนที่ ๔๕ หน้า ๕๙ ว่า สมเด็จพระพิณษาเสด็จสวรรคตแล้ว พระวรวงศ์เธอ ไ้ซึ่งครองราชย์  
คือ สมเด็จพระจักรพรรดิ แต่ผู้อ่านจะพบคำว่า "พระพิณษา" ต่อมาอีก คำว่า "พระ  
พิณษา" จึงอาจดูวุ่นแก่พระมหากษัตริย์พระองค์ต่อมาด้วย

สั่งเสร็จแล้วเสด็จลงจากที่  
พระจอมวังคืนหลังเข้าปราสาทปรา

๑ ครานั้นเจ้าคุณยมราช  
ถือรับสั่งจากวังด้วยเร็วพลัน  
ให้เขียนเขียนหมายจ่ายเวร  
พอสำเร็จเสร็จสรรพประทับตรา  
ชาวบกชาวเรือเหนือใต้  
สั่งระคมกรมการทุกย่านไป  
บ่วยพิการบ้านไหนให้หมายเหตุ  
พอสั่งเสร็จส่งหมายไปทันที

๒ ครานั้นท่านนายเวรตำรวจ  
ออกแยกย้ายรายกันไปในพารา  
พอสายแสงสุริยาเวลาเที่ยง  
ตามกระบวนถั่ววันเสร็จสำเร็จการ

๓ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงศักดิ์  
เข้าที่ทรงสอทรงเครื่องอาไฟ  
ครั้นเสร็จสรรพหัดจัดรับพระแสงขอ  
เจ้าพระยามรราชตามยาตรา  
สวมมงกุฎทองลงยันต์เลข  
ถือหอกชัคออกจักรบวนทัพ  
นายขุนศรีวิชาเหล็กกล้าเก่ง  
ถือธนูว่ากำลังทำจะชิงชัย

เสนีบึงคมกัมเกศา  
กัถยาแวงล้อมพรักพร้อมกัน ฯ

องอาจกล้าหาญชาญชัย  
ผายผันมานั่งยังศาลา  
กะเกณฑ์ชาวเมืองให้พร้อมหน้า  
ให้เสนาแยกย้ายรายกันไป  
นายไพร่ไม่เลือกว่าหน้าไหน  
แขวงของใครให้ส่งลงบาญชี  
จนสิ้นเสร็จอย่าให้ใครโพล่หนี  
ให้พวกสี่เวรไปรีบไกลคลา ฯ

เร็วรวควีบรัดไม่ผลัดผ้า  
เกณฑ์โยธาเสร็จพลันได้ทันการ  
ก็พร้อมเพรียงโยธาทุกหน้าค้ำ  
หยุดคอยทำหน้าที่พระदानทั้งนั้นไป ฯ

เป็นบันบักกรุงศรีบุรีใหญ่  
สำหรับที่มีชัยแต่ก่อนมา  
ไม่รีรอจากปราสาทมาข้างหน้า  
ขึ้นขี่ม้าเผ่นดำพองกะนองทัพ  
ปลุกเสกด้วยวิธีมีสำหรับ  
ม้าเด่นหรับคนเหล็กเป็นบักไป  
เป็นนักเลงสักกายห้าวไม้ใหญ่  
คามนิสัยเป็นขโมยแต่ก่อนมา

หลวงหาญชาญฤทธิ์ไม่กิตขาม  
มีฤทธิ์เดชเวทมนตร์ทศาศตรา

๑ ครานั้นพระองค์คำรกราษฎร์  
พร้อมโหราพฤคณาจารย์  
ทวยหาญชาญให้ไกลลัน  
ภูนาถยาตราโยธาทัพ  
ชาวเมืองชาวบ้านสะท้านไหว  
บ้างก็ช่วยอวยสวัสดิ์กษัตรา  
พลบค่าย่าเย็นสนธยา  
ควนรุ่งเจ้าดาวโห้เป็นโกลี  
สืบห้าวันบรรลุดังบำไค้  
ร่วมวันล้วนพื้นตะเคียนยาง  
ทั้งประคูปูประยงประกัย้อม  
ริมทางเดินเนินดำนาคา  
เกศแก้วพิภุลย์สุนโมก  
ทุมกาทาฝากไม้จากโกลี  
กันทรงส่งกำนบานว่า  
นภพริกจับจิกผลแมงกุด  
ถึงค่างค่างค่างเสียดยังมี  
เนื้อละมั่งกวางมองกะนองมา  
ข้างพวกไทยไปทัพจับบึง  
เสียงเฮโลให้ร้องก้องโกลี

สงครามกำรบใหญ่ไค้ศึกษา  
แก้วักล้าอาของพะเนงใจ ๖

ให้พิฆาตฆ้องลันสนั่นไหว  
เวลาไค้ฤกษ์ศึกวีราทัพ  
ไหวหวั่นครันครันยิงบันทับ  
คังคับเสียดแท้แข็งเข้ามา  
ตื่นตกใจพากันกลัวอยู่ทั่วหน้า  
จนโยธาเลยออกนอกบุรี  
หยุดประทัพบลัปลาทลึงกาตี  
ยกโยธีเดินทลามาตามทาง  
เจ้าเซกเวียงเชียงใหม่ใหญ่กว้าง  
แกคางซิงซันคันทันทา  
กึ่งน้อมรับบนปลายชายเนินผา  
ย้อยระย้าหอมหวานยั่วชวนใจ  
สนโศกซुकอกออกไสว  
ทั้งดำโยมะม่วงพวงละมุด  
ถักกันมากก็แก้กันสาวหยุด  
พระจอมพงศ์ทรงหยุดทัคณา  
นางชะนีห้อยบนคันทฤกษา  
เสียงกนฮาวุ่นวังเป็นสิงคตี  
งักหินคินทังวังเร็วจี  
เข้าประเทศเขตบุรีเชียงใหม่ม่า ๖

๑ ครานน<sup>๕</sup>เพี้ยกวานค่านเหนือ

ขึ้นหอคอยว่าช้อยคายแล้ววา  
จะยั้งบั้นสักที่มีชุก  
เป็นบั้งสังยังคูปชุกการ  
เห็นพวกไทยไม่น้อยหลายร้อยหมื่น  
ทวยหาญซานโหน้เป็นไกลา  
ทัพหน้าทัพหลังทั้งปวง  
แม่ทัพนายชีพลายบ้านน้ำมัน  
รู้ประจักษ์ว่าจอมนราราช  
แม่นเราหาญราญรอกอศักคา  
ผู้คนพลเราเก้าสิบห้า  
จำจะให้ต่อสู้ทำทาง  
พวกเราน้อยแล้วถอยออกหนึ่งวัน  
จึงหนีหน้าพากันไปทันที  
กิดแล้วทันไคนายค่าน  
ไม่รอรีรับที้องสัตญา

๑ ครานน<sup>๕</sup>นายไพร่ใจกล้า

ไคยิน้องก๊กก้องสัตญาตี  
บั้งหยักรั้งตั้งท่าทำกำกัน  
บั้งก็ถืออาวุธยุทธนา  
รวนเวเสชาคาประคัง  
เข้าถึงค่านตามการรณรงค์

เห็นคนเมื่อแลไปไกลนักหนา  
เอ๊ะภัยมาใหญ่โศโศพาร  
มันบ่ถูกไกลกว่าหน้าบ้าน  
นายค่านแลไปแต่ไกลตา  
ครึกครื้นเกรียวกราวลาวล่า  
ยกเข้ามาใกล้เมืองเนื่องกัน  
ทัพหลวงตั้งรับยับยัน  
มีกลศกันพยุบาทระยาตรา  
ยุยาตรทัพคว่นชบวนหน้า  
เห็นทางท่าจะยับถึงอับปาง  
อยู่รักษาค่านโตใหญ่กว้าง  
ตามเยี่ยงอย่างชาวค่านชานบุรี  
ถึงยุบยับอับจนบั้นบิ  
เข้าบุรีบอกความตามกิจจา  
เป็นเพี้ยกวานผู้ใหญ่ใจกล้า  
เรียกโยธาชาวค่านชานบุรี ๖  
ไครักษาค่านทางหว่างวิถี  
ก็รู้ว่าไพร่มาบิชา  
พากันเร็วจริงออกวิ่งว่า  
บั้งโปกผ้ามงคดเกยทนกง  
ถ้วยกำสังวิ่งมาในไพร่ระหง  
มันคงรู้ความตามสัตญา ๖

๑ ความ<sup>นี้</sup>นายกำนลชานลาว  
รับรั้งจักกัณฑ์เวลา  
กองหลังเบ็กเสว็จเจ็กสืบแก้  
หยักรั้งกัณฑ์ดำประจัญ  
อ้ายบักเชียงเสียงเอกเสกว่าน  
อุตุลลอุยคยงกัณฑ์กา  
นายกำนลตัวลือดีอหอกว่า  
ตะโกนก่อร้องถามเป็นความไป  
เหตุไฉนจึงไต่ลวงบังอาจ  
เห็นเจ้านายคายยับอปรา  
นี้ผู้ใดใครแนเป็นแม่ทัพ  
อย่าหลอนหลอกบอกความไปคามการ

๑ กราน<sup>นี้</sup>ท่านพระยายมราช  
ไต่ฟังความถามได้ให้ไกรธา  
น้อยหรืออ้ายนายกำนลชานลาว  
จะรบริบทัพท้าวเจ้าจอมวัง  
เอ็งเท่านั้นหรือจะรีมำก้อท่าน  
เอ็งถามคูกูยารู้เนื้อความใน  
แม่ทัพ<sup>นี้</sup>พระพันวษาท้าว  
รู้ข่าวว่าอ้ายลาวอปรา  
มิ่งหรือคือพวกอ้ายชนด  
จีนท้อค้แล้วชีวไม่ก่งกิน

เกรี้ยวกราวบอกความตามประสา  
ดีอกระบองกองหน้าทำสืบคน  
โหดลาวล้าค้ไม่หนี่วัน  
บ้างเคินหลดถกกันออกเต้นว่า  
ดีอชวานเต้นหวั่นเป็นทัพหน้า  
ประจัญหน้าหมายจะรับกองทัพไทย  
ซีมำเค้นล่อบ้อใหญ่  
ว่าผู้ใดก้ากัณฑ์กองทัพมา  
ทำอำนาจก็กัณฑ์หนักหนา  
จึงยกมาตีวันประจัญบาน  
คุมก้ากับช่าศึกอีกหาญ  
หรือท้าวท่านก้ากัณฑ์กองทัพมา ฯ

เป็นอำมาตย์ผู้ใหญ่ใจกล้า  
ทวากว่าตัวยเสียงสำเนียงกัณฑ์  
เกรี้ยวกราวผู้คนมาพร้อมพรัง  
ช่างโอหังเหลือท้าวไม่กลัวใคร  
เห็นไม่นานที่จะครือฝีมือได้  
จะบอกให้คามตรงคงตั้งจา  
เป็นบันเกล้าจอมกษัตริย์มันัตสา  
ยกมาหวังจะตีบุรีคิน  
หยิงยศของทองบ้องกัณฑ์  
ต้องกายคั้นย่อยยับทับสุธา

ภูหรือคือพระยายมราช  
มิ่งขึ้นสักจะล้างชิวา  
นี่หรือเหวยเฮียออเจ้าเป็นชาวค่าน  
อ้ายซำค้ำจัมมาเขียนไม้หนับ

๑ ครานนั้นนายค่านชานลาว  
ถ้ำรบสู้แล้วถูกมรณา  
แม้ล้มทัพกลับหลังยังเชียงใหม่  
เขากงว่าซำเป็นใจกับไพร่  
แม้พลาททำก้ำทัพเข้ารัก  
แจ้งการกับท่านหลวงต่างใจ  
กิดพลางทางส่งกับพวกไพร่  
ถึงสมทบรบร้อออกค้อมตี

๑ ครานนั้นหนายลาวพวกชาวค่าน  
สมทบรบร้อค้อมคักกา  
ไทยคีลาวรับฉับฉาด  
ไทยลาวลาวไท้เป็นโกสึ  
นายค่านหาญหักซำแก้ว  
สองมือถือคาบกำราบกรวัน

๑ ครานนั้นท่านพระยายมราช  
แกว่งหอกออกท่าเข้ารวี  
ลาวเสียทำไทยคว่ำหอกแทงอุบ  
พวกไทยมากลากเอาลาวชาวไพร่

ใจอาจการศึกถึกหนักหนา  
พวกมิ่งมานิดหน้อยต้องข้อยยับ  
โวหารบิศตะกุกุศลับปลับ  
เอามีศลับแล้วเนื้อแล้วเกลือทา ๖

ไค้ฟังกล่าวรณเสยของพองเกศา  
จะกรีกคราแกไข้อย่างไรคึ  
ชีวิตไม่กินกลับยับเป็นผี  
ต้องค้อมคึศลับทนเพราะจนใจ  
แล้ววิ่งวาททางเก่าเข้าเชียงใหม่  
ให้พันภัยบีฑาหมคราคึ  
ซำไชเร็วพลันขม้นขมิ  
เอาชัยไพร่สักเวลา ๖

ซึกหาญหยักวังตั้งท่า  
ไทยล่าลาวรุกกลุกกลึ  
ไทยท่าลาวน้อยไม่ถอยหนี  
ลาวคึไทยหุนหมุนประจัญ  
แกลัวกกล้าฤทธิแรงแข็งขัน  
หุนหันคั้งท่าเข้ารวี ๖

แก่งฉกาจขันแก้วไม่ล่าหนี  
ลาวคึไทยรับฉับไว  
คังดูขุเป่ล่าหาเข้าไม่  
จับไค้ทุบดองกระบองวัน



นายค่านราษฎรบันทึกฉบับนี้  
ตกมาดำห้พกลับมาพลัน  
ที่เหลือคายตามนายวียงระเหิก  
รับรักคักทุ่งมุงมา  
พักหนึ่งก็ถึงพระบุรี  
พอบ่ายแสงสุริยาก็ลาไกล  
พลายเพชรพลายบัวก็พร้อมหน้า  
ทำนนายขุนค่านชานเวียงชัย  
ว่าทัพบกไทยยกมาพร้อมพรัง  
ยมราชาของทรงฤทธิ์  
แม่ทัพหลวงที่ล่องมาข้างหลัง  
ทวนธงจุกุรงก็ล้วนศาสตรา  
ข้าพเจ้าชาวค่านออกค่านท้อ  
ขันแย้แพ้ทัพกลับเวียงชัย

เต็มทนแทบชีวาจะอาสัญ  
วียงคั้นบุกแฝกแตกกองกา  
ผ้าผ่อนเบ็คเต็มแย้แลเห็นหน้า  
หอบชากปากอ้าเจียนบรรลัย  
ข้าวปลาหามีจะกินไม่  
ตรงเข้าไปหาท่านหลวงท่างใจ  
ท้งเสนาเพี้ยกวานขนานใหญ่  
กราบไหว้แล้วทูลมุลคัก  
จนกระทั่งถึงชานบุรีศรี  
กุมไพรีไค้สักสัวยคนมา  
ก็จ่อมวังสมเด็จพะพันวิชา  
โยธานับหมื่นตาคักกันไป  
งอกอคายยับรับไม่ไหว  
จะไปรคปรานประการใด ตามอาญา ฯ

หลวงต่างใจหลายเพชรหลายบัวถวายเมืองเชียงใหม่

๑ ครานั้นจึงทำนหลวงต่างใจ	ได้เป็นใหญ่ในเมืองเวียงยศดา
ได้ฟังบอกออกความตามสัจจา	ลุนอุราโกรธใจคังไฟกาล
แล้วกับเคือกเทือกหายกลายจิก	ต่างคนคิดกรักกรากล้ำหาญ
หลวงต่างใจคึกโครักรวญในการ	แล้วกล่าวสารออกความตามกิจจา
ทุกวันนี้เรามีได้ชบด	ทรยศต่อเจ้าเหนือเกศา
ใช้จู้จู้คู้หมื่นอยุธยา	แต่เติมมาเหตุภัยโตใหญ่ครัน
อ้ายพลายของสร้อยฟ้าสามารถ	เช่นพิฆาตศรีมาลาเกือบอาสาัญญ
เราแก่นใจคอกจึงได้คึกคึกผูกพัน	ผลาญชีวิตตามกรรมที่ทำมา
ครั้งนี้พระองค์ผู้ทรงภพ	จะรุกรบกับเราพวกชาวบ้า
เพราะไม่แจ้งแห่งคติเติมที่มา	คงนึกว่าเราชบดใจคนนัก
ถึงอย่างไรก็ไม่คึกจะค้อสู้	จอมชมพูนิกมบรมจักร
จะมีบอกออกไปตามใจรัก	ทูลพระองค์ทรงศักดิ์ให้แจ้งการ
แล้วน้อมกายถวายตัวเป็นข้า	ฟังบุญอยุธยาเราอาหลาน
ถ้ามันทรงงกโทษไปรคประทาน	เราจะทำราชการสืบวงศ์ไป
มันไปรคปรานกงประทานให้เดือนที่	เราต้องมียศศักดิ์สูงใหญ่
แต่กลศึกกลซึ่งถึงอย่างไร	อย่าไว้ใจไพร่จะมีทา
กะเกณฑ์ให้ไพร่นาขันรายล้อม	ประคูป้อมคูวังทั้งหลังหน้า
อุกคูกออาวุธเครื่องศาสตรา	หน้าไม้ปืนยาให้ครบครัน

ก้านไครไครก้ากับรับรักษา  
ระวังภัยเข้าใกล้จุ่ประจัญ

๑ ครานัน<sup>๕</sup>ท่านพระยาจำบ้าน  
พอเสร็จสรรพฉบับไว้ให้จร  
พลายเพชรพลายบัวพร้อมหน้า  
กวรเป็นใหญ่ในสถานสำราญควัน

๑ ครานัน<sup>๕</sup>ท่านหลวงต่างใจอา  
สั่งให้หาอาลักษณ์มาทั้นโค  
เอ็งเขียนหมายลายลักษณ์อักษร  
ทูลท้าวเล่าแจ้งแสดกการ  
กึ่งแก่พลายขององอาจ  
เชือกัวก้าน<sup>๕</sup>มีบุญญา  
ก้วยความแก่นจิงทศแทนเสยให้สิ้น  
แล้วแจ้งความคามสิ่งทีจริงใจ

๑ ครานัน<sup>๕</sup>เสมียนเขียนอักษร  
ควันเสร็จสรรพจับปากกาเป็นท่าที  
พับผนึกก็กักไม่ชักช้า  
ส่งไปพด้นให้ท่านหลวงต่างใจ  
หลวงต่างใจให้หาพระยาลาว  
ท่านจงเป็นหูตาอย่าช้านาน  
ทูลถวายท้าวไทพระพันวษา  
อย่ากลัวภัยเสยไครไม่รบรบ

นายหมวกตรวจควราให้แข็งขัน  
อย่าพากันมัวเมาเอาแต่นอน ๆ  
มาจัดการเกณฑ์ไพร่เตรียมไว้ก่อน  
พลากรชั้นบือมพริกพร้อมกัน  
ชมบุญญาว่าอาช่างผ่อนผัน  
พริกพร้อมกันก็ค้ออันเบิกบานใจ ๆ

เทศาถือเลื่องเมืองเชียงใหม่  
หลวงต่างใจส่งความไปคามการ  
ผันผ่อนพุกจาว่าชาน  
ให้ทรงทราบในสารเรื่องเกิมา  
หมิ่นประมาทชีกชักนักหนา  
จะฆ่าทีศรีมาลาเวาบรรลัย  
จะคุมหมื่นอยุธยาทีหาไม่  
เราจะไครเป็นข้าผู้สุดี ๆ

ผันผ่อนทรวงความคามที  
ลงบาญชีเสร็จพด้นทั้นโค  
ก็ตราสำหรับเมืองเชียงใหม่  
เร็วไวเสร็จพด้นทั้นการ  
เพี้ยท้าวผู้ใหญ่ในสถาน  
เชิญสารวีบไปในกองทัพ  
อย่าช้าให้ล่าเร็วเสร็จสรรพ  
ถ้าจอมทัพส่งมาว่ากระไร

เอ็งจกจำถ้อยคำให้แม่นมัน  
สั่งพลางแล้วทางหลวงกำใจ  
พลายเพชรพลายบัวคว้ง  
ไม่รอรังเช้าวังจรัส

๑ ครานนั้นนายลาวท้าวพระยา  
จกแจ่งแก่งกายาไม่ช้านาน  
คักออกนอกทุ่งมุ้งมอญ  
ถือสารซูรามาแก่ไกล  
ตรงเข้าหาพระยายมราช  
ส่งหนังสือที่ถือให้เสน

๑ ครานนั้นท่านพระยายมราช  
สำคัญชกว่านักให้บรรดา  
ให้คุมตัวทหารลาวชาวเวียง  
ถ้าพระองค์ไม่ทรงเอาโทษทัณฑ์  
ครันสั่งแล้วเสร็จสรรพจับสาร  
เข้าในที่ประทับพลับพลา  
ขอเคชะพระองค์ผู้ทรงเดช  
พวกโจรไพร่ที่ได้พระบุรี  
จะอ่อนน้อมยอมจิกคิกหลักหลบ  
หรือสารศรีมีมาค่อว่ากัน

๑ ครานนั้นพระองค์ผู้ทรงศรี  
แล้วส่งให้พวกนายพนักงาน

เร็วพลันไกลกลายอย่าช้าได้  
เข้าข้างในวังพลันทันที  
อาจองฤทธิ์ไกรชาญชัยศรี  
พักอยู่ที่ปรางศรีคันชัชวาล ฯ

แกลัวกล้าไม่ชยาคอาจหาญ  
สำเร็จการขึ้นม่าวีรคลาไกล  
พักหนึ่งมาถึงกองทัพใหญ่  
พอเข้าใกล้ลงจากหลังพาสี  
ไม่ประมาทมือประนมก้มเกศ  
ว่าบักนี้หลวงกำใจใช้ให้มา ฯ

มองปรากรับหนังสือเสียงชื่อข้า  
ร้องเรียกหาทหารชาญฉกรรจ์  
ถามอย่างเยี่ยงทวยหาญชาญชั้น  
จึงปล่อยมันให้กลับไปพารา  
ใส่พานแวกล้อมพร้อมหน้า  
ก้มเกศากราบทูลมุลกดี  
จงทราบเหตุเขียงใหม่บุรีศรี  
บักนี้มีสาราออกมาพลัน  
หรือเคียงชกนักรบอย่างไรนั้น  
พระทรงธรรม์จงทราบบทาลัย ฯ

ดูนฤทิวาวันบึงทรงรับสาร  
จกออกอ่านคามกคิตที่มีมา ฯ

๑ ในสารว่าข้าพเจ้า

กราบทูลตามมูลกัตถ์มา  
กระหม่อมฉันนั้นชื่อว่าพลายเพชร  
กับพลายบัวแก้วน้องสุกทองนั้น  
อีกคนหนึ่งมารดาข้าพเจ้า  
นามนางศรีมาลาข้าท้าวไท  
บิดาข้าชื่อว่าพระหมื่นไวย  
พากเพียรเรียนครูวิชาอาวุธ  
แต่ตัวอ้ายพลายขององอาจ  
กับสร้อยฟ้ามารดาข้าใจ  
ริบเอาของแล้วมิหน้าข้าโทษา  
พันมารดาข้าส่งลงจากเรือน  
แต่ละแผลก้เขาแต่เนื้อสมัน  
หากว่ามีภูตพรายกลายกายา  
สลับหลับลอยทับบนสวะ  
ขึ้นรักษาที่หน้าวัดเวโร  
เกล้ากระหม่อมแค้นใจจึงไม่ละ  
เป็นวาสนาสร้อยฟ้ากับพลายยง  
ใช้ว่าข้าพเจ้าจะรบถ  
ขอพระองค์ทรงทราบฝ่าธุลี  
เมืองเชียงใหม่ขอคืนถวาย  
ขอเป็นข้าบาททงสุ์ทรงคักกา

หม่อมเกล้าบังคมทมิ์เกล้า

ให้ทราบฝ่าบาททงสุ์พระทรงธรรม  
อายุเสวยยศสืบสืบนั้น  
อีกคนหนึ่งชื่อท่านหลวงต่างใจ  
ขอหม่อมเกล้าประนมบังคมไหว้  
เป็นที่หลวงต่างใจชัยชาญ  
เคยไ้ปราบศึกอีกหาญ  
ทำการสงครามไม่ขามไ้  
พยายามสิ้นสุคหาหุคไม่  
กุมบ่าวไพร่หลายคนมาปล้นเรือน  
คุด่าเหลือใจใครจะเหมือน  
ตกเชื่อนับนัยอัปรา  
เจียนชีวิตวินาศชาคสังขาร์  
เข้ามาบังไว้ไม่บรรลย  
บุญหนักหนาพระท่านเก็บไ้  
ถ้าหาไม่แล้วชีวาตมกงชาคลง  
อุกสาหะรวาวิตามตีส่ง  
จึงไม่คงชีวาเพราะราค  
ทรยศรบพุ่งเอากรุงศรี  
เพราะอาเพศเหตุกม้แต่เคิมมา  
กระหม่อมฉันสามนายชายอาสา  
เช่นบุ๋ยาบิคาแต่เคิมที

แม้พระองค์จะทรงลงโทษทัณฑ์  
ขอยอมรับพระอาญาฝ่าฐูดี  
ถ้าศึกใหญ่ภัยมาคึกคึกพิภพ  
ถึงจะสิ้นชีวิตอันกราย

๑ ครานัน<sup>๕</sup>พระองค์ทรงพิภพ  
ไต่ฟังเรื่องเปลื้องปลศหมคราก็  
คำรัสว่าอนิจจากไม่รู้  
มันมิใช่ข้าศึกนึกว่าใคร  
อ้ายพลายยงองอาจประมาทจิต  
นিকাเคียวเจียวจะฆ่าให้มรณา  
ไม่ควรแค้นชัใจไปประหาร  
จึงบันดาลชีวิตให้บรรลัย  
ที่จริงจิตมันไม่คึกจะรบสู้  
แต่พลายยงไม่คงในสติจา  
เป็นอย่างไรระได้ถามมันดู  
คำรัสพลางทางสั่งพนักงาน  
บอกกับมันโทษทัณฑ์กุกให้  
เร็วเร็วไวให้ควมันเข้ามา

๑ ครานัน<sup>๕</sup>เสด็จผู้ยศ  
ถือรับสั่งไม่วังรอรดี  
เพี้ยกวางขนานลาวลาวดำ  
ผายผันพากันเข้าวังใน

ถึงชีวิตจะม้วยลงเป็นผี  
ขอเป็นข้าภูมิจนวันตาย  
จะอาสาถูกรบเหมือนใจหมาย  
ไม่เสียกายยอมอาสาฝ่าฐูดี ฯ

ขจรจบธรรมณีนับกรุงศรี  
พระภูมิหายโกรธพิโรธใจ  
นึกว่ามึงจู่จู่มาทำให้  
ลูกอ้ายไวยทหารชาดูคักกา  
มันคบคิดกลศึกลึกลับกัหนา  
อัสร้อยพักก็มารคาเคยเลี้ยงไว้  
ให้วายปราณเบบ่บ่ทนไม่ได้  
กุกยังไม่รู้ความกามกิจจา  
กับท้าวอุจอมรินทร์มีเนนาตา  
จึงต้องมารบวันประจัญบาน  
อยากจะรู้ประจักษ์เป็นหลักฐาน  
ให้ไปกับเพี้ยกวางอัยรอร  
มิได้เคืองโกรธโทษโทษา  
จะได้ถามกิจจากุตามที ฯ

ถอยดศพระนมกัมเกศ  
ออกจากที่พลับพลารับคลาไคล  
ออกนำหน้ารับมาหาข้าไม่  
เสนาหน้าใหญ่พร้อมหน้าคา

ครั้นถึงจึงนั่งลงทันที  
ว่าบันทึกทรงมีรับสั่งมา  
พระภูมิไต่ทรงทราบในสาร  
เมื่อแรกนั้นมีรู้ว่าลูกไกร  
จะช้ำโยเซิญไปเถิกนะท่าน  
กลัวอะไรโพธิ์ไม่มีทา

๑ ครานั้นจึงท่านหลวงต่างใจ  
รู้แท้แน่ โนแก่ใจครั้น  
หลวงต่างใจไกร่กรวดูสอบสวนยาม  
ไกร่ทุกจาสิ่งไรในวันนั้น  
คิดพลางแล้วทางท่านสามนาย  
เครื่องอานกำกับสำหรับไป  
บ่าวช้ำเสนานายลา  
ออกจากเชียงใหม่พลันทันที  
ครั้นถึงจึงตรงเข้าไปเฝ้า  
เสด็จหน้าเสด็จหลังระวังภัย  
พลายนับถ้วนสำคัญอำนมนตร์  
เสกสามคาบปราบจิกพิศสาร

๑ ครานั้นพระองค์กำรงภพ  
พอแต่เห็นสามนายค่อยคลายใจ  
เอ็งหรือคือลูกอ้ายหมื่นไว  
แก่สัถนิคไม่ผิดกับนิคา

บอกคดีสามนายช้ำชวา  
ให้หาเข้าไปเฝ้าท้าวโท  
ไปรคประธานกรรุดาโทษาให้  
หมายใจว่าจะลงพระอาญา  
จะไต่ทันจอมวังรับสั่งหา  
จวนเวลาแล้วรีบไปค้ำยัน ๆ  
กับสองพลายครีครีกไม่นึกพรัน  
เป็นสำคัญว่าไม่หลอกบอกคดี  
ศุขามกระบวนถ้วนดี  
เท็จไม่มีส่วนแก่สิ่งที่จริงใจ  
แค้นกายเร็วราไม่ช้ำไค้  
ออกจากวงในไม่รอรี  
เกรี้ยวกราวเป็นขบวนถ้วนดี  
จรลีรับมาพลับปลาไชย  
น้อมเกล้าจอมจังหวักษัตริย์ใหญ่  
ไม่ไว้ใจกลัวคนไม่พันพาล  
ให้คลใจรักสมักรสมา  
ให้ภูบาลต้องลมงมงไป ๆ

ขจรจบกินฟ้าสุธาไหว  
ถามไถ่ข้อความตามกิจจา  
ช่างกระไรเชี่ยวชาญหาญกล้า  
ทางทำคัมภายสมชายชาญ

เกี่ยวนี้ศรีมาลาสามารถเจ้า  
มันเป็นข้าของกูอยู่มานาน  
มีเสียที่ที่เป็นพวงศักร  
เป็นข้ากูก้องเลี้ยงให้เพียงธรรม  
เห็นท่วงที่จะคึกของ  
มีงสามคนค้องทนทำการไป

๑ ครานี้ท่านหลวงต่างใจอา  
ที่กึกไว้ ใต้สมอวรมณ์ปอง  
ขอพระองค์ทรงศักดิ์  
ศรีมาลาที่สะโก ไม่วายปราณ  
ประเดี๋ยวนี้อยู่ที่บ้านจอมทอง\*  
เขียนกายวายวางกลางกงคา  
ยังโพล่แปลงแข่งชาติองอาวุธ  
หูกาผ้าไป ไม่สมประเดี๋ยว

๑ ครานี้หลายบัวตัวยง  
กราบทูลถามมุลศกัมี  
ซึ่งไปรคปรานประทานเชียงใหม่ให้  
จะตั้งใจไว้อาสาผ้าสุตี

๑ พระองค์ทรงหังกัใต้แก้ว  
ครัสมอบขอบจังหวัดกษัตรา  
ทรงประทานสิ่งของเงินทองให้  
เพี้ยกวนชานลาวชาวบุรี

อยู่ไหนเล่าอย่าซ้ำเว้งว่าชาน  
หรือถึงกาลมรณาเพราะฆ่าพัน  
รู้การศึกษาปวีราชยัน  
ยกเชียงใหม่ให้มันครอบครองไป  
อ้ายพลายของเรียนรัฐไม่ได  
เชียงใหม่กูมอบให้ครอบครอง ฯ

เวทวิชาผ่องแผ้วเกล้ากลอง  
พอได้ช่องทูลความไปตามการ  
เป็นบิณับัโลกามหากาล  
แค่ชมชานระแวงแก่ชวา  
เมื่อแก้วค้องห้าพันพันฆ่า  
นี้หากว่าบุญปลดอรอกได้ตี  
เคินแล้วหยุกไป ไทน์ไม่ถึงที่  
ประเดี๋ยวนี้ก็ระแวงแก่ชวา ฯ

อาจองฤทธิศักดิ์หนักหนา  
ว่าคำซ้ำขอพึ่งบารมี  
นับวันได้สันทุกข์เป็นสุข  
มิให้เกิดราศีเหมือนก่อนมา ฯ

ผ่องแผ้วแสนโสมนัสสา  
เอาความมันตั้งญากันตามที  
ลาวไทยใหญ่น้อยทุกหน้าที  
ไต่เลื่อนที่มียศหมกด้วยกัน

\* ตอนที่ ๔๘ หน้า ๑๐๖ ว่าศรีมาลาบวชเป็นช้อยู่ที่วัดเวโร ถึงตอนนั้นว่าอยู่ที่บ้านจอมทอง



เมืองเชียงใหม่ชนไทยคามเค็มมา  
เจ้าพลายเพชรเสวีจากราชการทงนั้น  
หลงท่างใจให้เป็นอุปชาก  
เกษมสุขทุกชัษย์ไม่มีมา

๑ ครานนั้นจอมพงศ์ทรงเดช  
ประทับร่อนผ่อนระทมอารมณ์คล้าย  
รับสั่งให้เด็กทักกลับหลัง  
จำบ้านชนานลาวชาวพารา  
พอไต่ถูกชัษย์ให้เด็กกองทัพ  
จอมพงศ์ทรงพลายนารายณ์ดี  
สืบหาวันกันเกินพงพี  
คืนหลังยังปรารภรจนา

๑ จะกล่าวกลับจับความไปคามเหตุ  
พลายบัวพลายเพชรเสวีจ่าราญ  
พลายบัวผู้หวนนางแว่นแก้ว  
มีลูกชายร่างกายคล้ายบิดา  
ชื่อว่าพลายอนันต์สำคัญเหลือ  
บิการอนสอนวิชากล้าดี  
เจ้าพลายเพชรผู้สำเร็จราชการ  
กับเวสสุวรรณรักหักกร่นวลโย  
มีบุตรชายชื่อพลายสังวาลทอง  
บิการรักใคร่ให้วิชา

เป็นชอบเชคออยุธยาแข็งขัน  
เจ้าพลายบัวตัวสำคัญรองกันมา  
สิทธิชากเวียงวังคลังหน้า  
ไพร่ฟ้ากับเชษฐาเย็นสบาย ๖

มงกุฎเกศไทยลาวชาวทงหลาย  
สุขสบายไพร่ไม่มีชา  
พร้อมพร้อมไพร่นายชายชวา  
แวกล้อมพร้อมหน้ากันมากมี  
กึ่งคัมภีร์ก้องกลองบี  
จากบุรีเชียงใหม่ไกลกลา  
ก็ถึงพระบุรีเป็นสุชา  
แก่นนั้นมาผาสุกทุกชัษย์ไม่พาน ๗

ถึงประเทศเชียงใหม่ในสถาน  
สืบวงศ์วานเผ่าพันธุ์แก่นั้นมา  
ผ่องแผ้วแสนโสมนัสสา  
ชันษาหับเสวีจเจกบี  
ลูกเสื่อที่เตียวเจียวฟ้ามี  
ชาวบุรีเกรงกลัวกันทั่วไป  
ไต่ผ่านวังเวียงเชียงใหม่  
รักใคร่แนบชิดมิตรมยา  
ผูกห้องคิวนั่งมั่งสา  
อายุเข้าสืบห้ากำลังดี

นางเวสตัวแม่ไม่แท้ทั้ง  
คอยพิทักษ์รักษาทุกนาวิ  
ทั้งสองข้างข้างเพ็ชรเวียนวิชา  
เข้าเย็นเคยออกเดินหน้าพระลาน

๑ มาข้าจะกล่าวเป็นราวเรื่อง  
เป็นประเทศเขตรัตนเทศมา  
จอมบุรีนามศรีเมาะกะเกิง  
ในบุรีนั้นมีพระครุมอญ  
ล่องหนหายแก้วไม่กลัวใคร  
แม้ใครเพียรอยากเรียนวิชาการ  
อ้ายแก้วร้ายหลายของท้องอาจ  
ซีพักกลับไปในเวทนา  
เป็นบุตรแม่สร้อยทองผ่องพักตร์  
ชื่อว่านิลมันในเมืองมอญ  
ไต่ปากเพ็ชรเวียนรู้ต่อครุพระ  
บิคามารคาไม่รำคิ

จักนางสนมสมศรี  
มิให้รำคิสิ่งโคพาน  
แกลัวกล้าสามารถอาจหาญ  
สุขสำราญโพวีไม่มีทา ฯ

ถึงถิ่นฐานบ้านเมืองใหญ่หนักหนา  
ชื่อว่าหงสาพระนคร  
รู้ในเชิงวิราม่าแต่ก่อน  
บวชไม่สึกฝึกสอนวิชาการ  
แทรกสุธาภิไธยภัยหาญ  
ไปหาท่านพระครุมอญสอนให้มา  
พยาบาทหลายบัวแก้วลักลัก  
สิ้นกรรมมาบังเกิดในเมืองมอญ  
เมียรักศรีเมาะกะเกิงดวงสมร  
อรชรกำลังงามสิบสามปี  
อุกสาหม่นครเวทวิเศษศรี  
รักบุตรสุกทีจะตามใจ ฯ

ตอนที่ ๕๔

นิมิตกับเดรจวอภักหมอดูภาคีเชียงใหม่

๑ บทนี้จะขอรอไว้ก่อน  
กรั้นเชียงอินทร์สูญสิ้นวงศ์เก่าไป  
เจ้าพลายบัวแก้วกล้าสามารถ  
มียศปรากฏทั้งบุรี

๒ กรานันท์ท่านสังฆราชาจ้าว  
แก้แค้นหลวงค่างใจกับพลายทั้งสองรา  
ตั้งแต่มันครองเมืองเรื่องฤทธิ์  
ว่าวรานพาลซังโองหังใจ  
จะทดแทนแก้แค้นฉันทโคหนอ  
จับสองพลายนายใหญ่มัดไฟลั่นคน  
ประเดี๋ยวนี้ฤทธิ์มันต์เหลือ  
เวทมนตร์กลจิตเรื่องฤทธิ์  
กุกนเคียวจะเกี่ยวขั้วรับสู้  
ถึงตัวกูผู้มีฤทธิ์ไกร  
เดรจกิกใจใจไหวหวาด  
พอดันเพลแล้วก็เอนซึ่งกายา  
กิกจะไกรไปหาอาจารย์  
ชื่ออาจารย์แก้วกัษัตราจารย์

กล่าวเป็นกลอนใหม่หมดให้สดไส  
พลายเพชรหลวงค่างใจครองธานี  
เป็นอำมาตย์ผู้ใหญ่ไต่เลื่อนที่  
ไกรไม่มีราฎรอก่อฤทธา ๖

ไกรรกริ้วมุ่นโม้ท์โทสา  
มันพิฆาตสรวัยฟ้าพลายยงกาย  
ซังหน้าหน้าหากิกถึงกูไม่  
ทำสิ่งใดมิไค้มานิมนต์  
รบรอกเอาบุรีให้บีบั้น  
เช่นฆ่าอย่าให้ทนคมศาสตรา  
ชาติเชื้ออ้ายขุนแผนแสนกล้า  
แกลัวกล้าอาจองทะนงใจ  
หาเมื่อกูคิดอ่านทำการไม่  
ไม่ซาญชั้เท่ามันเพียรเรียนรู้มา  
เช็กชยาถกถั่วกักก็เป็นหนักหนา  
เดรจ่าหน้าหากครองทำนองใน  
ของท่านเดรจวอภักหมอดูใหญ่  
อยู่ยังเมืองโรมวิสัยพระพารา

ท่านเถรชวาคผู้ท่านอาจารย์เฒ่า  
จนประเสริฐเลิศลบบจบโลกา  
จำกูจะออกนอกธานีินทร์  
เที่ยวลัดเลาะเสาะหาอาจารย์  
บ้านเมืองไหนใหญ่ใครใหญ่  
เกษมสุขหยุกหย่อนผ่อนพัก  
ศึกษกลางแล้วทางสังฆราช  
นุ่งสบงครองจีวรอันอุรา  
สวมเครื่องอาษาหาญกล้าสามารถ  
อ่านพระเวทแปลงเพศฉบับปล้น  
บินออกนอกกุฎิข้ามวิหาร  
ชักทุ่งมุ้งทรงเข้าพงไพร  
หิวหอบบอบชำระกะจิก  
ถึงบึงใหญ่ร้อนลงตรงคงคา  
เจ้กวันคันตะบึงถึงหงสา  
รีบเข้าวัดพระครูผู้อาจารย์  
ร่างบักชีลัดบัวบ้าย  
ยาครามาที่กุฎิพลัน  
วางข่ามุ้งง่ามเข้ากราบไหว้  
เค็นรุกงักหลงทางกลางวนา  
เมกทาก้วยช่วยรับให้อาศัย  
สักหกเจ้กทิวามีช้านาน

ได้ไปเล่าเรียนที่นั่นจึงกลับกล้า  
ไม่พลากท่าเสียทีโพธิพาล  
เข้าในถิ่นบ้ำไม้โพธิสาณฑ์  
จนสถานพระครูอยู่สำนัก  
เข้าก็คอกพอชาวบ้านได้รู้จัก  
พอได้ชักได้ไปตามคามกิจจา  
องอาจสิทธิศักดิ์นักหนา  
หยิบย่ำใหญ่ใส่บ่าเร็วพลัน  
องอาจฤทธิแรงแข็งขัน  
กายนั้นกลับเป็นนกงายไป  
ใครจะพบพานก็หาไม่  
จากเชียงใหม่รีบร้อนจรมา  
อ่อนอิกแกลบแรงแข็งกล้า  
จับสัตว์มีจักากินสำราญ  
พระพาวาใหญ่ใครใหญ่  
เถรก็อ่านมนตร์เวทแปลงเพศปล้น  
กลับกลายเป็นสงฆ์ทรงศีลขันธ  
แลเห็นท่านพระครูมอดูสอนวิชา  
ว่าท่านได้กรุณาเมกทาก้วย  
หมายเข้ามาหยุกหย่อนผ่อนสำราญ  
พอจะได้คลายทุกข์สุขสานต์  
จะกราบกรานลาท่านรีบควรไล ๗

๑. ครานนั้นท่านพระครูผู้วิเศษ  
แม่มนั้นสำคัญว่าจริงใจ  
ท่านชื่อเรียงเสียงไว้อย่างไคนะ  
หรือลกลเอียดเที่ยวไปในพนา

๑. ครานนั้นท่านสังฆราชจิว  
กระหมื่นเต็มที่จะบอกความ  
บวชเป็นพระละบ้านนานานนัก  
แปกพรรษากับห้าเดือนพอดี  
หวังจะพักสำนักที่นั่นก่อน  
ญาติโยมที่โหมหนัสโน

๑. ครานนั้นจึงท่านพระครูเล่า  
นึกชอบใจปราศรัยไปถามการ  
คามแต่ใจเราไม่มีซัดซ้อง  
ช้านานประมาณที่เดือนปี  
ก็งั้นท่านสังฆราชจิว  
ถือบวชสวคมนครภาวนา  
หญิงชายทั้งหลายทุกบ้านช่อง  
ลือชาต่างมานมัสการ

๑. บทนี้ควรที่จะยกไว้  
คือพลายงที่เขาลงสนชีวา  
ครบจำนวนครันถ้วนียัสบวบ  
ร้อนรุ่มกลุ่มใจในอินทรี

ใต้พังเหตุลวงหลอกบอกให้  
จึงปราศรัยตามชื่อถือสัจจา  
หรือเป็นพระเชิงใหม่ใจกล้า  
อยากจะใคร่แจ้งกิจจาจึงถามความ ฯ

บิณฑลพัชจากาไม่เกรงขาม  
เที่ยวอยู่ตามหงสาธานี  
ไปผ่อนพักอยู่ชุกรุงศรี  
กลับมาถึงธานีก็ดีใจ  
ผั้นผ่อนสืบสาวราวเรื่องใหญ่  
จะอยู่แห่งตำแหน่งใดไม่แจ้งการ ฯ

พังเค้าเกรงแจ้งแสดงสาร  
ว่าตัวท่านจะอยู่ในกุฎี  
นึกว่าพระพวกพี่น้องน้องพี่  
เราไม่มีเกียจกันเป็นฉันทา  
ไม่มีคหฬวตามคำที่ว่าว่า  
อยู่ในวัดหงสาหลายเดือนนาน  
พวกห้องมอญลาวชาวบ้าน  
ท่านอาจารย์จิวผู้เป็นครูบา ฯ

กล่าวถึงเจ้านิตมัยใจกล้า  
ไปเกิดในเมืองหงสาธานี  
เสาร์ประจบดวงชะคาในวาศี  
เพราะเหตุภูมิเมื่อถึงแก่หัดงมา

เมื่อจะตายกำหนดพรายขึ้นพรายหัวอัน  
ขอผูกเวรให้เป็นกรรมเวร  
ให้ร้อนรุ่มกมลุมกตัญญูแก่กัน  
ศรีเมาระทะเกิงบิคาณิกาถัย  
สิทธิ์ราชาคารบ้านเมือง  
เสกัจฉังยังพระโรงรัตน  
ท่านเหล่านั้นใครมีวิชา  
แม้บรบรอก่อสู่มุ่พาลภัย  
ให้เลื่อนที่มียศอันใหญ่ยิ่ง  
ให้เป็นใหญ่ในพาราสง่ากรวัน  
บรรดาข้าราชการกษัตริย์ของ  
ไม่อาจบอกออกความความกิจจา

๑ ครานั้นนิลมัยใจองอาจ  
ดูณฉกรวีโรทรพิโรธใจ  
อย่าอริที่หมองเหี้ยมร้องบ่าว  
ถ้าแม้ใครคนคิมมีวิชา  
พอสั่งเสร็จแล้วเสกัจฉลงจากอาสน์  
เขื่องอย่างสู่ปรางค์ปราสาทชัย

๑ ครานั้นเสกัจฉอำมาตย์  
ถือรับสั่งไม่รับรอริธา  
ไพร่ฟ้าเสนาใหญ่่น้อย  
ออกจากวังในครรวโรธาน

อธิษฐานตามโมหะโทสา  
จนกว่าสิ้นเม็ดทรวงจที่ปรายไป  
อยากทดแทนที่เวียงเชียงใหม่  
ก็เสกัจฉสมบัตริย์กษัตริยา  
ไม่ชุ่นเคืองสนทุกสุธา  
ทวิสถามเสนาไปทันใด  
เราจะให้ไปตีเมืองเชียงใหม่  
ชนะทัพกลับมาได้ให้รางวัล  
จะแบ่งศฤงคารมอบขอบเขตเขตต์  
ชนทั้งนั้นนับถือเลื่องลือชา  
ชนพองค่างกล้วกันทั่วหน้า  
ต่างก็สิ้นเกศาทุกคนไป ๆ

เก่งฉกาจเรื่องฤทธิ์หากิตไม่  
รับสั่งให้เสกัจฉผู้ปรีชา  
ประชาชาวเวียงชัยที่ใจกล้า  
รับอาสาพามาในเวียงชัย  
พร้อมสุรางค์นางนาฏทั้งน้อยใหญ่  
สุสุสำราญบานใจทุกเวลา ๆ

องอาจศึกกักหนักหนา  
ออกข้างหน้าตั้งเวรให้เกณฑ์การ  
นับร้อยเรียกมาทุกทุกค้ำ  
ก็หมองร้องขานคำเนินมา

ว่าครั้งนี้ ได้มีรับสั่งท้าว  
แม่ทัพโตไกรมีวิทยา  
จะโปรกปรานประทานยศศักดิ์ศรี  
บ่าวร้องก็ร้องเดินไปพลัน

๑ กรานันท่านขวัญใจผู้องอาจ  
นั่งนึกแต่ในใจไปมา  
นึกมายึดครองนคร  
เห็นจะเป็นพลายขององอาจวัน  
เมื่อจะคายกำทรายลงซัดขว้าง  
คงใช้ชาติด้วยเป็นवासนา  
สงครามครั้งนี้คงมีชัย  
ข้าไว้เห็นจะไม่สมเป็นการ  
เราก็ยังมีเศษเรื่องเวทมนตร์  
ชำนาญการปล้นวิ่งชิงชัย  
พระครูมอญที่สอนหัตถิชา  
องอาจประมาทเล่นเห็นแก่ตัว  
อย่ากระนั้นเลยวันนี้ตัวกู  
ก็เชียงใหม่ให้ชื่อเลื่องลือชา  
ก็คพลางแล้วทางห่มคอง  
เห็นเสนิต้องบ่าวร้องนาน  
นี่อะไรไปไหนนะเสนา  
ก็ร้องบ่าวร้องมาหลายวัน

จอมเจ้าเวียงชัยใหญ่กล้า  
เข้าอาสาที่เชียงใหม่ที่สำคัญ  
ให้เดือนที่เป็นใหญ่ในไอศวรรย์  
ถึงสามวันแล้วไม่มีผู้ใครมา ๆ  
ฟังประกาศสงสัยใจหนักหนา  
ว่าเจ้าเมืองหงสาสิ้นชีวิต  
อายุยี่สิบเศษแสนกมสัน  
สิ้นกรรมที่ทำมันจึงเกิดมา  
ขอทูลดั่งให้สมปรารถนา  
ที่กรีกคราไว้เห็นจะเป็นการ  
แน่ใจรูปประจำช้เป็นหลักฐาน  
ท้องกีกอำนตรองความให้งามใจ  
คงทนหากกลัวผู้ใดไม่  
สิ่งใดใดทำได้ไม่เกรงกลัว  
หาว่าตัวกูนี้หรือชั่ว  
เราทำมั่ววูไม่เท่าเขาบุญญา  
จะลองดูขอรับเข้าอาสา  
ไม่ต้องไปหาแก้วที่ซัดชาญ  
เยื้องย่องออกมาหน้าวิหาร  
แถวผู้ชาญวิชากันหน้าพลัน  
เขากันเป็นหมู่หน้าชั้น  
บอกสำคัญให้เราแจ้งกิจจา ๆ

๑ ครานั้นท่านเสนผู้ใหญ่  
บอกความตามจริงสิ่งต่างๆ  
จอมบุรินทร์แผ่นดินเมืองหงสา  
ที่เรียนครูเวทพิเศษก็  
ใช้กองการของท่านอย่างกันกาง  
เราจะรีบเที่ยวไปในพารา

๑ ครานั้นท่านสังฆราชเจ้า  
เราหรือคือผู้รู้ชำนาญ  
ท่านที่น้องร้องบ่าวคราวนี้  
อันเชียงใหม่พระบุรีที่สำคัญ  
ถ้าแผ่นดินมีพลไม่ย่นย่อ  
ตัวเรานี้มีพระเวทพิเศษก็

๑ ครานั้นเสนทั้งสี่นาย  
ก็ใจไม่ต้องการให้ยศยาว  
ขอบใจท่านได้มาอาสา  
อย่าช้าโยไปช่วยกันทันที  
แล้วจึงสั่งให้นายเวร  
เสด็จพลันชวนกันเร็วไว

๑ ครานั้นท่านสังฆราชเถร  
ไม่รามเงินออกเดินมาตามกัน  
สั่งให้หยุดครองยังประคุด  
เสนาใจจ้าวชวนกันไป

ครั้นได้ฟังความพระเถรว่า  
ตัวชาติอรับสั่งพระภูมิ  
รับสั่งหาผู้ใหญ่ชาญชัยศรี  
จะใช้ให้ไปที่เชียงใหม่มา  
ฝึกเขียนอย่างของสงฆ์ทรงศึกษา  
หรือท่านจะอาสาแจ้งการ ฯ

ยักก็พลอยหน้าว่าท่าน  
วิชาการเรียนไว้ได้ก็ครั้น  
จะอาสาทุกที่เป็นโรนนั้น  
ไม่ยากครั้นทุกซ่อไรกับไพร่  
เห็นจะพอรบราไม่ล่าหนี  
จะอาสาว่าวิศุสักราว ฯ

ฟังแยกกายพระครูผู้เป็นเจ้า  
คิดแล้วกล่าววาจาไม่ช้าที่  
เราจะพาเข้าเฝ้าเจ้ากรุงศรี  
ภูมิจะไปรุดปรานประการใด  
กุมเกรผู้มีอชฌาตย์  
กลาไกลเข้ามาในวังพลัน ฯ

เห็นนายเวรเกาะกุมกุมมัน  
จนถึงหน้าพระโรงคัดทันใด  
คนผู้พรังพร้อมนายไพร่  
เข้าเฝ้าท้าวโททันที



ครันถึงจึงกัมประนมกร  
เนือความที่มีรับสั่งครั้งนั้น  
บัคนยังมีมหาเถร  
เข้าหุหนันกันกางขวางหน้าตา  
ไ้พาตัวมาพักอยู่ศาลา  
จะไปรคปรานประการใดอย่างไรนั้น

๑ ครานนั้นนิลมัยใจองอาจ  
ทบพระหัดด์กรีตไปไม่รอรา  
ท่าที่จะคีเป็นอย่างไร  
มนตร์เวทจะวิเศษอย่างไรกัน

๑ ครานนั้นเสนาายฝ่ายอำมาตย์  
ถนถนกลานกล้อยดอยออกมา  
ว่าพระองค์เธอทรงรับสั่งให้  
จะได้ตามตามความกิจจามี

๑ ครานนั้นท่านพระสังฆราช  
สมถวิถยินคิปวีคา  
เสนินำหน้าพาจร  
ครันถึงท้องพระโรงฉบับพลัน

๑ ครานนั้นองค์ท่านนิลมัย  
นิมนต์นั่งบนบัลลังก์วุจิ  
ยกพระเคนเถรฉันให้สบาย  
เอือนอรรดกฐิตตามความสำคัญ

กราบทูลทวงวเกษมศรี  
ให้เทยวที้องบ่าวชาวประชา  
จักเจนฤทธิ์เศสเวทกาธา  
รับอาสาตามคำที่ร่าพัน  
ตำรวจหน้าให้กุมไว้กวคชัน  
จะได้พาท่านรีบเข้ามา ฯ

พั่งอำมาตย์แสนโสมนัสตา  
เร็วอำมาตย์อาราธนาเข้ามาพลัน  
ฤทธิ์ไกรจึงหาญชาญชัย  
จะผ่อนผันได้ก็ตามตามสงกา ฯ

บังคมบาทจอมบุรีนาถา  
นั่งวันทาบอกความไปทันที  
นิมนต์ท่านเข้าไปถึงในที่  
คงเป็นที่สำเร็จเจตนา ฯ

พั่งอำมาตย์บอกตามความว่า  
ข้มว่าลุดจากเก้าอี้พลัน  
รีบร้อนเร็วรี่มีขม้น  
พากันเข้าเฝ้าเจ้าบุรี ฯ

แลไปเห็นพระสงฆ์วิเศษศรี  
หมากบุหรีนน้ำชาหาครบควัน  
แล้วภิปรายตามจริงทุกสิ่งสรรพ  
ท้าวท่านอยู่แห่งใดไป ไทหนา

ชื่อเสียงสำเนียงโฉนเล่า  
อยู่ถิ่นฐานบ้านใครไปไหนมา

๑ ครานั้นเถรจิวผู้มีศักดิ์  
หนึ่งนึกกรีกครองทำนองพลัน  
แต่สักนึกไม่ผิดพลายยง  
ชีวิตคับแล้วกลับเกิดใหม่มา  
อันเชียงใหม่กับมอญแต่ก่อนนั้น  
เหตุสิ่งไรก็ไม่เคยเกิดมี  
จำเป็นช่วยเวรอาชวาท  
ถ้าแม่นจริงคงจิตศิกปรารภ  
ซาคก่อนมาเขาร่ำเรออาสัจ  
กายแล้วเกิดพลันทันใด  
การทั้งนี้ที่ทุกคิดแก้แก้  
จะสร้างเวียงเชียงใหม่ให้สำคัญ  
ศิกพลางแล้วทางกราบทูล  
ว่าตัวของอาชวาทแต่เดิมที  
แล้วลงไปบวชในอยุธยา  
พากเพียรเรียนวิชาอำนาจ  
แต่เดิมทีนั้นมีชื่อวิฆา  
กับพลายชุมพลอาเจ้าธานี  
อาชวาทหมายว่าจะแก้แก้  
แต่ศิกการนมานาเต็มประกา

จะรบราญหาญเข้ามาอาสา  
บอกแจ้งกิจจาอย่าพรางกัน ฯ

ได้ฟังรับสั่งชักเกษมสันต์  
ศูผิวพรรณกุมารชาญศักดิ์  
มันคงเหมือนคำกู่ว่า  
ครองเมืองหงสาธานี  
ไม่ทูลหันรบพุ่งแย่งกรุงศรี  
ครั้งนั้นศิกการจะราญรบ  
จะวินาศศูญหายกายเป็นศพ  
พลายยงทรงภพคงมีชัย  
กองทัพสาหัสถึงทักษ์  
ครั้งนี้จึงได้อาชวาทกัน  
คงปรากฏทุกแทนมันแม่นมัน  
พักพันให้ยับลงเป็นหงศลี  
แก้มูลคามกระบวณต์วันที่  
อยู่ธานีหงสาช้านาน  
ได้ครุบาเถรชวาทอาชวาท  
จนแก่บ้านนี้จึงมาถึงธานี  
ท่านเถรชวาทอาจารย์ชาญชัยศรี  
ในบุรีเชียงใหม่แต่ไรมา  
ทศแทนให้สมปรารถนา  
ไม่รู้ว่าจะทำเป็นอย่างไร

ครึ่งพระองค์ทรงภพ  
บุญนำจำเพาะเหมาะใจ  
อาคม่าชื่อว่าพระครูจิว  
จะอาสาทรงภพประจัญ

๕๗ ครานั้นพระองค์ทรงเดช  
ไต่พิงสมคังเจกนา  
ถ้ากระนั้นมันแม่นคงสมนึก  
จะได้กำกับทัพหน้าว่าราญ

๕๘ ครานั้นท่านสังฆราชเดร  
ตอบความไปคามกคิมิ  
บาปกรรมที่ทำกิดตัวมา  
คงหายหมกปลดปลิกไม่คิกโย  
การเป็นพระถึงจะรบสู้  
ไม่เอาบิตที่ซัคน้ำใจกัน

๕๙ ครานั้นนิลมัยใจองอาจ  
ในอารมณ์สมถวิถินคิ  
ให้อำมาคย์อาราธนามหาเดร  
แล้วหมายเวรเกณฑ์ทัพลับพลัน  
สั่งเสร็จแล้วเสด็จเข้าในวัง  
ประทับยังปรารักษ์ของรูจี

๖๐ ครานั้นท่านสี่เสนีนาย  
ชวนสังฆราชยาครากลาไกล

จะรุกรบราวาศิเชียงใหม่  
จึงได้หาญกล้าอาสาพลัน  
ไม่บิกพลัวบอกจริงทุกสิ่งสรรพ  
ให้สำคัญมีชื่อเสียงลือชา ฯ

มงกุฎเกศบั้นบั๊กหลักหงสา  
หิวเราะว่าทอบความตามการ  
นิมนต์สักจากศีลให้กล้าหาญ  
ทำการสงครามตามราวี ฯ

จักเจนนมแก้วเวทวิเศษศรี  
ว่ารูปนี้บวชนพันภัย  
ภวานากรรมฐานเป็นการใหญ่  
สักออกไปทำที่ ไม่ก็กรัน  
ก็ดูทำที่ศิษยัน  
ผ่อนผันรบสู้ดูทำที่ ฯ

ครันไต่พิงสังฆราชหลุดวันถึ  
แล้วจึงมีพจนาปราศรัยพลัน  
ไปพักยังศาลาเวรหน้าเมืองนั้น  
ให้เสร็จทันเวลารุ่งราตรี  
พร้อมพรังสาวใช้ทุกหน้าที่  
พระภุมิเพลิกเพดินเจริญใจ ฯ

ผั้นผายออกมาไม่ซ้าได้  
ทรงไปศาลาไม่ซ้าที่

จักแจ่งฟูกเบาเมาะหมอน  
ขันธ์กระโถนพานรองของคีติ  
กรันเสวีจสรพบังกับให้เสมีน  
มอบเวรกะเกณฑ์ทั้งไพร่นาย  
ขุนหมื่นนับหมื่นกันคานา  
แก่งตัวทั่วกันทันที  
พลทวนล้วนถือทวนประจำ  
รายเรียงเคียงกันเป็นหลั่นไป  
พลง้าวถือง้าวก้าวย่าง  
เคินเรียงเคียงซิคคิกกันมา  
ขบวนบินถือบินขึ้นเป็นทับ  
ประจุกปล้นฉิ่งตึงตึง  
กวาดูช่างผูกช่างพระที่นั่ง  
สวมเครื่องเรื่องรองทองคำ

๑ ความนี้ท่านจิ๋วพระครูเฒ่า

จักแจ่งแก่งกายพรายพรรณ  
สวมประเจียดมงกอลทนกง  
ผัดหน้าท้าวไม่กลัวใคร  
ยันต์แผ่นทองของท่านแถวขวาให้  
แม้เ็นอาวุธทุกอย่างกลางยุทธนา  
ถึงเป็นใหญ่ใส่ลูกถูกสักผาง  
ว่าคนจะบันเป็นจุดเตาย

เสื่ออ่อนปรับกับแท่นที่  
วิเศษมีหาจึงหันฉันสบาย  
รีบเขียนหนังสือตีอหมาย  
แจกจ่ายทั่วกันตามบัญชา  
ล้วนองอาจสู้ภัยไม่ถอยหนี  
ถือกระบี่มีม้ากลาไกล  
มีกรว้าเหล็กทองผ่องใส  
นายไพร่ชาวเฝ้าให้ไกล  
ทำทางท่องเที่ยวที่คืนักหนา  
เสซาให้ฉันสนั่นกั๊ง  
กั๊งกับโยธาหน้าหลัง  
กั๊งกระตังในวังเสียงเสซา  
ชื่อพลายพังพิภพจบหล้า  
ช่างพังหลังหน้าคู่เคียงกัน ฯ

เต็มเปาจิตคุณหนุนหัน  
ปลุกเสกเลขยันต์เข้าทันใจ  
แก้มงกินสอท่อใหญ่  
ชาญชัยค่ายเกษเวทวิทยา  
บิณฑกผนิกไฉนบนเกศา  
สักแสนห้าก็ไม่ต้องพ้องพานกาย  
ที่ทำมกลางสู้ศึกอยู่ย้านึกหมาย  
ไม่ยุบยับอับอายผู้ใดใคร

ฉวยคาบกำซาบขกสายพาค  
พอจับกระบ้งคังกริ่งชวณชิงชัย  
จุกฐูปเทียนดอกไม้จักใส่พาน  
หมู่ไก่ใส่โต๊ะโละเอาเมา  
แล้วโอมอ่านคาถามหาเวท  
เรียกผีภพพรายที่ร้ายครัน  
พอเสวี่จมนตร์ต่างคนบีศ่างผี  
ต่างคนต้องมนตร์ไม่ละเลย  
บ้างก็แหกคาหลอกกลอกหัว  
ที่บางคนแลปล้นปลิ้นคา  
พร้อมพรุ่งนั่งกินเครื่องเช่น  
แก่เหล่าข้าวปรากฏหมกไป

๑๑ ครานนี้องค์ท่านมหาเถร  
ขึ้นแปลพลันจักสรรคที่กนคี่  
ห้ามมาที่หน้าพระโรงคัล  
คอยท่าพระองค์ทรงชัย

๑๒ ครานนี้จึงโถมนิลมัย  
ฤกษ์คีตี่ถ้วนจวนเวลา  
นำกุหลาบอาบองค์ทรงสุคนธ์  
กรันเสวี่สงสรอกทรงเครื่องพิชัย  
หยิบเครื่องทรงขององค์พระกุมาร  
เวียงฤทธิ์ประเสริฐเลิศโลกา

ครึ่งเป็นเฉรเฉรววาท่านยกให้  
สนใจคังจิกคังเจตนา  
ปลุกเสกเครื่องอาณประเจียคผ้า  
เหล่าข้าวหมีมีทุกอัน  
ค้วยฤทธิ์เคชวิทยาโกลาถัน  
ให้พากันพร้อมพรุ่งรับสังเว  
กรกรวีเอะอะวะเหวย  
มุงเมินเคินเฉยกรงเข้ามา  
เนื้อตัวโศค้ำคร่ำคร่ำ  
เซฮาชวนกันทันใจ  
กนทงหลายจะเห็นก็ทำไม่  
เสวี่สงสรพลับไวทันที่ ๆ  
พอเสวี่พลเร็วพลันขม้นขมี่  
ไม่วังรอจรตีเข้าวังใน  
หวยหาญให้ลั่นหวั่นไหว  
ท้าวไทจะเสด็จยาตรา ๆ  
กรันได้ช่วยโซคโฉลกกล้า  
สระสงสรธาธาทันใจ  
ปรงปนบุหงาสกหยกใส  
งามวิไลคังเทพเทวา  
ที่อาจารย์ประสิทธิ์ฤทธิ์กล้า  
อาวุธต้องกายามิเป็นไร

พิสมรมงคลทนกอง  
ผูกพันแล้วกระสันเครื่องมั่นไว้  
ยาคราออกมายังเกษชัย  
กำกับทัพหน้าจากธานี

๑ เกรงจิวรับคำอำลา

เอิกเกริกฤกษ์ก็มีชัย  
นิลมัยใจหาญชาญศึก  
กรันไต้ฤกษ์ให้เด็กโยธา  
ลั่นห้องสามห้องยิ่งก้อง  
เร่งรักพลพลข้านาญ  
จากหงสาขาราเข้าไพรชฎ  
ทวยหาญชานโทโกตี  
แรคซ่างวางเนื้อเสื่อสิงห์  
เสียงระนีเริงร้องคะนองไพร  
ฟังเสียงจักจั่นสนั่นเงิน  
หอมคักเก้าสาวหุคหุคจำปา  
จิกแจงแคงแก้วแก้วกุ่ม  
ร่วมวันพื้นไม้วังบังคูน  
เคื่อนกริ่งถึงแดนเมืองเชียงใหม่  
ห้ามคนมิให้ชนเที่ยวชอกซอน

๑ ครานันท์ท่านสังฆราชจิว

เกณฑ์พลผู้คนหนองเนื่อง

เลขยันต์สรรพพลังมอบไว้ให้  
จับพระแสงอำไพคมกล้าตี  
รับสั่งให้เกรงจิวผู้เรืองศรี  
เราจะกุมโยธีทัพหลวงไป ฯ  
ขึ้นขี่เปลหามมาไม่ช้าได้  
กลาไกลจากกรุงมุงมา  
เทิมฮักชักพระแสงแกว่งว่า  
เขายังบินเสียงกรืนกราน  
โยธาให้ร้องนำจาน  
ลดลานรีบออกนอกบุรี  
เลาะลัดหนทางกลางวิถี  
สัตว์สิงห์วิ่งหนีกระเจิงไป  
โลกเด่นแผ่นวังไม่อยู่ได้  
ทิ่งทิ่งเวโรจับอุรา  
ทางเคินห้วยกรอกชอกมา  
กุมวามินเกล้าเสาวกนธ์  
เป็นพุ่มลูกออกกอกกอดัน  
เป็นกำบลำกวางหนทางจร  
ให้หุคยังตั้งค่ายริมสิงขร  
ราษฎรจะรู้ข่าวถึงบ้านเมือง ฯ  
ให้มัทรงทิวเขียวเหลือง  
ให้ถือเครื่องอาวุธยุทธานา

ก็ไม่มีรายหลังกับก็ถ่าย  
วันรุ่งพรุ่งนี้จะกรีธา

๑ กรานนั้นจึงพลพลไพร่  
ไม่รอช้าเข้าป่าด้วยเร็วพลัน  
ถึงหลังกับก็ตรงเป็นเขตก่าย  
ดำเว็จเสด็จพลันมีทันช้า  
ที่เห็นคหฺนน้อยเมื่อยออ่อนนอนพัก  
ที่ถูกเกณฑ์ก็อยู่เวรระวังระไว

๑ กรานนั้นจึงทำนสมภารจิว  
นอนไม่หลับกับดลขื่นพันที  
กู่จะไควเเอาไฟเข้าเผาถ่าน  
ถ้าอย่างไรให้มีคางที่อาจใจ  
ถึงในเวียงเชียงใหม่เข้าใจสัน  
ทางจะหนีที่จะสู้คู่อการ  
ถ้าแค้นกับจับตัวอ้ายนายค่าน  
กินวันนี้สองยามฤกษ์งามที  
มิให้พวกไพร่ได้ลำบาก  
จะไปเผ่านิตมัยคังใจปอง  
กิดพลางแล้วทางครองจิว  
รับบนพลับพลาไม้ช้านาน  
กินวันนี้นี้อาคมาภาพ  
ไม่ค้องให้ไพร่พลคนทั้งนั้น

แล้วไพร่นายท้าวอื่นผ่อนสุธา  
ยกกองทัพหน้าทีเรศกัน ฯ

ทุกมุนนายหมู่หมวกกวศรัน  
เสียงสนั่นคึกไม้ดำแดงมา  
ไพร่นายแวงล้อมอยู่พร้อมหน้า  
บ้างหุงข้าวเผาปลาสบายใจ  
สำนักผ่อนทุกข์ให้สุกใส  
คอยภักย์จะมารุกราวี ฯ

ไกรสรท้าวแก่นขันธ์คัสติ  
ครองกตึกุความเห็นงามใจ  
ให้มีบั้นมิตนทานคงอยู่ไค้  
รุกไล่โรมวันประจัญบาน  
แถวดินที่จะไปโนสถาน  
เวรช้านาญเคยอยู่ในบุรี  
มาล้างผลาญเสียให้จนบั้นมี  
เห็นที่จะไค้คังใจปอง  
ทุกข์ยากในจิตคิดรชช้อง  
พอไค้ช้องทูลความไปตามการ  
วิบร้อนเคินวุ่นใจงุ่นง่าน  
ทูลสารแต่องค์พระทรงธรรม  
จะออกปราบชาวกำนชาญชยัน  
ออกโรมวันรบรอก่อศักดิ์คา

ตัวรูปผู้เดียวจะเดียวรับ  
แม้ไม่จริงดังสิ่งสัจจา

๑ กรานห์จอมมอญจรจกั๊ก  
กรันไต้พั่งวาทกั๊กใจ  
ทบพระหัดถ์ควั่วถ้ากรัน  
ผู้เดียวจะเดียวรบรบราญ  
นิมนต์ท่าหน้าเร็วพลันเถิกอย่าช้า  
วันนี้ควรที่จะเอาชัย

๑ กรานห์ท่านสังฆราชเถร  
ทูลถามาพลันทันเวลา  
กรันถึงค่ายเข้าในห้องหับพลัน  
สำเร็จเสร็จสรรพฉบับไว  
เถรอ่านมนตร์หายคนออกจากค่าย  
ผู้ใดก็มีไต่เห็นกาย  
มุ่งลัดคักมาในบ้ำาษฎ์  
เย็นเยียบเงียบสงัดไหว้วา  
กรันถึงที่เว้งว่างกว้างก็  
ปลุกเสกเลขยันต์ทันใจ  
โอมอ่านพระเวทเจ็กคาบ  
เรียกพรายทั้งหลายมามากมี  
เฮฮาเข้ามากินเครื่องเช่น  
ขัวจั้นประมประวีคักใจ

รบรับจับกุมมาคุดหน้า  
ไม่อาสารองศ์ผู้ทรงชัย ฯ

เป็นบั้นบักหงสาจะหาไหน  
ที่คักไว้เห็นเสร็จสำเร็จการ  
องค์ท่านสังฆราชอาจหาญ  
ที่ค่านวันให้มิชัย  
จะคอยคุดุทธาสักเพียงไหน  
พั่งนี้เราจะไต่เข้าพารา ฯ

ไม่กะเกณฑ์ไพร่ขายทั้งชายชวา  
ยากราวีบร้อนไม่นอนใจ  
จักสรรค์เครื่องอานคิกการใหญ่  
เถรก็ไม่รอรออยู่ข้าที่  
คนทั้งหลายคอยเฝ้าอยู่คามที่  
เถรค้ำเนินเดินวีรวิบไกลกลา  
พอดึงวักเร็วพลันทรธา  
เถรเดินเหย้าเข้าบ้ำาช้าด้วยทันใจ  
วางเครื่องบักร์พดีไม่ช้าไต่  
เถรไม่ย่อท้ออวี  
สำหรับปราบเทวทุกภูตผี  
อึงมีเสียงถันสนั่นไป  
บ้ำงโคกแผ่นเสียงสนั่นทวนไหว  
จับได้บ้ำกาที่อาจอง



เลือกไว้แต่ที่หัว  
พอสำเร็จเสร็จพลันมันคง  
จะเอาเจ้าไปก๊วยช่วยที่กำน  
เอาชัยให้ ไ้ชนะมา

๑ กรานันมีกาจอาจหาญ

พยกหน้าอาสาทันไค  
กรันถึงซึ่งกำนชานเวียง  
นิกจะสะกกดลับจับเอามา  
คำโบราณมิให้ผลาญชีพคนหลับ  
คนจะค้นหมิ่นแค้นก็ช่างมัน  
อ้ายพวกไพร่ ไม่ให้หนีชุกซ่อน  
แม้ท้อสูก็จะผลาญให้มันยับ  
พอเคื่อนเที่ยงเมียงบ้ายชายลง  
ชัคคาบเกยปราบไพร่มา  
ภูกพรายร้ายกาจอาจกำแหง  
สมทบเข้รบรุกราน  
ชาวกำนพวกบ้านเหนือใต้  
บ้างวางวายกายลงเป็นผงคลี  
ที่รู้ตัวมีวหน้าเข้ร่ารับ  
ที่เจ็บสูกก็องอาวุธล้มนอนกาย  
แต่เพียงกวานนายกำนแตรจับไ้  
พอชาวกำนบ้านแตกแยกตำบล

นอกจากนั้นไม่มันหมายต้องประสงค์  
แตรกรงเข้รบออกอควาจา  
รุกรานรวันประจัญหน้า  
อย่าช้าเร็วพลันรีบกรไล ๖  
กรันฟังสารแตรบอกออกให้  
คลาไคลตามแตรออกเดินมา  
ฟังเสียงผู้คนนักหนา  
ก็เกรงว่าจะต้องมีเวรต่อกัน  
ถึงเสียทัพไม่ฆ่าให้อาสุญ  
เราโรมวันพริบตาเคียวประเคียวยับ  
ราวรอนล้อมบ้านพาลจับ  
พันสืบเสียให้พอไม่รอร่า  
แตรกรงเข้ร่าหัยกรังคังท่า  
กรงว่าเข้พันประจัญบาน  
เร็วแรงซึ่งชัยใจหาญ  
อลหม่านวุ่นว้างเป็นสังคี  
ชวักไชว โลกบ้านทะยานหนี  
ไม่ทันหนีชุกซ่อนหนีผ่อนกาย  
ประจัญจับรบวอใจคอบาย  
วางวายลงไม่น้อยหลายร้อยคน  
แก้มักไหล่ทุบตีเสียยับัน  
แตรก็กุมพวกพลบี่ศาจมา

จวนสว่างสว่างศรีสุวิทย์  
มักเพี้ยกวานนายท่านขุนงามมา

๑ ครานนั้นนิลมัยใจกล้า  
ลุกมานั่งยังหน้าพลับพลาชัย  
มักอ้ายลาวพุงคำมือกำแน่น  
ทบพระหัตถ์ครัสตามงามสงกา  
ที่จับไถนี้ ไครที่ในกำ  
จงบอกกล่าวเรื่องราวอ้ายลาวคก  
เถรบอกว่าอาคมารู้จักนาน  
ชำนาญการปล้นวิ่งชิงชัย

๑ ครานนั้นพระจอมจักรพงศ์หงสา  
ยิ้มเขื่อนเขื่อนอรรดกวีจันวรจ  
อ้ายพวกนี้มีไซ่กันแหก  
ครันเราจะประหารผลาญชีวี  
อย่าเอาแก้วจงจำทำโทษ  
เอากุมไว้ ในกำยได้ตามการ

๑ เถรจิวได้ฟังรับสั่งว่า  
แล้วอำลามาพลันทันใด  
ครันพวยพุ่งรุ่งแสงสุวิยา  
ห่มกรองครองผ้าไม้ชำนาญ  
นายหมวกให้ตรวจกองทัพ  
กองหน้าห้าพัน ทันใด

ผายผันรีบทำเนินเค็นว่า  
ทรงขึ้นบนพลับพลาทันใด ๗  
นิทราเคือนกับไม้หลับไหล  
เห็นสังฆราชาอาจใจเค็นเข้ามา  
โพล่สองมือออกแอ่นหงายแห่งหน้า  
เชิญให้มาร่วมที่กามมียศ  
ชาวบ้านหรือควนายไม่ปรากฏ  
หาไม่ชีวิตจะปลิดปลอกในทันใด  
อ้ายนี้เป็นนายท่านทหารใหญ่  
ทั้งเขียงใหม่คนถือมีฝีมือมัน ๗

ได้ฟังว่าปริศน์เปรมเกษมสันต์  
ผ่นผ่นพุกจากพาทิ  
รักษาเขตกันทางกลางวิถี  
ครันนี้กายเปล่าไม่เข้าการ  
ปล่อยไปรศเสียไม่ให้ประหาร  
ถ่อชำนาญจึงถ่อยปล่อยมันไป ๗

รอร่าหยุกหย่อนผ่นให้  
เข้าในกำยพักผ่นตำราดู  
ถิ่นจากนิทราเกษมกานต์  
เถรไม่รอรุ่งสังการทันใด  
จักจับโยธาอ้อยใหญ่  
เร็วไวรีบเข้าด้อมธานี

ก้านไครให้กำกับคัมภีร์  
ไต่ฤกษ์เราจะเลิกโยธี

๑ ครานันพวกพันทนายเวร  
ออกวีรวัชจักสรวรค์ทันโค  
กองหน้าห้าพันสำคัญเหลือ  
ล้วนแก้มอญซ่อนด้าสำคัญ

๑ ครานันนิลมัยใจหาญ  
คำวสให้จักโยธา

กระบวนธงถือธงขงยุทธ์  
แลสร้างช้างม้าห้าหกพัน  
เดรจิวกำกับทัพหน้า  
ถือคาบร่าออกหน้าหมู่โยธี  
ทัพหลวงก็ล่วงยกคาม  
แก้พอบ่ายโมงครึ่งถึงพารา

๑ ชาวบ้านร้านตลาดกลาเคลื่อน  
ชายหญิงออกวิ่งพลัดวัน  
บ้างอุ้มลูกจูงหลานคลานเคลื่อน  
ผู้คนวนวิ่งเป็นสิงคต  
บ้านช่องตึกรามกามถนน  
ผู้ใหญ่เด็กเจ็กไทยพลัดวัน  
ที่อ้ายพวกคนคุกไม่ทุกชั้วอน  
สิ้นแรงเห็นกาซากันไป

พร้อมพร้อมโยธาทุกหน้าที่  
ล้อมบุรีศรีเมืองด้วยเก็องใจ ฯ

ครันพึ่งเดรบุญชาไม่ซ้ำไค้  
เกณฑ์ โพร่วมทบทครบครัน  
ราวกับเสือร้ายแรงแข่งขัน  
คู่กันสามารถทนศาสตรา ฯ

เชี่ยวชาญฤทธิแรงแข็งกล้า  
กองหน้ากองหลังประคองกัน

อุบลุกกองทัพรับขัน  
ตัวเร็วเสวีจพลันทันที  
หมองสัญญาหึ่งหึ่งเสียงยังมี  
จากที่กำยให้เป็นไกลดา  
ทัพทุ่งมุ่งข้ามดักเข้าน้ำ  
ยกโยธาเข้าตีบุรีพลัน ฯ

เดือนเบือนดาวดำไกลาดัน  
เสียงสนั่นก้องกังทั้งบุรี  
ลงเรือนเข้ารกวักวิ่งหนี  
พวกโยธี ไล่จับจับฟาคพัน  
ผู้คนหลบกายหนีผายผัน  
พากันทั้งบ้านสนธานไป  
ไม่นั่งนอนกระโคตเหียงร้องเพลงใหญ่  
วันนี้พวกกูได้กินหมูมัน

เขาพากันออกลุก  
ถึงทั้งช่วยกันพังประตูปล้น  
เสียงโถ่งดังลุดกยงกักราวเรน  
เข่ากลากกลากเกลื่อนเพื่อนเฮฮา  
บ้างก็คว่ำเงินอัฐยักใส่พก  
รีบรัคักออกนอกธรานิน

๑ ครานันหลายเพชรเรื่องระหง  
พร้อมสุรางค์นางสนมสมหน้าทา  
มโหรีบี้อ้อชอกก็คี  
ร้องรับขับเสนาอำวเอโท  
ไคยีนศัพท์สำเนียงเสียงผู้คน  
สนั่นก้องในท้องปสุธา  
ผิคุประหลาดหวากหวนพวันจิต  
จักแจงแก่กายพลันคล้ายทันไค  
เอื่อมมือขยับจับพ้าพิน  
แสนพิโรธโกรธหนักดังอักก็  
พร้อมสองนายหลายบัวหลวงค้างใจ  
ศึกใหญ่เข้าในธานีปล้น  
เอื้อผู้ไคไครหนามันสามารถ  
ยกพลเข้าปล้นพระพารา  
เราสามคนต้องรณเข้ารบสู้  
ฤทธิ์เศษไครจะวิเศษไปกว่ากัน

กระซากลุกพวงกอไค้ไม่คึกพวัน  
ผลุนผลันออกเป็นหมู่เกรียวกรูมา  
พบพระเดรพื้นละไม้ละหน้า  
แย่งส่มหน้า้วยกด้วยน้ำว่าเคินปอกกิน  
เคินถกเขมรหลอกทำปลอกปล้น  
ชนทั้งสันไม่หาญก่อรอน้ำกา ๖

เอนองค์ม่อนพักกำหนดหน้า  
โสภานแลล้วนหน้าवलโย  
พิณพาทย์คีเพราะประสานชานไซ  
สำราญใจหาสุกทุกเวลา  
อลวนคึกคักเป็นหนักหนา  
หลายบัวแก้วล้ำสะคั่งใจ  
เอื้อไฟรัคักหรือโจน  
มิไค้รอร่าท่างที่  
ลุกขึ้นยืนจากแท่นทองผ่องศรี  
ไม่ร้องรอรดีออกมาปล้น  
ขึ้นเตรียมตัวไว้มิไค้พวัน  
จะจักทัคก็ไมทันซึ่งเวลา  
องอาจฤทธิ์คักก็เป็นหนักหนา  
จะครีกคราอย่างไรก็ไมทัน  
แก้กับูรีให้แข่งขัน  
พริบตาเคียวประเที้ยมมันต้องบวรลย์

ก็ผิดพลาดแล้วจึงทั้งสามนาย  
ควบซีรีบรีมาเร็วไว  
ยกนิ้วบอกธงไปตรงหน้า  
อย่าช้าโย้วชื้อให้ลือครัน

๑ ครานั้นผู้คนพลมอญ  
ตาโถมโรมวันประจัญบาน  
พลายบัวแก้วลั่นประจัญหน้า  
หลวงต่างใจไล่หนีประจัญตี  
พวกชาวหงสาถักกล่าวหาญ  
กล้าท้อกล้าว่ารับกองทัพมอญ  
พลายเพชรพลายบัวหลวงต่างใจ  
ไม่ไหลลุนหุนหันทันที  
บางคนเช้ศษยาคไม่อาจชีก  
เลยไม่หาญราญวิ่งเข้าชิงชัย

๑ ครานั้นเกรงจัวท้วก็  
ถือคาบเคยปราบโพรีมา  
เข้กุนหรือคือพระกาล  
แก้แค้นแทนสร้อยฟ้าให้สาใจ

๑ ครานั้นหลวงต่างใจพลายบัว  
โกรธใจคังไฟประลัยกัลป์  
น้อยหรือนั้นท่านจิวสังฆราช  
หยิกเล็บเจ็บเนื้อเสียดเหลือใจ

ผันผายขึ้นม้าม้าไม่ช้าได้  
กลาไกลพากันออกจากวังพลัน  
ให้รบสู้กัพาราอย่าได้พรั่น  
เร็วพลันเร่งเร็วเข้าสังการ ๖

รีบร้อนเร็วไวใจหาญ  
แผ่นดินทะยานเข้าประศุพระบุรี  
แกลัวกล้าเรื่องฤทธิ์ ไม่คึกหนี  
ยังมีกลากกลุ้มทะเลมบอน  
รบราญรีบรุกไม่หยุดหย่อน  
ไม่ย่อหย่อนรบรุกกลุกกลี  
มิได้ย่นย่อทอดออยหนี  
ฆ่าโพรีตายกลาตกลงคาบไป  
เกรงฤทธิ์ชยาทกลัวท้วกัชย  
ทั้งสามนายก็ไล่กระชั้นมา ๖

ทรงอังสะข้อมสี่แครงว่า  
ซีม้าขวางหน้าร้องว่าไป  
จะรุกราญราวีกี่เชียงใหม่  
มึงกับกูคงไต่เห็นก็กัน ๖

ครันเห็นท้วสังฆราชเกรงจิวนั้น  
กัคพื้นหยุดม้าร้องว่าไป  
องอาจฤทธิ์อวกศิใหญ่  
จริงเหมือนได้กรีกกรองทำนองมา

ท่านก็เป็นคนที่มีศรัทธา  
ฝากคนเป็นศิษย์กับข้า  
เช่นนั้นจะเป็นพระไม่มีศีล  
มุกห้วมาอาศัยในเมืองเรา  
ครั้งนั้นมีจกิกิขบถ  
แค้นว่าเราเช่นล่าอ้ายพลายของ  
ระวังตัวเด็กอ้ายขรวัวประเทียวัน  
พริบคาเกี่ยวประเทียวข้องม้วยมรณ

๑๑ กรานันท่านพระสังฆราช

ไต่ฟังความลามลวนกวนวิญญาณ์  
ชี้หน้าว่าเหยยชัยสามนาย  
กลับว่าวรานพาลพุกโฮหังใจ  
กুবวชตัวเป็นขรวัวจนแก่หง่า  
บัจจามิกรใครกิกิเข้าก่อตี  
ศีลสันเม้นก็ไม่เห็นจะชาก  
อวฤทธว่ามีเวทวิชา  
อ้ายหมื่นไวพ้อมึงถึงเลื่องลือ  
ควมึงเหมือนแมลงเม่าเข้ากองไฟ

๑๒ พลายเพชรพังเสวีจันความ

โกรธใจกึ่งไฟไหม้โลก  
ผู้คนบั้นแหลกแตกย่าน  
พิโรธนักรบชักราช

ไม่ควรมาทำหมิ่นพระศาสนา  
พระวินัยท่านว่าบาปไม่เบา  
ทำคุณหมิ่นศาสนาเล่นเปล้าเปล่า  
ก็นับถือก็ว่าเจ้าคนชื่อกรง  
กลับสอพลอทรยศเชิงใหม่ส่ง  
จึงไต่กรงเข้าหาญจะราวูรอน  
จะบั้นบึงดัก้วยกาบสักร้อยท่อน  
จะพันพ่อนเสียให้ยับกับข้า ๖

องอาจถิ่นดึกไต่ศึกษา

โกรธาแก่นชัคในหัททัย

จะวอควายก็หารู้ตัวไม่

ไม่ไว้โยพุกเล่นเห็นเป็นคิ

เกยทำสงครามต้องกามที่

กุม่าเสียบั้นบึงหลายพันมา

อ้ายอุบาทว์มึงช่างเก็บมาว่า

แกลัวกล้าอาจองทะนงใจ

ยังไม่ครือฝีมือกุกินไปไต่

ก็แล้วคงไต่เห็นฤทธา ๖

เถรลวนลามกัศพั้อคือว่า

เหลียวคุโยชาก็ ไม่มี

ดอยรันชาวประชาพากันหนี

เข้าก่อตีบ้องกันประจัญบาน

พระสังฆราชอาจอองกน  
ไม่ถอยล้ำชักร้าแผ่นทะยาน  
เกรห็นหลายพันก้วยคาบฉาด  
คมมือเปาะว่าเยาะขันทันที  
พอไค้ทำเกรว่าเข้าพันฉับ  
หลวงต่างใจไล่กลบเข้ารบรา  
ถูกเกรบับหอกกลับกระคอนดอน  
เกรห็นเข้าพันหลวงต่างใจ  
เกรโกธรโคกผางจากหลังม้า  
พลายกับเกรทรหคเข้าทกแทน  
หลวงต่างใจโคกค้ก้วยค้ำมหอก  
ฉับฉาดพันฟากกัณอลวน  
หลวงต่างใจวางหอกออกหยักวัง  
พระเศคนมีคคิกกันไป  
ชราวาสสามนายไม่เลศละ  
พอพลาททำเกรทองเข้าสองที  
หลวงต่างใจไค้ทีโคกค้ไปก  
ทั้งพระทั้งกฤหส์ตชักร้ากันเป็นหลายพัก  
ลงอ่อนแย้ไม่แท้กันสักทำ  
พลายบัวตัวกล้าวิชาชาญ  
เสกผ้าป่าขว้างลงผางผิง  
ประเทียวใจกลายเป็นเสื่อขันมาพด้น

สำแดงฤทธิรณกล้าหาญ  
รอนราญรบรุกกลุกกลี  
จิ๋วราชไม่เข้าเท่าเส้นเกศ  
แล้วชักร้ารีบรีตวงเข้ามา  
พลายบัวรีบบ้องบักสะบักหน้า  
เงื่อหokraแล้วพุ่งไปทันโค  
คิกจิ๋วอยู่เปล้าหาเข้าไม่  
คาบโพล์คมยู่บับแบน  
พันผ้าสองพลายวุ่นวายเล่น  
ล้มไกลลูกเล่นล้มปะปน  
เกรออกว่ารับอยู่สับสน  
เกรคำรนพลายคำรามไม่กร้ามไกร  
เกรก็ตั้งหมักครูดู้เข้าใส่  
พระไล่คนรุกกลุกกลี  
ชกพระเจียนเจนแทบบับบับ  
เจ้าพลายทีเกรอูบแล้วทุบอีก  
เกรชกทีสำคัญถูกพันหัก  
อีกอ๊กหุนหันประจัญบาน  
เจ้าพลายล้ำเกรดอยคอยต่อค่าน  
โอมอ่านมนตร์เวทวิเศษควัน  
เป็นลมฮือฮืออึ้งกัสนั้น  
วังหมุนหุนหันเข้ารวี

กระโจนผิงถึงพวกพลมอญ  
นายไพร่กระจายวิ่งเป็นสังคสี  
พระครูเถรกรันเห็นอ้ายเสือโคร่ง  
แก่นจิกคังพิษเพลิงกาล  
หยิบมงกลทงที่ลงยันต์  
สำรวจจิกด้วยฤทธิ์ภาวนา  
กลับเป็นควายร้ายกาจกำแหงหาญ  
เสือเหลืองเขื่องข่มองควาย  
เสือกักควายวัชวิครวัช  
เสือกะกรูปควายฟุบแผ่สกันธ์  
เสือกวางไล่รุกกลุกกลี  
เสือก้วยกลับกลายเป็นผ้าไป

๑ ครานันหลายบัวท้วกล้า

น้อยหรือเถรคนวิเศษเจ้าเวทมนตร์  
ประเทียวนี่มิ่งกับกูไค้คุณ  
สำรวจคนอ่านมนตร์ฉบับปล้น  
เกิดเป็นลมเพชรหึงกึ่งถัน  
คังคักกักเป็นนัยักษ์มาทันไค้  
ผู้คนพลมอญออกค้ออันรับ  
เห็นคนกลุ่มยักษ์รุมรบราญ  
แก้ละตัวน้ำกล้วแสงยงขน  
สูงเขี่ยมเทียมเท่าเขากิวิ

ชอกซอนไล่กักเอาบ่นบี  
โยธิบีบ้นไม่ทนทาน  
วิ่งกระโพงไล่โยธาเกล้าหาญ  
เถรทะยานโคกชั้นยังหลังอาธา  
ปลดพลันออกจากบนเกศา  
เสวี่สรวพจับขึ้นมาแล้วรวางไป  
โคกทะยานแผ่นโผนโจนไล่  
ที่ท่าแยบกายคุชอบกล  
เสือกจับควายรุกอยู่ตัมสน  
เสือกำรนควายร้องก้องไป  
อึ้งมีเดือนถันสนันไหว  
ควายใหญ่กลับลงเป็นมงกล ฯ

โกรธาแก่นคัมสับสน  
แสนกลท่าที่อิวคักกรัน  
ให้ไค้เห็นฤทธิ์ศิรยัน  
หุนหันเสกโบไม้แล้วปรายไป  
เสียงสนั่นคินทำสุธาไหว  
เดี่ยวไล่จับพันประจัญบาน  
ทั้งกองทัพรบรอก่อต้าน  
คนหาญยักษ์กล้าราววิ  
ชีกชักพักคนบ่นบี  
อึ้งมีรานโให้เป็นโลกา



จับขยับบั้นเจนน้อยยับ  
เข้ล้อมรับยักษ์จับผลาญชีวา

๑ ครานี้ท่านเจ้าคุณสังฆราช  
มองเข้มนเห็นกองทัพขยับยับไป  
ออกรบรับหมายจับขุนมาร  
เสกเบ้าเท่าไร่ไล่วิชา  
เกรงข่มม้าว่าพันคาบแทบหัก  
เกรงทกใจไม่เป็นสมประคี่  
พอหันมาให้ล้ากองทัพ  
เวลาจวนแล้วชวนนิลมัย  
รวบรวมไพร่นายเข้าไว้เสร็จ  
หยุดยั้งทั้งประทับที่พลับพลา

๑ ข้างฝ่ายพวกยักษ์ร้ายกายสิทธิ์  
ฆ่าผู้คนบั้นวังเป็นสังคี่  
ยักษ์ร้ายกลับหายไปกับตา  
พลายบัวแก้วล้าวิชากร  
จับพลายเพชรต้นเสร็จทั้งวิพล  
ชัยโพธิ์ไม่มีบิชา  
พร้อมพรุ่งหยุดพักค้ำหนักนอก  
คอยรักษาทั่วรอบขอบเวียงชัย  
กันหลบคำอำฝ้องก้องกึก  
มีพวกขุนนางน้อยใหญ่ในบุรี

พลทัพพวกมอญไม่รอนหน้า  
จนโยธาตายกลาตพินาศไป

องอาจราวีกฤตกสิได้  
ถูกยักษ์ไล่ประหารผลาญชีวา  
อ่ามหาวิทยาลัยหาญกล้า  
ยักษ์ฆาตนักดลฤกฤตกสิ  
แข็งขันพันยักษ์คาบบันับ  
ความชื้อาซาวิบกลาไกล  
กั้กับผู้คนพลไพร่  
เร็วไวให้ยิงปืนตัญญา  
ทั้งสมเด็จจินดมัยใจกล้า  
ตั้งโยธามีให้ร้อออกก่อตี

เรื่องฤทธิกล้าหาญชาญชัยศรี  
พระสุริย์ศรีจวนดับโพยมมาน  
โยธีเห็นหน้าไม่ท้อต้าน  
ชวนท่านหลวงต่างใจรีบไกลกลา  
จรกลเข้าบุรีที่สุธา  
ตำรวลว่าชวนกันเข้าวังใน  
ร้องบอกกล่าวลาวไทยนายไพร่  
อย่าได้ไว้ใจโพธิ์  
ชนะศึกเสียงก้องทั้งกรุงศรี  
พากันตั้งใจจริงทั้งหญิงชาย

## ตอนที่ ๕๕

### เกรงใจใคร่ครองเมืองเชียงใหม่

๑ ความนั้นเกรงใจวิวรอก  
ไม่ปลดเปลื้องเคืองชุ่นอยู่่นวาย  
น้อยหรือครั้งนี้ที่ทัพ  
ข้าผู้คนนั้นยับยั้งชิว้น  
แม้ไม่มีศึกแก่แก่นแทนทก  
เกรงคิดจิตใจให้ทวิ  
ถึงเป็นทายก็ให้ชายหญิงถือชื่อ  
คำวันนั้นทำที่จะตีครัน  
ก็พลางแล้วทางแ่งองค์  
ห่มครองครองรักกับกายี  
ครันถึงยังซึ่งปลับพลาทอง  
ทรงเข้าเผ้าองค์ทรงฤทธา

๑ ความนั้นนิลมัยใจหาญ  
โศกเศร้าเหงานใจในฤดี  
คุกก่อนท่านพระครูผู้เฒ่า  
เสียทีในที่สนามชัย  
หรือฤทธิ์เดชเวทวิชาที่กล้าก็  
อย่าช้าโยโยแจ้งแสงการ

ตั้งต้องสายฟ้าฟาดเคียวราดหาย  
เราก้ชายชาตพระเวทวิเศษครัน  
ยับยับแพ้พระเวทวิเศษสรรพ  
จะผ่อนผันฉันทโคโลเนติ  
เสียขมมากนักเสื่อมศักดิ์ศรี  
วันนี้แล้วได้เล่นเห็นกัน  
จนอ้อลาวข่าวระบือลือลั่น  
จะผายผันไปเผ้าเจ้าธานี  
สอททรงอังสะแพรแสศรี  
จรลีจากค่ายหันผายมา  
เกรงใจเขื่องย่องเข้าข้างหน้า  
นึ่งกัมน้ำชดแก่นแสนทวิ ฯ

ครันเห็นท่านสังฆราชวิเศษศรี  
แล้วจึงมีพจนารถประกายไป  
อย่างไรเล่าวันนี้คฤวิสัย  
จะอย่างไรครองความคุณามการณ  
หมกไม่มีสนับครุบรรพการ  
ได้ก็คิดอ่านต่อสู้กับหมู่ภัย ฯ

๑ คราน้องค์ท่านสังฆราช  
ขึ้นนั่งอาสน์ไม่ขยาดเข้กขามใจ  
ว่ากลัวอาคมภาพไม่หยาบหยาม  
ซึ่งพระองค์ผู้ดำรงพระพารา  
อย่าทุกข์ใจเลยที่ไม่คึกแก้แก่น  
ขออาสาฝ่าเท้าออกทำการ  
พลายเพชรพลายบัวหลวงต่างใจ  
มิให้ท่านจะสมทบเข้ารบรบ  
ถ้าแม่นไม่จริงจงคั่งกล่าว  
กินวันนั้นคงเห็นกันไม่ทันนาน

๑ ครานั้นนิลมัยคว้นไค้พัง  
แล้วพระองค์จึงทรงตรัสจ้านวจ  
แก้แก่นทศแทนไค้กรุงนี้  
จะพังเพื่องเลื่องลือชื่อขจร  
จับอ้ายพลายบัวแก้วก็  
เมืองเชียงใหม่ก็จะไค้คั่งเจตนา

๑ ครานั้นเถรวัจไค้พังว่า  
อาคมจะอาสาเข้ชิงชัย  
แม่นมิไค้เชียงใหม่สนใจนึก  
จะแก้กุกุฝีมือให้ลือชา  
ว่าพลางแล้วทางอำลา  
บ่าวไพร่คามกรูเป็นหมู่ราย

ใจอาจุรูเสรีหาเข้กไม่  
จึงทูลไปคามคึกโดยกิจจา  
ขอกถ่าความให้ประจักษ์เป็นหนักหนา  
ก็นับถืออาคมมาเป็นอาจารย์  
กรุงนี้แสนสุขจิกต้องคึกอ่าน  
ที่สถานเชียงใหม่ให้ย่อยยับ  
จะรุกไล่รวัจจับ  
พันสับเสียให้บั้นไม้ทนทาน  
จงผลาญชีพเจ้าสังฆราช  
ที่คึกอ่านไว้คงเสรีจสำเร็จวัน ๆ

หายแก่นคั่งบวชเปรมเกษมสันต์  
ถ้าแม่นท่านคึกการบราญรอน  
คงเป็นที่ภิญโญตโมสร  
สถาวไปชัวกัลปา  
ประหารชีวิสังฆราช  
ท่านจะครองพาราสำราญใจ ๆ

หัวเราะว่าขอบความไม่ซ้าไค้  
ให้สมใจที่พระองค์ทรงทริกตรา  
ไม่ขอคึกซ้ากไปอีกหนา  
แม่นไม่จริงอย่างว่าไม่ไซ้ชาย  
พระสังฆราชราชาวิบนผันผาย  
นาคกรวยมาก่ายด้วยทันที

ครนถึงจึงส่งนายไพร่  
คอยรักษาค่ายคูให้ถี่  
เสร็จพลางทางบอกคนสนิท  
จักเครื่องบักพรตปล้นทันใด  
รูปเทียนกระแจะจันทร์น้ำมันหอม  
ตำเร็จเสร็จพล้นทันที  
สังฆราชนาคกรายผายผัน  
พยายามเสกเข้าในเศศคว้าว  
แล้วสั่งให้บ่าวไพร่ผูกหุ่น  
พอตักสองยามเสกก็เสร็จพล้น

๑ ครานี้ท่านสังฆราชอาจจิก  
เห็นฤกษ์ที่ดีทำนาคล่องใจ  
หมุ่หมี่เบ็กไก่ใส่โตกพาน  
อาราธนากรูผู้ที่มีศักดิ์  
อัญเชิญปู่เจ้าเซกศรี  
อ่านมนตร์สำรวมคนวุ่นวายไป  
พอเสร็จอ่านเวทฤกษ์ผีพราย  
อีกทักฮักให้เป็นใกล้  
บ้างแถบดินผืนหน้าคังท่าหลอก  
ผีป่าผีพงพงพนา  
อึ้งอ้อทงกระสือผีกระทาง  
ท่ากนนวนว้างทงหญิงชาย

ให้กระเตรียมพร้อมไว้ถ้วนถี่  
เรานี้จะพากันกลาไกล  
คามที่กิดไว้เป็นพิธีใหญ่  
คอกไม้ค่างค่างทุกอย่างมี  
พริกพร้อมย่ำปล่าปล่าบั้งจี  
ไม่รังรองรดีคามกันมา  
ชนทงนั้นแวงถ้อมพร้อมหน้า  
ให้ผู้คนเกี่ยวพญาฆ่าพร้อมกัน  
ซูลมุนวุ่นว้างเป็นกัณฑ์  
พากันว่าเรื่งบันเทิงใจ ๆ  
เวื่งฤกษ์ดีก็จะมี โหน  
สั่งให้ปลุกศาลเพียงตา  
กวหวานเครื่องคังมังสา  
แล้วอัญเชิญเทวาทันใด  
แล้วเชิญฤกษ์มีศาลใหญ่  
จุกเทียนชัยลงยันต์ทันที  
แรงร้ายกล้าหาญชาญชัยศรี  
อึ้งมีเสียงถันสนันมา  
คากลอกก็กักกัณฑ์หน้า  
เจ้าท่งเจ้าท่ามากมาย  
ร้องควางซูลมุนวุ่นหลาย  
เรียงรายพร้อมหน้าฆ่าพล้น

ต่างคนเข้าชนไม้หนึ่วัน  
วิ่งกระโคศโลกโล่กันพัลวัน

๑ กรานัน<sup>๕</sup>ท่านพระครูผู้วิเศษ  
แผลงฤทธิ์ล้วนมีต่างต่างมา  
กรัน<sup>๕</sup>เสด็จสรรพเดรขับด้วยพระเวท  
เลือกพรายร้ายกาจของอาจใจ  
ส่งคาบทองกลางอย่างสมมุติ  
อ่านมนตร์กำขับสังกับมัน  
กรัน<sup>๕</sup>สั่งผีเสด็จสรรพขุดมน  
เสกข้าวสารหวานซัดแล้วบัตร์พลี  
หุ่นหญ้าตั้งทำรังกำรณ  
กายอยู่ยงคงกระพัน  
พอเสด็จสรรพจักทัพพลบีศาจ  
กระบวन्हุ่นหุนหลังตั้งบักกา  
เดรจิวักด้วยองอาจ  
ซักคาบค้อมือถือไว้  
พรั่งพร้อมเข้าล้อมเมืองเชียงใหม่  
กระบวन्हุ่นวิ่งวุ่นเป็นโกลา

๑ กรานัน<sup>๕</sup>จึงท่านหลวงต่างใจ  
เสียงผู้คนเกรียวกราวดาวบุรี  
หลวงต่างใจให้ประหวัดพวันจิต  
ผันผายเรียกพลายทั้งสองรา

กินเครื่องเช่นกลอกหน้าเมาม้าพรัน  
เซฮาพากันเกรียวกรูมา ๆ

แลศุเพศบีศาจอาจกล้า  
แกลวักกล้าอาจองทะนงใจ  
เรื่องเกษวิทยาจะหาไหน  
เอาไว้แต่ที่คักกรัน  
เป็นอาวุธของผีพรายร้ายชยัน  
จงพากันรบสู้ฟังบุรี  
ก็ตรงมาหาหุ่นผูกไว้ที่  
เรียกให้ผีสิงสู่เข้าอยู่พลัน  
กลายเป็นคนวนวิ่งกังกังหัน  
ใครแทงพื้นไม้กายวายุชีวา  
ล้วนองอาจเชี่ยวชาญหาญกล้า  
เซฮาให้ถันสนันไป  
สามารถขึ้นอาชาไม่ซ้ำได้  
แล้วรีบยกพลไกรออกเคลื่อนคลา  
บีศาจใหญ่ให้กราวดาวดำ  
เซฮาพรั่งพร้อมล้อมบุรี ๆ  
กับพลายบัวหลับไหลอยู่ในที่  
โยธีให้ถันสนันมา  
ไม้ทันทักฝุคฤกษ์ขึ้นผวา  
มือคว่ำได้หอกวิ่งออกพลัน

พลายเพชรพลายบัวแก้วกล้า  
ไม่ทันจะล้างหน้าขึ้นม้าพลัน  
แต่ไปคู่ผู้คนเห็นขยับยับ  
ท่าคนท่ากบึกเห็นผิบทึ  
แต่เขม้นเห็นท่าอาจารย์จิว  
แก่นโกรธท่ากระบโศกเข้าโรมรัน  
พลหุ่่นวุ่นวิ่งสิงคลี  
คนหม่นหุ่่นวิ่งยุทธนา  
พวกลาวลาวโห้เป็นโกลา  
สมทบรบรุกกลุกกลี  
ฝูงบิศาจกลากกลุ้มทะเลมบอน  
คนแหว่งหุ่่นหย่อนหย่อนเปล่าไป

๑ ครานั้นพลายบัวแก้วกล้า  
ซักพาสีวี่งวีเข้ารบรา  
พลหุ่่นหม่นไล่รวี  
ล้อมท้าวพลายบัวแก้วไป  
บิศาจกล้านำหน้าทัพรบ  
ออกนอกเขตเชิงใหม่ ไปทันที  
หลวงท่างใจพลายเพชรเข้าราญรบ  
จะฆ่าฟันมันเท่าไรไม่วายปราบ  
กบึกจะไกรล่าทัพกลับบุรี  
ออกสมทบรบสู้คู่กำลัง

จากที่ไสยารมีขมั้น  
ผลุนผลันออกมาหน้าธานี  
พลทัพในเวียงชัยก็พ่ายหนี  
ว่าข้าศึกครั้งนี้ใหญ่สำคัญ  
จิกฉิวใจมุ่นทุนหัน  
ฟ้าคพื้นพลทัพรับรบรา  
สมทบทัพผิชนานหน้า  
คนกล้าหุ่่นแข็งทะแยงคี  
ค้ำหน้าค้อประจัญไม่ทันหนี  
คนตีหุ่่นรับจับไว  
ราญรอนรบสู้หมู่ใหญ่  
ไม่บวรลยกับยอาวุธยุทธนา ฯ  
ทุนหันแก่นชกสหัสธา  
บิศาจกล้าโห้ลาวเกรียวกราวไป  
พวกผิเกรียวกราวลาวใหญ่  
พลายก็ไล่รบรุกกลุกกลี  
พลายหลบเดี่ยวไล่ โพล่หนี  
ข้ามคีรีถิ่นทางกลางคงคาน  
สมทบผู้คนอลหม่าน  
เต็มชานไม้ผ่อนอ่อนกำลัง  
วันพຸ່ງนี้เกณฑ์ทัพให้กับกั๋ง  
แล้วจึงตั้งพิธี ให้ศึกวัน

ถ้าเป็นหุ่นหรือคัมภีร  
จะอ่านมนตร์ให้สภณร์กลบกลายพัตน์  
ก็คพลางแล้วทางร้องประกาศ  
มิ่งกับกุกงไค้คูกันจริงจริง  
ว่าพลางแล้วทางหลวงท่าเง  
ให้เลิกทัพไม่รับรอประจัญ

๑ กรานันเดรจิวอาจารย์ใหญ่

กลบหลังเข้าวังเชียงใหม่พัตน์  
ตั้งตั้งตั้งเป็ียงเตียงสนัน  
ราชวังทงส์ทศคคอกคค  
พลทัพช่วยคัมภีรทั้งหมด  
อักษิพล่งฟุ้งฟู่ลู่กู่ไป  
เดรจิวไค้ที่เขาคั่ว  
สมทบรวันประจัญค  
ทำนหลวงท่าเงกับพลายเพชร  
พลหุ่นหมุนจับดับไว  
พลายเพชรชนหน้าชักฟ้าพัน  
รบกับหุ่นหมุนสู้อยู่เป็นนาน  
แทงหุ่นหย่นหย่นยวบเปล้า  
เกิดวิบัติชักร้องหมองใจ  
จะกลบหน้าดอยหลังยังหยุด  
ชุลมุนวุ่นวังเป็นถึงกลี

ท้องอาจเรียวแรงแข่งขยัน  
คงไค้เล่นกันให้เห็นจริง  
ว่าแหวยรว้วสังฆราชผู้ยกย่อง  
วันพรงนี้ผีสิงจะกลายคน  
สังโพร่คังคัมภีรสน  
เรียกพลกินหลังเข้าวังพัตน์ ฯ

จับหุ่นหมุนได้เป็นกั้งหัน  
ชุกน้ามันจุกเข้าเผาบุรี  
เลื่อนต้นสะท้านทองวิดิ  
ชาวบุรีวังแยกแตกกันไป  
จะทักน้ำเข้ารกไม้หวาคไหว  
คคเวียงชัยใหม่ลู่กู่จนกลุกลี  
คุมหุ่นเกลื่อนกลาดคัมภีรค  
โยธินันแหลกแตกไป  
ใจจะเต็กเตี้ยเพราะรบกลบได้  
หลวงท่าเงหุ่นหันประจัญบาน  
ออกยื่นคอยจับดับประหาร  
รอนราญเหนือยอ่อนไม่ผ่องใจ  
ไม่เข้าสภณคคคควิสัย  
พอแลไปเห็นไฟคคคคานี  
อุกลุคคคคคคคคคคค  
โยธินันแหลกแตกไปไม่ทนทาน

พลายเพชรคงจะเค็กลักเจ็กล่อน  
ควมมีผ้าทรงออกกองกาน  
หลวงกำงใจนั้นไพล่เร็ววี  
ลักทางหว่างผาศิลาสัย

๑ ครานันนางเวสิวโสภา  
ต้องฤทธิ์เก็กลักเจ็กล่อน  
โลมครผู้นางเวสิวนั้น  
กับแม่หัวพรันทักทใจ  
เร็วไวหอยมันขโมยเข้าปลัน  
ฉวยผ้าปักนมห่มกลัดองกอ  
มือซ้ายไขว่คว่ำพาเวสิว  
เก็บเข้าของเงินทองเร็วพลัน  
ลักทุ่งมุ้งออกนอกสำนัก  
โน้เชียงใหม่ไพล่เป็นโกลา

๑ ฝ่ายข้างพวกหญิงชายนายไพร่  
บ้านแตกเมืองแตกสาแหรกพัง  
บ้างอ้ายพวกภิกษาหน้ากำน  
ก็ใจว่ากั้ได้สุสสบาย  
ที่บางคนโกหกของฉกฉลัก  
พวกที่ซังกี่วิ่งออกเรียวกวาว  
อ้ายคนกุกทุกซั้วอนก็ผ่อนหาย  
บ้านแตกแหกคุกไม่ทุกซั้ววัน

กำเว็บริออนปานไฟบรวลัยผลาญ  
ลักบ้านตักทุ่งมุ้งไป  
จากธานีวังว่าไม่ปราศรัย  
พลัดกันไปสามนายแหบวายปราณ ฯ  
กับนางศรีมาลาชยอกสงสาร  
ผู้คนอลหม่านตื่นแตกไป  
นางฟุ้งมีกรรมกรรมสามเคื่อนไค้  
ร้องเรียกเหล่าสาวใช้จนแสบคอ  
เต็มทนล่นล่อนจอนจ่อ  
มือขวาคว่ำห่อของสำคัญ  
เหมือนลมปลิวว้างคังกับกั้งหัน  
ให้สาวใช้ผายผันแบกคามา  
ไปหยุกพักถึงชรวง่อนผา  
ชาวพาราหันธ์ตรงเข้าคังวัง ฯ

ตกใจไม่ระงับคับคัง  
คัวยกำลังซุลมุล่วนวาย  
เต็มกรานอกอยากล้าบากหลาย  
วุ่นวายเข้าซิงว้างวาว  
เสียงกึกกักเฮฮาให้ล่าว  
ไทยลาวแย่งทรัพย์นั้วร้อยพัน  
วุ่นวายเฮฮาจัลละหวั่น  
เอาไม้วันหัวผู้คุมรมุค

\* ตอนที่ ๔๘ หน้า ๑๐๖ ว่าศรีมาลาบวชเป็นชื่อนี้ตัวใคร ใคร ต่อมาในตอนที่ ๕๓ หน้า ๑๔๒ หลวงกำงใจทสมเด็จพระจักรพรรดิว่าศรีมาลาอยู่ที่บ้านจอมทอง และหน้า ๑๔๓ ว่านางเวสิว มีบุตรกับพลายเพชรคนหนึ่งแล้ว ชื่อพลายสังวาลทอง อาตมิกษานี้ กวี่ดังตอนนั้นนางเวสิว เพิ่งถึงกรรม และนางศรีมาลาที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่อีกด้วย



ผางผิงอิงฉวางกักราวเรน  
ผู้คนบ่นวิ้งเป็นสังคีตี  
ครันสว่างสว่างแสงทินกร  
บ้านเมืองบ่นผู้คนในพารา

๑๐ ครานันท่านพระสังฆราช

พอสว่างสว่างแสงโธทัย  
จักแจ่งแจ่งรายค่ายก  
กะเกณฑ์พวกกรมัญทั้งนั้น  
บ้อมคุประตุธานี  
ถ้าแม่นมีศักรู้อึ้งชัย  
จะประหารผลาญชีพให้พินาศ  
มิให้ใครค้อย่างก่างกันมา

๑๑ ครานันเสนาพระยามอญ

รู้บนตัวกลัวชีวิตจะบรรลัย  
ให้รักษาบ้อมประตุหอรับ  
ครันเสร็จสรรพกลับเข้ามาในวิ้ง

๑๒ ครานันท่านพระสังฆราช

จักแจ่งแจ่งองค์ปล้นทันที  
ห่มกองกรองแพรแสศวี  
สถานุศิษย์สี่คนตามตณาน  
ครันถึงยังซึ่งที่ประทับ  
พระสังฆราชอาจงทรงศักดิ์

โพนเพนวิ้งออกนอกกรุงศรี  
ออกจากที่เชียงใหม่รีบไกลคลา  
โนนครกึกกัยใหญ่หนักหนา  
ทั้งเกหาหนีซ่อนสัญจรไป ๆ

ครันสมมากไ้เวียงเมืองเชียงใหม่  
คลาไกลเข้าในพระบุรี  
ทั้งประตุหอรับครบทั้งสี่  
ให้รักษาหน้าที่ทุกคนไป  
ทั่วทั้งสนเรียงรายนายไพร่  
เข้ากันใครไม่ไว้ซึ่งชีวา  
พันคอซาคประจานไว้ให้ชายหน้า  
โยธารีบร้อนอย่าอนใจ ๆ

รีบร้อนเร็วราไม่ช้าได้  
กะเกณฑ์ไพร่พร้อมหน้ากำประคัง  
สมทบคอยรับอยู่กับกั  
บอกแถวตั้งสัจจาที่พาตี ๆ

องอาจเรืองเดชวิเศษศรี  
สอศวมองสะสี่คอกพุกถาน  
จรลีรีบออกนอกสถาน  
ลัดพงกงกานเร่งรีบมา  
ผู้คนกักับพวกพร้อมหน้า  
เข้าทูลกัจจายกัยทันที

เมื่อกินน้ำอาทมากรวิธาทั  
รบตีนั้นบั้งเวียงชัย  
อ้ายทวนายพลายเพชรเจ้าเชียงใหม่  
วิ่งทรงเข้ากองเมื่อกินน้ำ  
บอกไพร่ให้เผาเชียงใหม่  
ไพร่พลอ่อนแออับรา  
อาทมากรวิธาพลออกจับ  
ชาวบุรีพ่ายหนีจากเวียงชัย  
บั้งพระบุรีเชียงใหม่  
ขอพระองค์จงทรงกรีธา

๑ ครานั้นนิลมัยใจกล้า  
ทบพระหัตถ์ครัสสมว่าสมกระไร  
มิเสียที่ท่านี้มีซึ่งฤทธิ์เดช  
ไต่เวียนรู้ครูประสัทธิวิทยา  
ในครั้งนั้นท่านที่เมืองเชียงใหม่  
แม้เห็นเสร็จสรรพเราจะกลับมอบนคร  
คำวิฬางทางสังโยธา  
รีบยกพลคันทรงเข้ากองวัง  
จะไต่หุยกหย่อนผ่อนพัก  
เร็วร่ายยาฆ่าพากัน

๑ ครานั้นฝ่ายท่านอำมาตย์มอญ  
รีบยาคราจากพลับพลาเร็วไว

กั้งกับพริกพร้อมล้อมเชียงใหม่  
หลวงค่างใจพลายบัวควัด  
ออกกรุรบกลบไล่ไพร่หนี  
อาทมากรวิธา  
จุดไฟในสถานบ้านเคหา  
เสียงเฮฮาวิ่งทรงเข้ากองไป  
กั้งกับพลหุ่นหมุนไล่  
ย้ายแยกแตกไปไม่กลับ  
มาได้เสร็จสรรพสมมาคปรารณา  
ยาคราเข้าไปพักกำหนดใน

พั่งวาจาตั้งขรราชของอาจใหญ่  
ครั้งนี้ได้กั้งใจจินตนา  
มนตรีเวทเชี่ยวชาญหาญกล้า  
เข้าอาสาทำการราญรอน  
ไม่ลำบากยากใจเหมือนแต่ก่อน  
ให้ดาวครองบุรีนเป็นบั้ง  
เร็วเร่งทำวพระยาขับกั้ง  
เราจะเข้าไปยังเชียงใหม่ปล้น  
เข้าสำนักเชียงใหม่วิมไพร่สันเท  
ผายหนีรีบร้อนอย่าอนใจ

ขอกกรวามกับบังคมไหว  
ส่งไพร่บอกกันทันที

บิกขัวยบิกขวกองหน้าหลัง  
ผูกข้างพลายร้ายกล้าทั้งพาศี  
นิตมัยสมใจแสนยินดี  
ถือคาบคูโจงามพรายพรรณ  
เสนาแวงล้อมพร้อมหน้า  
ถนนานานโห่เป็นโกถี  
พระองค์เสด็จทรงช้างพลาย  
เถรชี่แก้วแห่หามคามกันมา  
ครบถึงยังซึ่งพระบุรี  
พรังพร้อมพากันทันใจ

๑๑ ครานันนิตมัยชัชชาญ

คึกรามงามกาสง่าที  
ผู้คนพลรบครบถ้วน  
ทั้งเพื่อองเข้าเมืองตำราญกาย  
ที่โลกมากอยากไ้เข้าของ  
บ้างก็หาเอมโธโสภนา  
ครบเสร็จสรรพแล้วกลับสู่ที่  
พักสบายคลายร้อนผ่อนใจ

๑๒ ครานันนิตมัยฤทธิรงค์

ประทับนั่งปรางค์รัศมีชัชวาล  
อาราธนาพระมหาสังฆราช  
ท่านก็ก็มีฤทธิประสิทธิ์ใจ

คาประทังเสียงร้องหึงยังมี  
เสร็จพลันทันที่มีครบครบวัน  
สอทรงเครื่องมณีเกษมสันต์  
ผายผันจากพลับพลาไม้ซ้าที  
บิกขัวยบิกขวกอิ่งมี  
เวียนยกโยธี โกลศกลา  
ผันผายเกินกว่านรชนหน้า  
เสียงโยธาให้อึงคะนึงไป  
กรุกกริวพลเข้าอักษัย  
เข้าในวังพลันทันที ๗

เทียวมสถานย่านวิถี

ในบุรีแสนสุขสนุกสบาย  
แก้ล้วนโยธามากหลาย  
เทียวยสบายสรวลเสกกันเฮฮา  
เก็บเอาเงินทองทั้งแพรผ้า  
หมี่เหล้าข้าวปลาตำราญใจ  
อิ่งมีวุ่นวายทั้งนายไพร่  
อยู่ในเวียงเชียงใหม่สุขสำราญ ๗

อาจองแกลวักล้าคักกาหาญ

แล้วมีพระโองการคำวัดไป  
มาร่วมอาสน์แล้วพระองค์ทรงปราศรัย  
จะบวชไปให้ชักร้องไม่ค้องการ

ขอนิมนต์ท่านลาสิกขาบท  
ครองเวียงเชียงใหม่ให้สำเร็จ  
ตัวของเราจะลากลับธานี  
ท่านพระครูจงอยู่ให้สุขใจ  
แม้หนานไปภายหน้ามีข้าศึก  
เร่งส่งบอกออกไปให้ทันที

๑ ครานั้นเถรจิวสังฆราช  
เถรหนึ่งนึกทริภคความตามบัญญัติ  
ตัวเราเป็นสงฆ์ทรงสิกขา  
กุศลศีลเสื่อมสิ้นไม่มี  
สึกออกไปก็ไต่เป็นถึงเจ้า  
คงผาสุกทุกข์ภัยไม่มีบา  
เงินทองสมบัติจตุรงค์  
คงตกอยู่กับกูเป็นแน่ใจ  
พอคิดแล้วเท่านั้นทันที  
ว่าพระองค์จะทรงโปรดปราน  
อันเชียงใหม่พลไกรคาศึก  
พอถึงบ่ก็ต้องมีบรรณาไป

๑ ครานั้นพระองค์ไต่ทรงฟัง  
รับสั่งให้ชาวคลังในวังมา  
พร้อมเสด็จแหวนเพชรเครื่องประดับ  
คว้นสำเร็จเสร็จพลันทันที

ไต่เลื่อนยศมีศักดิ์อักษรฐาน  
ไม่ช้านานก็จะสืบสกุลไป  
สู่ที่หงสาพาราใหญ่  
ครอบครองในจังหวัดมณฑล  
เจ้าเทมฮือกรบสู้บุรีศรี  
เราจะกรีธาทัพรีบกลับมา ฯ

ฟังประกาศจอมพงศ์เมืองหงสา  
คิดว่าเราบวชไปก็ไม่มี  
ก็คิดพินิจผู้คนบั้นนี้  
ขึ้นบวชไปไม่เป็นที่เจกนา  
ครองแค้นข้าวเชียงใหม่ใหญ่หนักหนา  
แต่เฝ้าคนดีไม่มีใคร  
ของพลายยงสว้อยฟ้าทั้งนาไร่  
นานไปเชียงใหม่สุขสำราญ  
เถรมีความชอบอบสาร  
ก็สึกแล้วแต่การจะเป็นไป  
ก็ต้องขึ้นหงสาพาราใหญ่  
ถวายเป็นพุทธอธิการ ฯ

สมหวังคัมภีร์มาปรารภ  
เบิกเสื่อผ้าม่วงท่วนล้วนดี  
วาววันเรืองรองห้องศรี  
นิมนต์พระในบุรีมาเร็ว

ประจักษ์เปิดองผ้าพาดทั้งสรวง  
ตำรวมทนต์รอน้ำมนต์ร่ำตำรา  
แต่งให้เถรจ้วนันเป็นใหญ่  
มอบสมบัติชกักยาในธานี  
ชาวประชาเสนาพร้อมพรัง  
บำรุงช่วยอวยสวัสดิ์ก่าจกภัย

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงเดช  
ครั้นเสร็จสรรพดับพลันทันเวลา  
สั่งสมิงมะตะราพระยานาย  
รีบรักจกัรบวนให้ถ่วนครัน

๑ ครานั้นพวกท่านอำมาตย์มอญ  
สั่งสาววักปลัดโยธี  
พอไต่ฤกษ์ก็เลิกจกัรุงค์  
ออกจากเวียงเชียงใหม่รีบไกลคลา

ตีกส่งคามมากปรารณา  
แค้นงูผ้ายกทองงามผ่องก็  
ครอบครองเชียงใหม่ไต่สุธิ  
ให้เป็นทีขึ้นบานสำราญใจ  
ทั้งพระสังฆราชวักบำใหญ่  
สั่งโคมให้มามีบา ๗

หลักประเทศคือเมืองหงสา  
พระราชเอื้อนอรรถคำรัสพลัน  
ให้ผันผายเร็ววีรมีรมัน  
จะผายผันกลับหลังยังธานี ๗

รีบร้อนไม่นิ่งออกวิ่งจี  
เร็ววีเทรียมกันทันเวลา  
ทวนธงแท้แทนแน่นหน้า  
คืนหลังยังหงสาธานี ๗

## ตอนที่ ๕๖

นางสีรมาลา กับนางเวฬุพทผลาสนมณีนาถ และกำเนิณฑลสาธุวิธิน

๑ มาร้าจะชอกลับกล่าว

ให้ท่านผู้นั่งฟังเล่นเห็นคี่  
ถึงพลายบัวกัวยงองอาจ  
จะฆ่าพื้นมั่นไม่วายชีวา  
ของกวีเกษมีค่าง่าง  
มัวหันหน้ารำว้างชิงชัย  
นับเสร็จสืบเอ่อกวันสัญจร  
เห็นเขาเงินเนินทางหว่างคิลา  
ตำรวมคนอ่านมนตร์แล้วเรียกลม  
พอเสร็จมนตร์เกิดวิกลเป็นพระพาย  
พฤกษาสูงขุมยงหักสะบั้น  
หอบเอาผีภูตพรายหายกายา  
แลศูแถวแนวทางหว่างสิงขร  
ไม่รู้ว่หลงมาค้ำบลโค  
ซ้ำอาชาม้าคี่ที่ชัรบ  
สงสารพลายแหบวายซึ่งชีวา  
ครันจะกึกกินหลังยังธานี  
พลัดหลงหลงทางอยู่กลางไพร

แกลงเล่าแก่มวลดวันถึ  
เหนื่อขติมที่ชัรบรับชัรบเสภา  
เมื่อปีศาจแวงล้อมพร้อมหน้า  
โกรธาชัรบแก่นแน่นใจ  
ทุกอย่างหาก็คเอาามาไม่  
หลงไปไนไพรพนาวา  
คงคอนทางไปไกลหนักหนา  
เข้าพิงผาหุขยั้งกำบังกาย  
กัวยอาคมครุบรวรหารนานหลาย  
มากมายพักค้องกะนึ่งมา  
ภูเขาดันคั้งจะแยกออกแตกอ้า  
พอลมซาพลายบัวค้อยสว่างใจ  
หนทางจรวิ่งมาโนบ้ำใหญ่  
จะกลับไปก็ ไม่แจ้งแห่งมรรคา  
ก็ย้อยยับพลบลิ้นหน้าเข้าบ้ำ  
โศกาทำสรคสลกใจ  
ก็เป็นที่คับใจไปไม่ ใด  
จะกลับไปก็ ไม่แจ้งแห่งทางมา

จะคักทุ่งมุงครงเข้ากงกว้าง  
กิดกลางพอกย่อยสร้างโศกา  
ถึงจะตกทักโศไม่ย่อท้อ  
ไค้เล่าเรียนวิชาการจนชาญชัย  
คักแล้วหันทีไม่วีร้อ  
ค้อยข้าเลื่องเขื่องย่องมองทางมา  
คักทุ่งมุงครงเข้ากงกว้าง  
ร่วมระวันพันทรายรายไป  
เจ้าพลายทิ้งวังเวงวิเวกจิต  
คักแก่พรากจากบ้านจอมทองมา  
ไค้นอนแนบแอบนวลสงวนชื่น  
พอกเข้าครุสุริโยโศไค้หัย  
คักแก่ทำสงครามคามสู้รบ  
เกราะที่กรรมนำตรงมาคองคาน  
กรรมแล้วแวนแก้วของทีเอัย  
อยู่ก้วยกันหลัดคักคักคักกันไป  
โศกลางไม่สร้างครางครวญ  
แข็งจิตสุคคักในอุรา  
แลศุพุกษาในบ้ำกง  
หอมสุคนธมณฑาสารภี

หาหนทางที่จะไปไกลนักษนา  
นิกว่าเวาก็มีฤทธิ์ไกร  
เวาก็พอจะสู้คักกูไค้  
ทกโหนทีไม่กลัวคักมรณา  
ฉวยไค้มีคหมอเหน็บว่า  
ลงจากภูมาแล้วกลาไกล  
ไม่สูงยุงยางแลไสว  
หึ่งหึ่งเวไรจับอุรา  
หวนคักถึงแวนแก้วเส่นหา  
ไม่เห็นหน้านวลน้องสุคหมองใจ  
แต่เมื่อคินวันนิกาน้องยกให้  
ก็จากไกลกันมาเป็นช้านาน  
เลยไม่พบน้องรักสมภัทรสมาน\*  
จะกลับบ้านก็หลงงงวยไป  
เวไรคเลยวิบิตชัคให้  
เวไรคตามพรากให้จากมา  
วัญจวนไนใจให้โยหา  
แข็งใจไกลกลาหันที  
วิมพงแข็งหวยชายวิถึ  
มะลลึชู้ช้ออรชร

\* ตอนที่ ๕๓ หน้า ๑๘๓ กล่าวว่าเมื่อพลาชเพชร พลาชบัว คีเชื้อใหม่ไค้แล้ว ไค้ครอบครอง  
เมืองเชื้อใหม่ค้อมมา พลาชบัวมีบุตรกับนางแวนแก้ว ชื่อพลาชอนันต์ อาอุไค้เจ๊กบี มาถึง  
คองนี้กลับว่าคักคักจากกันที่บ้านจอมทองแล้วมีไค้พบกันอีกเดอ

จำบยสู่นบนานาก  
ก็ก้เก้าสาวหุยกุชจร  
เกกแก้วกระดินอินจันท์  
แมงคุดละมุกเป็นพวง  
เจ้าพลายไทยหิวหอบให้บอบช้ำ  
เห็นผลาผลหล่นคาชกลากเกลื่อนตา  
พระสุริยาเวลาจวนย่ำเย็น  
ซันคำยบนกันไม้ตะเคียนยาง  
นางชนะเห็นขิวไม้ ไทรโหนด  
เจ้าพลายฟังวังเวงวิเวกใจ  
บ้านฉะนี้แก้วพี่จะวิโยค  
ทุกขร้อนไม่ผ่อนสักเวลา  
อกเอ๋ยไม่เคยจะตกอับ  
เคินคงหลงทางกลางไพร  
เพียงเอ๋ยผีสำอางกลางเดือน  
อย่าให้เสว้าโศกคัลย์รัฐจวน  
ทั้งกัวชาก็อย่าให้หลงง  
แม้ประสพพบพักร์น้องรักพลัน  
ว่าพันพลงมาในกลางพนาวาศ  
เป็นสยของพองเกล้าหนาวสะท้าน  
ถึงซุ้มเชิงเพิงผาศิลาลาก  
หุยกุศานักพักผ่อนหย่อนใจ

คุมกาการ่ากทั้งก่อน  
มะลิซ้อนซ้อนชู้ชมพู่พวง  
สูกอมหอมควันหล่นร่วง  
ขมิไทยโรยร่วงคาชคา  
ครมระก่าอยู่ตัวรักหนักหนา  
ชมเพดินเคินมาเก็บกินพลง  
สัคว์สิงห์วิ่งเผ่นทั้งถึงค่าง  
ร้องครวญเสียงขมระงมไป  
กู่กะโถนเสียงก้องร้องไห้  
หวนอาลัยกึกถึงน้องหมองอุรา  
เสว้าโศกนอนคอยละห้อยหา  
กิดขึ้นมาแล้วก็ยังเสียน้ำใจ  
ยุบยับแสนยากลำบากใหญ่  
สักเมื่อไรจะได้พบประสพนวล  
ช่วยเคื่อนใจน้องประคองสงวน  
จนกว่านวลน้องกับพี่จะพบกัน  
ช่วยนำส่งให้ถึงเคทานั้น  
จะแต่งสรรพทีเบื่อกู่สุราบาน  
น้ำก้างหยากหนาวใจในไพรสาณท์  
ปานประหนึ่งชีวิตจะบรรลัย  
รุกชชาติเขี้ยวช่อ่มพุ่มไสว  
เสียงเวโรหึงรอบรอบกวี



สัคว์สิงห์วิ่งร้องล่ำพองแผ่น  
พลายสำนักพักนอนผ่อนอินทรี  
พลายคะนึ่งคึกถึงเจ้าแค้นแก้ว  
กรวดูคร่ำว่าคะนึ่งว่าพึงใจ

๑ ครานันนางเวสิวโสภา  
โสกาอาวรณ์ ไม่สมประที  
เวสิวเวลละของห้องแก้ว  
เวรกรรมไต่กระทำแก้ก่อนมา  
บ่าวไพร่สามคนออกชนคาม  
หลีกถุกตัดทางกลางไพรวัน

๑ ครานันจึงโฉมนางเวสิว  
เดินทางมาในกลางพนาลัย  
นิจจาเอ๋ยไม่เคยเห็นกงคอน  
ห้วยครอกชอกธารชานชลา  
บาทาเหยียบขอบบอบระบม  
เดินพลางแล้วนางคร่ำกรวดู

๑ ครานันवलนางศรีมาลา  
วอันจิตละพิชอัคคี  
กรรมเอ๋ยกระไรเลยมาตกอับ  
เมื่อครั้งนั้นค้องพันเขียนมรณา  
หมายใจจะไปยังกรุงศรี  
เสียใจในฤทัยแสนเคียดคาล

โลกเห็นออกคะนึ่งยังมี  
พระศุริย์เป็นศรีย่ำค่ำลงไป  
ไกลแล้วจากห้องหมองไหม้  
เสยหลับไหลอยู่ในทางหว่างคี่ ฯ

กับนางศรีมาลา มารศรี  
หนีอัคคีโทษภัยไกลคลา  
ทุกข์แท้ลำบากยากหนักหนา  
พรากลูกนกคามันคามัน  
หาบหามเข้าของระมัทมน์  
รีบพากันเข้าป่าคลาไกล ฯ

หอบหิวหม่นหมองร้องไห้  
ต้องแค้นลมระทมใจอ่อนอุรา  
สิงขรแถวทางหว่างผา  
แคกจ้ำลมค้องหมองนวล  
แสนระทมใจงามทรมสงวน  
จิตกระสันปั่นป่วนถึงสามี่ ฯ

เวทนาลูกสะใภ้ให้หมองศรี  
มาจ้อจู้ระนางพลาจโสกา  
ยุบยับเพียงชีวังจะสังขาร์  
ครั้งนั้นมาพลัดเมืองเคื่องว่าคาญ  
ถิ่นที่ ไม่รู้จักเป็นหลัดฐาน  
มิรู้ที่จะคึกอ่านประการใด

พลบค่ำย้ายเย็นสนธยา  
ครันรุ่งเช้าเข้าบ้านพักกันไป  
แค่เดินทางกลางบ้านสิบห้าวัน  
ออกอวยกรกรากว่าแสนวิภาวดี

๑ ขอลงลักล่าวเล่าความแต่เบื้องต้น  
แต่เติมทีก็มีไต่กล่าวมา  
เมื่อแรกนั้นนางได้พลายชุมพล  
อยู่คู่ด้วยกันไม่ทันก็เตือนมี  
นารีมีศรัทธาอันอ่อนอ่อน  
กลอดบุตรสุดที่รักพิศตร์อำไพ  
เด็กฉายชื่อพลายมณีนาถ  
บวชเป็นสงฆ์ทรงศีลอภิญา  
มารคาคอยหาตัวรับส่ง  
ก็อยู่มาหาสกุทุกคืนวัน  
วันนั้นเข้าคู่สุวิโย  
นุ่งสบงทรงจีวรอันอร่า  
หลีกถักกัทางกลางทุ่ง  
พอเดี่ยวเข้าบ้านละเมาะยามเกราะหัต  
ผ่อนั่งอยู่หว่างเชิงสิงขร  
กับหญิงสาวควางามอร่ามตา

หญิงข้าพลาภินวิมไว้  
มิให้ใครพบคนกลัวคนพาล  
ไกลประเทศเซครันที่ถิ่นสถาน  
ไม่มีความสำราญสักเวลา ฯ

บุตรท่านชายพลายชุมพลตัวถนัดกล้า  
คือลูกนางสร้อยระย้านารี  
เป็นผัวคนปรีดิ์เปรมเกษมศรี  
เจ้าพลายหนีทั้งนางไปห่างไกล  
อาวรณ์วิญจนาทวนให้  
อายุนั้นก็ไต่หลายปีมา  
อยู่บ้านพาศเรกแขวงตำแหน่งบ้าน  
เรียนวิชาเป็นนักเลงแสนเก่งกวั้น  
ให้พระสงฆ์เข้าเย็นประเคนฉัน  
ชาวบ้านนั้นนับถือเลื่องลือชา  
แสงอโศกส่องสว่างหล้า  
ทะพายบาครยาตราจากภูฏี  
หมายมุ่งจะเที่ยวเค้นเนินวิถี  
ประสบพบนารีศรีวิมาลา  
เห็นน้อยอ่อนปรี้ยวทุกซ์ไม่สุธา  
บ่าวข้ากุมของไว้กองกัน

\* ตอนที่ ๔๕ หน้า ๒๐ ว่า พลายชุมพลกับนางสร้อยระย้า ไม่มีบุตรด้วยกัน จนกระทั่งพลายชุมพลคานางสร้อยระย้ากลับไปอยู่เมืองพิมาย ถึงก่อนนั้นก็บ่าวพลายชุมพลที่นางสร้อยระย้า และว่ามีบุตรชื่อพลายมณีนาถ

เอะสีกันนี้มาจากไหนเล่า  
บริสุทธ์ผู้ค่องละของกรวัน  
ประหลาดใจใครหนอไม่รู้จัก  
คิดแล้วพระสงฆ์ผู้ทรงญาณ  
ว่าอุบาสิกามาจากไหน  
อย่าเอื้อนคำอำพรางทางสัจจา

๑ ครานันศรีมาลาอย่าใจ  
เล่าความไปตามกตัมมี  
แล้วเล่าความตามยุบตแต่กันเรื่อง  
ตั้งแต่กันตลอดจนปลายมา  
เป็นเมียพระหมื่นไวยชัยชาญ  
กรังนมาญาติกาก็ไม่มี

๒ ครานันพระพลายมณีนาถ  
หลายชุมพลบิคาช้าน้ำใจ  
สีกาเล่าสมกับเจ้าชัฒติชิต  
ท่านพระสงฆ์นั่งลงค้ำยเร็ววรา  
รูปนี้แลคือบุตรหลายชุมพล  
อย่าทุกข์จิตเลยก่อยคิดครึกครองการ  
สว้อยระย้าโยมช้ำอยากพบปะ  
อย่าช้ำไซ้เชิญไปเสียทันที

๓ ครานันนวลนางศรีมาลา  
ก่อยผาสุกกลายทุกข์ในฤทัย

มิใช่ชาวบ้านนี้เป็นแม่มั่น  
ผิวพรรณผู้คี่ไม่มีปาน  
ຈຈจะหยุดถามซักเอาหลักฐาน  
กล่าวสารโต้ถามตามสงกา  
ทุกข์ร้อนอย่างไรให้เร่งว่า  
อาคมอาอยากจะแจ้งแห่งคดี ฯ

ยกมือไหว้พระสงฆ์ผู้ทรงศรี  
ว่าฉันนี้พลัดบ้านนมนานมา  
ที่แก่นเคืองทุกข์ใจใหญ่หนักหนา  
ตัวช้ำชื่อศรีมาลาณารี  
พี่ชายท่านพลายชุมพลเรื่องศรี  
มิรู้ที่จะไปพึ่งผู้ใดใคร ฯ

ใจแทบขาดพึ่งคำก็จำได้  
ที่โยมเรอบอกไว้แต่ก่อนมา  
แนจิจจริงจึงเหมือนดังว่า  
พุดจាកอบความไปตามการ  
แล้วแจ้งความตามกันที่ไซซาน  
ไปพักบ้านอาคมาคะหาณี  
แกจะโต้ถามตามที่  
เหยาเวือนมียอยู่ได้สบายใจ ฯ

โต้ฟังว่ายินก็จะมีไหน  
ชวนเวสิวสุกสะโกไคลกลา

บ่าวไพร่ทาบของมากามหลัง  
ฝ่ายข้างท่านพระสงฆ์ทรงศีลา  
ครันถึงยังซึ่งเกหา  
เร็วเข้าญาติของเรามาแต่ไกล

๑ ครานั้นสร้อยระย้านารี  
ตกใจลงบันไดลงลาน  
นัยของยงแล้วร้องว่าเชิญท่าน  
ร้องเรียกบ่าวว่าอายเสากับอีคา  
จักแจงแก้หาเสื่ออ่อน  
เอาขันน้ำพานรองของข้างใน

๑ ครานั้นอายเสากับอีคา  
จักแจงแก้เสื่อสำเร็จก็

๑ ครานั้นท่านพระพลายมณี  
นี้แนโยมรูปจะบอกออกสำคัญ  
เป็นเมียหมั้นไวชัชชาญ  
เป็นนารีพิสะโกท่านบิคา  
เสียเมืองเคืองเชิญเป็นสาหัส  
หนีเข้าซุ่มซ่อนนอนในไพร  
แล้วเล่าความตามนุสนธิ์แก่คันทมา  
จะผันแปรแก้ไขอย่างไรวกัน

๑ ครานั้นนวลนางสร้อยระย้า  
เข้านั่งใกล้ยกมือไหว้ด้วยทันที

พร้อมพวงเค็มทางกลางบ่า  
นำหน้ารับพาคลาไกล  
เรียกโยมเร็วราไม่ช้าได้  
จะอาศัยผ่อนทุกข์สุขสำราญ ฯ

เร็ววีจากเกหาไม่ว่าชาน  
ไม่แจ้งการว่าผู้ใดไปไหนมา  
ต่างคนลงลานขึ้นเกหา  
แรกมาหาวิบร้อนอย่าอ่อนใจ  
หยิบเอาหมอนออกมาอย่าช้าได้  
ยกมาให้พร้อมกันทันที ฯ

พึงนายว่าเร็วพลันหมั้นหมี่  
ยกมาคงยังที่ครบครัน ฯ

พาที่ตามจริงทุกสิ่งสรรพ  
สถานนั้นแลชื่อศรีมาลา  
ยอกทหารลือฤทธิ์ทั่วทิศา  
เคี้ยวนี้มากกยากลำบากใจ  
ต้องเที่ยวพลัดธานีที่อาศัย  
นี้บุญหนักหากได้มาพบกัน  
ที่มารคาบอกรูปไม่เสกสรรพ  
จึงให้ท่านกินหลังยังธานี ฯ

ครันได้ฟังพระว่าเกษมศรี  
ว่าหม่อมที่เกาะระหวัวยแหบววยปราวณ